

Türkiye Ülke Bölümü 2023-2025

3RP

BÖLGESEL MÜLTECİ
& DAYANIKLILIK PLANI

2024 Yılı Güncellemesi

@3RPSYRIA

WWW.3RPSYRIACRISIS.ORG

3RP

BÖLGESEL MÜLTECİ & DAYANIKLILIK PLANI

Türkiye Ülke Bölümü
2023 - 2025

► **2024 Yılı Güncellemesi**

Kapak Fotoğrafı: © ASAM - Burç Tuna

Tasarım: UNHCR/Klement

Daha fazla bilgi için:

@3RPsyria

www.3RPsyriacrisis.org

İçindekiler

Kısaltmalar	4
Giriş & Bağlam	6
Nüfus Tablosu	17
İhtiyaçlar, Hassas Durumlar & Hedefleme	18
Stratejik Yönelim & Müdahale Planı	27
Kalıcı Çözümler Stratejisi	30
Ortaklık & Koordinasyon	32
Hesap Verebilirlik Çerçevesi	34
Sektör Müdahalesi	36
I. Koruma Sektörü	36
II. Temel İhtiyaçlar Sektörü	48
III. Eğitim Sektörü	62
IV. Sağlık Sektörü	72
V. Ekonomik Güçlendirme Sektörü	82
Ek	94

KISALTMALAR

3RP	Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı	MYK	Mesleki Yeterlilik Kurumu
AAP	Etkilenen Topluluklara Karşı Hesap Verebilirlik	OCHA	Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi
ABC	Bölge Bazlı Koordinasyon	PDoFSS	Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	SB	Sağlık Bakanlığı
ASHB	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	ŞEY	Şartlı Eğitim Yardımı
B4G	Hedefler için İş Dünyası	SKA	Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
BM	Birleşmiş Milletler	ŞÖNİM	Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
CBI	Nakit Temelli Yardımlar	SUY	Sosyal Uyum Yardımı
CBI TWG	Nakit Temelli Yardımlar Teknik Çalışma Grubu	TERRA	Türkiye Deprem Sonrası İyileşme ve Yeniden Yapılandırma Değerlendirme Raporu
CHS	Temel İnsani Yardım Standartları	TMK	Türkiye Mülteci Konseyi
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	TOB	Tarım ve Orman Bakanlığı
CSİK	Cinsel Sömürü ve İstismardan Koruma	TRC	Türk Kızılay
EÇE	Erken Çocukluk Eğitimi	T-SUY	Tamamlayıcı Sosyal Uyum Yardımı
FAO	Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü	TURKONFED	Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu
FRIT	Türkiye'deki Mülteciler için Avrupa Birliği Mali Yardım Programı	UNCT	Birleşmiş Milletler Türkiye Ülke Ekibi
FSA	Gıda Güvencesi ve Tarım	UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
GBM	Geçici Barınma Merkezi	UNFPA	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
GCR	Mültecilere İlişkin Küresel Mutabakat	UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
GSB	Gençlik ve Spor Bakanlığı	UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
IAPNA	Kurumlar Arası Koruma İhtiyaç Analizi	UNIDO	Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü
IASC	Kurumlar Arası Daimi Komite	UNSDCF	Birleşmiş Milletler Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma İşbirliği Çerçevesi
IFI	Uluslararası Finansal Kuruluş	WASH	Su, sanitasyon ve hijyen
IFRC	Uluslararası Kızılaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu	WFP	Dünya Gıda Programı
İGİM	İl Göç İdaresi Müdürlüğü	WHO	Dünya Sağlık Örgütü
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü	YÖK	Yükseköğretim Kurulu
IOM	Uluslararası Göç Örgütü	YTB	Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu	YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
LAG	Yerleşme Savunuculuk Grubu		
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı		
MPCA	Çok amaçlı nakit yardımı		

Fotoğraf: ILO / Fatma Çankara

Giriş ve Bağlam

Türkiye, 2014 yılından bu yana dünyanın en büyük geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişi nüfusuna ev sahipliği yapmaktadır. 6 Haziran 2024 itibarıyla geçici koruma sağlanan Suriyelilerin sayısı 3,1 milyon civarında olup bunların neredeyse yarısı çocuk, yaklaşık yüzde 48'i ise kadın ve kız çocuklarından oluşmaktadır.¹ Ayrıca Türkiye, diğer ülkelerden gelen yaklaşık 300.000 uluslararası koruma başvuru ve statü sahibi bireye ev sahipliği yapmaktadır.²

Fotoğraf: UNDP /
Mustafa Bilge Satkın

Türkiye'nin mültecilere³ ev sahipliği yapan gurur verici bir tarihi ve coğrafyası vardır. Türkiye'deki uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri çeşitli uyruklara mensuptur ve en büyük gruplar Afganistan, Irak ve İran'dan gelmektedir.⁴ 2021 yılında İran üzerinden gelen Afganların devam eden gelişleri ve halihazırda İstanbul'da ve ülkenin diğer bölgelerinde yaşayan çok sayıda kayıtsız Afgan birey olması üzerine odaklanılmıştır. Şubat 2023'te Türkiye'nin güneydoğusunda birçok hayatın yitirilmesine ve geniş çaplı bir yıkıma neden olan ve yaklaşık 15.7 milyon Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının yanı sıra mültecileri de etkileyen iki deprem meydana gelmiştir.⁵

Türkiye'nin 2013 tarihli Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ve Geçici Koruma Yönetmeliği, yabancıların Türkiye'de hukuka uygun bir şekilde kalmaları, kayıt altına alınmaları, belgelendirilmeleri ve hak ve hizmetlere erişimleri için

¹ Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı, (06/06/2024), Geçici Koruma, <https://en.goc.gov.tr/temporary-protection27>

² UNHCR Mülteci İstatistikleri Sayfası: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/download?url=94ViHU>

³ 3RP Türkiye Ülke Bölümünün amacı doğrultusunda "mülteci" terimine yapılan atıflar, başta Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve Geçici Koruma Yönetmeliği olmak üzere Türkiye'nin yasal ve siyasi çerçevesine uygun olarak geçici koruma sağlanan Suriyelileri, uluslararası koruma başvuru sahiplerini ve statü sahiplerini kapsayacak şekilde anlaşılmalıdır.

⁴ UNHCR Mülteci İstatistikleri Sayfası: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/download?url=94ViHU>

⁵ Türkiye Cumhuriyeti, Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu, 2024, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/02/Kahramanmaraş-ve-Hatay-Depremleri-Yeniden-İmar-ve-Gelişme-Raporu-1.pdf>

kapsayıcı bir yasal çerçeve sunmaktadır. COVID-19 ile olan mücadelenin artan yüküne ve depremlerin etkilerine rağmen Türkiye; geçici koruma sağlanan Suriyelilere, uluslararası koruma başvuru sahiplerine ve statü sahiplerine, YUKK'ta ve Geçici Koruma Yönetmeliği'nde öngörüldüğü üzere sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler gibi ulusal sistemlerdeki hizmetlere erişim sunmaya devam etmiştir. Türkiye'nin geçici koruma ve uluslararası korumaya yönelik güçlü yasal ve politika çerçevesi, 3RP destekli faaliyetler de dahil olmak üzere müdahale genelinde, farklı uyruklardan mültecilere çeşitli faydalar sağlayacak bir şekilde benimsenen kapsayıcı yaklaşımın temelini oluşturmaktadır. Çerçeve, aynı zamanda kayıt gibi koruma prosedürleri ve bununla birlikte sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere ilişkin ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde hak ve hizmetlere erişim için de bir temel sağlamaktadır. Ayrıca Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik ile Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi ve Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kişilerin Çalışmasına Dair Yönetmelik'e dayanarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), Türkiye'ye sığınan yabancılara çalışma izinleri aracılığıyla kayıtlı istihdam olanaklarına erişim sağlamaktadır.⁶

Türkiye'nin yasal çerçevesi, 2018 tarihli Mültecilere İlişkin Küresel Mutabakat (GCR) öncesine dayanmasına rağmen GCR'nin ve ev sahibi ülkeler üzerindeki baskıyı hafifletmeye, mültecilerin kendi kendine yeterliliğini artırmaya ve üçüncü ülke çözümlerine erişimi artırmaya yönelik uluslararası yük ve sorumluluk paylaşımının daha iyi bir şekilde gerçekleştirilmesine dair GCR vizyonunun uygulanmasına yardımcı olmaktadır. Geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilere kamu hizmetlerine erişim ve kayıtlı istihdam konularında haklar sağlayan Türkiye'nin mültecilere yardımına yönelik yaklaşımı, Küresel Mülteci Forumu⁷ gibi uluslararası forumlarda geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin kapsama alınmasını teşvik eden ve sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunan küresel bir model olarak kabul edilmiş ve uluslararası topluluk, 3RP de dahil olmak üzere Türkiye'nin kapsayıcı yaklaşımını destekleme konusundaki güçlü kararlılığını sürdürmüştür.

Halihazırda geçici koruma sağlanan Suriyelilerin yaklaşık yüzde 98'i, depremlerden en çok etkilenen dört il olan Kahramanmaraş, Malatya, Adıyaman ve Hatay da dahil olmak üzere, Türkiye'nin 81 ilindeki kentsel ve kırsal alanlarda yaşamakta olup yaklaşık yüzde ikisi ise depremlerin meydana geldiği tarihte hala aktif olan yedi Geçici Barınma Merkezinde (GBM) ikamet etmektedir.⁸ Çoğunluğu Türkiye'nin güneydoğusundaki illerde ve İstanbul, Ankara, Bursa, İzmir ve Konya gibi büyükşehirlerde ikamet etmekte, artan hayat pahalılığı da dahil olmak üzere genellikle benzer ihtiyaç ve zorluklarla karşılaşan ev sahibi toplum ile birlikte yaşamaktadır.

⁶ ÇSGB verilerine göre 2021 yılında yabancılara verilen çalışma izni sayısı 168.103, Suriyelilere verilen çalışma izni sayısı ise 91.500'dür. (Bu sayı, ikamet izni almış kişilere ve geçici koruma sağlanan Suriyelilere verilen tüm izinleri içermektedir.) Türkiye Cumhuriyeti, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), Yabancıların Çalışma İzinleri - 2021, <https://www.csgb.gov.tr/media/90062/yabanciizin2021.pdf>

⁷ Türkiye, Aralık 2019'da Cenevre'de düzenlenen ilk Küresel Mülteci Forumu'nda hem Forum'un eş düzenleyicisi olarak hem de ülkenin kapsamlı mülteci müdahalesi altındaki yaklaşık 50 iyi uygulamayı paylaşarak önemli bir rol oynamıştır.

⁸ Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı, (16/05/2024), Geçici Koruma, <https://en.goc.gov.tr/temporary-protection27>

Suriye krizinin başlangıcından bu yana Türkiye Cumhuriyeti Devleti, mülteci müdahalesine ilişkin maliyetlerin büyük kısmını üstlenerek Suriyelilere geçici koruma kapsamında ev sahipliği yapmaya yönelik gönüllüğünü belirtmiştir. Ancak kalıcı çözümlere yönelik sınırlı fırsatlar nedeniyle yerinden edilme durumu daha uzun süreli bir hale geldikçe ve Şubat 2023 depremlerinin Türkiye'deki topluluklar ve kurumlar üzerinde yarattığı ek yük de göz önünde bulundurulduğunda Türkiye'deki mülteci müdahalesi için sürdürülebilir uluslararası sorumluluk paylaşımına ihtiyaç duyulmaktadır. Küresel ekonomik zorluklar her yerde özellikle de büyük mülteci nüfuslarına ev sahipliği yapan ülkelerde halkları ve hükümetleri etkilerken bu kadar yüksek bir mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmanın sosyal ve ekonomik yükü COVID-19 ve Türkiye'nin güneydoğusunda meydana gelen depremler gibi ilave afet ve zorluklarla daha da ağırlaşmıştır. Toplulukları ve geçim kaynaklarını desteklemek ve depremden zarar gören veya yıkılan altyapıları yeniden inşa etmek için başlangıçta tahmin edilen meblağ 100 milyar ABD dolarıydı.⁹ Uluslararası topluluk, mültecilerin ve onlara ev sahipliği yapan toplumun ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamaya çalışırken aynı zamanda mültecilerin Türkiye'nin kalkınmasına olumlu katkılarına en üst düzeye çıkarmak amacıyla GCR'nin hedefleri ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) kapsamındaki "Kimseyi Geride Bırakmama" ilkesi doğrultusunda Türkiye gibi ülkelere güçlü desteğini sürdürmelidir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, COVID-19 2020'de ilk kez ortaya çıktığında ve 2021/22'de pandeminin evrimine hızlı ve kararlı bir şekilde yanıt vermiştir, ancak pandeminin birçok ülkedeki gibi sağlık ve ekonomi üzerindeki etkileri derin olmuştur ve uzun vadeli sonuçlar toplumun en hassas üyelerini etkilemeye devam etmektedir. Uluslararası ve geçici koruma sağlanan kişilere, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin etkin aşı uygulamasına erken erişim de dahil olmak üzere, COVID-19 ile ilgili ücretsiz sağlık hizmetlerine erişim sağlanmıştır. Ancak Türkiye Cumhuriyeti Devleti, COVID-19'un ekonomik etkilerini hafifletmek ve işletmeler, topluluklar ve hane halkları üzerindeki ekonomik şoka yanıt vermek için kapsamlı bir dizi önlem almış olsa da geçici koruma sağlanan Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ve statü sahiplerinin çoğu, salgın öncesinde kayıt dışı istihdam edilmeleri nedeniyle sağlanan desteğin dışında kalmıştır.¹⁰ Birikim eksikliği ile birleşen ani gelir kaybı, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının tahmini yüzde 38'ine nazaran geçici ve uluslararası koruma sağlanan hanelerin yüzde 76'sını etkilemiştir.¹¹

COVID-19'un Türkiye'deki geçici koruma sağlanan Suriyeliler, uluslararası koruma başvuru sahipleri ve statü sahipleri de dahil olmak üzere, hassas durumdaki haneler üzerindeki sosyoekonomik etkisi, sosyal koruma ve destek ihtiyacını büyük ölçüde artırmış, yardım sağlayan kamu kurumları ve 3RP ortakları üzerinde daha fazla yük oluşturmuştur. Türkiye'deki kadınların 2020 ve 2021 yılları boyunca sağladığı ücretsiz bakım emeğinin de dikkate alınması gerekmektedir, çünkü bu sorumluluklar COVID-19 sırasında artmış ve kadınları ve kız çocuklarını daha yüksek bir enfeksiyona yakalanma riskiyle karşı karşıya bırakmıştır.

⁹ Türkiye Cumhuriyeti, Türkiye Depremleri İyileştirme ve Yeniden Yapılandırma Değerlendirmesi, (27/03/2023), <https://reliefweb.int/report/turkiye/turkiye-earthquakes-recovery-and-reconstruction-assessment>

¹⁰ UNHCR ve Dünya Bankası, (10/10/2022), Türkiye'de COVID-19 ve hassas durumdaki kişiler ile mültecilerin geçim kaynakları: sentez rapor, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/96357>

¹¹ Age.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sosyal koruma sistemi kapsamında sosyal güvenlik, sosyal hizmetler ve yardımla ilgili farklı bileşenler bulunmaktadır. Sosyal güvenlik sistemi, toplumun genelinin ulusal sağlık hizmetleri, emeklilik ve işsizlik sigortası yoluyla sigorta kapsamına alınmasını amaçlamaktadır. Genel sağlık hizmetleri ve bazı hassas durumdaki gruplara sağlanan primler hariç olmak üzere, sosyal güvenlik temelde kişinin kendi finansmanına dayalıdır. Sosyal hizmetler ve yardım sistemleri yoksulluğun azaltılmasını ve özel ihtiyaç sahibi kişilere sosyal bakım sağlanmasını hedefledikleri için önemlidir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, Türkiye'de hukuka uygun olarak ikamet eden yabancıların mevcut altyapı ve süreçler aracılığıyla sosyal yardımlara erişmesine olanak tanımaktadır. Avrupa Birliği tarafından finanse edilen Yabancılar Yönelik Sosyal Uyum Yardımı (YSUY) projesinin Sosyal Uyum Yardımı (SUY)¹² ve Tamamlayıcı SUY¹³ (T-SUY) bileşenleri yaklaşık 1,9 milyon geçici ve uluslararası koruma altındaki, geçim kaynaklarına erişemeyen en hassas durumdaki kişilere temel nakit desteği sağlamaktadır. Türk halkının ve Türk hükümetinin sığınmacılara gösterdiği konukseverlik ve cömertlik gibi güçlü temellerde yükselen program, devlet kurumları ve sistemleri aracılığı ile uygulandığı için benzersiz bir yapıya sahiptir. Uluslararası boyuttaki insani yardım kuruluşları ve devlet kurumları, daha önce benzeri görülmemiş bir ölçekte, verimli, etkili ve sürdürülebilir şekilde sığınmacılara yardım eli uzatmaktadır. Buna ek olarak, 3RP ortakları, yerelde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla tamamlayıcı nakit temelli yardım yöntemleri sağlamak ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na (ASHB) bağlı Sosyal Hizmet Merkezleri ve diğer yerel kurumlar aracılığıyla sosyal hizmetlere erişime yardımcı olmak için ASHB ile yakın bir şekilde çalışmaktadır. Aynı zamanda 3RP ortakları, altı aylık bir süre boyunca sosyal güvenlik primlerini karşılayarak kayıtlı işgücüne ve sosyal güvenlik sistemine geçişi desteklemek için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın ilgili kuruluşu Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ile yakın bir şekilde çalışmaktadır.

Kamu sağlığıyla ilgili kısıtlamaların 2021'de ve 2022'nin başlarında azalmasıyla birlikte Türkiye ekonomisi toparlanmaya başlamıştır ancak küresel enflasyonun da etkisiyle yakıt, gıda ve diğer temel maddelerin maliyeti artmıştır. Sonuç olarak Türkiye'de salgının yarattığı ekonomik sorunların çözülmesinin etkileri dengesiz olmuş, salgının başlangıcından bu yana tahminen 1,5 milyon kişi yoksullaşmış ve en yoksul haneler artan fiyatlarla başa çıkmakta zorlanmıştır.¹⁴ Türkiye'deki geçici koruma sağlanan Suriyeliler, uluslararası koruma başvuru sahipleri ve statü sahipleri, salgından kaynaklanan istihdam ve gelir kaybından en kötü etkilenenler arasında oldukları için hayat pahalılığındaki hızlı artışla en az başa çıkabilen gruplar da yine onlar olmuştur.

¹² SUY III program fazının eşyürütücülük görevi 17/07/2023 tarihinde Avrupa Birliği ile imzalanan anlaşma ile IFRC'den ASHB'na devrolmuştur. Bu anlaşma doğrultusunda T-SUY II ve SUY IV fazları birleştirilmiş ve Yabancılar Yönelik Sosyal Yardım Programı (YSUY) adı altında ASHB tarafından Türk Kızılay işbirliği ile uygulanmaya başlamıştır.

¹³ T-SUY (Tamamlayıcı Sosyal Uyum Yardımı), işgücüne yönlendirilme anlamında dezavantajlı olan "en hassas" durumdaki grupların temel ihtiyaçlarını karşılayabilmelerine yönelik hazırlanmış ve geçim kaynaklarına yönlendirilemeyen, en hassas durumda olan ve kimlik numarası 99 ile başlayan geçici koruma statüsü sahiplerini/uluslararası koruma statüsü sahiplerini/uluslararası koruma başvurusu sahiplerini ve insani ikamet izni olan yabancıları kapsayan düzenli bir nakit yardımı programıdır.

¹⁴ UNHCR ve Dünya Bankası, (10/10/2022), Türkiye'de COVID-19 ve hassas durumdaki kişiler ile mültecilerin geçim kaynakları: sentez rapor, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/96357>

Kamu kurumları gibi Türkiye'deki 3RP ortakları da programlarını ve hizmet sunumlarını, salgının başlangıcından bu yana yeni ve ortaya çıkan ihtiyaçlara yanıt verecek şekilde uyarlamış, düzenli kurumlar arası koruma ihtiyaç değerlendirmeleri ile desteklemiş ve çevrimiçi koordinasyon platformları aracılığıyla koordine etmiştir. Bu da diğer önemli paydaşlar ile birlikte salgının neden olduğu öngörülemez değişikliklere ve Şubat 2023 depremlerinin etkilerine adapte olabilecek bir strateji, koordinasyon ve kaynak geliştirme aracı olarak 3RP'nin süregelen öneminin bir göstergesidir. Böyle bir uyum ve destek, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin liderliği ve Türkiye'deki müdahaleyi destekleyen kapsayıcı politikalar olmadan mümkün olmayacaktır.

Hizmet sağlayıcılar, Türkiye'deki sağlık durumunun iyileşmesiyle birlikte pandemiyi gerektirdiği ağır kısıtlamaların ardından mültecilerin erişim imkanlarını iyileştirerek yüz yüze ve uzaktan hizmetleri içeren karma bir yaklaşım benimsemeye başlamıştır. Nisan 2020'deki ek COVID-19 fon çağrısı ve Haziran 2020'de yayınlanan güncellenmiş 3RP fon çağrısının ardından, 2021/22'ye yönelik 3RP müdahalesi, pandemiyi hassas gruplar üzerindeki etkilerini tam olarak dikkate alarak ve koruma ihtiyaçlarını ele almak ve dayanıklılığı yeniden inşa etmek için tasarlanmış projeler geliştirerek COVID-19 önlemlerini çok sektörlü müdahale içinde etkin bir şekilde derç etmiştir. 2023-25 3RP planı, bu ilerlemeyi temel almaktadır ve 3RP sektör stratejileri, Türkiye'nin yerinden edilme, COVID-19 ve yaşam maliyeti zorluklarının en hassas durumdaki mülteciler ve ev sahibi toplum üyeleri üzerindeki etkilerini azaltma çabalarını desteklemeyi amaçlamaktadır.

Salgının ekonomik etkileri ve geçim sıkıntısı pek çok Türkiye Cumhuriyeti vatandaşını etkilerken bölgedeki diğer ülkeler gibi Türkiye'de de mülteci ve ev sahibi topluluklar arasında artan gerilimin yanı sıra sosyal medyada dile getirilen mülteci karşıtı söylemlerin artışına ilişkin belirtiler gözlemlenmiştir. Artan nüfusun kaynaklar üzerinde yarattığı baskı nedeniyle geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişiler ile ev sahibi toplum arasındaki sosyal mesafenin arttığına dair emareler COVID-19 öncesinde de görülmesine rağmen salgının bireyler, aileler ve topluluklar üzerinde yarattığı ek baskı, sosyal uyumu teşvik etmek için şimdiye kadar kaydedilen ilerlemeyi geri alma riski taşımaktadır. Birçok hanenin artan fiyatlarla mücadele ettiği bir dönemde geçim kaynaklarının kaybı ve iş fırsatlarına ilişkin artan rekabet, yanlış bilgiler ve dil engelleri, topluluk ilişkilerini daha da germiştir. Bu durum da sürekli ve koordineli destek gerektirmektedir. Kamu hizmet sağlayıcılarına, özellikle de belediyeler gibi ilk ve doğrudan müdahale aktörlerine sürekli yatırım yapılması, müdahale ve kapsayıcılık kapasitelerinin desteklenmesi, mülteciler ve ev sahibi toplum arasındaki rekabetin sınırlandırılması ve eşit olmayan desteğe ilişkin yanlış algı ve bilgilerin önüne geçilmesi açısından kilit önem taşımaktadır.

2023 Depremleri ve 3RP Ortaklarının ve Mekanizmalarının Katkısı

Fotoğraf: ASAM
/ Burç Tuna

6 Şubat 2023'te Türkiye'nin güneydoğusunu vuran depremler sonucunda en ağır düzeyde etkilenen 11 ilde yaşayan 14 milyonu Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı ve 1.7 milyonu yabancı olmak üzere toplamda 15.7 milyon kişi depremlerden doğrudan etkilenmiş, bu kişilerin 53.000'den fazlası hayatını kaybetmiş ve 107.000'den fazlası yaralanmıştır.¹⁵ AFAD, 298.000'i ağır hasarlı ya da yıkılmış olmak üzere 500.000'den fazla binanın depremlerden etkilendiğini, milyonlarca kişinin kışın en sert geçtiği günlerde evsiz kaldığını ve depremlerin okullar, hastaneler, kadın doğum ve eğitim tesisleri ile belediye altyapısı dahil olmak üzere temel hizmetlerde büyük aksamalara yol açtığını, özellikle de kadın ve çocukların depremden etkilendiğini bildirmiştir.¹⁶ Depremlerin sebep olduğu yıkım ve riskler sebebiyle 3 milyondan fazla kişi yer değiştirmek zorunda kalmıştır.

Doğal afet,¹⁷ ev sahibi toplum ve mülteciler için kitlesel insani yardım ihtiyaçlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti, 9 Şubat 2023 tarihinde dördüncü seviye acil durum ilan ederek müdahale için uluslararası destek talebinde

bulunmuştur. Depremler, küçük çocuklar ve yaşlı bireylerin de içinde bulunduğu binlerce kişinin evsiz kalmasına yol açmış ve dondurucu soğuklarda barınma, gıda, su, uygun giyim, ısıtıcı ve tıbbi bakıma erişimlerinin önüne geçmiştir. Depremlerden etkilendiği tahmin edilen yaklaşık 2,5 milyon çocuk özel koruma ve insani yardıma ihtiyaç duyarken psikolojik destek de tüm yaş grupları arasında büyük bir ihtiyaç haline gelmiştir.¹⁸ Depremler sebebiyle yeni engellilik durumları ortaya çıkan kişiler de dahil olmak üzere yaşlı bireyler ve engelli bireyler de depremlerden özellikle etkilenmişlerdir.

BM, Türkiye Cumhuriyeti Devleti öncülüğündeki müdahaleyi desteklemek amacıyla Şubat 2023'te deprem müdahalesi için insani yardım sistemi çapında destek ölçeğini büyütmenin parçası olarak bir dizi sektörde hayat kurtaran müdahaleleri desteklemek amacıyla 1 milyar ABD doları tutarında bir Acil Yardım Çağrısı¹⁹ başlatmıştır. Buna ek olarak depreme müdahaleye katkıda bulunan BM ve STK ortaklarını koordine etmek üzere OCHA tarafından yönetilen bir insani yardım koordinasyon yapısı hızla kurulmuş, 3RP koordinasyon platformları üzerine inşa edilmiş ve depremlerin yarattığı ihtiyaçların ölçeği ve kapsamı göz önüne alındığında etkilenen bölgede kurumlar arası koordinasyon önemli ölçüde artırılmıştır.

¹⁵ Türkiye Cumhuriyeti, Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu, 2024, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/02/Kahramanmaraş-ve-Hatay-Depremleri-Yeniden-İmar-ve-Gelişme-Raporu-1.pdf>

¹⁶ Age.

¹⁷ OCHA, Türkiye Depremi İnsani Yardım İhtiyaç ve Müdahale Özeti - Ara Güncelleme, (11/04/2023), <https://reliefweb.int/report/turkiye/turkiye-humanitarian-needs-and-response-overview-interim-update-published-11-april-2023-entk>

¹⁸ Age.

¹⁹ OCHA, Acil Yardım Çağrısı: Türkiye Depremi (Şubat-Mayıs 2023), (16/02/2023), <https://reliefweb.int/report/turkiye/flash-appeal-turkiye-earthquake-february-may-2023-entr>

6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye'nin güneydoğusunu vuran depremler sonucunda yarısı kadınlardan ve kız çocuklarından oluşmak üzere 11 ilde yaşayan toplamda yaklaşık 1,74 milyon mülteci (geçici koruma sağlanan Suriyeliler ve uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri) doğrudan etkilenmiştir.²⁰ Türkiye'nin kapsayıcı müdahalesine ve büyük ortak çabaya rağmen mülteciler, halihazırda var olan hassasiyetleri sebebiyle depremden etkilenen kişiler arasında en fazla risk altında olan gruplardan biri olmuştur. Mülteciler, ciddi koruma sorunlarının yanı sıra bilgiye sınırlı erişim ve dil ve ulaşım ile ilgili bir dizi uygulama engeliyle karşılaşmaya devam etmektedir. Bu durum, 23 Koruma ortağının yardımıyla Temmuz 2023'te tamamlanan kurumlar arası koruma ihtiyaçları değerlendirmesinin analizinde de vurgulandığı üzere bu kişilerin temel hizmetlere ve hayat kurtarıcı desteğe olan erişimlerini kısıtlamaktadır.

Depremden en ağır şekilde etkilenen illerde yaklaşık 1,5 milyon mültecinin hala hedefe yönelik yardımlara ihtiyacı varken tahmini 215.000 mülteci diğer illere yerleşmiştir.²¹ Bu durum, birçoğu hiçbir şeyi olmadan kaçan ve geçim kaynaklarına erişimi sınırlı olan hassas durumdaki bu kişileri korumak ve onlara destek sağlamakla görevli belediyeler, kamu kurumları ve hizmet sağlayıcılar üzerinde ciddi bir baskı oluşturmuştur.

Kış mevsimi ile birlikte Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin geniş çaplı toparlanma çabalarına ek olarak özellikle en hassas durumdaki topluluklar için hedefe yönelik destek gerektiren önemli insani ihtiyaçların devam etmekte olduğu görülmüştür. Orta vadede depremden etkilenen kişilerin geçici barınma alanlarından taşınmalarına ve hayatlarını yeniden inşa etmelerine yardımcı olmak için devamlı bir

desteğe ihtiyaç duyulacaktır. Mülteciler, yüksek koruma riskleriyle karşı karşıya olan ve destek sunumunda geride bırakılmaları için ek yardıma ihtiyaç duyan gruplar arasındadır.

Türkiye'ye ilişkin 2023-25 yıllarını kapsayan mevcut 3RP planı, depremlerden önceki dönemde, 2023 yılının başlarında lanse edilmiştir. Birçok 3RP ortağı, mülteci müdahalesi için geliştirdikleri programları ve yaklaşımları, depremden etkilenen toplulukların insani yardım ve dayanıklılık ihtiyaçlarına yanıt verecek şekilde uyarlamıştır. Tüm topluluklar, daha geniş kapsamlı deprem müdahalesi kapsamında ihtiyaçlarına göre önceliklendirilmiştir ve 3RP kapsamında geliştirilen ağlar, ortaklıklar, yöntemler ve araçlar; ihtiyaçların belirlenmesi, en hassas nüfuslara yardım edilmesi ve buna göre raporların hazırlanması için koordineli müdahale mekanizmaları tarafından benimsenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, sivil toplum ortakları, özel sektör ve yeni insani yardım ortakları ile işbirliği içinde çalışan 3RP ortakları, deprem müdahalesinde önemli bir rol oynamıştır ve bu aktörler deprem sonrası iyileşme çabalarına katkıda bulunmaya devam etmektedir.

Türkiye'nin güneydoğusunda önemli insani yardım ihtiyaçları devam ederken ve bölgedeki durum istikrara kavuşmaktayken 3RP sektör ortakları, ihtiyaç değerlendirmelerinden elde edilen analizlere ve etkilenen topluluklar ve diğer kilit paydaşlarla yapılan istişarelere dayanarak 2023-25 için 3RP planında yer alan stratejileri ve öncelikleri gözden geçirmektedir. Bu gözden geçirme ve istişare süreci, depremlerin Türkiye'deki çok sayıda mültecinin yanı sıra ev sahibi toplumun korunma, insani yardım ve dayanıklılıkla ilgili ihtiyaçları üzerindeki derin etkisini göz önünde bulundurarak 3RP planının ve 2024-25 programlarının güncellenmesine katkı sağlamıştır.

²⁰ Age.

²¹ OCHA, (15/08/2023), İnsani Yardım Geçiş Sürecine Genel Bakış - Türkiye Deprem Müdahalesi, <https://reliefweb.int/report/turkiye/humanitarian-transition-overview-turkiye-earthquake-response-august-2023>

YUKK, sosyal kapsayıcılığı güçlendirmek, kendi kendine yeterliliği teşvik etmek ve geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişiler de dahil olmak üzere ev sahibi toplum üyeleri ile yabancıların uyum içinde yaşamalarına olanak sağlamak amacıyla Türkiye'deki yasal çerçeveye "uyum" kavramını dahil etmiştir. Türkiye'nin kapsayıcı politika çerçevesi, yalnızca geçici koruma sağlanan Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ve statü sahiplerinin marjinalleşmesini azaltmak için değil, aynı zamanda ev sahibi toplumla olumlu ilişkiler geliştirmek için de çok önemli olduğunu kanıtlamıştır. Türkiye ayrıca yabancılar, geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişiler ve toplum arasında saygı ve barış içinde bir arada yaşamayı kolaylaştırmak ve yabancıları başkalarının yardımı olmadan sosyal hayatın her alanında bağımsız bir şekilde aktif olabilmelerini sağlayacak bilgi ve becerilerle donatmak amacıyla Göç İdaresi Başkanlığı koordinasyonunda uyum kavramını uygulamak için bir Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı (2018-23) benimsemiştir. Türkiye'deki kamu kurumları ve yetkilileri, yerel düzeyde güçlü bir odaklanma da dahil olmak üzere, ulusal yasal çerçeveye uygun olarak geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişileri destekleme konusundaki kararlılıklarını sürdürmeye devam etmektedir. Kısmen yerel yetkililerin ev sahibi topluma öncelik verebilmesiyle, yerel makamlar ve belediyeler, geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin ihtiyaçlarını karşılamaya depremden etkilenen gruplara yönelik müdahale kapsamında da olmak üzere devam etse de bu kişilere sağlanan destek daha az görünür hale gelmiştir.

Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyelilerin büyük çoğunluğu, ana vatanlarına geri dönüş koşullarının henüz elverişli olmadığını düşündüğünden, geri dönüş isteksizdir.²² Bu bağlamda, uluslararası koruma başvuru sahiplerine ve statü sahiplerine ev sahipliği yapan topluluklara yönelik görünür desteklerin artırılması, sosyal uyumun teşvik edilmesi amacıyla önem taşımaktadır. Türkiye'deki uyum ilke ve uygulamalarının 2024 yılı ve ötesinde sürdürülmesi, bu doğrultuda hedefe yönelik olarak desteklenmesi gerekmektedir.

Zorlu sosyoekonomik bağlam ve bu kadar büyük bir mülteci nüfusunun Türkiye'ye getirdiği yüke ilişkin kamuoyu endişeleri, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 2022 yılından beri uluslararası ve geçici koruma sağlanan kişilere yönelik daha sıkı takip edilen bir yaklaşım benimsemesine yol açmıştır. Yabancı yoğunluğunun ev sahibi nüfusa kıyasla fazla olduğu illerde neredeyse 1.200²³ "kapalı" mahallede yeni uluslararası ve geçici koruma başvuru sahiplerinin kayıtlarının askıya alınması ve geçici koruma sağlanan Suriyelilerin yeni kayıtlarının Geçici Barınma Merkezlerinde (GBM) gerçekleştirilmesi yönünde politikalar uygulamaya konulmuştur. Buna ek olarak, adres bilgilerinin doğruluğunun teyit edilmesi ve geçici koruma sağlanan Suriyelilerin ikametgahlarının daha sıkı bir şekilde izlenmesi amacıyla 2021 yılında başlatılan adres doğrulama uygulaması, 2022'de geçici koruma sağlanan yaklaşık 600.000 Suriyelinin statüsünün devre dışı bırakılmasıyla sonuçlanmıştır.²⁴ 160.000'den fazla kişinin statüsü daha sonra yeniden aktif hale getirilmiş olsa da büyük bir kısım kayd oldukları asıl illerine geri dönmek zorunda kalmış ya da

²² UNHCR, (23/05/2023), Suriyeli Mültecilerin Suriye'ye Dönüşe İlişkin Algıları ve Niyetleri Konusunda Sekizinci Bölgesel Araştırma, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/100851>

²³ Mayıs 2022'de Göç İdaresi Başkanlığı bu kapsamda 781 mahallenin kapatıldığını duyurmuş, daha sonra bu sayı Haziran 2022 itibarıyla 1.169'a yükselmiştir. Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı, (16/05/2022), Mahalle Kapatma Duyurusu, <https://www.goc.gov.tr/mahalle-kapatma-duyurusu-hk> & (30/06/2022), <https://www.goc.gov.tr/mahalle-kapatma-duyurusu-hk2>

²⁴ Age. & Kurumlar arası koordinasyon toplantıları sırasında ortakların paylaştığı veriler.

kamu hizmetlerine ve kayıtlı istihdama erişebilmelerini sağlayan yasal statüleri olmadan buldukları bölgede kalma riskiyle karşı karşıya kalmıştır. Özellikle Mayıs 2023'teki seçimlerle birlikte Suriyelilerin gönüllü geri dönüşünü destekleme planlarına ilişkin siyasi açıklamalarla birlikte 2022'de Türkiye'nin iltica politikasının uygulanmasında yapılan değişiklikler, özellikle birçoğu Suriye'deki durum daha istikrarlı hale gelene kadar geri dönemeyeceğini düşünen Suriyeliler arasındaki endişeyi artırmıştır.²⁵ Şubat 2023'te Türkiye'nin güneydoğusunu etkileyen depremler, bölgedeki toplulukları derinden sarsmış, mevcut travmaları artırmış ve kaynakların etkin kullanımı üzerindeki baskıyı daha da yoğunlaştırmıştır. 3RP ortakları da dahil olmak üzere paydaşlar, bu durumun sosyal gerilimlerin yükselmesine ve mülteci karşıtlığı algısının güçlenmesine katkıda bulunmuş olabileceğine yönelik gözlemlerini paylaşmıştır.²⁶ Ancak bu zor zamanlarda dayanışma ve anlayışın önemi bir kez daha ortaya çıkmış, bütüncül bir yaklaşımla toplumlar arası uyum ve destek mekanizmalarının güçlendirilmesinin gerekliliğini vurgulamıştır. Sonuç olarak, geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişiler daha fazla istikrar arayışı içinde Avrupa'ya geçmeyi deneyebilir. Bu tür hareketler, düzensiz kara ve deniz geçişlerinin bariz tehlikelerine rağmen, mülteci ve göçmenlerin Türkiye'den Avrupa Birliği'ne düzensiz bir şekilde geçmeye yönelik devam eden girişimlerine yenilerini ekleyebilir.

Aynı zamanda kişilerin Türkiye'de uluslararası korumaya erişiminin daha zor hale geldiğine dair raporlar bulunmaktadır.²⁷ Ortakların gözlemlerine göre, Afganistan ve İran gibi ülkelerden kaçan kişileri, özellikle bekar erkekleri etkileyen uluslararası korumaya erişim zorluğu, bu kişileri sınır dışı edilme riskiyle karşı karşıya bırakmakta ve sağlık ve diğer temel hizmetlerden yararlanmalarını engellemektedir. Uluslararası korumaya erişemeyen kişiler aynı zamanda yasal olarak da çalışmamakta, bu da birçoğunu düzensiz olarak hareket etmeye zorlamakta ve daha fazla sömürü riskiyle karşı karşıya bırakmaktadır.

Dünyanın en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülkelerinden biri olan Türkiye'nin uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişilere koruma ve destek sağlamaya devam etmesi ve kamu kurumlarının ulusal ve uluslararası mülteci hukukuna bağlı kalmalarının desteklenmesi için sorumluluk ve yük paylaşımını devam ettirmek üzere Türkiye'nin mülteci müdahalesine yönelik uluslararası desteğin sürdürülmesine her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır.

3RP ortakları, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin mülteci müdahalesini desteklemek için çalışmaya devam etmekte ve Uluslararası Finansal Kuruluşlar ve diğer kalkınma ortakları gibi paydaşlar tarafından sağlanan önemli desteği, koordineli ve hedefe yönelik programlar aracılığıyla tamamlamaktadır. Türkiye'de uygulamaya konulduğu 2015 yılından bu yana 3RP, bugüne kadar yaklaşık 6 milyar ABD dolarının seferber edilmesine katkıda bulunmuştur.²⁸ Bu destek, büyük ölçüde, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin yoğun olduğu bölgelerdeki talep artışı nedeniyle büyük yük altında kalan kamu sistemlerine ve hizmetlerine yöneltilmiştir.

²⁵ IAPNA 6 bulgularına göre katılımcıların yüzde 52'si Türkiye'deki geleceklere ilişkin hissettikleri belirsizlik nedeniyle artan stres ve kaygı yaşadıklarını belirtmiştir. IAPNA 6 - Eylül 2022, (Ocak 2023), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/97833>

²⁶ Kurumlar arası koordinasyon toplantıları sırasında ortakların paylaştığı veriler.

²⁷ IAPNA 5 - Ocak 2022, (Haziran 2022), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/93808> ; IAPNA 6 - Eylül 2022, (Ocak 2023), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/97833>

²⁸ 2023 itibarıyla.

Nüfus artışının hizmetler üzerindeki etkisine ilk müdahale eden aktörler olarak, belediyeler ve il düzeyindeki yetkililer de dahil olmak üzere yerel yönetimler, geçici koruma sağlanan Suriyelilere, uluslararası koruma başvuru sahiplerine ve statü sahiplerine ev sahipliği yapma konusunda hayati bir rol oynamakta ve icracı bakanlıklar ve il müdürlükleri tarafından sağlanan temel hizmetleri tamamlamaktadır. Geçici koruma sağlanan Suriyeliler, uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri halihazırda Türkiye'nin 5393²⁹ sayılı Belediye Kanunu'nda yer almasa da veya belediyelerin beş yıllık stratejik planları gibi yerel kalkınma girişimlerinde bütçelendirilmese de yerel kamusal/özel aktörler kapsayıcı politikalar ve hizmet sunumu yoluyla sosyal engellerin tespit edilmesine ve çözülmesine yardımcı olmaktadır. Bu nedenle, 3RP ortakları, uluslararası koruma ve geçici koruma sağlanan kişilerin ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olmak için depremlerden etkilenen illerdeki de dahil olmak üzere belediyelere ve diğer yerel müdahale aktörlerine tamamlayıcı destek sağlamaya devam etmiştir. 2014 yılından bu yana, 3RP ortakları, Türkiye'de geçici koruma sağlanan Suriyelilerin yaklaşık yüzde 98'ine ev sahipliği yapan 133 belediyeyi desteklemek için 82,8 milyon ABD Doları seferber etmiştir.^{30 31}

2018 tarihli Mültecilere İlişkin Küresel Mutabakat'ın belirttiği gibi: "2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemine uygun olarak, büyük mülteci hareketlerinin yarattığı kalkınma zorlukları ve mültecilere ev sahipliği yapan alanlarda herkesin yararlanabileceği ortak ve kapsayıcı ekonomik büyümenin faydaları da giderek daha fazla tanınmaktadır." BM Sürdürülebilir Kalkınma İş Birliği Çerçevesi (UNSDCF) (2021-25), Ulusal Kalkınma Planında belirtilen stratejik çerçeveye uygun olarak BM'nin Türkiye için öngördüğü kalkınma planını özetlemekte ve Türkiye'nin 2030 Gündemine doğru ilerlemesini destekleyecek aşağıdaki kalkınma öncelikleri etrafında yapılandırılmaktadır: i) Kapsayıcı ve adil sosyal kalkınma; ii) Herkes için rekabetçi üretim, verimlilik ve insan onuruna yakışır iş; iii) İklim değişikliği, sürdürülebilir çevre ve yaşanabilir şehirler; ve iv) İyi yönetim ve nitelikli adli hizmetler. Sosyal uyum, etkin göç ve uluslararası koruma yönetimi ile ilgili kalkınma çıktıları, BM'nin oluşturduğu ve 3RP'de de yer alan dayanıklılık odaklı programlardan yararlanılarak bu çerçeveye dahil edilmiştir. 3RP gibi UNSDCF kapsamındaki Ortak Çalışma Planları da depremlerin etkisini göz önünde bulundurmak ve 2024/25 yılları için BM'nin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik desteğini güncellemek amacıyla 2023 yılında gözden geçirilmiştir.

Geçici koruma sağlanan Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ve statü sahiplerinin ilgili ulusal sistemlere dahil edilmesi, Türkiye'nin On Birinci Kalkınma Planı'nda³² (2019-23) da ana hatlarıyla detaylı bir şekilde özellikle belirtilmiş olup planda gençler ve çocuklar için uyuma, farkındalık artırma kampanyalarına ve Türkiye'deki sosyal hayata uyum konusunda destek sağlanmasına atıfta

29 5393 Sayılı Belediye Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5393.pdf>

30 Türkiye Kurumlar Arası Koordinasyon, Ortaklar Tarafından Belediyelere Sağlanan Desteklerin Haritalandırılması, <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiMThkZmUxZGYtN2U2Mi00YmE5LWEzOGMtMTEx-OTBmZGJkYmlyiwidCl6ImU1YzM3OTgxLTY2NjQtdnEzNC04YTBlTY1NDNkMmFmODBiZSIsImMiOiJh9&pageName=ReportSection95193c187a9178d0ce92>

31 Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı, (04/04/2024), Geçici Koruma, <https://en.goc.gov.tr/temporary-protection27>

32 Bu raporun yayınlandığı tarihte On İkinci Kalkınma Planı halihazırda yayınlanmış olsa da On Birinci Kalkınma Planı, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin geçici ve uluslararası koruma konularına ilişkin stratejik yaklaşımını özellikle özetlediği için burada vurgulanmaktadır. Bununla birlikte 3RP, Ulusal Kalkınma Planları da dahil olmak üzere ilgili ve güncel tüm kılavuzları doğrultusunda Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından yürütülen müdahaleye destek sağlamaya devam etmektedir.

bulunmaktadır. Mülteci müdahalesi, geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin ulusal sistemlere ve hizmet sunumuna dahilyeti, sosyal uyumun teşvik edilmesi ve etkin göç yönetimi yoluyla yansıtılmaktadır. On İkinci Kalkınma Planı'nda ise Türkiye'de bulunan yabancıların sosyal, ekonomik ve kültürel hayata uyumlarının destekleneceği ve göçmenlerin sosyal ve kültürel hayata uyumlarını sağlamak üzere Türkçe dil eğitimi gibi yaygın eğitim programlarının düzenleneceği, iletişim ve bilinçlendirme faaliyetlerinin yürütüleceği ifade edilmektedir. 3RP, On İkinci Kalkınma Planı da dahil olmak üzere ilgili kılavuz belgelerde belirtilen en son stratejik gidişata uygun olarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından yürütülen mülteci müdahalesini desteklemeye devam etmektedir.

Hem 3RP hem de UNSDCF, Türkiye'nin Kalkınma Planlarına ve istikrarlı ve güçlü ekonomi, rekabetçi üretim ve verimlilik, nitelikli insan ve güçlü toplum, yaşanabilir şehirler ve sürdürülebilir çevre ve hukukun üstünlüğü, demokratikleşme ve iyi yönetim gibi stratejik önceliklere katkıda bulunmaktadır.

3RP, mültecilerin Türkiye'nin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına yönelik ilerlemesine dahil edilmesini ve "kimseyi geride bırakmamaya" yönelik özel hedefi destekleme amacıyla ulusal kalkınma süreçleri ve UNSDCF ile uyum çabaları üzerinden iklim eylemi de dahil olmak üzere insani yardım ve kalkınma öncelikleri ve yaklaşımları arasındaki bağlantıları güçlendirmeye devam etmektedir. 3RP ortaklarının ve projelerinin Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına ulaşılmasına katkısını ölçmek için sektör hedefleri, Ek bölümündeki sektörel mantıksal çerçevelerde özetlendiği gibi 3RP izleme çerçevesinin bir parçası olarak ilgili SKA'larla ilişkilendirilmiştir.

2022/2023 yılları boyunca, 3RP ortakları ve sektör çalışma grupları, müdahale yoluyla sürdürülebilirliği geliştirmeye ve dayanıklılık oluşturmaya devam etmiştir. Ancak, COVID-19'un kalıcı etkileri ve Türkiye'de artan hayat pahalılığına bağlı olarak ortaya çıkan zorluklar, koruma risklerinin ve temel ihtiyaçların yapılan yardımların seviyesini aşmaya devam ettiği anlamına gelmektedir. 3RP'nin dayanıklılık bileşeni de 2021/22 döneminde ciddi şekilde yetersiz bir şekilde finanse edilmiştir. 3RP dışında mülteci müdahalesine önemli ölçüde uluslararası destek sağlanmaya devam ederken, geçici ve uluslararası koruma sağlanan hanelerin çoğu COVID-19 öncesi kendi kendine yeterlilik düzeylerini yeniden elde etmekte zorlanırken, çok daha fazlası giderek daha kırılğan ve insani yardıma bağımlı bir hale gelmiştir.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Koruma																	
Temel İhtiyaçlar																	
Eğitim																	
Sağlık																	
Ekonomik Güçlendirme																	

Nüfus Tablosu

Nüfus Grubu ³³		2024	
		İhtiyaç Sahibi Nüfus	Hedeflenen Nüfus
Geçici Koruma Sağlanan Suriyeliler	Erkekler	981.097	981.097
	Kadınlar	800.218	800.218
	Oğlan Çocukları	803.460	803.460
	Kız Çocukları	748.121	748.121
Ara Toplam		3.332.896	3.332.896
Uluslararası Koruma Başvuru ve Statü Sahipleri	Erkekler	72.898	72.898
	Kadınlar	86.268	86.268
	Oğlan Çocukları	67.327	67.327
	Kız Çocukları	70.192	70.192
Ara Toplam		296.685	296.685
Etkilenen Ev Sahibi Toplum Üyeleri	Erkekler	2.750.994	1.404.757
	Kadınlar	2.788.942	1.424.134
	Oğlan Çocukları	1.043.670	532.936
	Kız Çocukları	989.987	505.523
Ara Toplam		7.573.594	3.867.350
Genel Toplam		11.203.175	7.496.931

³³ Geçici koruma sağlanan Suriyelilerin yanı sıra ihtiyaç sahibi olan ve sektör müdahaleleri yoluyla hedeflenen diğer uyruklardan mülteciler ve sığınmacılara yönelik hedef sayıların tümü Göç İdaresi Başkanlığı'nın resmi 2023 yıl sonu istatistiklerine dayanmaktadır. Etkilenen ev sahibi toplum üyeleri için ihtiyaç sahibi nüfus sayıları, geçici koruma kaydı, uluslararası koruma kaydı, ikamet izni ve şehir değiştirme prosedürlerinin geçici koruma kaydı ve uluslararası koruma kaydı sağlanan ve ikamet izni ile ülkede bulunan yabancılar için durdurulduğu mahallelerde ikamet eden ev sahibi toplum üyelerinin sayısı kullanılarak hesaplanmıştır. Depremden en çok etkilenen dört ilde (Hatay, Malatya, Adıyaman ve Kahramanmaraş) ikamet eden Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının da deprem sonrasında yer değiştirmeleri ve bu yüzden mutlak ikametgahlarının dışında yaşamaları nedeniyle "ev sahibi" olarak değerlendirilemeyeceğini de belirtmek gerekir. Etkilenen bireylerin insani yardım ihtiyaçları, etkilenen mülteci nüfusuna yardım eden insani yardım aktörler tarafından karşılanmalıdır. Bu yaklaşım doğrultusunda, bu dört ildeki ihtiyaç sahibi nüfus sayısı Yeniden Yapılandırma için Bölge Bazlı Koordinasyon (ABC) Platformu kapsamında gerçekleştirilen saha profilleme çalışmasına dayanarak hesaplanacaktır. Ev sahibi toplum için hedef nüfus sayıları, önceki yıllarda ulaşılan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının sayısına dayanmaktadır ve sistem güçlendirme çabalarının ve kamu kurumlarına çok katmanlı kapasite geliştirme desteğinin de ev sahibi topluma fayda sağlayacağı varsayılmıştır (ancak ikincisinin sayısının ölçümünün çok zor olduğu belirtilmelidir).

İhtiyaçlar, Hassas Durumlar ve Hedefleme

2024-2025 yılları için olan güncellenmiş 3RP planı, kurumlar arası koruma ihtiyaçları değerlendirmesi de dahil olmak üzere Türkiye'nin güneydoğusunda gerçekleşen Şubat 2023 depremlerinin etkilerini dikkate alarak süregelen programlar ve değerlendirmeler aracılığıyla sektör ortakları tarafından tanımlanan ihtiyaçlara dayanır. Buna ek olarak geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin ve özellikle de depremden etkilenen ev sahibi toplum üyelerinin süregelen ve artmakta olan ihtiyaçları; etkilenen topluluklar, ulusal ve yerel yetkililer (ör. il müdürlükleri, belediyeler), sivil toplum ortakları, BM'nin Connecting Business Initiative'i aracılığıyla özel sektör, donörler ve Uluslararası Finansal Kuruluşlar dahil olmak üzere paydaşlarla ulusal ve yerel düzeyde planlama istişareleri sırasında kapsamlı bir şekilde tartışılmıştır.

Türkiye'nin kamu kurumları, ulusal yasal ve politika çerçevesi doğrultusunda ve 3RP ortakları tarafından desteklenen geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilere, statü sahiplerine ve etkilenen ev sahibi topluma Suriye'deki çatışmanın on üçüncü yılında da hizmet sunmaya devam etmiştir.

Türkiye'nin sığınma politikalarının ilerici niteliğine ve mülteci müdahalesini destekleyen önemli düzeydeki uluslararası finansmana rağmen geçici koruma sağlanan Suriyeliler ve uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri, yüksek düzeyde koruma risklerinin yanı sıra ekonomik güvensizlikle karşı karşıya kalmaktadır. COVID-19 salgınının ardından geriye kalan ekonomik etkilerle birleşen ve depremin sosyoekonomik sonuçlarıyla daha da şiddetlenen 2023 yılında hayat pahalılığındaki dramatik artış, tüm topluluklar üzerinde olumsuz etkiler yaratmıştır. Deprem sonrası ihtiyaç değerlendirmesine katılan kişilerin yüzde 83'ü maddi durumlarının kötüleştiğini

bildirmiştir.³⁴ Geçici koruma sağlanan Suriyeliler arasında kayıt dışı istihdamın daha yüksek olması,³⁵ bu kişileri yüksek ekonomik savunmasızlık durumunda bırakmakta ve bu kişilerin temel gıda harcamalarını azaltmak, borç almak, kredi/borçla gıda satın almak ve maddi zorluklarını hafifletmek için çocuk işçiliğine ve çocuk yaşta, erken ve zorla evliliğe başvurmak gibi³⁶ olumsuz başa çıkma mekanizmalarına giderek daha fazla başvurmalarına neden olmaktadır. Geçici Barınma Merkezlerinde (GBM) ikamet eden geçici koruma sağlanan Suriyeliler hala en hassas durumdaki gruplar arasında değerlendirilmekte, deprem sonrasında ise yaklaşık 80.000'i GBM'lerde yaşamaya devam etmektedir. Mevsimlik tarım işçileri, özellikle de engelli bireyler, kadınlar, gençler, çocuklar ve diğer hassas durumdaki gruplar yüksek sömürü riski altındadır. Yoğun hareketlilik, kayıt dışılık ve uzaklık, mevsimlik tarım işçilerinin Sosyal Uyum Yardımı (SUY) gibi sosyal koruma programlarına erişimini kısıtlamakta, bu da onları son derece hassas ve risk altındaki kişiler haline getirmektedir.

Geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin gıda güvencesi, sadece düşük gelir düzeylerinden değil, aynı zamanda yerel pazarlarda temel gıda maddelerinin fiyatlarının artmasından da etkilenmektedir.³⁷ 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması sonuçları, beş yaşın altındaki mülteci çocukların yüzde 17,4'ünün gelişim geriliği, yüzde 12,3'ünün ise dengesiz beslenme belirtileri (yani aşırı zayıflık ve obezite) gösterdiğini ortaya koymuştur. Göçmen Sağlığı Merkezlerinde çocuklara yönelik devam ettirilen çocukların büyüme ve gelişimine yönelik devamlı izleme

34 IAPNA 7 - Ağustos 2023, (Kasım 2023), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/104862>

35 Age.

36 IAPNA 5 - Ocak 2022, (Haziran 2022), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/93808>

37 TÜİK (Ekim 2023) Tüketici Fiyat Endeksine göre Eylül 2023 itibarıyla yıllık enflasyon gıda ve alkolsüz içeceklerde yüzde 75,14 olarak gerçekleşmiştir. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Tuketici-Fiyat-Endeksi-Mart-2024-53613>

programlarının olmaması ile birlikte yukarıda bahsedilen gıda tüketimi ile ilgili hayatta kalma stratejilerine başvurma oranlarındaki artış düşünüldüğünde bu durum endişe vericidir.

Yoksulluğun etkileri, farklı topluluklar arasında eşit olarak hissedilmemektedir: reisi kadın olan haneler, daha düşük istihdam şansı ve daha yüksek yoksulluk seviyeleri nedeniyle daha yüksek koruma riskleriyle karşı karşıyadır. 3RP ortakları, yaşlı bireyler, engelli bireyler, kronik hastalığı olan kişiler, mevsimlik tarım işçileri ve kırsal nüfus için artan ihtiyaçların yanı sıra, topluluklar arasında ve özellikle gençler için artan psikososyal ihtiyaçları tespit etmiştir. Buna ek olarak reisi bekar kadın olan haneler (dul, bekar anneler veya diğer bekar kadınlar) ciddi şekilde etkilenen ve güvencesiz durumlarıyla başa çıkmakta en büyük zorluklarla karşılaşan kişiler arasındadır. Engelli mülteciler gibi hassas gruplara ilişkin engellilik durumu, yaş, cinsiyet vb. gibi farklı faktörlere ilişkin detay sağlayan kırımlı verilere sınırlı erişimle ilgili süregelen sorunlar, etkin ve hedefe yönelik yardım sağlama konusundaki zorlukları artırmaktadır. Dil, hizmetlere erişimi, istihdamı ve sosyal uyumu etkileyen önemli bir engel olmaya devam etmektedir çünkü uluslararası koruma ve geçici koruma sağlanan kişilerin sadece yüzde 15'i akıcı bir şekilde Türkçe konuşabilmektedir. Yetişkin mülteci kadınların Türkçe konuşma veya herhangi bir örgün eğitim alma olasılığı mülteci erkeklere kıyasla çok daha düşüktür.³⁸

Depremlerin etkilerinin yanı sıra COVID-19 salgınının hala devam etmekte olan etkileri sonucunda bireylerin ve ailelerin artan savunmasızlıkları sebebiyle barınma ihtiyacı, gıda dışı malzemeler ve temiz su, hijyen ve sanitasyon hizmetlerine erişime ilişkin ihtiyaçlar da dahil olmak üzere en hassas durumdaki kişilerin iyileşme döneminde zorluklarla başa çıkmalarını desteklemek için nakit temelli yardımın 2024 ve sonrasında da sürdürülmesi ve güçlendirilmesi gerekecektir. 3RP ortakları, belirli gereksinimleri olan geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişileri ve ev sahibi toplumu ihtiyaçlarını karşılamak için sosyal hizmet

arayışlarında güçlendirerek bu sayede kadınların, çocukların, ergenlerin, engelli ve yaşlı bireylerin katılımının artmasına katkıda bulunmaya ve kayıt dışı çalışanların haklarını ve güvenliğini korumak ve nihayetinde kayıtlı işgücüne dahil olmalarını teşvik etmek için çalışmaya devam edecektir. Ayrıca 3RP ortakları, deprem müdahalesinin insani yardıma ilişkin sektörleri (Su, Sanitasyon ve Hijyen, Barınma, Geçici Yerleşim Desteği) ile Uluslararası Finansal Kuruluşlar, Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC)/Türk Kızılay ve sosyal koruma ve geçim kaynakları alanında faaliyet gösteren özel sektör aktörleri gibi 3RP dışındaki ortaklarla yakın işbirliği içinde olacak ve bu paydaşlarla koordinasyonu ve tamamlayıcılığı sağlayacaktır.

Kayıtlı istihdam fırsatlarının ve çalışma izinlerinin yalnızca sınırlı sayıda geçici koruma sağlanan Suriyeli, uluslararası koruma başvuru sahibi ve statü sahibi için erişilebilir olduğu göz önünde bulundurulduğunda sosyal koruma,³⁹ 3RP müdahalesinin temel unsurlarından biri olmuştur ve 2024-25 döneminde de bu unsura yönelik çalışmalar olacaktır. Bu unsur istihdam yaratmaya odaklanan işgücü piyasası müdahaleleriyle ilgili olarak insani ve ekonomik kalkınmayı desteklemenin yanı sıra daha fazla eşitlik ve sosyal uyum sağlamayı amaçlamaktadır. 3RP ortakları, geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan en hassas durumdaki bireylere, ailelere ve ev sahibi topluma sosyal hizmetlerin ve hedefe yönelik yardımların sağlanmasını desteklemeye devam ederken, genel olarak sosyal koruma sistemini güçlendirmek için hedefe yönelik destek de sağlayacaktır.

Geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin

³⁹ Sosyal koruma, kişinin yaşamı boyunca yoksulluğu, yoksulluk kaynaklı hassasiyetleri ve olağanüstü durumlardan ve kişisel koşullardan (ör. geçim kaynağı kaybı, hastalık, engellilik, yaşlılık) kaynaklanan sosyal dışlanmayı veya diğer hassasiyetleri azaltmak ve ortadan kaldırmak için tasarlanmış bir dizi politika ve program olarak tanımlanmaktadır. Sonuç olarak sosyal koruma, kişilerin risklere maruz kalmasını azaltmaya olduğu gibi ekonomik ve sosyal riskleri yönetme kapasitelerini artırmaya da yardımcı olur. Sosyal koruma, temel hizmetlere erişimi destekler ve ailelerin çocuklarına ve diğer hassas aile üyelerine bakma kapasitesini güçlendirir. Sosyal koruma politikaları genel olarak dokuz temel alanı kapsamaktadır: çocuk ve aile yardımları, annelik yardımı, işsizlik desteği, iş kazası yardımları, hastalık yardımları, sağlık yardımı (tıbbi bakım), yaşlılık yardımları, engellilik yardımları ve ölüm yardımı dul/yetim yardımları.

³⁸ IAPNA 6 - Eylül 2022, (Ocak 2023), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/97833>

ve ev sahibi toplumun kendi kendilerine yeterliliklerinin ve dayanıklılıklarının artırılması bir zorluk olmaya devam etmektedir ve çoğu mülteci hane temel ihtiyaçlarını karşılamak için sosyal korumaya ve insani yardıma ihtiyaç duymaya devam etmektedir. Aslında, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin işgücüne katılım oranı yüzde 44 (erkekler için yüzde 81 ve kadınlar için yüzde 14) iken, ekonomik olarak aktif olduğu tahmin edilen bir milyon mültecinin yalnızca yaklaşık yüzde 10'u şu anda kayıtlı olarak istihdam edilmektedir.⁴⁰ Pandemiden artakalan etkilerle birlikte depremler eşitsizlikleri derinleştirmiş, mülteci kadınlar aile üyelerine bakmak gibi ilave ev içi sorumlulukları üstlenmek zorunda kaldığı için istihdam olanakları kaybindan en çok etkilenen grup olmuştur.

Halen 300.000'den fazla mülteci çocuğun ve gencin örgün eğitime erişimi olmamasına rağmen mültecilerin eğitim kazanımlarının korunması, okula kayıt oranlarındaki artışın olumlu seyrinin devam ettirilmesi açısından temel öneme sahiptir.⁴¹ Harç muafiyeti uygulamasının iptal edilmesiyle birlikte mülteci öğrencilerin yükseköğrenime erişimi zorlaşmıştır.⁴² Şubat 2023 depremlerinden etkilenen illerde hasar görmüş eğitim altyapısını tekrar inşa etmek ve okul ulaşımı, psikososyal destek, eğitim malzemeleri ve çocuk/genç beslenmesi gibi ihtiyaçların karşılanması hayati öneme sahiptir.

Suriyeliler, Türkiye'de uluslararası korumaya ihtiyaç duyan en büyük grup olmaya devam ederken Suriyelilere kıyasla ciddi koruma zorlukları ve genellikle yardım için ek engellerle karşılaşan önemli sayıda Afgan, İranlı ve Iraklı kişi de bulunmaktadır.⁴³ Bu gruplar üzerinde yoğunlaşan dikkatin azalması ve bunların konumu ve ihtiyaçlarına ilişkin kırımlı verilerin bulunmaması nedeniyle, uluslararası koruma başvuru ve statü sahiplerine yönelik

müdahaleye, ulusal ve uluslararası koruma standartlarına uygun olarak uluslararası koruma başvuru sahiplerine ve statü sahiplerine Suriyelilere sağlanan uluslararası koruma ve temel yardıma aynı düzeyde erişimin sağlanması için 2024 ve 2025 yıllarında daha fazla odaklanılması gerekmektedir.

Koruma

Türkiye'nin mevcut sosyoekonomik bağlamı ve Şubat 2023 depremlerinin sonucunda geçici ve uluslararası koruma sağlanan birçok kişinin genel hassasiyet durumları ve bunlardan kaynaklanan koruma riskleri etkili olmaya devam etmektedir. Depremler, topluluk üyelerinin halihazırda içinde bulunduğu hassasiyet durumlarını daha yoğun bir hale getirirken yeni ihtiyaçlar da yaratmıştır. Sonuç olarak uluslararası ve geçici koruma sağlanan birçok kişi, bireyler ve aileler üzerinde orta ya da uzun vadeli etkiler yaratabilecek koruma risklerinin ortaya çıkmasına sebep olan hayatta kalma stratejileri benimsemek zorunda kalmaktadır. Kamu kurumları tarafından sağlanan kapsamlı yardıma rağmen depremlerden etkilenen birçok kişi hala yüksek düzeyde hassas durumdadır ve aile içi şiddet, cinsel sömürü ve istismar, cinsel taciz ve çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler de dahil olmak üzere çocuk koruma risklerini kapsayan birçok ciddi koruma sorunu ile karşı karşıya kalmaktadır.⁴⁴ Buna ek olarak mülteciler, özellikle Türkiye'deki geleceğine ilişkin hissettikleri belirsizlik duygusuyla bağlantılı olarak artan kaygı ve stres yaşamakta, bu da psikolojik destek programları da dahil olmak üzere kapsamlı desteğe olan ihtiyacı artırmaktadır.

Geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin çoğunun kentsel alanlarda yaşadığı düşünüldüğünde, hizmet sağlayıcıların kapasiteleri artan ihtiyaçlarla başa çıkma konusunda zorlanmaktadır. Hizmetlere eşit erişim konusundaki zorluklar, mülteciler ve ev sahibi toplum arasındaki sosyal gerilimi artırma

⁴⁰ UNDP ve UNHCR (2021), Masabaşı Çalışması Raporu, Kalıcı Çözümlere Hazırlık Kapsamında Geçim Kaynaklarına Erişimin İyileştirilmesi İçin Öneriler, <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-11/Livelihood%20Preparedness%20for%20Syrian%20Refugee%20Returns%2030.3.22.pdf>

⁴¹ MEB tarafından paylaşılan veriler.

⁴² İlgili kurumlar arası ve sektörel toplantılarda sahadaki ortakların paylaştığı gözlemler.

⁴³ Kurumlar Arası Koruma Sektörü İhtiyaç Değerlendirme Analizi 6. Tur – Eylül 2022, (Ocak 2023), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/97833>

⁴⁴ Kurumlar Arası Koruma İhtiyaç Analizi 7. Tur – Ağustos 2023, (Kasım 2023), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/104862>

riski de taşımaktadır. Geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin genel nüfusun yüzde 20'sini⁴⁵ aştığı mahallelerin kayda kapatılması kararı gibi politika değişiklikleri, bunların etkileri yakından izlenmezse ve olumsuz etkileri azaltacak mekanizmalar oluşturulmazsa, hassas durumdaki kişiler için riskleri daha da artırabilir ve yeni risk altındaki grupların ortaya çıkmasına neden olabilir. Ayrıca belirli kişilerin geçici ve uluslararası koruma için kayıt yaptırabilmeleri ve kapalı mahallelerde bile temel hizmetlere erişim sağlayabilmeleri için istisnalar olsa da yeni politikalar nedeniyle yer değiştiren kişileri ve geçici seyahat izni hakkı verilen depremden etkilenen illerden gelen kişileri kabul eden illerdeki hizmet sağlayıcılar için ek zorluklar ortaya çıkacaktır. Geçici koruma sağlanan Suriyelilerin yanı sıra Afganlar ve İranlılar gibi diğer uyruklardan olan hassas durumdaki bireyler de yüksek düzeyde temel ihtiyaç ve koruma riskleriyle karşı karşıyadır.

Sonuç olarak, başta risk altındaki kadınlar ve çocuklar, gençler, engelli ve yaşlı bireyler olmak üzere özel ihtiyaçları olan kişiler, kamu kurumlarının hedefe yönelik desteğine ve 3RP ortaklarının tamamlayıcı yardımına ihtiyaç duymaya devam etmektedir. Koruma ortakları 2024-25 döneminde, belirli gruplara risk önleme ve müdahale yardımı sağlayan sistemleri desteklemeye devam ederken, hassas durumdaki kadınlara, kız çocuklarına ve diğer bireylere yönelik ayrımcılığı YUKK ile uyumlu bir şekilde kayıtlara zamanında erişim de dahil olmak üzere ilgili mekanizmalar üzerinden önleme çalışmalarına devam edecektir. Buna ek olarak, ortaklar topluluk temelli koruma müdahalelerinin yanı sıra çocuklara ve ergenlere odaklanarak psikososyal destek sunmayı ve sağlık, hukuk ve diğer uzmanlık hizmetlerine erişimi desteklemeyi planlamaktadır. 3RP ortakları bunu yapabilmek için, kadınlar, gençler ve çocuklar için güvenli alanlar, sığınma evleri ve konukevleri sağlamak ve uzmanlaşmış hizmetler sunmayı desteklemek üzere Sosyal Hizmet Merkezleri ve Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) de

dahil olmak üzere Göç İdaresi Başkanlığı ile de ilişkili olarak koruma hizmetlerini yürüten Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile yakın işbirliği içinde çalışacaktır. Gençlik ve Spor Bakanlığı, bağlı kuruluşları aracılığıyla gençlere yönelik sosyal, sportif ve kültürel faaliyetler düzenleyerek sosyal uyumu artırmakta, eğitim ve koruma hizmetleri sunmakta ve aynı zamanda psikososyal destek sağlamakta ve 3RP ortaklarıyla işbirliği yapmaktadır. Gençlik ve Spor Bakanlığı, sporun sosyal uyum ve çocuk ile genç koruma hizmetlerini güçlendirmede kullanılması için diğer kurumlarla da işbirliği yapmaya devam edecektir.

Türkiye'de geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan kişiler arasında çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerle mücadeleye yönelik devam eden çabalar, programlamanın genişletilmesinin yanı sıra sürekli destek gerektirmektedir. Olumsuz kültürel/sosyal normlar, pandemi sırasında daha da kötüleşen geçim kaynağı fırsatlarının yetersizliği ile birleştiğinde, birçok ailenin çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikleri kendileri ve çocukları için bir gelecek sağlamanın tek yolu olarak görmelerine yol açmıştır.⁴⁶ Bu durum ile mücadeleye yönelik, il eylem planları kapsamında ASHB ile işbirliği içerisinde çalışmalar gerçekleştirilecektir. YSUY ve Yabancılar Yönelik Şartlı Eğitim (YŞEY) programlarına ek olarak, bu riski azaltmak ve çocukların örgün eğitimlerine devam edebilmeleri için aileleri desteklemek için çeşitli faaliyetler yürütülmektedir. Bununla birlikte, geçim kaynaklarına yönelik fırsatların yetersizliği de ailelerin çocuklarını çalışmaya zorlama riskini artırmaktadır. Geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan çocuklar, atık toplama gibi sokak işlerinde, İstanbul gibi büyük şehirlerin sanayileşmiş bölgelerinde ve mevsimlik tarım işlerinde olmak üzere genellikle tehlikeli koşullar altında çalışmaktadır.⁴⁷

⁴⁵ Anadolu Ajansı (AA), (11/06/2022), Bakan Soylu: 1 Temmuz itibarıyla mahallelerde ikamet edebilecek yabancı oranı yüzde 20'ye düşürülecek, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/bakan-soylu-1-temmuz-itibariyla-mahallelerde-ikamet-ede-bilecek-yabanci-orani-yuzde-20ye-dusurulecek/2611142>

⁴⁶ Kurumlar Arası Koruma Sektörü İhtiyaç Değerlendirmesi Analizi 5. Tur - Ocak 2022, (Haziran 2022) <https://data.unhcr.org/en/documents/details/93797>

⁴⁷ Age.

Temel İhtiyaçlar

Temel ihtiyaç desteğine erişim, geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin yanı sıra ev sahibi toplumun hassas durumdaki üyeleri için en önemli önceliklerden biri olmaya devam etmektedir. Mevcut makroekonomik bağlam ve depremlerin derin etkisi, hassas durumdaki hanelerin temel ihtiyaçlarını⁴⁸ karşılamalarını son derece zorlaştırmış ve hizmet sağlayıcıların ülke çapında hassas durumdaki hanelere yönelik hem nakdi hem de aynı desteği artırmaları yönündeki taleplerin artmasına sebep olmuştur.

Yoksulluk, artan yaşam maliyetleri ve gıda güvencesizliği, yetersiz beslenme seviyelerinin artmasına yol açmış, haneler gıda tüketimini azaltmış ve hayatta kalabilmek için ödünç gıda almıştır.⁴⁹ Bu tür olumsuz başa çıkma stratejileri, kronik hastalık riskinin artması, yetersiz beslenme, okula devamın düşük olması ve çocuk işçiliğinin artması gibi orta ve uzun vadeli sonuçlar doğurmaktadır.

2024-25 döneminde 3RP ortakları, en hassas durumdaki bireylere nakdi ve aynı yardım sağlayarak en acil temel ihtiyaçların karşılanmasında Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni desteklemeye devam edecek, çalışmalarını depremlerden etkilenen bölgelerde de yürütecektir. Ancak nakit destek düzeyi ile hanelerin asgari harcamaları arasındaki fark giderek açılmakta, bu da hanelerin borçlanmalarına ve giderek borç düzeylerini artırmalarına neden olmaktadır. Hassas durumdaki hanelerin barınmaya ilişkin durumu, artan kiralara ve uygun fiyatlı konutların yetersizliğiyle birlikte kötüleşmekte ve pek çok hane, bir an önce ele alınmazsa orta vadede ciddi koruma risklerine yol açabilecek tahliye riskleriyle karşı karşıya kalmakta ve standartların altındaki yaşam koşullarına katlanmak zorunda kalmaktadır. Bu bağlamda 3RP ortakları, 2024-25 yıllarında Türkiye'nin Ulusal Kalkınma Planına

⁴⁸ Kurumlar arası değerlendirmeleri, bu yana mülteci hanelerin büyük çoğunluğunun (yaklaşık yüzde 90 - IAPNA 7. Tur) gıda, kira ve diğer günlük harcamalar gibi temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandığını göstermektedir. Kurumlar Arası Koruma İhtiyaç Analizi 7. Tur - Ağustos 2023, (Kasım 2023), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/104862>

⁴⁹ Türk Kızılay ve IFRC, Sosyoekonomik Gerçekleri Yönlendirmek: SUY III Programından İçgörüler, Dağıtım Sonrası İzleme Anketinin Bulguları (18. Tur), Kasım 2023, https://platform.kizilaykart.org/en/Doc/rapor/pdm_18.pdf

uygun olarak iklime dayanıklı bir şekilde yeterli barınma çözümlerine erişimi iyileştirmek için destek sağlamayı amaçlayacaktır. Depremlerin yıkıcı etkisi göz önüne alındığında 3RP ortakları, ayrıca depremden etkilenen illerdeki resmi ve resmi olmayan geçici barınma yerlerinde yaşayan hassas durumdaki bireylere yardım sağlayacaktır.

Belediyeler, kent merkezlerindeki nüfus artışıyla başa çıkmada birincil müdahale mercileri arasındadır. Türkiye'nin güneydoğu bölgesindeki depremden en fazla etkilenen dört il (Hatay, Kahramanmaraş, Malatya ve Adıyaman), toplam nüfusta yüzde 20'lik bir artışa tekabül eden 1,4 milyondan fazla geçici koruma sağlanan Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır. Bu durum, hizmet talebinde, atık ve su yönetiminin operasyonel maliyetinde ve enerji tüketiminde çarpıcı bir artışa katkıda bulunmuştur.⁵⁰ Türkiye'nin güneydoğusundaki belediyeler, Şubat 2023 depremlerinin altyapı ve tesislerde yol açtığı büyük çaplı hasar nedeniyle 2023 yılında ek zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Sonuç olarak, belediyelerin stratejik planlama, yönetim ve acil durumlara hazırlık alanlarında kapasitelerinin güçlendirilmesi için destek sağlanması, belediyelerin hizmet sunma kapasitelerini genişletmek için yeni kurulan, onarılan veya donatılan altyapısal tesisleriyle ilgili desteğin yanı sıra kapsayıcı temel hizmetlerin sunulmasının sağlanması için de çok önemlidir. Temel hizmetleri sağlamaları için belediyelerin ve kamu kurumlarının kapasite gelişiminin desteklenmesi, belediye hizmetleri ve kaynaklarına yönelik artan talepler sebebiyle etkilenen sosyal gerilimleri hafifletmeye yardımcı olacaktır.

Aynı zamanda Uluslararası Finansal Kuruluşları da belediye altyapılarını desteklemeye devam etmektedir ve 3RP ortaklarının belediyelerle etkileşimi de en büyük zorluklarla karşı karşıya olan topluluklara tamamlayıcı destek sağlayacaktır. Kapasite paylaşımı yapmak, ihtiyaçları belirlemek ve çözümler bulmak için belediyelerle ve belediyeler arasında stratejik ortaklıkların ve dayanıklılık inşasının artırılmasının yanı sıra topluluk katılımının artırılması 2024-2025 yıllarında kilit önem taşıyacaktır.

Sağlık

Sağlık konularında, Türkiye'nin yasal çerçevesi geçici koruma sağlanan Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ve diğer statü sahiplerinin sağlık hizmetlerine erişimine olanak vermektedir. Sağlık Bakanlığı, devlet hastaneleri, Göçmen Sağlığı Merkezleri ve kamu toplum sağlığı merkezlerinin bir parçası olarak faaliyet gösteren birimler aracılığıyla hizmet sunumunu denetlemektedir. Depremler ayrıca sağlık altyapılarında büyük bir yıkıma sebep olmuş ve sağlık hizmeti sağlayıcıları da depremzedelere yönelik büyük çaplı destekleri sorucu fiziksel, mental ve duygusal olarak tükenmişlikle başa çıkmak zorunda kalmıştır. Deprem sonrasında yapılan değerlendirmeler; birinci basamak sağlık hizmeti, acil durum tıbbi hizmetler, cinsel sağlık ve üreme sağlığı, çocuk beslenmesi ve akut solunum yolu enfeksiyonları nedeniyle ortaya çıkan salgın risklerinin bir parçası olarak devam eden sağlık ihtiyaçlarına işaret etmiştir. Depremlerde yaralanan kişilerin yüzde 70'i aynı zamanda travma sonrası rehabilitasyon desteğine ihtiyaç duymaktadır.⁵¹

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde kayıtlı olmayan bireylerin tıbbi bakıma erişimi sınırlıdır ancak yine de bu kişilere acil bakım ve temel halk sağlığı hizmetleri ücretsiz olarak sağlanmakta ve bu kişiler daha sonra kayıt için yönlendirilmektedir. Ancak bazı hassas durumdaki uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri, kayda erişimde yaşadıkları zorluklar, sağlık sigortası teminatının bir yıllık sınırı ve yalnızca kayıtlı oldukları ildeki kamu hizmetlerine erişebilmeleri nedeniyle kamu sağlık hizmetlerine erişimde zorluk yaşamaktadır.⁵² Buna ek olarak özel sağlık hizmetlerinin maliyeti, geçici ve uluslararası koruma sağlanan çoğu kişi için ulaşılamaz durumdadır. Bağışıklama, en önemli hayat kurtarıcı müdahalelerden biridir. Suriyeli mülteci çocuklar arasındaki bağışıklama oranı,

düşük kapsama oranı ve aşı tereddüdüne karşı farkındalık yaratma ihtiyacı nedeniyle önemli bir alan olmaya devam etmektedir. Sağlık hizmetlerine yeterince yatırım yapılmaması, çocuklar arasında morbidite ve mortalite riskini artırmaktadır. Suriyeli mülteci çocuklar arasında beş yaş altı ölüm oranı her 1.000 canlı doğumda 27'dir.⁵³

Sağlık hizmetlerine sınırlı erişim, ulaşım maliyetleri nedeniyle kırsal bölgelerde yaşayan kişiler, hamile ve emziren kadınlar, çocuklar, yaşlı bireyler ve engelli bireyler gibi en hassas durumdaki kişiler için de bir zorluk teşkil etmektedir. Dil engelleri ve mevcut hizmetler hakkında bilgi eksikliği, kaynak yetersizliği ile birleşince özellikle önleyici sağlık hizmetleri, tıbbi bakım cihazları ve uzmanlık gerektiren hizmetlerle ilgili olarak sağlık hizmeti almaya çalışan kişiler için zorluk yaratmaya devam etmektedir. Aile planlaması, doğum öncesi bakım ve özellikle gençler arasında düşük sağlık okuryazarlığı, rehabilitasyon da dahil olmak üzere acil ve özel vakalar için bakımın sürekliliği ile birlikte ele alınması gereken önemli ihtiyaçlardır.

2024-25 döneminde Sağlık sektörü ortakları, sağlık hizmetleri üzerindeki baskıyı ve yukarıda bahsedilen uygun fiyatlı sağlık hizmetlerinin önündeki engelleri azaltmak için Sağlık Bakanlığı'na ve diğer hizmet sağlayıcılara hedefe yönelik ve tamamlayıcı destek sağlayacaktır. Aynı zamanda, özellikle de Şubat 2023 depremleri sonrasında geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin artan ruh sağlığı ve psikososyal destek ihtiyaçları, mevcut destek ve tedavi kapasitelerini aşmaya devam etmektedir.

⁵¹ Türkiye Deprem Sonrası İyileşme ve Yeniden Yapılandırma Değerlendirme Raporu (TERRA), 2023.

⁵² Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda yapılan son değişikliklerle uluslararası koruma başvuru ve statü sahiplerinin sigorta kapsamının bir yıllık süreyle sınırlandırılması ve yenilemelerdeki idari zorlukların artmasıyla ilave zorluklar ortaya çıkmıştır.

⁵³ Türkiye: Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2018.

Eğitim

Eğitim sektöründe, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), geçici koruma sağlanan Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru ve statü sahiplerinin Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin eğitim sistemine dahil edilmesini teşvik etmeye devam etmektedir. Yurt dışında öğrenim gören ve eğitimlerine Türkiye'de devam etmek isteyen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ve yabancı ülke vatandaşlarına denklik işlemleri için gerekli bilgilendirme faaliyetleri Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ile denklik merkezleri tarafından yapılmaktadır. Savaş, afet ve/veya sığınma nedeniyle denklik talebinde bulunan kişilerden ilgili belgelerini ibraz edemeyenlere ise 2023 yılı itibarıyla tüm Türkiye'de denklik seviye tespit e-sınavı uygulanmaya başlanmıştır. Sınav neticesinde tespit edilen sınıf seviyesine denklik işlemi yapılmakta ve öğrencinin öğrenimine devamı sağlanmaktadır.

Şubat 2023 depremleri, 350.000'den fazla mülteci ve göçmen çocuk da dahil olmak üzere yaklaşık 4 milyon çocuğu etkileyerek eğitimi kesintiye uğratmıştır.⁵⁴ Okullarda meydana gelen ciddi hasarlar önemli bir kapasite sorununa yol açmış ve depremden en çok etkilenen illerde okula düzenli olarak devam edilmesini engellemiştir.

Eylül 2023 itibarıyla ülkede uluslararası koruma ve geçici koruma sağlanan 1.317.122 çocuk vardır.⁵⁵ Bunlardan 1.006.821'i Türkiye'de eğitim sistemine kayıtlıken⁵⁶ 300.000'den fazlası okula gitmemektedir.⁵⁷ 2023 Okula Dönüş Kampanyası veli anketi; maddi sıkıntılar ve kayıt ve ulaşım sorunlarını mülteci çocukların okula devam edememesine neden olan birincil faktörler olarak belirtmekte ve bu zorlukların da 2023 depremlerinin etkisiyle açık bir şekilde arttığı gözlemlenmektedir. Okula gitmeyen çocuklar Türkiye'deki en hassas gruplardan biridir ve psikososyal sıkıntı, çocuk işçiliği, çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler ve diğer sömürü ve istismar biçimleri de dahil olmak üzere birçok çocuk koruma riskleriyle karşı karşıyadır. Okula

gitmeyen çocuklar dağılım ve profil bakımından aynı değildir ve bunlar eğitim düzeyi ve cinsiyete göre önemli ölçüde farklılık gösterebilmektedir. Erkek çocuklarının çocuk işçiliği nedeniyle okulu bırakma riski daha yüksekken kız çocukları çocuk yaşta evlilik veya kendilerine yüklenen ev içi sorumluluklar nedeniyle okulu bırakabilmektedir.⁵⁸

Türkiye'deki Suriyeli çocuklara eğitim verilmesini sağlamak üzere Suriye krizinin başlangıcından bu yana önemli ölçüde ilerleme kaydedilmiş olsa da depremin eğitim hizmetleri üzerinde yarattığı etki ve mülteci hanelerin sosyoekonomik durumu eğitim sektöründe kaydedilen ilerlemeyi tersine çevirme riski taşımaktadır. Potansiyel çözümler açısından telafi dersleri ve hızlandırılmış öğrenme programlarının yanı sıra Türkçe dil kursları ve mesleki eğitim fırsatlarını destekleme olanakları, mülteci çocukların eğitim sistemine erişimine ve sistemde kalmasına önemli ölçüde katkıda bulunacaktır.⁵⁹ Eğitim İçin Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) programı,⁶⁰ sübvansiyonlu okul taşımacılığı ve yurt sağlanması gibi diğer tamamlayıcı hizmetler, bu sosyoekonomik engellerin bazılarının ele alınmasına yardımcı olmaktadır.

Daha ileri yaştaki öğrenciler için geçici koruma sağlanan Suriyelilerin üniversite kayıtları 2021-2022 akademik yılında artmış ve Suriyeli öğrencilerin kayıt oranı Türkiye'deki toplam kayıtların yüzde 10'una ulaşmıştır.⁶¹ Eğitim sektörü ortakları, harç muafiyeti uygulamasının iptal edilmesiyle mülteci öğrencilerin yükseköğrenime erişiminin ciddi ölçüde zorlaşması sebebiyle mültecilerin yükseköğrenime erişimlerinin teşvik edilmesine yönelik savunuculuk yapmaya devam edecektir.

⁵⁸ Kurumlar Arası Koruma Sektörü İhtiyaç Değerlendirme Analizi Altıncı Tur, https://www.refugeeinfoturkey.org/repo/Protection/ia_pna6.html

⁵⁹ Örneğin UNICEF tarafından desteklenen ve MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen Mesleki Eğitime Kazandırma Programı (MEK), 14-17 yaşları arasında temel eğitimlerini tamamladıktan sonra farklı sebeplerle eğitimlerine devam edememiş çocukların belirli Mesleki Eğitim Merkezlerinde eğitim hayatına kazandırılmasını amaçlamaktadır.

⁶⁰ ŞEY programının temel amaçlarından biri, okula düzenli devamı teşvik ederek, okul terk oranlarını azaltarak, okullara kaydı teşvik ederek ve performansı izleyerek okullardaki mülteci çocukların sayısını artırmaktır. 2017 yılından bu yana devam eden ve AB tarafından finanse edilen program, Ekim 2022 itibarıyla dördüncü fazına girmiş bulunmaktadır. 2023/2024 yıllarında program, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından Türk Kızılay ile işbirliği içinde uygulanacaktır.

⁶¹ 18-26 yaş arası geçici koruma altındaki kişilerin sayısı baz alınarak genel üniversite öğrencileri içindeki yaklaşık oran.

⁵⁴ MEB, 2022-2023 Okul Yılı Verisi

⁵⁵ Mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma için verilen statüler, geçici koruma sağlanan Suriyeliler ile Afgan, Filistinli, Iraklı, Yemenli ve Somalili kişileri kapsamaktadır (6458 sayılı Kanun).

⁵⁶ MEB, 2023

⁵⁷ MEB, 2023

Ekonomik Güçlendirme

Geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin ekonomik olarak güçlendirilmesi, bu zorlu bağlamda 3RP için en önemli önceliklerden biri olmaya devam etmektedir. COVID-19'un sosyoekonomik etkileri, Şubat 2023 depremleri ve karmaşık ekonomik bağlam, Türkiye'de geçici koruma sağlanan Suriyelileri, uluslararası koruma başvuru sahiplerini ve statü sahiplerini istihdam eden birçok ekonomik sektöre etkilemiştir.

Şubat 2023'te gerçekleşen yıkıcı depremler, bütün tarım alt sektörlerinde büyük ölçekli etkilere ve kayıplara⁶² ve ciddi ölçüde hasar alan ve artık çalışamaz duruma gelen 220.000 iş yeri ile birlikte 103,6 milyar ABD doları üzerinde ekonomik hasara⁶³ sebep olmuştur.⁶⁴

Ancak buna rağmen Türkiye ekonomisi için 2023 yılında yüzde 3,6'lık⁶⁵ bir büyüme beklenirken işsizlik ise toparlanma/yeniden inşa ile ilgili ekonomik faaliyetlerin artması sebebiyle (2022'ye benzer bir şekilde) yüzde 10 oranlarında kalmaya devam edecektir. Yine de genel makroekonomik bağlam hassas durumdaki mültecileri ve ev sahibi toplumu benzer bir şekilde olumsuz etkilemiştir.

2024-25 döneminde, 3RP ortakları, kamu kurumları ve özel sektör ile yakın işbirliği içinde yeni iş fırsatlarının yaratılması da dahil olmak üzere kayıtlı istihdama erişimin artırılmasına ve resmi sosyal koruma kapsamına dahil olmaları için sosyal sigorta sistemine erişimin sağlanmasına öncelik vermeye devam edecektir. İşsiz kişilerin yanı sıra kayıt dışı çalışan kişilere -özellikle kadınların ve gençlerin

karşılaştığı belirli engellere odaklanılarak kentsel ve kırsal alanlarda kayıtlı işgücü piyasasına geçiş yapmalarına yardımcı olacak beceri, bilgi ve destek sağlanacaktır.

Türkiye'nin yasal çerçevesi, geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin kayıtlı istihdama erişimine izin verse de bir işverenin işe alabileceği mülteci sayısına ilişkin belirli kotalar, işverenin yürüttüğü çalışma izni başvuru süreci, çalışmak için kayıtlı olduğu şehrin dışına taşınan kişilere yönelik kısıtlı haklar ve SUY yardımını almaya devam etmek için kayıtlı olarak çalışmaktan çekinen geçici koruma sağlanan Suriyeliler ile ilgili düzenlemelerin yanı sıra, kadınlar ve erkekler arasındaki ücret farkı gibi sosyal yardımdan istihdama geçişe ilişkin engeller tespit edilmiştir. Yapılan bazı çalışmalara göre geçici koruma sağlanan ve çalışan Suriyelilerin yüzde 8 ila 12'si⁶⁶ özellikle tarımsal istihdamda düşük vasıflı işler düzensiz ve mevsimlik olma eğiliminde olduğundan istikrarsız ve öngörülmez gelirler ile tarım sektöründe çalışmaktadır⁶⁷ ve korunmasız kalmaktadırlar. Ayrıca, geçici koruma sağlanan Suriyeliler gıda ve tarım gibi sektörlerde kendi küçük ölçekli işletmelerini de kurmaktadır. Ancak depremlerin ortaya çıkardığı ek zorlukların öncesinde bile krediye erişim, üretken varlıkların eksikliği ile mülkiyet hakları ve piyasa dinamikleri konusunda sınırlı bilgi gibi bir dizi engelle karşılaşmaktadırlar. Özel sektörle daha güçlü stratejik ve operasyonel ortaklıkların yanı sıra işletmeler arasındaki fırsatlar için teknik, finansal destek ve ağ oluşturma kombinasyonu yoluyla uygun faaliyetler, kayıtlı işgücü piyasasında istihdam yaratılmasını desteklerken ev sahibi toplumu desteklemek için de önemli olacaktır.

⁶² Türkiye Deprem Sonrası İyileşme ve Yeniden Yapılandırma Değerlendirme Raporu (TERRA) <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/Turkiye-Recovery-and-Reconstruction-Assessment.pdf> s. 9

⁶³ FAO (2023), Türkiye: Depremden etkilenen iller için tarım sektörü ihtiyaç değerlendirmesi. <https://www.fao.org/documents/card/en?details=CC6884EN>

⁶⁴ ILO (2023), Şubat 2023 depreminin Türkiye'deki işgücü piyasası üzerindeki etkileri. <https://reliefweb.int/attachments/ab4a93af-2206-4510-bfaa-d382e300f4c2/TRK.pdf>

⁶⁵ Türkiye İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD) Ekonomi Bakış Açısı, 2023 Cildi Sayı 1 | OECD iLibrary (oecd-ilibrary.org)

⁶⁶ L.P. Caro (2020), Türkiye İş Gücü Piyasasında Suriyeli Mülteciler, https://www.ilo.org/ankara/publications/WCMS_738602/lang-en/index.htm - Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından üretilen 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması mikro verileri kullanılarak elde edilen kendi hesaplamamızdır.

⁶⁷ Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (2020), Türkiye'deki Mevsimlik İşçiler ve Suriyeli Mülteciler Dahil Hassas Durumdaki Tarım Nüfuslarına Yönelik Sosyal Korumaya İlişkin Analiz, Ankara

Mevcut işgücü piyasası koşullarında, ev sahibi toplumun işsizlik oranları da dikkat alındığında, işgücü piyasasında halihazırda var olan işlerin hem ev sahibi toplum üyelerini hem de geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişileri içermesi mevcut ekonomik şartlar altında zor görünmektedir. İstihdamın hem talep hem de arz tarafını destekleyerek yeni iş fırsatlarının artırılması da dahil olmak üzere çeşitli yöntemlerle mülteci ve ev sahibi toplulukların dayanıklılığını artırmaya devam etmek için uzun vadede büyük bir çaba gösterilmesi gerekmektedir. Bu durum, bilgi ve farkındalık yaratma yoluyla kayıt dışılığı azaltırken becerileri geliştirmek ve işletmeleri (kooperatifler de dahil) desteklemek için kamu kurumları, özel sektör ve topluluklarla birlikte çalışmayı gerektirecektir. Düzenli ve insan onuruna yakışır işlere erişim, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planında belirtilen diğer hususlarla birlikte sosyal gerilimin azaltılmasında kilit bir faktördür. Sonuç olarak iş için rekabeti azaltan ve toplulukları bir araya getiren geçim kaynakları desteği, 2024 ve sonrasında sosyal uyumu güçlendirmede önem taşıyacaktır.

Çevresel Sürdürülebilirliğin Anaakımlaştırılması

Bu kadar büyük bir nüfus artışının doğal kaynaklar üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için Türkiye'nin mülteci müdahalesinde Çevresel Sürdürülebilirliğin Ana Akımlaştırılmasının önemi 3RP ortakları tarafından vurgulanmıştır. Bu yaklaşım, herkes için temiz su ve sanitasyona ilişkin Sürdürülebilir Kalkınma Amacı 6'nın yanı sıra On İkinci Ulusal Kalkınma Planı'nın çevrenin korunmasına yönelik öncelikleriyle de uyumludur. Yenilenebilir enerjiye daha fazla yatırım yapılması ve "yeşil ekonomi"ye bağlı istihdam yaratılması gibi çevresel sürdürülebilirliğe ve yerel kamu ve özel sektör aktörlerinin dayanıklılığının artırılmasına katkıda bulunacak fırsatların, enkaz yönetiminden kaynaklanan halk sağlığı sorunları nedeniyle depreme müdahale kapsamında Çevre Teknik Çalışma Grubu ile yakın işbirliği içinde, 2024-2025 döneminde güçlendirilmesi gerekmektedir.

Fotoğraf: ILO / Fatma Çankara

Stratejik Yönelim ve Müdahale Planları

Türkiye'nin YUKK ve Geçici Koruma Yönetmeliği'ne dayanan 3RP müdahalesi, 2018 GCR ilkelerini uygulayan devlet öncülüğündeki kapsayıcı yaklaşım türünün küresel bir örneği olmaya devam etmektedir. Türkiye'deki yasal çerçeve ve politika çerçevesi, geçici koruma sağlanan Suriyelilere, uluslararası koruma başvuru sahiplerine ve statü sahiplerine ulusal hizmetlere erişim hakkı sağlamaktadır. Türkiye'nin ilerici modeline rağmen, örneğin yasal statü ve dil ile bağlantılı haklar ve hizmetlerin önündeki pratik engeller devam ederken, bunlar 3RP'nin tamamlayıcı yaklaşımı için önemli bir odak noktası oluşturmaktadır. 3RP ortakları, özellikle depremlerden etkilenen illerde geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan kişileri kamu kurumlarıyla buluşturmak ve hizmetlerin yetersiz kaldığı durumlarda ek destek sağlamak konusunda hayati bir rol oynamaktadır.

Suriye krizinin başlangıcından bu yana, Türkiye'deki kamu sistemleri ve ulusal kurumlar, Suriyelilerin ve uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer kişilerin sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere erişimini sağlamak ve Çalışma İzinleri Yönetmeliği ve girişimci dostu bir düzenleyici çerçeve ile mümkün kılınan kayıtlı iş fırsatları aracılığıyla kendi kendine yeterliliklerini sürdürmek için hizmetlerini istikrarlı bir şekilde genişletmiştir. 3RP ortakları, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ve statü sahiplerinin dahil edilmesini sağlamak ve hizmet sunumunun kalitesi veya aynı sistemlerden yararlanan ev sahibi topluma hizmetlerin sunulması üzerindeki olumsuz etkileri azaltmak için kamu sistemlerini ve hizmetlerini desteklemek üzere çalışmaktadır.

Bu sistemler ve hizmetler, COVID-19 salgınına müdahale ederken ve daha yakın zamanda mültecilerin ve ev sahibi toplum hanelerinin hayatlarını olumsuz bir şekilde etkileyen büyük ölçekli depremlerin neden olduğu artan ihtiyaçlara yanıt verirken büyük bir baskı altında kalmıştır. Bu nedenle 3RP ortakları, gerektiğinde tamamlayıcı hizmetler sunarken artan ihtiyaçları

karşılama için kamu sistemlerine ve kurumlarına hedefe yönelik destek sağlamaya devam edecektir.

Türkiye'deki 3RP, bu kapsam dışında Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne destek sağlayan diğer paydaşların önemli rolünü kabul etmekte ve GCR ilkeleri, Yeni Çalışma Şekli ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları doğrultusunda, "bütüncül toplum" ve herkes için dayanıklılık yaklaşımıyla tamamlayıcılığı teşvik etmek için ortaklıkların güçlendirilmesine kuvvetli bir vurgu yapmaktadır. Tutarlı ve sürdürülebilir bir müdahale oluşturmak ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne etkin destek sağlamak için, 3RP müdahalesi, kapsayıcı koordinasyon platformları ve bilgi araçlarının yanı sıra öncelikli temalar üzerinde çok paydaşlı istişareler yoluyla ortakları arasında tamamlayıcılık sağlamayı amaçlamaktadır. Buna ek olarak, 3RP ortakları, yerel hizmet sunumunda Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve sivil toplum ortakları arasındaki tamamlayıcılığı desteklemek için değerli bir rol oynayan İl Göç Kurulları gibi yerel koordinasyon mekanizmalarına katılımı teşvik etmektedir. 2024-25 planlama sürecinin bir parçası olarak yerel aktörler ve sivil toplum ortaklarıyla yapılan istişareler, farklı yaş gruplarının ve kadınların liderliğindeki kuruluşların anlamlı katılımı da dahil olmak üzere yerel katkıların ve topluluk katılımının desteklenmesinin önemini vurgulamıştır.

Ulusal düzeyde, Büyük Uzlaşma'nın (Grand Bargain)⁶⁸ kilit bir taahhüdü olarak yerelleşme ve bunun Türkiye'nin mülteci müdahalesi bağlamında hayata geçirilmesi konusunda artan bir söylem görülmektedir. 2023 yılının başlarında 3RP Türkiye, eş liderler UNHCR ve UNDP'nin desteği ile Yerelleşme Savunuculuk Grubu (LAG) ve Türkiye Mülteci Konseyi (TMK)⁶⁹

⁶⁸ <https://interagencystandingcommittee.org/grand-bargain>

⁶⁹ Türkiye Mülteci Konseyi (TMK) mülteciler ve ev sahibi toplumun ihtiyaçlarına yönelik strateji ve programları için savunuculuk amaçlı ve Türkiye'de çalışan 20'den fazla STK'dan oluşan bir ağıdır. Üyeleri arasında mültecilerle veya mültecilerin ihtiyaçlarına yönelik çalışan ulusal STK'lar ve mültecilerin kendi kurduğu ve yürüttüğü kuruluşlar (mültecilerin liderliğindeki kuruluşlar) yer almaktadır. <https://turkiyemultecikonseyi.org/TR/TR>

öncülüğünde, Büyük Uzlaşma vizyonu ile aynı doğrultuda olan ve Türkiye’de yerleşmenin hayata geçirilmesi için donörlerin, BM’nin ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin üzerinde uzlaşabileceği ve destekleyebileceği somut adımların belirlenmesi amacıyla hem yerel aktörlerin kapasitelerinin hem de tam katılımlarının önündeki mevcut engellere çözüm sunmaya çalışan bir Ulusal Referans Grubu oluşturulmuştur.

3RP’nin 2024-2025 dönemine ilişkin stratejik hedefleri; 3RP faaliyetlerinin ve programlarının, özellikle mültecilerin korunmasını, ulusal sistemlere dahil edilmesini, kendi kendine yeterliliğin desteklenmesini ve kalıcı çözümlerle ilgili olarak üzerinde anlaşmaya varılan kapsayıcı önceliklerini yansıtmaktadır. Üç stratejik hedef şu şekildedir:

- 1. Geçici koruma sağlanan Suriyeliler ile uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ve statü sahiplerinin korunmasına katkıda bulunmak;**
- 2. Sağlık, eğitim, sosyal hizmetlerin yanı sıra belediye hizmetleri ve yerel çözümler de dahil olmak üzere kapsayıcılığı ve hizmetlere erişimi ihtiyaç olduğu ölçüde desteklemek ve**
- 3. Uyumu, kendi kendine yeterliliği ve gönüllü geri dönüş de dahil kalıcı ve diğer çözümleri teşvik etmek.**

3RP eş liderleri, sektör koordinatörleri ve ortakları, bu stratejik hedeflere ulaşmak için çalışırken 2024-25 yıllarında 3RP faaliyetlerine rehberlik etmek için aşağıdaki uygulama ilkelerini takip edecektir:

- Ulusal düzeyde ve özellikle de depremden en fazla etkilenen illerde, ulusal ve yerel kurumlar aracılığıyla yardım ve hizmet sunumu için sistem desteğinin önceliklendirilmesi.
- Mevcut ve gelecekteki krizlerle başa çıkmak için hanelerin, toplulukların ve kurumların

kapasitelerini geliştirmeyi amaçlayan bir dayanıklılık merceği aracılığıyla insani yardım ve kalkınma bağlantılarını içeren kapsamlı bir müdahalenin teşvik edilmesi.

- Hizmetlere yönelik talep, mevcut hizmet imkanlarını aştığı zamanlarda hedefe yönelik, tamamlayıcı ve geçici hizmetlerin sağlanması, bu hizmetlerin ulusal hizmetlerle bağlantılandırılması için uzun vadeli strateji geliştirme ve bu kapsamda farkındalığı artırmak ve ihtiyaç sahiplerini mevcut hizmetlere ulaştırmak için sosyal yardım faaliyetlerinin düzenlenmesi.
- 3RP sektörleri arasındaki ve hizmet sağlayıcılar arasındaki yönlendirmeleri güçlendirmek ve takip etmek için kurumsal kapasitenin desteklenmesi.
- Yıllık finansman ihtiyaçları ile üç yıllık ortak bir stratejiye katkıda bulunulması. Ortaklar, varsayımları doğrulamak ve gelecek yıllar için plan yapmak üzere her yıl genel bir gözden geçirme gerçekleştirecektir.
- Suriye müdahalesine odaklanan bölgesel bir 3RP odağını ve Afganlar, Ukraynalılar ve uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer uyruklardan kişiler de dahil olmak üzere Türkiye’de uluslararası koruma ve yardıma ihtiyaç duyan diğer uyrukları içeren bir ülke planı ile kapsayıcı bir yaklaşımın uygulanması. 3RP faaliyetleri depremden etkilenen bölgelerin içinde ve dışında hassasiyet ve ihtiyaç değerlendirmeleri aracılığıyla belirlenen en hassas durumdaki bireyleri ve haneleri hedeflemeli ve bunlara öncelik vermelidir.
- Etkilenen Topluluklara Karşı Hesap Verebilirlik (AAP) ile birlikte tüm sektörlerde koruma, yaş ve cinsiyet, engellilik, yaşlılık, çevre ve cinsel sömürü ve istismardan koruma konularının ana akımlaştırılması.
- Tüm sektörlerde engelli kadınlar ve kız çocukları da dahil olmak üzere kadınların ve kız çocuklarının spesifik hassasiyetlerinin hedefe yönelik eylemlerle ele alınması.

- Özel sektör, ulusal ve yerel aktörlerle (belediyeler, STK'lar, mültecilerin liderliğindeki kuruluşlar, topluluklar) iletişim kurarak ortak amaçlara yönelik koordinasyonu ve yönetişimi destekleyen çok paydaşlı bir yaklaşımın teşvik edilmesi.
- Kendi kendine yeterlilik, istihdam, uyum ve çözümlere ilişkin olasılıkları artırmaya yönelik belirli bir amacı olan eğitimlerin (örneğin dil eğitimi, mesleki eğitim ve çeşitli becerilere yönelik eğitimler) sağlanması.
- 3RP sektör stratejileri ve projeleri, öncelikli fakat henüz karşılanamamış ihtiyaçlara odaklanarak ve mükerrerliklerden kaçınarak Türkiye'deki mülteci müdahalesine koordineli destek sağlayan diğer yardım aktörlerini (Uluslararası Finans Kuruluşları, Türk Kızılay/IFRC, iki taraflı kalkınma ortakları) dikkate alacaktır.
- İhtiyaçları önceliklendirmek ve etkiyi ölçmek amacıyla, Türkiye Cumhuriyeti Devleti öncülüğündeki veri analizi çalışmalarına destek de dahil olmak üzere, kanıta dayalı programlamanın ve gerektiğinde ilgili paydaşlarla (örneğin Türkiye Cumhuriyeti Devleti, donörler, özel sektör, STK'lar) savunuculuğun teşvik edilmesi.

2022 boyunca, 3RP ortakları ve sektör çalışma grupları, müdahale yoluyla sürdürülebilirliği ve dayanıklılığı geliştirmeye devam etmiştir. Ancak 3RP'nin dayanıklılık bileşenleri, kısmen COVID-19 salgınına ve Şubat 2023 depremlerine müdahale için kaynakların yeniden tahsisi sebebiyle 2021-23 yıllarını kapsayan dönemde ciddi ölçüde yetersiz bir şekilde fonlanmıştır. 2024-25 döneminde artan eşitsizliğin giderilmesine yardımcı olmak için, Türkiye'deki 3RP, hem ek finans, insan ve altyapı kaynakları açısından hem de mevcut kapasiteleri güçlendirmek için kamu kurumlarına yatırım desteği sunmaya devam edecektir. Bu destek, kamu sistemlerinin geçici koruma sağlanan tüm Suriyelileri, uluslararası koruma başvuru sahiplerini ve statü sahiplerini Türkiye'nin yasal çerçevesini tam olarak uygulayarak

ulusal ve yerel hizmetlere dahil edebilmesi ve ev sahibi topluma yardım etme kapasiteleri etkilenmeden depremin etkilerini atlarmaya çalışırken ülkenin sürdürülebilir kalkınmasına katkıda bulunabilmesi için çok önemlidir.

3RP ortakları, Türkiye'deki mülteciler ve ev sahibi toplum arasında depremin her iki grubu da etkileyen etkileri sebebiyle 2023 yılında artan sosyal mesafenin azaltılmasına yardımcı olmak amacıyla Göç İdaresi Başkanlığı liderliğinde Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planını uygulamak için ulusal ve yerel makamlarla yakın işbirliği içinde çalışmaktadır. Sosyal uyuma ilişkin sektörler arası bir 3RP çerçevesi geliştirilmiş ve bu çerçeve Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı ile uyumlu hale getirilmek üzere güncellenmiştir. Çerçeve, sosyal uyum ile ilgili programlamalara rehberlik ve koordinasyon sağlamak için ortaya çıkmış eğilimler ve çıkarılan dersler üzerine kuruludur ve saha düzeyindeki ve ulusal düzeydeki istişarelere dayalı öneriler sunmaktadır. 3RP ortakları 2024-25 yılları arasında, ev sahibi toplum üyeleri arasında farkındalığı artırmaya devam edecek, sosyal gerilimlere neden olan yanlış bilgilendirmeyle ilgili zorlukları ele alacak ve ev sahibi toplum ve kanaat önderlerini içeren yerel olarak yönetilen müdahaleleri destekleyecektir. Sosyal uyum girişimleri hizmet sunumu noktasında zarar vermeme ilkesine uygun olarak yaygınlaştırılacaktır. "Zarar vermeme" ilkesi, 3RP ortaklarının, programlarını tasarlarırken ve uygularken mülteciler ve ev sahibi toplumdaki en hassas durumdaki kişileri destekleyerek sosyal gerilimleri daha da kötüleştirmekten kaçınmak için bağlama duyarlı olmalarını gerektirmektedir.

3RP ortakları, donör finansmanı desteğiyle, farkındalık artırma ve bilgi yayma faaliyetlerinin yanı sıra, topluluk liderleri arasındaki toplantılar, sosyal ve kültürel etkileşimler ve katılım yoluyla diyalogu ve birlikte yaşamı teşvik etmeye devam edecektir. Geçici koruma sağlanan Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ve statü sahiplerinin, potansiyel toplumsal gerilim alanlarının aktif bir şekilde tespit edilmesine ve sorunların çözülmesine yardımcı olabilecek yerel girişimlere dahil edilmesiyle de toplumsal katılım güçlendirilebilir.

Kalıcı Çözüm Stratejisi

3RP müdahalesi, mültecilerin hayatlarını yeniden inşa etmelerine ve GCR ile uyumlu olarak insan onuruna yakışır bir biçimde ve barış içinde yaşamalarına olanak tanıyan çözümlerin teşvik edilmesinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni desteklemeyi amaçlamaktadır. Küresel olarak, kalıcı çözümler gönüllü geri dönüş, yerel uyum ve üçüncü ülkeye yerleştirmeyi içerirken, kalıcı çözümlere ulaşma süresi büyük ölçüde bağlama özgüdür ve kaynakların mevcudiyetinin yanı sıra siyasi, ekonomik ve sosyal faktörlere bağlıdır. Türkiye'deki tüm 3RP sektörleri, kalıcı çözümlerin bir habercisi olarak sosyal kapsayıcılık ve kendi kendine yeterlilik de dahil olmak üzere, mümkün olan yerlerde çözüm fırsatlarının belirlenmesi ve teşvik edilmesine yönelik orta vadeli çabalara katkıda bulunmaktadır.

Türkiye, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin daha fazla sayıda gönüllü olarak geri dönmelerini ve başarılı bir şekilde yeniden entegrasyonlarını sağlayacak koşulların Suriye içinde yaratılmasının önemini vurgularken, güvenli ve insan onuruna yakışır bir biçimde gönüllü geri dönüşle ilişkin ilkelere olan bağlılığını sürdürmeye devam etmektedir. Türkiye'nin YUKK ve ikincil mevzuatı, gönüllü geri dönüş prosedürlerini düzenleyen hükümler içermektedir. 3RP ortakları tarafından Göç İdaresi Başkanlığı'na sunulan destek, bu prosedürleri güçlendirmeyi ve geri dönüşlerin özgür ve iyi bilgilendirilmiş bir seçim yoluyla gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleşmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Güvenli ve insanlık onuruna yakışır şekilde yapılacak geri dönüşlere hazırlanırken, Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve 3RP ortakları, gönüllü geri dönüş yapmayı düşünen Suriyelilere yardımcı olabilecek orta vadeli hazırlık faaliyetlerine yatırım yaparken, tespit edilen engellerin ele alınması ve geri dönmeyi tercih edenler için koruma risklerinin azaltılması konusunda işbirliği yapmaya devam edecektir. Bu tür faaliyetler, örneğin, özellikle Suriyeli kadınlar, çocuklar ve gençler

için geri dönüş ve yeniden entegrasyonun sürdürülebilirliğine katkıda bulunmak üzere medeni durum belgelerine erişimin sürdürülmesi, eğitim veya mesleki yeterlilik belgelerine yönelik kanıt sunulması ile geçim kaynakları, dil ve yaşam becerileri eğitimlerinin sağlanmasını içerebilir.

2021 yılında, büyük ölçüde COVID-19 salgını sırasındaki hareket kısıtlamaları nedeniyle mültecilerin geri dönüş sayılarında önemli bir düşüş yaşanırken, 2022 yılında kısıtlamaların hafiflemesiyle Türkiye'den gönüllü olarak geri dönen Suriyelilerin sayısı artmıştır.⁷⁰ Türkiye Cumhuriyeti Devleti, krizin başlamasından bu yana yaklaşık 625.000⁷¹ Suriyelinin Türkiye'den Suriye'ye gönüllü olarak geri döndüğünü tahmin etmektedir. Türkiye'de geçici koruma sağlanan Suriyelilere gelecekle ilgili niyetleri sorulduğunda, çoğu geri dönme konusunda giderek artan bir isteksizlik gösterse de son araştırmalar gönüllü geri dönüşle olan ilginin az da olsa giderek artıyor olabileceğini göstermektedir.⁷² Depremin hemen ardından 70.000'i aşkın Suriyeli geçici olarak Suriye'ye dönmüştür⁷³ ancak bunların bir kısmının daha sonra Türkiye'ye geri döndüğü ortaklar tarafından gözlemlenmiştir. Mültecilerin kararları ve kalıcı çözümlere yönelik eğilimler konusunda ilgili desteklerin daha verimli bir

70 İlgili kurumlar arası ve sektörel toplantılarda sahadaki ortakların paylaştığı gözlemler ışığında.

71 TRT Haber, (16/02/2024), Bakan Yerlikaya: Evlerine dönen Suriyeli sayısı 625 bine yaklaştı, <https://www.trthaber.com/haber/gundem/bakan-yerlikaya-evlerine-donen-suriyeli-sayisi-625-bine-yaklasti-837816.html>.

72 "Suriye'ye Geri Dönmek" konusunda SB-2019 ve SB-2020'de olduğu gibi "Suriye'de ne olursa olsun asla dönmeyi düşünmüyorum" diyenlerin oranı SB-2021'de de ilk sırada yer almıştır. Ancak SB-2017'de %16,7, SB-2019'da %51,8, SB2020'de ise % 77,8'ye yükselen oran SB-2021'de diğer bulgularla da benzer biçimde ciddi bir azalma ile 2020'ye göre %17 azalarak %60,8'e gerilemiş; bu %17'lik düşüş, neredeyse blok hâlinde ikinci seçenek olan "Suriye'de savaş biter ve bizim istediğimiz şekilde bir yönetim oluşursa dönerim." seçeneğine yönelmiştir." ; Suriyeliler Barometresi 2021: Suriyelilerle Uyum içinde Yaşamın Çerçevesi - Yönetici Özeti, <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2022/12/SB-2021-English-01122022.pdf>.

73 Anadolu Ajansı (AA), (13/04/2023) Bakan Akar: Terör örgütünde çöküş alametleri var. Katılımlar sıfır, kaçışlar çok <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/bakan-akar-teror-orgu-tunde-cokus-alametleri-var-katilimlar-sifir-kacislar-cok/2871606>

hale gelebilmesi için daha fazla değerlendirme yapılması gerekmektedir. Aynı zamanda Suriye içindeki güvenlik durumu ve insani durum istikrarsız olmaya devam etmekte ve bu durum, öngörülebilir gelecekte geri dönüşlerin güvenliği ve sürdürülebilirliği açısından önemli zorluklar yaratmaktadır.

Üçüncü ülkeye yerleştirme, acil koruma riski taşıyan bireyler için hayati bir koruma mekanizmasıdır ve devletlerin Mültecilere İlişkin Küresel Mutabakat kapsamındaki üçüncü ülke çözümlerine erişimi genişletme ve tamamlayıcı yolların mevcudiyetini artırma taahhüdüne uygun olarak uluslararası sorumluluk paylaşımının bir göstergesidir. Ancak yeniden yerleştirme ülkeleri Türkiye dışına üçüncü ülkeye yerleştirmeleri desteklemeye devam ederken bu kalıcı çözüm büyük nüfus ve sınırlı kotalar nedeniyle Türkiye'deki en hassas durumdaki mültecilerin sadece bazıları için bir seçenek olmaya devam etmektedir. UNHCR, Şubat 2023 depremleri sebebiyle yaralanan veya ailesini, evini ya da geçim kaynaklarını kaybeden mültecilerin üçüncü ülkeye yerleştirme süreçlerinin hızlandırılmasına destek sağlamıştır. Eylül 2023'ün sonuna doğru neredeyse yarısı depremden etkilenen 10.200 mülteci yeniden yerleştirilmiştir.⁷⁴ Deprem bölgesindeki hassas durumda olan mülteciler üçüncü ülkeye yerleştirme süreçlerinde önceliklendirilmiştir. Benzer şekilde, örneğin iş ve ailenin yeniden birleştirilmesi fırsatları gibi tamamlayıcı yöntemler kalıcı çözüm seçeneklerine daha fazla erişim sağlama potansiyeline sahip olsa da mülteciler bu yollara erişimde sıklıkla hukuki, idari ve pratik engellerle karşılaşmaktadır ve bu hususta daha fazla hedefe yönelik ilgi ve işbirliği gerekmektedir.

Türkiye'deki üçüncü ülkeye yerleştirme ihtiyaçlarının ölçeği ve devletlerin sorumluluk paylaşımı taahhütlerini göstermelerinin önemi göz önüne alındığında, üçüncü ülkeye yerleştirme kotalarının artırılması ve

Türkiye'deki geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişiler için tamamlayıcı yöntemlerin genişletilmesi amacıyla ülke düzeyinde ve küresel düzeyde savunuculuk faaliyetleri devam edecektir.

Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyeliler için vatandaşlık imkanları sınırlı olsa da 200.000'den fazla Suriyeliye Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı verilmiştir⁷⁵ ve geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişiler sosyoekonomik kapsayıcılığı kolaylaştıran politikalardan yararlanmaya devam etmektedir. 3RP ortakları, müdahaleleri aracılığıyla, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ve statü sahiplerinin sosyoekonomik yönden kapsanmalarını desteklemek için dayanıklılıklarını ve kendi kendilerine yeterliliklerini artırmayı amaçlamaktadır. Kendi kendine yeterliliğin artırılması, GCR'nin dört hedefinden biridir. Türkiye'deki yasal çerçeve, Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı ile Ulusal Kalkınma Planında daha ayrıntılı bir şekilde ele alınan uyumun yanı sıra geçici koruma sağlanan Suriyelilerin sosyal ve ekonomik olarak katılımı için de olanak sağlamaktadır. Türkiye'nin uyum politikası temelde karşılıklılık, gönüllülük ve kurumlar arası işbirliğine dayanmakla birlikte, çeşitli çalışmaların mültecilerin daha kalıcı bir çözüm elde etmelerine yardımcı olduğunu gösterdiği üzere, geçici koruma sağlanan Suriyeliler de dahil yabancıları kendi kendine yetebilen, daha dayanıklı ve topluma katkıda bulunabilen bireyler haline getirecek bilgi ve becerilerle donatmayı amaçlamaktadır.

3RP, birçok mülteci kadının karşılaştığı belirli engelleri ve ayrımcılığı göz önünde bulundurmaktadır ve 2024-25 döneminde kalıcı çözümleri desteklemeyi amaçlayan faaliyetler aracılığıyla ortaklar, kadınların ve kız çocuklarının liderliğinin/güçlendirilmesinin, eşit katılımının ve kapasitesinin daha etkili kalıcı çözümlerin sunulmasına sağladığı katkıyı teşvik edecektir.

⁷⁴ UNHCR Türkiye, Bilgi Notu Eylül 2023, <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2023/10/bi-annual-fact-sheet-2023-09-turkiyeF.pdf>

⁷⁵ Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı, (18/12/2022), Bakanımız Sayın Süleyman Soylu CNN Türk Canlı Yayınında Gündeme İlişkin Soruları Yanıtladı, <https://www.icisleri.gov.tr/bakanimiz-sn-suleyman-soylu-cnn-turk-canli-yayininda-gundeme-iliskin-sorulari-yanitladi>

Ortaklık ve Koordinasyon

3RP ortakları, geçici koruma sağlanan Suriyeliler, uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri ile ihtiyaç sahibi ev sahibi topluluklar için olumlu sonuçlar elde etmek amacıyla Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin gözetimi ve liderliği altında çalışmaktadır. 3RP ortakları, kapsayıcılık ve aidiyet odaklı bir model aracılığıyla, Devlet tarafından sağlanan politika ve hizmetleri desteklemek için ulusal ve yerel kurumların yanı sıra sivil toplum aktörleriyle de yakın işbirliği içinde çalışmaktadır.

Türkiye'nin mülteci müdahalesindeki liderliği, geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin ulusal sistemlere erişiminin güçlendirilmesine yönelik çabaların sürdürülmesine yardımcı olmak için bir dizi kamu kuruluşu ile yakın koordinasyon ve işbirliğini de kapsamaktadır. Müdahaleye katkıda bulunan kilit devlet kurumları arasında Dışişleri Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Yardımcılığı Ofisi, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın yanı sıra Diyanet İşleri Başkanlığı ve Adalet Bakanlığı gibi kurumlar bulunmaktadır ve bu kurumlar Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin rehberliğinde oluşturulan politika ve faaliyetler doğrultusunda öncelikleri birlikte belirlemekte ve koordine etmektedir. Bu öncelikler 3RP planının temelini oluşturmaktadır.

Ulusal mevzuat kapsamında, İçişleri Bakanlığı'nın bir parçası olan Göç İdaresi Başkanlığı, Türkiye'deki tüm yabancılara yönelik politika ve süreçlerin uygulanmasından sorumlu ana kurumdur. Türkiye'de geçici ve uluslararası koruma (kayıt, belgelendirme ve

mülteci statüsü belirleme dahil), vatansız kişiler ve diğer yabancılarla ilgili prosedürlerden sorumlu tek makamdır. Göç İdaresi Başkanlığı ayrıca bu politikaların uygulanması için kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum, uluslararası kuruluşlar ve diğer ilgili paydaşlar arasında koordinasyonu sağlamakla görevlendirilmiştir. Bu koordinasyon işlevi, genellikle Vali adına İl Göç İdaresi Müdürlükleri (İGİM) tarafından yönetilen bir İl Göç Kurulunun çalışmaları aracılığıyla il düzeyine kadar uzanmaktadır. Buna ek olarak, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri (ASHİM), 3RP ortakları ve diğer sivil toplum kuruluşları ile koordineli olarak il düzeyinde koruma müdahalesine öncülük etmektedir.

3RP ortakları ayrıca, idare hukuku, medeni hukuk ve ceza hukuku dallarında görev yapan ve uluslararası koruma başvuru sahipleri, statü sahipleri ve geçici koruma yararlanıcıları ile ilgili hukuki konularla sıklıkla ilgilenen hakimlere, savcılara ve aday hakim ve savcılara kapasite geliştirme eğitimleri sunmak üzere Türkiye Adalet Akademisi ile teknik bir işbirliği kurmuştur.⁷⁶ 3RP ortaklarının bir diğer önemli kamu kurumu ortağı ise ulusal mevzuat veya Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası belgelerle güvence altına alınan hakları ihlal eden idari işlem ve kararlara karşı hukuki yollara başvuru olanağı sağlayan Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu'dur. Ayrıca, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle

⁷⁶ Türkiye Adalet Akademisi ile UNHCR Türkiye arasındaki "Sığınmacı ve Mültecilerin Adalete Erişimi" başlıklı işbirliği kapsamında 2023 yılında 250 hakim ve savcıya; idare hukuku, özel hukuk (aile hukuku ağırlıklı olmak üzere) ve ceza hukuku alanlarında eğitim verilmiştir ve bu işbirliği 2024 yılında da devam edecektir.

etkin mücadele kapsamında ulusal önlem mekanizması görevini yerine getirmek amaçlarını taşıyan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu ile işbirliği olanaklarının geliştirilmesi ve artırılması hedeflenecektir.

3RP'nin koordinasyon yapısı, GCR'de ve Türkiye'deki özel bağlama uyarlanmış SKA'larda belirtilen çok paydaşlı ve ortaklığa dayalı yaklaşımı yansıtmaktadır. Mülteci müdahalesine 3RP kapsamı dışında sağlanan önemli desteği ve dolayısıyla 3RP müdahalelerinin sınırlarını kabul etmekle birlikte, 3RP koordinasyonu, fon akışları ve paydaşlar arasında ortaklıklar oluşturmak ve bu ortaklıkları güçlendirmek için kapsayıcı bir platform sağlamaya devam etmektedir. Ayrıca 3RP ortakları, Uluslararası Finansal Kuruluşlar, Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC) ve sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra özel sektör, ticaret ve sanayi odaları ve kalkınma ajansları gibi diğer önemli paydaşlarla işbirliğini sürdürmektedir. Şubat 2023 depremlerine yönelik müdahale kapsamında, Ağustos 2023'te Türkiye'nin güneydoğusunda, entegre bir deprem müdahalesinin bir parçası olarak kamu ve özel sektör paydaşlarını, 3RP ortaklarını ve diğer yardım kuruluşlarını desteklemek için oluşturulan OCHA liderliğindeki koordinasyon yapısının yerini almak üzere Yeniden Yapılandırma için Bölge Bazlı Koordinasyon (ABC) mekanizması kurulmuştur. 3RP sektörleri, depremlerden etkilenen hassas toplulukların korunmasına ve bu gruplara yardım edilmesine yardımcı olmak için bilgi paylaşımı/raporlama, değerlendirmeler ve ağ oluşturma konularında mükerrerlikten kaçınmak ve sinerji yaratmak için ABC mekanizması ile yakından çalışacaktır. Bu şekilde 3RP ortakları; şeffaf, saygılı, tamamlayıcı ve karşılıklı fayda sağlayan bir şekilde birlikte çalışarak öncelikli ihtiyaçları desteklemek için kaynaklardan yararlanmayı amaçlamaktadır.

3RP ortakları arasındaki teknik koordinasyon, beş sektör etrafında yapılandırılmıştır: Koruma, Ekonomik Güçlendirme, Eğitim, Sağlık ve Temel İhtiyaçlar. Ankara, Gaziantep, İstanbul ve İzmir'de sektörler arası koordinasyon yapıları

mevcuttur. Tüm 3RP sektörleri, zamanında bilgi paylaşmak, sınırlı kaynakları verimli bir şekilde kullanmak ve standartların tutarlı kullanımını teşvik etmek için ulusal ve yerel kamu ve özel sektör paydaşlarıyla birlikte ortak ihtiyaç değerlendirmesi ve analizi, stratejik planlama ve faaliyet koordinasyonu yapmaktadır.

2024-25 döneminde, Çocuk İşçiliği Teknik Çalışma Grubu, Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet (TCDŞ) Alt Çalışma Grubu, Bilgi Yönetimi Çalışma Grubu, Nakit Temelli Müdahaleler Teknik Çalışma Grubu, Sosyal Korumadan Geçim Kaynaklarına Geçiş Görev Ekibi, Yaşlanma ve Engellilik Kapsayıcılığı Görev Takımı ve Etkilenen Topluluklara Karşı Hesap Verebilirlik Görev Gücü gibi tematik koordinasyon grupları tarafından desteklenerek sektör düzeyinde kesişen konular üzerine bilgi paylaşımı devam edecektir. 3RP ortakları ayrıca, ortak afet risk analizleri yürütürken ve 3RP hazırlık ve risk azaltma faaliyetlerini koordine ederken ilgili Devlet kurumlarıyla, özellikle doğal afetlerle ilgili acil durumlar için hazırlıklı olmaya yönelik AFAD ve yerinden edilmeye ilgili acil durumlarda Göç İdaresi Başkanlığı ile etkileşimlerini sürdürecektir.

3RP ortakları, birden fazla yerel platform ve çeşitli iletişim kanalları aracılığıyla geçici koruma sağlanan Suriyeliler, uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri ve ev sahibi toplum üyeleriyle düzenli olarak iletişim kurmaktadır. Bu çabalara rağmen, belirli nüfus gruplarına ilişkin veri ve analizlerde, örneğin Türkiye'ye yeni gelen Ukraynalıların ve Rusların ihtiyaçlarına ilişkin önemli boşluklar bulunmaktadır. Kadınlar, gençler ile engelli ve yaşlı bireyler gibi bazı profiller ise mülteci müdahalesinde daha az görünür durumdadır. 3RP ortakları, 2024-25 döneminde, kapasitelerini ve ihtiyaçlarını daha iyi anlamak ve onlara yardımcı olmak için hedefe yönelik programlar geliştirmek amacıyla farklı nüfus gruplarının koordinasyonunu, temsilini ve katılımını artırmak için çalışacaktır.

Hesap Verebilirlik Çerçevesi

3RP'nin 2023-25 hedeflerine ve önceliklerine ulaşmak için desteklenen kurumlara ve ihtiyaç sahibi kişilere karşı hesap verebilirlik çok önemlidir.

Tüm 3RP ortakları, 3RP çalışmalarını mevcut ulusal/ yerel stratejiler ve depremle ilgili toparlanmayı da içeren politikalarla uyumlu hale getirmeyi hedeflemektedir. Ev sahibi toplum ve geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan kişilerle işbirliği içinde çalışmak, hesap verebilirlik mekanizmalarının 3RP ortaklarının yardım etmeye çalıştığı kişileri dikkate almasını ve bu kişilere karşı hesap verebilmesini sağlamak için gereklidir. Kimseyi geride bırakmama ilkesi doğrultusunda, müdahale boyunca kadınların, farklı yaş gruplarının ve en dezavantajlı grupların temsiline özel önem verilerek topluluk katılımı sağlanacaktır.

3RP ortakları, Kuruluşlar Arası Daimi Komite ve Temel İnsani Yardım Standartları (CHS) hesap verebilirlik ilkelerinden yola çıkarak ülke çapında mekanizmalar oluşturmuş ve kişilere hizmetlere erişim ile geri bildirimde bulunma hakkında zamanlı ve erişilebilir bilgi verebilmek için cinsiyet, yaş, farklılık ve engellilik durumu gibi faktörleri göz önünde bulundurarak etkilenen topluluklara karşı hesap verebilirliği (AAP) sağlamak üzere bu mekanizmaların kapsamını genişletmiş ve depremden etkilenen bölgelere göre uyarlamıştır. Yardım hatları, öneri kutuları, SMS sistemleri ve yardım masaları gibi mekanizmalar, 3RP ortaklarının sunduğu program ve hizmetlerin kalitesini artırmak için sistematik olarak kullanılırken, kuruluşlar topluluk ağları aracılığıyla geri bildirimlerinin nasıl ele alındığı konusunda faydalanıcıları bilgilendirmektedir. 2023-25 yıllarında ortakların işlettiği toplum merkezleri ve Sosyal Hizmet Merkezlerinin (SHM'ler) yanı sıra sosyal yardım ağlarından ve ulusal düzeyde sağlanan danışmanlık hizmetlerinden de yararlanılacaktır. Hizmet Danışmanlığı (Services Advisor) uygulaması, geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin mevcut hizmetler, bunlara nereden erişebilecekleri ve hizmet sağlayıcılardan neler bekleyebilecekleri konusundaki bilgi seviyelerini geliştirmek için çalışmaya devam edecektir.

Kurumlar Arası Etkilenen Topluluklara Karşı Hesap Verebilirlik Görev Ekibi, 3RP faaliyetlerine ve

ortaklarına rehberlik ve eğitim desteği sağlamaya devam edecektir. Cinsel sömürü ve istismardan korumaya yönelik güçlü sistemler, en hassas grupları yetkinin kötüye kullanımı risklerinden korumak için çok önemlidir. Bu doğrultuda, Türkiye'de cinsel sömürü ve istismardan korumayı güçlendirmek için, 3RP ortaklarının kurumlarına özgü bir davranış kuralları belgesi oluşturması, sorumlu odak kişileri belirlemesi, etkili ve erişilebilir toplum temelli şikayet mekanizmaları kurması ve bunları takip etmesi ve bu mekanizmalarla ulaşılan kişi sayısını aylık olarak raporlaması gerekmektedir. YSUY ve YŞEY programları da Türk Kızılay tarafından yönetilen bir çağrı merkezi ve ilgili web siteleri aracılığıyla faydalanıcılarına karşı hesap verebilirlik mekanizmasına sahiptir.

3RP koordinasyon mekanizmaları ülke genelinde faaliyet göstermeye devam edecektir. Uzman koordinatörler ve bilgi yönetimi personeli, 3RP sektör çalışma gruplarını ve UNHCR ve UNDP'nin eş başkanlığını yaptığı sektörler arası koordinasyon mekanizmasını desteklemektedir. Çeşitli paydaşları temsil eden yüzden fazla üyeden oluşan yerel ve ulusal düzeylerde düzenli bilgi paylaşım toplantıları düzenlenmektedir. BM Mukim Koordinatörü'nün başkanlık ettiği ve BM kuruluşlarının başkanlarından oluşan Birleşmiş Milletler Türkiye Ülke Ekibi (UNCT), 3RP'nin ortaklaşa uygulanmasında nihai sorumluluğu taşır.

Sonuç düzeyinde kapsamlı bir izleme ve değerlendirme çerçevesi bu üç yıllık plana eşlik etmektedir. Bu çerçeve sektörler arasında sonuç düzeyinde ortak çabaların hesap verebilirliğini ve tutarlılığını sağlamak için sektör sonuç çerçevelerini tamamlar. Cinsiyet, engellilik durumu ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler toplanacak ve planlama ve programlamayı daha iyi bir şekilde geliştirebilmek için sistematik olarak kullanılacaktır. Ayrıca, uygulayıcı ortaklarla görüşülerek müdahale düzenli olarak izlenecektir. İzleme ve değerlendirme göstergeleri cinsiyet, engellilik durumu, bölgesel farklılıklar ve yaşa dayalı hususları içerecektir. 3RP faaliyetlerinin uygulanması ve ihtiyaç değerlendirmeleri ile ilgili bilgi ürünleri, bilgi toplama ve yayma konusunda müdahale aktörleri ile artan koordinasyonun yanı sıra Veri Portalı aracılığıyla kamuya açık olarak paylaşılacaktır.

Fotoğraf: UNHCR / Emrah Gürel

SEKTÖR

Koruma

İRTİBAT KİŞİLERİ:

[LARA ÖZÜĞERGIN \(UNHCR\)](#): KORUMA SEKTÖR KOORDİNATÖRÜ

[DERYA KÖKSAL \(UNHCR\)](#) & [ANNALISA CAPARELLO \(UNICEF\)](#): ÇOCUK KORUMA ALT SEKTÖR KOORDİNATÖRLERİ

[İSMET YOLALAN \(UNHCR\)](#) & [EDA ÖZYURT KILINÇ \(UNFPA\)](#): TOPLUMSAL CİNSİYETE DAYALI ŞİDDET ALT SEKTÖR KOORDİNATÖRLERİ

Mantıksal
çevreler için
tıklayınız

ÖNCÜ KURULUŞ	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)
UYGULAMA ORTAKLARI	Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Kadın) ve STK ortakları.
KAMU VE DİĞER ORTAKLAR	Göç İdaresi Başkanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), Adalet Bakanlığı (AB), Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB), belediyeler, Türkiye Barolar Birliği (TBB).
SEKTÖR HEDEFLERİ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Koruma ihtiyacı olan bireyler için Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında etkin korumaya erişimin teşvik edilmesi. 2. Başta en riskli gruplar ve bireyler olmak üzere, uluslararası ve geçici koruma sağlanan bireylere, kayıt ve belgelendirme bekleyen kişilere ve en hassas durumdaki ev sahibi toplum üyelerine yönelik koruma çözümlerinin belirlenmesi ve bunlara erişim konusunda desteklenmesi. 3. Türkiye’de uluslararası ve geçici koruma sağlanan kadınlara, kız çocuklarına, erkeklere ve oğlan çocuklarına ve özel ihtiyaçları olan kişilere yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDŞ) risk ve sonuçlarının azaltılmasına katkıda bulunmak ve bu kişilerin nitelikli TCDŞ hizmetlerine erişimini iyileştirmek. 4. Türkiye’de uluslararası koruma ve geçici koruma sağlanan çocukların ve ergenlerin nitelikli koruma müdahalelerine adil bir şekilde erişiminin artırılması ve şiddet, sömürü, istismar ve ihmalden korunması.
TOPLUMSAL CİNSİYET GÖSTERGESİ⁷⁷	4
3RP 2024-25 TOPLAM MALİ GEREKSİNİMLER	436.336.061 ABD Doları
3RP 2024 MALİ GEREKSİNİMLERİ	356.697.159 ABD Doları
3RP 2025 MALİ GEREKSİNİMLERİ	79.638.902 ABD Doları

77 <https://unsdg.un.org/resources/gender-equality-marker-guidance-note>

Mevcut Durum

Koruma sektörü, Türkiye'deki kamu kurum ve kuruluşlarının uluslararası koruma talep eden kişilere koruma hizmetleri sağlamadaki birincil rollerini göz önünde bulundurarak bu kurumları desteklemeye devam etmektedir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve ikincil mevzuatı Türkiye'de uluslararası koruma talep eden kişiler için koruma çerçevesini belirlemekte ve ulusal sistemlere dahil etme vasıtasıyla bu kişilerin çeşitli hak ve hizmetlere erişimlerini düzenlemektedir. Sektör ortakları, başta özel ihtiyaç sahibi bireyler⁷⁸ olmak üzere kapsayıcılığa yönelik hizmetlerin kapasitesini ve kalitesini artırarak ve topluluklarla anlamlı bir etkileşim sağlayarak kamu kurumlarını tamamlayıcı ve destekleyici nitelikte bir rol üstlenmektedir.

Geçici koruma sağlanan kişilerin yaklaşık yüzde 98'i Türkiye çapında geçici barınma merkezi dışında ikamet etmektedir. Geçici koruma sağlanan kişilerin kalan yüzde ikisiyse Göç İdaresi Başkanlığı tarafından yönetilen altı Geçici Barınma Merkezlerinde (GBM) ikamet etmektedirler.⁷⁹ Bununla birlikte, uluslararası koruma kapsamındaki yabancılar 81 ilde yaşayabilmektedirler.⁸⁰ Bu grupların büyük bir kısmı yerel makamların zorlu sosyoekonomik koşulların etkisiyle başa çıktığı kentsel bölgelerde yaşamaktadır. Kamu hizmeti sağlayıcılarının kapasiteleri, artan koruma

ihtiyaçları ve risklerin yanı sıra mülteciler ve ev sahibi toplum arasında artan sosyal mesafeden ötürü de zorlanmaktadır.

Şubat 2023'te Türkiye'nin güneydoğusunda meydana gelen yıkıcı depremler, yeni hassasiyet durumları yaratırken topluluk üyelerinin halihazırda mevcut olan hassasiyet durumlarını ve ihtiyaçlarını daha fazla artırmıştır. Giderek artan ihtiyaçlar karşısında, bölgede faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları ile sektör ortaklarının hizmet sunumu kapasitelerinin özellikle altyapının hasar görmesi ve tahrip olması, depremlerin personel üzerinde yarattığı fiziksel ve psikososyal etkiler ve bölgedeki kurumlardaki gerekli personel değişiklikleri sebebiyle önemli ölçüde azalmıştır. Buna rağmen, depremlerin mültecilerin ve ev sahibi toplumun koruma durumuyla alakalı yaşadığı zorlukların etkilerini azaltma çalışmalarında birçok sektör ortağı hedefe yönelik destek ve hizmet sağlamak için hızlı bir şekilde harekete geçmiştir. Bu çalışmalar arasında en hassas durumdaki bireylere ruh sağlığı ve psikososyal destek de dahil olmak üzere hem deprem bölgesinde hem de yer değiştiren depremezelerin gittiği illerde kamu kurum ve kuruluşlarının çalışmalarına tamamlayıcı destek yer almıştır. Sağlanan yardıma rağmen depremlerden etkilenen birçok kişi⁸¹ hala hassas durumdadır ve kadınlara, kız çocuklarına ve hassas durumdaki diğer bireylere yönelik şiddet, cinsel sömürü ve istismar, cinsel taciz ve çocuk koruma riskleri dahil olmak üzere birçok ciddi koruma sorunu ile karşı karşıya kalmaktadır. Her ne kadar gerekli müdahaleler kamu ve sivil toplum tarafından yürütülse bile depremin yarattığı beklenmedik yıkım doğrultusunda, hizmet sunumunda çeşitli aksaklıklar yaşanmıştır. Bu aksaklıklara ve ülke geneli mevcut sosyoekonomik bağlama ek olarak,

⁷⁸ Risk ve hassasiyet durumları farklı gruplar arasında değişiklik gösterse de sektör ortakları, özel ihtiyaç sahibi bireylerin, risk altındaki çocuklar (okula gitmeyen çocuklar ve ergenler; kayıt ve belgelendirme bekleyen çocuklar; refakatsiz ve ailelerinden ayrı düşmüş çocuklar; çocuk yaşta ve zorla evlilik, cinsel sömürü, çocuk işçiliği, çocuk ticareti vb. durumlara maruz kalan veya maruz kalma riski altında olanlar dahil), risk altındaki kadınlar (risk altındaki bekar kadınlar, kız çocukları, kadınlar ve şiddete maruz kalmış veya şiddet riski altındaki diğer hassas durumdaki bireyler), yaşlı bireyler, engelli bireyler ve bu kişilerin bakımverenleri, kronik veya ciddi sağlık sorunları olan bireyler, bekar ebeveynler, özel yasal ve fiziksel koruma ihtiyaçları olan bireyler, insan ticareti riski altında olan veya maruz kalmış bireyler ve diğerleri olduğu konusunda hemfikiridir. Hassas durumdaki diğer gruplar arasında; kayıt ve doğum kaydı ile ilgili prosedürel sorunlarla karşılaşan kişiler, sağlık hizmetleri ve eğitime erişim ile ilgili prosedürel sorunlarla karşılaşan kişiler, mobil/göçebe ve kırsal nüfus, mevsimlik işçiler, karma/ikincil hareket halindeki çocuklar ve aileler ile Afganlar gibi belirli nüfus grupları bulunmaktadır.

⁷⁹ Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı, (25/04/2024), Geçici Koruma, <https://en.goc.gov.tr/temporary-protection27>

⁸⁰ Age.

⁸¹ Deprem bağlamında yüksek risk altında olduğu belirlenen profiller arasında; kırsal nüfus, resmi olmayan yerleşim yerlerinde yaşayan kişiler, kişisel belgeleri ile ilgili sorun yaşayan kişiler, geçici koruma sağlanan Suriyeliler, uluslararası koruma başvuru sahipleri ve statü sahipleri, Göç İdaresi Başkanlığı'nın kayıt ve belgeleme süreçlerini bekleyen kişiler, engelli bireyler, yaşlı bireyler, bekar ebeveynler, kız çocukları, kadınlar ve şiddete maruz kalmış veya şiddet riski altındaki diğer hassas durumdaki bireyler, refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklar ile okul dışı çocuklar bulunmaktadır.

deprem bölgesinde geçim kaynaklarının aniden kaybedilmesi ve temel ihtiyaçları karşılayamama durumu;⁸² eğitime erişim,⁸³ çocuk işçiliği,⁸⁴ çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerin⁸⁵ yanı sıra risk yaratan gelir getirici faaliyetler gibi uzun vadeli ve zararlı sonuçlar doğuran hayatta kalma stratejilerine yönelme⁸⁶ olasılığını da artırmaktadır. Deprem müdahalesine yönelik toparlanma sürecinde; konut, arazi ve mülkiyet, uyuşmazlık çözümü ve risk altındaki kişilerin koruma hizmetlerine zamanında ve etkili bir şekilde yönlendirilmesi dahil olmak üzere, etkilenen kişilerin sürdürülebilir çözümlere

ulaşmasına yardım etme gibi konuların ele alınmasında koruma müdahaleleri kilit öneme sahip olmaya devam edecektir. Ayrıca, birçok kişinin ülke genelinde zaten kısıtlı kaynak ve hizmet sunumu kapasitesine sahip olan şehirlere gitmek zorunda kalması sonucu bu bölgeler üzerinde daha fazla baskı olduğu göz önünde bulundurularak, depremin etkisinin yalnızca deprem bölgesinde hissedilmediği görülmektedir.

Türkiye'nin uluslararası koruma ve geçici koruma sağlanan yaklaşık 3,6 milyon kişiye ev sahipliği yapmasının yanı sıra karma sınır ötesi göç hareketleri gözlemlenmeye devam etmektedir. Türkiye üzerinden geçerek başka ülkelere gitmeye çalışırken durdurulan, yakalanan ve geri gönderilen kişiler arasında Türkiye'de acil yardımın yanı sıra uluslararası koruma ihtiyacı olabilecek kişiler bulunmaktadır. Bu kişiler arasında, insan ticareti mağdurları, refakatsiz ve ailelerinden ayrı düşmüş çocuklar ve özel ihtiyaç sahibi diğer bireyler bulunmaktadır.

Yıllardır faal olan koruma hizmeti sağlayıcılarıyla işbirliği hem ulusal hem de yerel düzeyde devam edecektir. Ancak Türkiye'de azalan finansman eğilimleri göz önünde bulundurulduğunda ortaklar, geçtiğimiz yıllarda 3RP ile etkileşimi artmaya başlayan kalkınma aktörleri ve özel sektör ortakları gibi 3RP'nin geleneksel olmayan ortaklarıyla etkileşime girme ve işbirliği yapma konusunda daha fazla çaba gösterecektir. Bu yaklaşımla sektör, 3RP dışında kalan ve koruma dışı olan programlama⁸⁷ (BM Sürdürülebilir Kalkınma İşbirliği Çerçevesi üzerinden de olmak üzere) yoluyla koruma sonuçlarına ulaşılmasını desteklemeyi ve insani yardım-kalkınma bağlantısı çalışmalarını kapsamında mevcut iyi uygulamaları geliştirmeyi amaçlayacaktır.

⁸² Kurumlar Arası Koruma Sektörü İhtiyaç Analizi (IAPNA) Yedinci Turu (Ağustos 2023), Türkiye genelinde 3.803 kişi (çoğunluğu Suriye vatandaşı) ile katmanlı örnekleme yoluyla gerçekleştirilmiştir. Kurumlar Arası Koruma Sektörü İhtiyaç Analizi (IAPNA) Haziran 2020'den bu yana Koruma Sektörü ortakları tarafından yürütülmektedir ve bilgiye, hak ve hizmetlere, temel ihtiyaçlara, yardıma, geçim kaynaklarına erişim ve diğerlerinin yanı sıra koruma/topluluk düzeyindeki endişelerle ilgili olarak Türkiye'deki mültecilerin koruma durumuna ve ihtiyaçlarına ilişkin kapsamlı bir analiz sunmayı amaçlamaktadır. Değerlendirme, mültecilerle telefon görüşmeleri yapılarak ve rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Yalnızca yedinci turda katmanlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Metodolojiye ilişkin daha fazla bilgi almak adına Kurumlar Arası Koruma Sektörü İhtiyaç Analizi Yedinci Tur (İngilizce ve Türkçe) raporu incelenebilir. Tüm anonimleştirilmiş verilere [Power BI Veri Paneli](#) üzerinden erişilebilmektedir. IAPNA yedinci tur bulgularına göre, birinci katmandaki katılımcıların (deprem bölgesinde en ciddi şekilde ve en çok etkilenen iller olarak kabul edilen Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya illeri) yüzde 84'ü maddi durumlarının geçen yıl içinde kötüleştiğini bildirmiştir. Maddi durumlarındaki kötüleşmeyle bağlantılı olarak birinci katman katılımcılarının yüzde 88'i aylık giderlerini ve temel ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamadıklarını belirtmiştir.

⁸³ Age. (IAPNA, Yedinci Tur). Birinci katman (deprem bölgesinde en ciddi şekilde ve en çok etkilenen iller olarak kabul edilen Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya illeri) katılımcılarının yüzde 79'u kötüleşen sosyoekonomik durumları nedeniyle hayatta kalma stratejilerine başvurduğunu belirtmiştir. Birinci katmanda, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının sadece yüzde 15'i masraflarını tamamen karşılayabilirken, yüzde 74'ü ise hayatta kalma stratejileri benimsediğini belirtmiştir. Bunlar arasında en yaygın strateji temel gıda harcamalarının azaltılmasıdır.

⁸⁴ Age. (IAPNA, Yedinci Tur). Altıncı tura kıyasla, yedinci turdan elde edilen bulgular çocukların eğitime erişiminde genel bir azalma olduğunu göstermektedir. Bu durum muhtemelen deprem ve depremin eğitim hizmetleri üzerindeki etkisiyle (örneğin altyapının hasar görmesi/tahribatı, öğretmenlerin mevcudiyeti ve kayıp, öğrencilerin ve onların bakımverenlerinin kötüye giden refahı vb.) ilişkilidir. Örneğin, altıncı turda okul çağında çocuğu olan hanelerin yüzde 57'si tüm çocuklarının okula erişimi olduğunu bildirirken, bu turda birinci katmanda (deprem bölgesinde en ciddi şekilde ve en çok etkilenen iller olarak kabul edilen Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya illeri) bu oran yüzde 44'e düşmüştür.

⁸⁵ Age. (IAPNA, Yedinci Tur). Yedinci turda birinci katman (deprem bölgesinde en ciddi şekilde ve en çok etkilenen iller olarak kabul edilen Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya illeri) katılımcılarının yüzde 41'i çocuk işçiliğinin arttığını bildirmiştir.

⁸⁶ Age. (IAPNA, Yedinci Tur). Birinci katman (deprem bölgesinde en ciddi şekilde ve en çok etkilenen iller olarak kabul edilen Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya illeri) katılımcıların yüzde 15'i çocuk yaşta evliliklerin arttığını bildirmiştir.

⁸⁷ 3RP dışında uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişileri destekleyen koruma programları da ağırlıklı olarak ulusal sistemlerin güçlendirilmesi, sosyal hizmetlere katılımın ve erişimin teşvik edilmesi, sosyal uyum müdahaleleri, bilgi sağlama ve koruma desteği ile ilgilidir. Bu nedenle, koruma programlarının temel müdahalelerinin ve hedeflenen sonuçlarının sektör öncelikleri ve yönü ile genel olarak uyumlu olduğu değerlendirilmektedir. Bununla birlikte bu uyumlu koruma programlarına ek olarak koruma sektörü ortakları, müdahalelerinde korumayı anaakımlaştırmak adına 3RP haricindeki koruma dışı programlarla etkileşimin artırılma ihtiyacına da dikkat çekmektedir.

Nüfus Tablosu

Nüfus Tablosu ⁸⁸		2024	
		İhtiyaç Sahibi Nüfus	Hedeflenen Nüfus
Geçici Koruma Sağlanan Suriyeliler	Erkekler	981.097	637.580
	Kadınlar	800.218	520.033
	Oğlan Çocukları	803.460	522.140
	Kız Çocukları	748.121	486.177
Ara Toplam		3.332.896	2.165.928
Uluslararası Koruma Başvuru ve Statü Sahipleri	Erkekler	60.958	60.958
	Kadınlar	72.138	72.138
	Oğlan Çocukları	56.300	56.300
	Kız Çocukları	58.695	58.695
Ara Toplam		248.091	248.091
Etkilenen Ev Sahibi Toplum Üyeleri	Erkekler	70.785	70.785
	Kadınlar	169.996	169.996
	Oğlan Çocukları	312.460	312.460
	Kız Çocukları	341.809	341.809
Ara Toplam		895.050	895.050
Genel Toplam		4.476.037	3.309.069

⁸⁸ İhtiyaç sahibi ve hedeflenen nüfus gruplarına ilişkin daha fazla ayrıntı için lütfen 33 numaralı dipnota bakınız.

İhtiyaçlar, Hassas Durumlar ve Hedefleme

Türkiye'deki genel koruma durumuna istinaden; sosyopolitik, sosyokültürel ve sosyoekonomik bağlamın⁸⁹ yanı sıra 2023 depremleri de mülteci topluluklarının yaşadığı zorlukları artırmıştır. Geçim kaynaklarına, temel ihtiyaçlara, koruma desteğine ve yardıma⁹⁰ erişimle ilgili olanlar

da dahil olmak üzere, akut ihtiyaçların ve hassasiyetlerin yoğunlaşması, çoğu hanenin hayatta kalma stratejileri benimsemesine neden olmuştur.⁹¹ Bu durum, topluluklar için koruma risklerinin artmasına yol açmaktadır.

Yakın zamanda tamamlanan Koruma sektörü ihtiyaç analizi, topluluk düzeyinde bildirilen çeşitli koruma endişelerindeki artış vurgulamıştır.⁹² Kişilerin yüzde 64'ü özellikle stres ve anksiyete düzeylerinde artış olduğunu belirtmiş, yüzde 43'ü Türk ve mülteci çocuklar ve gençler arasında akran zorbalığı olayları

⁸⁹ Yedinci turdan elde edilen bulgulara göre, ülke genelinde geçtiğimiz yılda kişilerin yüzde 83'ü maddi durumlarında düşüş/kötüleşme yaşamıştır. Ek olarak, birçoğunun temel gelir kaynağı kayıt dışı istihdam olmaya devam ederken yüzde 59'u kayıt dışı çalıştığını doğrulamıştır), araştırma bu kişilerin büyük bir kısmının genelde kısa vadeli/düzensiz işlerde çalıştığını göstermektedir. Diğer temel gelir kaynakları arasında sosyal yardım ve borç/kredi bulunmaktadır. Yüzde 59'u sosyal yardıma erişimi (genelde nakit) olduğunu doğrularken, katılımcıların yalnızca yüzde 12'si aldıkları yardımın ihtiyaçlarını karşılamada yeterli olduğunu belirtmiştir. Bu bulgular, istihdam koşullarının ve temel gelir kaynaklarının bu kişilerin temel ihtiyaçlarını karşılamada sürdürülebilir ve yeterli olmadığına işaret etmektedir.

⁹⁰ Age. (IAPNA, Yedinci Tur). Ülke genelinde gruplar arasında sadece yüzde 10'luk bir kesim temel ihtiyaçlarını tam olarak karşılayabildiğini belirtmiştir. Gruplar arasında hanelerin karşılamakta zorlandığı en önemli masraflar/harcama kalemleri kira/konut ve gıdadır.

⁹¹ Age. (IAPNA, Yedinci Tur). Ülke genelinde hanelerin yüzde 82'si giderek artan masraf ve harcamalarla başa çıkmak için hayatta kalma stratejileri uyguladıklarını belirtmiştir. Gıda harcamalarını azaltmak, borç para alma/döviz havaleleri ve temel gıda alımını azaltma yukarıda bahsedilen hayatta kalma stratejilerinden bazılarıdır.

⁹² Age. (IAPNA, Yedinci Tur).

yaşandığını bildirmiş, yüzde 41'i ev sahibi toplum ile mülteciler arasında sosyal gerilimin arttığını iletmış, yüzde 38'i hanelerde çatışma yaşandığını belirtmiş, yüzde 28'i hane içi şiddet vakalarının olduğundan bahsetmiş, yüzde 28'i çocukların sokaklarda dilenmeye zorlandığını belirtmiş, yüzde 21'i madde ve alkol bağımlılığından bahsetmiş ve yüzde 15'i kadınlara ve kız çocuklarına yönelik cinsel şiddet ve istismar olaylarına dikkat çekmiştir.

Bahsedilen koruma endişeleri ve ihtiyaçlarına istinaden değerlendirme katılımcılarının yaklaşık yüzde 44'ünün temel hizmetlere ve bilgiye erişimde denedikleri halde güçlük yaşadıklarını bildirmektedir. Ayrıca yüzde 15'lik bir kesim hukuki desteğe ihtiyaç duyduğunu belirtirken, bu kişilerin yüzde 44'ü ihtiyaçlarına karşılık hiçbir destek alamadığını belirtmiştir. Erişimde yaşanan zorluklar; diğer faktörlerin yanı sıra bireylerin yasal statüsü, ikamet ettiği bölge (özellikle deprem ve hizmet sağlayıcılar üzerindeki etkisi bağlamında), yaş, engellilik durumu, cinsiyet ve uyruğuna göre değişkenlik göstermektedir. Sektör ortakları, belli grupların⁹³ bazı hizmetlere erişimde var olan ilgili engellerden ötürü daha zorlayıcı bir duruma neden olan ilave koruma riskleri ile karşı karşıya olduğunu gözlemlemektedir. Kurumlar Arası Koruma İhtiyaç Analizi'nin şimdiye kadarki yedi turu boyunca tespit edilen koruma zorluklarının

⁹³ Sadece bunlarla sınırlı olmamakla beraber, bu gruplar arasında: kayıt, doğum kaydı (hastanelerden doğum belgesi alma konusunda yaşanan zorluklar ve doğum kaydına ilişkin farkındalığın kısıtlı olması sebebiyle olanlar dahil), sağlık hizmetleri ve eğitime erişimde yasal statü sebebiyle ve deprem sonrasında yer değiştirmelerinin sonucu olarak prosedürel sorunlar yaşayan kişiler; kayıt ve belgelendirme bekleyen kişiler; engelli bireyler (deprem sonrasında engelli durumuna gelen bireyler dahil olmak üzere özellikle engelli çocuklar ve bakımverenleri); yaşlı bireyler; refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklar; mobil/göçebe ve kırsal nüfuslar; mevsimlik işçiler; başta çocuklar ve ergenler olmak üzere fiziksel ve ruhsal psikososyal destek ihtiyacı olan bireyler; madde bağımlısı kişiler; sorumlusu kadın olan haneler; karma/ikincil hareket durumunda olan çocuklar ve aileleri; okul dışı kalan çocuklar (deprem kaynaklı yer değiştirmelerin sonucunda çocuk işçiliği, okullarda akran zorbalığı veya kayıt olmada engellerle karşılaşma riskinin artmasıyla sebep olan ciddi sosyoekonomik hassasiyetler sebebiyle - her ikisi de okulu bırakmaya/devamsızlığın artmasına yol açmaktadır); suçta sürüklenen ve suç mağduru da dahil olmak üzere koruma ihtiyacı olan ve adli süreçlerle karşı karşıya gelen çocuklar; şiddete/sömürüye maruz kalan ya da maruz kalma riski altında olan kız çocukları, kadınlar ve diğer hassas durumdaki bireyler; bekar kadınlar; hamile ve emziren kadınlar; çocuk yaşta, erken ve zorla evlilik riski altında olan veya maruz kalan çocuklar; hamile kız çocukları/ergen anneler (sosyoekonomik koşullar veya sosyal normlar sebebiyle); belli nüfus grupları (yani Afganlar, İranlılar ve Afrikalılar) ve azınlık gruplar bulunmaktadır.

birçoğunun 2024'te ve sonrasında da devam etmesi beklenmektedir.

Bireyler ve hizmet sağlayıcılar üzerindeki çok yönlü etkiler göz önüne bulundurulduğunda, depremedelerin en hassas durumdaki ve koruma hizmetlerine en çok ihtiyaç duyan gruplar arasında olduğu görülmektedir. Özellikle de aile ve topluluk desteği ağırları, güvenlik ağırları ve aile gelirinin kaybedilmesi sorumlusu bekar kadınlardan oluşan haneleri ve bekar ebeveynleri orantısız bir şekilde etkilemektedir. Medeni hale ilişkin belgeler⁹⁴ dahil kişisel belgelerin eksik olması ve kaybedilmesi ile konut, arazi ve mülkiyet sorunları, etkilenen kişilerin hizmetlere erişimi ve haklarından yararlanmaları önünde ciddi engeller oluşturmaktadır. Yeni doğan çocuklar için alınan doğum belgeleri de dahil medeni durum değişikliklerine ilişkin belgelerin alınmasında yaşanan zorluklar da etkilenen kişilerin hayati destek ve yardıma erişimini etkilemektedir.⁹⁵ Geçici koruma sağlanan Suriyeliler, uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri ile kayıt ve belgelendirme süreçlerini bekleyen kişiler, hizmetlere (eğitim, sağlık, sosyal refah dahil), yardıma ve bilgiye erişimde karşılaştıkları dil engelleri nedeniyle ilave zorluklar yaşamaktadır. Çocuklar ve ergenler, şiddet, istismar ve sömürü gibi riskler ile artan şekilde karşı karşıya oldukları⁹⁶ ve eğitime erişimleri depremden dolayı olumsuz olarak etkilendiği için en hassas durumdaki gruplardan biri olmaya devam etmektedir.⁹⁷

Depremler, artan yoksulluk ve geçim kaynakları ile temel ihtiyaçlara erişimin zorlaşmasından ötürü şekillenen koruma riskleri ve hassasiyet

⁹⁴ IAPNA Yedinci Tur sonuçları, ülke genelinde katılımcıların yüzde 10'unun deprem nedeniyle kişisel belgelerini kaybettiğini göstermektedir. Bunların yüzde 65'i kaybettikleri belgeleri almayı veya yenilemeyi denemiş olsa bile sadece yüzde 56'sı başarılı olabilmıştır.

⁹⁵ IAPNA yedinci tur verileri, ülke genelinde medeni hale ilişkin belgeleri veren hizmet sağlayıcılara erişimde zorluk yaşadığını belirten yüzde 28'inin yaklaşık yarısının Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nden doğum belgesi almak zorunda kaldığını göstermektedir. Bu kişiler; İGİM veri güncellemeleri, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüklerinde yenidoğan kaydı ve İGİM'de yeni kayıt oluşturma (geçici ve/veya uluslararası koruma kapsamında) dahil olmak üzere doğum belgesi alırken karşılaştıkları zorluklar nedeniyle çeşitli hizmetlere erişemediklerini bildirmiştir.

⁹⁶ 85 ve 86 numaralı referanslara bakınız.

⁹⁷ 84 numaralı referansa bakınız

durumları, koruma ihtiyaçları bulunan kişilere yönelik orta ve uzun vadeli sektörler arası müdahale ihtiyacının giderek arttığına ve sektörler genelinde ortak koruma çıktılarının tespit edilmesinin önemine işaret etmektedir. Sektörler arası bu müdahaleler, koruma müdahalelerine yönelik olarak nakit yardımlarının artırılmasını içerebilir. Ayrıca Koruma ve Ekonomik Güçlendirme sektörleri arasında özel ihtiyaç sahibi bireylerin diğer ihtiyaçlarının yanı sıra çalışma iznine erişiminin iyileştirilmesine yönelik çalışmalar dahil olmak üzere işbirliklerinin güçlendirilmesini de içerebilir. Ayrıca sektör ortaklarının, Eğitim sektörü ve Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek alt sektörüyle daha yapılandırılmış işbirliği çabalarına yönelik sürekli bir ihtiyaç bulunmaktadır. Bu işbirliği çabaları sektör ortaklarının, kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği içinde ihtiyaçların giderilmesinde sosyal, sportif ve kültürel faaliyetlerle psikososyal ve sosyal uyum desteklerinin sürdürmesini kapsamaktadır. Ayrıca, mülteci çocukların okula kaydolmasının önündeki engellerin kaldırılmasına yönelik sürekli çabaların yanı sıra çocukların ve ergenlerin ruh sağlığı ve refahının güçlendirilmesine yönelik çabalar ve hassas bireylerin çok katmanlı koruma ihtiyaçlarının ele alınmasını da içermektedir.

Fotoğraf: UNFPA Türkiye

Stratejik Yönelim ve Müdahale Planı

2024-25 yıllarında Koruma sektörü ortakları kamu kurum ve kuruluşlarına ve yerel yönetimlere çok katmanlı destek sağlamaya devam edecektir. Bu destek, hizmetlerin mevcudiyetine ve kalitesine katkıda bulunmanın yanı sıra en hassas durumdaki kişilerin koruma ihtiyaçlarına duyarlı bir şekilde söz konusu hizmetler tarafından kapsanmasına da katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla ortaklar, Göç İdaresi Başkanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB), Sağlık Bakanlığı (SB), belediyeler, barolar, yargı ve kolluk kuvvetleri ile yakın işbirliği içinde çalışmaya devam edecektir. Önceki yılların kazanımları temelinde kurumlarla yapılan işbirlikleri, valilikler (yani Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri (ASHİM), İl Göç İdaresi Müdürlükleri (İGİM) ve belediyeler) dahil kamu kurumları tarafından yönetilen yerel koordinasyon mekanizmaları aracılığıyla da geliştirilmeye devam edecektir. Bu mekanizmalar, kamu kurumları ve STK'lar arasında özellikle yerel ihtiyaçların ve uygun çözümlerin tespit edilmesi alanındaki işbirliğinin faaliyete geçirilmesini desteklemeye devam edecektir.

Sektör ortakları, ulusal ve yerel düzeylerde kamu kurum ve kuruluşları tarafından sağlanan hizmetlerden yararlanamayan kişilere yönelik etkin koruma müdahalelerine deprem toparlanma aşamasına sağlanan destekler aracılığıyla da katkıda bulunmaya devam edecektir. Bu bağlamda, ücretsiz, çocukların ihtiyaçlarına duyarlı hukuki destek sağlanması da dahil olmak üzere, adli yardım ve danışmanlığa erişimin sağlanması sektör için kilit bir faaliyet olacaktır. Sektör ortakları, özel ihtiyaç sahibi bireylere öncelik vererek, uluslararası koruma ihtiyacı olan bireylerin hak ve hizmetlere erişimlerini sağlamanın ilk adımı olarak kayıt, belgelendirme ve ilgili süreçlere erişimlerini desteklemeye devam edecektir. Özellikle bireylerin ruh sağlığı ve psikososyal refahı ile ilgili riskler ve hassasiyetler, çocuk

koruma ile ilgili giderek artan riskler ve kadınlara, kız çocuklarına ve hassas durumdaki diğer bireylere yönelik artan şiddet riski göz önünde bulundurulduğunda, özel ihtiyaç sahibi bireylere uzmanlaşmış hizmet sunumu sektör için öncelik olmaya devam etmektedir. Ortaklar; diğerlerinin yanı sıra şiddete maruz kalan bireylere destek sağlamaya ve kadınlar ve kız çocukları için güvenli alanlar yaratmaya odaklanan cinsiyete duyarlı bir yaklaşım benimseyerek söz konusu durumlara karşı güvenli ve sürdürülebilir barınma çözümlerinin yanı sıra ruh sağlığı ve psikososyal destek hizmetlerine erişimin sağlanması adına çalışmaya devam edecektir. Bu müdahaleler, yaş ve cinsiyete duyarlı, farklılıkları göz önünde bulundurarak ihtiyaçlara ve karşılaşılan risklere göre uyarlanacak, mültecilerin liderliğindeki kurumlar (kadın mültecilerin liderliğindekiler dahil), uzman yerel kurumlar (engelli bireylerle birlikte çalışan kurumlar dahil) ve topluluk yapıları ile kapsamı büyütülen ortaklıklardan da faydalanılarak etkilenen toplulukların katkıları ve katılımı ile tasarlanacak ve uygulanacaktır. Güçlendirme ve toplulukları harekete geçirme çabaları; kadınlar ve ergen kız çocukları dahil olmak üzere çeşitli topluluk gruplarının karar verme süreçlerine güvenli ve anlamlı katılımını önceliklendirecektir. Bu bağlamda, mültecilerin temsiliyetini ve karar alma süreçlerine katılımını artırmaya yönelik girişimler, kamu kurumlarıyla işbirliği içerisinde olmak üzere, 2024 ve sonrasında da incelenmeye devam edilecektir.

Sektör ortakları, ilgili bakanlıklar ve kamu kurumlarıyla yakın koordinasyon içinde, ev sahibi toplumla geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişiler arasındaki sosyal uyum fırsatlarını genişletmeyi amaçlayan çabaları desteklemeye devam edecektir.

Deprem bağlamında ve 2024 yılında hala geçerli olması beklenen insani yardım ihtiyaçları açısından ortaklar, özel ihtiyaç sahibi bireylerin tespit edilmesini ve koruma

ihtiyaçları bağlamında değerlendirilmesini, en çok risk altında olan ve en hassas vakalara yönelik tamamlayıcı koruma hizmetlerine yönlendirilmesini ve bu hizmetlerin onlara sağlanmasını önceliklendirecektir. Bu bağlamda sektör ortakları, hizmet haritalamasının ve yönlendirme mekanizmalarının güncel ve işlevsel olmasını ve tüm sektörler genelinde kullanılmasını sağlayacaktır. Ayrıca, konut, arazi ve mülkiyet konuları ile ilgili olanlar dahil olmak üzere hak ve hizmetlere ilişkin zamanlı ve doğru bilginin yaygınlaştırılması da ciddi öneme sahip olacaktır. Programlamada korumanın merkeziliği ve en hassas durumda olan bireylere kapsayıcı hizmet sunulmasını desteklemek amacıyla koruma sektörü dışındaki aktörlerin ve yeni yardım sağlayıcılarının kapasitesi sektör ortakları tarafından güçlendirilmeye devam edecektir. Son olarak, depremlerin doğal afetlere karşı hassas olan diğer il ve bölgelerde tetiklediği kaygı göz önünde bulundurulduğunda Koruma sektörü ortakları, önceki yıllarda edinilen acil durum hazırlığı ve müdahale ile ilgili kazanımları geliştirmeye devam edecektir. Acil durumlarda çocukların, kadınların ve ihtiyaç sahibi bireylerin, ve engelli bireylerin bakımverenlerinin refahını korumaya odaklanan acil duruma hazırlığı ve müdahale stratejilerinin güçlendirilmesi sivil toplum kuruluşları ve ulusal/yerel paydaşlar için hayati bir öneme sahiptir. Bu doğrultuda Koruma sektörü ortakları, gelecekte meydana gelebilecek herhangi bir acil durumda hızlı bir şekilde mobilize edilmeyi desteklemek için acil ve beklenmedik durum programlarının ve eylem planlarının geliştirilmesini desteklemeye devam edecektir.

Koruma sektörü ortaklarının odaklanacağı bir diğer husus da ulusal mevzuatın tutarlı bir şekilde uygulanmasına ve hak ve hizmetlere erişime yönelik savunuculuk çalışmaları olacaktır. Bu çalışmalar arasında yeni düzenleyici çerçevelerin hazırlanması sürecinde uluslararası ve ulusal mevzuat ve standartlar doğrultusunda hak temelli yaklaşımların anaakımlaştırılması için yapılacak savunuculuk da bulunmaktadır. Sektör, mültecilerin seyahat izinleri, yerleşim

alanlarındaki hak ve hizmetlere erişim vb. de dahil olmak üzere acil durumlara ilişkin yasal çerçeve ve bu çerçevenin gelecekteki herhangi bir acil insani yardım durumunda işlevsel hale getirilmesine yönelik tartışmalar ve savunuculuk konusunda kamu kurumlarıyla iletişim halinde olmaya devam edecektir. Buna ek olarak, üçüncü ülkeye yerleştirme eğitim bursları ve işgücü hareketlilik programları gibi tamamlayıcı yollar aracılığıyla uluslararası sorumluluk paylaşımının artırılması için üye devletler ve özel kuruluşlarla savunuculuk faaliyetleri sürdürülecektir. Koruma sektörü, depremden etkilenen mültecilerle ilgili olanlar da dahil olmak üzere, gönüllü geri dönüşlere ilişkin eğilimleri teyit etmek amacıyla geçici koruma sağlanan Suriyelilerin menşe ülkelerine geri dönüşlerinin gönüllülüğünü izlemeye devam edecek ve bu bağlamda ihtiyaç sahiplerine hukuki destek sağlamaya devam edecektir.

Koruma sektörü, ortak koruma sonuçlarına ulaşma hedefi ve Mültecilere ilişkin Küresel Mutabakat temelinde, kanıta dayalı programlamayı teşvik etmek için kırılımlı veri toplama ve analizi, müdahaleler arasında korumanın anaakımlaştırılması (çocuk koruma ve kadınlara, kız çocuklarına ve hassas durumdaki diğer bireylere yönelik şiddetin önlenmesi ve bunlara yönelik müdahalenin anaakımlaştırılması dahil) ve korumaya duyarlı yönlendirme mekanizmalarının genişletilmesi gibi çabalarda Koruma sektörü dışındaki ve henüz ortak çalışma fırsatının kısmen yakalandığı aktörlerle de birlikte çalışacaktır. Ayrıca Koruma sektörü yerleşme gündemi doğrultusunda, küçük ve orta ölçekli sivil toplum kuruluşları ve mültecilerin liderliğindeki kuruluşların finansman fırsatlarına erişiminin iyileştirilmesinin yanı sıra artan koruma gereksinimleri ve insani ve temel ihtiyaçlar temelinde sürdürülebilir finansman desteği için fon sağlayıcı kuruluşlar ile savunuculuk çalışmalarına katkıda bulunacaktır.

Hesap Verebilirlik Çerçevesi

Koruma sektörü tarafından desteklenen özel Etkilenen Topluluklara Karşı Hesap Verebilirlik (AAP) Görev Ekibi, Kurumlar Arası Daimi Komite AAP Taahhütleri doğrultusunda 3RP sektörleri arasında standartları ve teknik kapasite paylaşımını teşvik etmeye devam edecektir.⁹⁸ Sektör ayrıca, BM'nin Türkiye'deki Cinsel Sömürü ve İstismardan Koruma (CSİK) Ağı ve diğer ilgili koordinasyon platformları ile CSİK standartları ve risk azaltma ile önleme ve müdahale mekanizmalarının yanı sıra sektörler genelinde çocuk koruma önlemlerinin uygulanmasını güçlendirmek için etkileşime geçecektir. Ayrıca sektör, engelli çocuklar da dahil olmak üzere engelli bireylerin ve bakım verenlerinin koruma hizmeti sunumuna dahil edilmesinin anaakımlaştırılması amacıyla Yaşlılık ve Engellilik Kapsayıcılığı Görev Ekibi (ADITT) ile birlikte çalışmaya da devam edecektir. Sektör; korumanın anaakımlaştırılmasını ve programlama ile savunuculuk aracılığıyla koruma çıktılarına ulaşmayı sağlamak amacıyla deprem yardım müdahalesini destekleyenler de dahil olmak üzere koruma sektörü dışındaki ve bu zamana kadar birlikte çok sık çalışılmayan diğer farklı ortaklarla da çalışmalar yürütmeye devam edecektir.

Önceki yıllarda elde edilen kazanımlar temelinde ve Mültecilere İlişkin Küresel Mutabakat'ın önceliklendirdiği üzere, sektör kanıta dayalı ihtiyaç belirleme ve müdahale çalışmalarını sürdürmeye devam edecektir. Uyumlaştırılmış kurumlar arası Koruma sektörü ihtiyaç analizi, yaş, cinsiyet, uyruk, engellilik durumu ve diğer farklılık boyutları ile koruma analizi kapasitesinin ve risk altındaki gruplarla ilgili katılımın geliştirilmesine yardımcı olacaktır. Yetkililer tarafından yürütülen veri toplama çalışmaları da göz önünde tutularak sektör içinde gerçekleştirilen veri toplama çalışmaları da dahil olmak üzere, çocuk refahı ve çocuk korumanın yanı sıra kadınlara, kız çocuklarına ve hassas durumdaki diğer bireylere yönelik şiddet ve hassasiyetleri daha az görünür olan

kişiler (örneğin engelli ve yaşlı bireyler) ile ilgili tematik ve yerelleştirilmiş veri toplama ve analiz çalışmaları kurumlar arası düzeyde ve kuruluşlar düzeyinde desteklenecektir.

Özellikle depremlerin topluluklar ve hak ve hizmetlere erişim kabiliyetleri üzerinde yarattığı etkiler göz önünde bulundurulduğunda, güçlendirme ve toplumu harekete geçirme çabaları öncelikli olmaya devam etmektedir. Sektör giderek artan oranda gençler de dahil olmak üzere çeşitli toplumsal grupların karar alma süreçlerine güvenli ve anlamlı katılımını hedefleyecektir. Etkilenen toplulukların kendileri tarafından belirlenen eksiklikler, ihtiyaçlar, mevcut kapasiteler ve çözümler program yönetimi döngülerine katkıda bulunacaktır. Ayrıca ortaklar, eşit ve etkin erişimi kolaylaştırmak için farklı toplulukların ihtiyaçlarına özel olarak uyarlanmış mevcut geri bildirim, şikayet ve yanıt mekanizmalarına yatırım yapmaya ve bunları çeşitlendirmeye devam edecek ve böylece müdahale ve programlamanın analizine katkıda bulunacaktır.

Sektörün izleme ve değerlendirme çerçevesi, 3RP'nin ActivityInfo platformu aracılığıyla yaş, cinsiyet, engellilik durumu, uyruk ve diğer farklılık boyutlarına uygun bir raporlamayı kolaylaştırmak ve veri toplama ve analizini desteklemek için geliştirilmiştir. Göstergeler, ilerlemeyi ölçmeye ve sektörün stratejik boyutuna katkı sağlamaya uygun bir biçimde oluşturulmuştur. Sektör çalışma grupları aracılığıyla gerçekleştirilen düzenli ilerleme incelemeleri, gerektiğinde izlenen yolun yeniden düzeltilmesine imkan vermektedir. İzleme ve değerlendirme çabaları, toplulukların ihtiyaçlarına cevap verebilirliği artırmak ve sektör içinde hesap verebilirliği geliştirmek için istişareler yoluyla toplulukları dahil etmeye devam edecektir.

Koruma sektörü, cinsiyet eşitliğine duyarlı yaklaşımları benimseyerek kadınların, kız çocuklarının ve diğer özel ihtiyaç sahibi bireylerin kendine özgü ihtiyaçlarına ve hassasiyet durumlarına duyarlı ve adaletli koruma çıktılarına ulaşılmasına katkıda bulunmaya devam edecektir.

⁹⁸ Kurumlar Arası Daimi Komite (IASC), (01/11/2017), Etkilenen Topluluklara Karşı Hesap Verebilirlik (AAP) ve Cinsel Sömürü ve İstismardan Korumaya İlişkin IASC Yeniden Gözden Geçirilmiş Taahhütler, 2017 (Kılavuz Notu ve Kaynak Listesi dahil olmak üzere), <https://interagencystandingcommittee.org/iasc-revised-aap-commitments-2017-including-guidance-note-and-resource-list>

Kurumlara Göre Sektör Mali Gereksinimleri

Kurum / Organizasyon	2024 Bütçe Gereksinimleri
AAR Japan	2.715.000 \$
ARSA	1.345.500 \$
ASAM	2.108.982 \$
CARE International	2.114.289 \$
Concern Worldwide	2.538.800 \$
DDD	2.235.956 \$
DRC	6.582.935 \$
Eksi 25	297.950 \$
EL-BIR	670.000 \$
Genc Hayat	5.017.000\$
SKA International	-
Göçmen DD	295.000 \$
Hand in Hand	178.600 \$
IGAM	1.158.500 \$
IMRA	13.500 \$
Insanizi	1.394.500 \$
IOM	23.425.000 \$
IRW	542.839 \$
KADAV	196.750 \$
LWA	1.120.000 \$
Maya Foundation	945.000 \$
MUDEM	1.464.491 \$
Multeciler Derneği	134.882 \$
Qatar Charity	10.550.000 \$
REALs	429.913 \$
Relief International	686.841 \$
RET International	793.396 \$
SAMS	1.858.000 \$
Save the Children	802.000 \$
SENED Organization	232.500 \$
SEVKAR	927.400 \$
SRP	102.000 \$
Takaful Al-sham	522.800 \$
Türkiye Yeşilay Cemiyeti	366.400 \$
UMHD	146.500 \$
UNFPA	7.964.612 \$
UNHCR	241.823.598 \$
UNICEF	28.262.000 \$
UNKadın	1.800.000 \$
WHH	2.429.773 \$
Yeryüzü Çocukları Derneği	503.950 \$
	356.697.159 \$

SEKTÖR

Temel İhtiyaçlar

İRTİBAT KİŞİLERİ:

[AHMET ÜNVER \(UNHCR\)](#): TEMEL İHTİYAÇLAR SEKTÖR KOORDİNATÖRÜ

Mantıksal
çevreler için
tıklayınız

ÖNCÜ KURULUŞ	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)
UYGULAMA ORTAKLARI	Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Dünya Gıda Programı (WFP) ve ulusal/uluslararası STK ortakları.
KAMU VE DİĞER ORTAKLAR	Göç İdaresi Başkanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇŞGB), Türk Kızılay, Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC), belediyeler ve diğer ortak uluslararası STK'ler.
SEKTÖR HEDEFLERİ	<ol style="list-style-type: none">Geçici koruma sağlanan en hassas durumdaki Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru ve statü sahiplerinin ve ev sahibi toplumun hassas durumdaki üyelerinin yaşam koşullarının iyileştirilmesi.Temel ihtiyaçlara ve kamu hizmetlerine yönelik artan talebi karşılayabilmek için yerel ve ulusal kapasitelerin güçlendirilmesinin desteklenmesi.
TOPLUMSAL CİNSİYET GÖSTERGESİ	4
3RP 2024-25 TOPLAM MALİ GEREKSİNİMLER	252.252.924 ABD Doları
3RP 2024 MALİ GEREKSİNİMLERİ	152.103.561 ABD Doları
3RP 2025 MALİ GEREKSİNİMLERİ	100.149.363 ABD Doları

Mevcut Durum

Türkiye'deki makroekonomik bağlam Türk lirası üzerindeki artan baskı, yüksek enflasyon oranları,⁹⁹ ¹⁰⁰ artan yaşam maliyetleri ve kısıtlı iş imkanları¹⁰¹ tarafından şekillenmeye devam etmektedir ki bu da mülteci ve hassas durumdaki ev sahibi toplum hanelerinin temel ihtiyaçlarını karşılama giderek daha da zor bir hale getirmektedir. 6 Şubat'ta meydana gelen depremlerin yarattığı etki, halihazırda zor olan durumu daha da ağırlaştırmıştır. İhtiyaç değerlendirmelerinin de gösterdiği üzere hassas durumdaki hane halkları, depremlerden önce bile artan kira maliyetleri, faturalar ve gıda ihtiyaçlarını karşılamada ciddi sorunlarla karşılaşmaktaydı¹⁰² ve hem mülteciler hem de ev sahibi toplum dahil olmak üzere hassas durumdaki hanelerin üzerindeki baskı yaşanan afetten sonra daha da artmıştır.¹⁰³ Bu güçlükler, kırılabilirlik durumları cinsiyet, yaş ve engellilik boyutlarıyla daha ciddi bir duruma gelen grupları etkilemektedir ve hassas durumda olan kadınların (yani hamile, emziren ve hane lideri olan kadınlar) ve ciddi bir engellilik durumu olan çocukların ve diğer bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamada daha fazla zorlukla karşılaştığı gözlemlenmektedir. Dolayısıyla hizmet sağlayıcılar, bu artan maliyetleri karşılamak için başta çok amaçlı nakit yardımı olmak üzere temel ihtiyaç desteği için önemli ölçüde artan bir taleple karşı karşıya kalmaktadır.

Sektör ortakları, artan yaşam maliyetlerinin ve depremlerin olumsuz etkilerini en aza indirmek üzere en hassas durumdaki mülteci ve ev sahibi toplum hanelerini desteklemeye

devam edecektir. Geçici Barınma Merkezlerinde olan geçici koruma sağlanan Suriyeliler hala en hassas durumdaki gruplar arasında sayılmaktadır. Depremden sonra Geçici Barınma Merkezlerindeki kişi sayısında artış olmakla birlikte güncel verilere göre yaklaşık 58.000 kişi Geçici Barınma Merkezlerinde yaşamaya devam etmektedir.¹⁰⁴ Etkilenen nüfusun önemli bir kısmı, depremden en çok zarar gören Hatay, Malatya, Adıyaman ve Kahramanmaraş illerinin yanı sıra Gaziantep'in iki ilçesinde resmi ve resmi olmayan geçici barınma alanlarında yaşamaktadır.¹⁰⁵

Özellikle 2023 depremlerinden sonra ortaklar tarafından yapılan değerlendirmeler ve sektörün destek haritalama çalışmaları, yerel hizmet sağlayıcılarının ve bilhassa belediyelerin kapasite paylaşımı ve mali destek¹⁰⁶ de dahil olmak üzere en yüksek düzeydeki ihtiyaçlara sahip başlıca müdahale aktörleri olduğunu göstermektedir.¹⁰⁷ Özellikle depremlerden sonra acil bir şekilde ihtiyaç duyulan altyapısal ve su, sanitasyon ve hijyen (WASH) hizmetlerine ilişkin ortaya çıkan ilave taleplerden dolayı bu hizmet sağlayıcıların ihtiyaçları daha da artmıştır.¹⁰⁸ Sektör, 3RP ortakları ile kapsayıcı bir koordinasyon ortamı sağlamak ve yerel hizmet sağlayıcılara verilen desteklerdeki kritik eksiklikleri belirlemek için benzer destek programları yürütmekte olan Uluslararası Finansal Kuruluşlar dahil diğer aktörlerle ilişkisini sürdürmektedir.

⁹⁹ Dünya Bankası (WB), (09/10/2023), Türkiye Genel Bakış, <https://www.worldbank.org/en/country/turkey/overview>

¹⁰⁰ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (03/10/2023), Tüketici Fiyat Endeksi, Eylül 2023, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Consumer-Price-Index-September-2023-49659>

¹⁰¹ TÜİK verilerine göre mevsim etkisinden arındırılmış işgücüne katılma oranı Ağustos 2023 itibarıyla yüzde 48,4 (erkekler ve kadınlar için sırasıyla yüzde 65,6 ve yüzde 31,5) olup bu oran Ağustos 2022'ye kıyasla yalnızca yüzde 0,5'lik bir artış göstermiştir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (10/10/2023), İşgücü İstatistikleri, Ağustos 2023, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Labour-Force-Statistics-August-2023-49376>

¹⁰² TKD ve IFRC, (10/07/2023), Dağıtım Sonrası İzleme (PDM) 16. Tur - Afet Öncesi Zorlukların Ortasında Türkiye'deki Mültecilerin Dayanıklılığı - Mart 2023, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/101814>

¹⁰³ Kurumlar Arası Koruma Sektörü İhtiyaç Değerlendirmesi Analizi - 7. Tur (Eylül 2023)

¹⁰⁴ Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı, (25/04/2024), Geçici Koruma, <https://en.goc.gov.tr/temporary-protection27>

¹⁰⁵ IOM DTM bilgisi.

¹⁰⁶ Yerel Yönetimde Rezilyans Projesi (RESLOG), (2020), Türkiye'de Suriyeli Göçü ve Belediye Deneyimleri: Birlikte Yaşam ve Sosyal Uyum, http://www.reslogproject.org/wp-content/uploads/2021/12/reslog_KIT_birlikte_yasam_TR_ONLINE.pdf

¹⁰⁷ Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (20/03/2023), Türkiye Deprem Toparlanma ve Yeniden İmar Değerlendirmesi, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/Turkiye-Recovery-and-Reconstruction-Assessment.pdf>; İLBANK, Deprem Sonrası Yeniden İnşa Çalışmalarına Yönelik Bilgilendirme

¹⁰⁸ OCHA, (15/08/2023), İnsani Yardım Geçiş Sürecine Genel Bakış - Türkiye Deprem Müdahalesi, <https://reliefweb.int/report/turkiye/humanitarian-transition-overview-turkiye-earthquake-response-august-2023>

Nüfus Tablosu

Nüfus Grubu ¹⁰⁹		2024	
		İhtiyaç Sahibi Nüfus	Hedeflenen Nüfus
Geçici Koruma Sağlanan Suriyeliler	Erkekler	634.236	485.288
	Kadınlar	898.033	687.133
	Oğlan Çocukları	924.503	707.387
	Kız Çocukları	876.125	670.370
Ara Toplam		3.332.896	2,550,177
Uluslararası Koruma Başvuru ve Statü Sahipleri	Erkekler	60.698	12.408
	Kadınlar	53.913	11.021
	Oğlan Çocukları	57.459	11.746
	Kız Çocukları	50.702	10.364
Ara Toplam		222,772	45.539
Etkilenen Ev Sahibi Toplum Üyeleri	Erkekler	1.230.122	626.817
	Kadınlar	912.353	464.896
	Oğlan Çocukları	911.601	464.512
	Kız Çocukları	788.818	401.947
Ara Toplam		3.842.894	1.958.172
Genel Toplam		7.398.562	4.553.888

¹⁰⁹ İhtiyaç sahibi ve hedeflenen nüfus gruplarına ilişkin daha fazla ayrıntı için lütfen 33 numaralı dipnota bakınız.

Nüfus İhtiyaçlar, Hassas Durumlar ve Hedefleme

Yaşam maliyetlerinin daha yüksek olduğu kentsel bölgelerde yaşayan hassas durumdaki mülteci ve ev sahibi toplum haneleri ciddi derecede ekonomik güvensizlikle karşı karşıya kalmaktadır. Giderek artan konut, fatura ve gıda masrafları, başta depremden etkilenenler olmak üzere, hassas durumdaki haneleri olumsuz bir şekilde etkilemiş ve bunların olumsuz başa çıkma yöntemlerine başvurma olasılıklarını artırmıştır.¹¹⁰ Aynı zamanda, kırsal alanlardaki hassas durumdaki haneler, azalan geçim kaynağı olanakları ve artan giderlere ek

olarak hizmetlere ve yardımlara erişimde farklı zorluklarla karşılaşmaktadır.¹¹¹ BM kurumları ve STK'lar, hem resmi hem de resmi olmayan geçici barınma alanlarında yaşayan hassas durumdaki hanelere çeşitli şekillerde destek sağlamak için ilgili kamu kurumlarıyla işbirliği yapmaktadır. Ancak hassas durumdaki hanelerin iyileştirilmiş barınma koşulları, gıda dışı malzemeler ve WASH desteğine halen ihtiyaçları vardır ve mevsimsel hava koşulları bu ihtiyaçları daha öncelikli bir hale getirmektedir.

Sektör ortakları, giderek artan temel ihtiyaç eksikliklerinin hassas durumdaki haneleri gıda

¹¹⁰ Türk Kızılay ve IFRC, (10/07/2023), SUY Dağıtım Sonrası İzleme 16. Tur Raporu - Afet Öncesi Zorlukların Ortasında Türkiye'deki Mültecilerin Dayanıklılığı - Mart 2023, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/101814>; Türk Kızılay ve IFRC, (19/06/2023), Sosyal Uyum Yardımı (SUY) Programı - Tekrar En Dipte: Mülteciler Yine Bir Felaketten Kaçıyor - Odak Grup Görüşmesi Analiz Raporu | Haziran 2023, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/101391>.

¹¹¹ Avrupa Mülteci ve Sürgünler Konseyi (ECRE), İltica Bilgi Veri Tabanı (AIDA), (14/07/2023), Ülke Raporu: Türkiye - 2022 Güncellemesi, <https://ecre.org/2022-update-aida-country-report-turkiye/>.

harcamalarını/alımını azaltma ve borçlanma düzeyini artırma gibi daha fazla olumsuz başa çıkma mekanizmalarına başvurmaya itebileceğini gözlemlemiştir.¹¹² Küresel bağlamda ve Türkiye bağlamında artan gıda fiyatlarının son yıllardaki eğilimleriyle aynı doğrultuda, gıda malzemeleri enflasyonunun genel enflasyondan daha fazla olması sebebiyle Türkiye’de hızla artan gıda fiyatları yüzünden kira ve faturaların¹¹³ yanı sıra gıda harcamaları, hassas durumdaki hanelerin borçlanmasına yol açan başlıca sebepler arasında gösterilmektedir.¹¹⁴ Başvurulan en yaygın başa çıkma mekanizmaları, hane satın alma gücünde yaşanan zayıflama sebebiyle temel gıda harcamalarını azaltmak ve borç para almak olmuştur.¹¹⁵ Depremlerin yarattığı etki bu konudaki kırılganlıkları daha da artırmıştır. En kırılgan durumdaki kişilerin de bulunduğu Geçici Barınma Merkezlerinde deprem sonrası nüfus artışı görülmüştür.¹¹⁶ Ortaklar, aile gıda paketleri, pişmiş yemekler ve hazır tayınlar da dahil olmak üzere çeşitli gıda yardımlarıyla Geçici Barınma Merkezlerinin içinde ve dışında milyonlarca yararlanıcıya ulaşmıştır. Belediyelere ve valiliklere de mobil mutfaklar sağlanmıştır.

Cinsiyet boyutundan bakıldığında ekonomik zorlukların etkisi her birey için aynı düzeyde değildir; daha az istihdam olanakları ve daha yüksek yoksulluk seviyeleri, deprem bağlamındaki geçici barınma koşullarında deneyimledikleri daha büyük kırılganlık durumları ile birleştiğinde reisi kadın olan haneler daha fazla koruma riskiyle

karşı karşıya kalmaktadır.¹¹⁷ 3RP ortakları, ayrıca yaşlı bireylerin, engelli bireylerin, kronik hastalığı olan kişilerin, mevsimsel tarım işçilerinin ve kırsal nüfusun giderek artan ihtiyaçları olduğunu da belirlemiştir. Aynı zamanda 3RP ortakları, bazı müdahalelerin yalnızca Suriyelilere yönelik olması sebebiyle uluslararası koruma başvuru sahiplerinin bazı temel ihtiyaç yardımlarına kısıtlı erişimi olduğunu belirtmiştir. Ayrıca uluslararası koruma başvurusu yapamayan veya talepleri reddedilen kişiler de mevcut sosyal güvenlik ağlarının dışında kalmakta, bu da onları artan temel ihtiyaç giderlerine karşı daha da hassas hale getirmektedir.

Geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerden oluşan hanelerin yarısından fazlası, temel hijyen malzemelerine erişimde zorluklarla karşılaşmaktadır.¹¹⁸ Bu malzemelere erişimde yaşanan zorluklar kadınları ve kız çocuklarını daha fazla etkilemektedir; mülteci kadınların yarısı, sınırlı satın alma gücü ve sosyal damgalama nedeniyle menstrüel hijyen ürünlerine erişemedikleri için menstrüel yoksullukla karşı karşıyadır.¹¹⁹ Ne yazık ki depremlerden sonra yapılan ve hem hassas durumdaki mültecileri hem de hassas durumdaki ev sahibi toplum hanelerini kapsayan ihtiyaç değerlendirmelerine göre hijyen ürünlerine erişim maddi zorluklar nedeniyle başta engelli bireyler olmak üzere kadınlar ve kız çocukları için hala yetersiz durumdadır.¹²⁰ Ortakların yaş, cinsiyet ve diğer farklılık boyutlarını göz önünde bulundurarak yeterli destek sunumunu güçlendirmek üzere daha fazla finansman için donörler nezdinde

¹¹² Kurumlar Arası Koruma Sektörü İhtiyaç Değerlendirmesi Analizi - 7. Tur (Eylül 2023)

¹¹³ Türk Kızılay ve IFRC, (10/07/2023), SUY Dağıtım Sonrası İzleme 16. Tur Raporu - Afet Öncesi Zorlukların Ortasında Türkiye’deki Mültecilerin Dayanıklılığı - Mart 2023, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/101814>;

¹¹⁴ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (03/10/2023), Tüketici Fiyat Endeksi, Eylül 2023, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Consumer-Price-Index-September-2023-49659>; "FAO Gıda Fiyat Endeksi (FFPI) ortalaması Eylül 2023 tarihinde 121,5 puan olarak gerçekleşmiş" olup 2022 yılına kıyasla 2023’te yaşadığı düşüşe rağmen 2020’deki düzeylerin hala üzerindedir. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), (06/10/2023), Dünyada Gıda Durumu: FAO Gıda Fiyat Endeksi, <https://www.fao.org/worldfoosituation/foodpricesindex/en/>; Dünya Bankası (WB), Gıda Güvenliği Güncellemesi, (09/11/2023), <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/40ebbf38f5a6b68bfc11e5273e1405d4-0090012022/related/Food-Security-Update-XCV-11-9-23.pdf>

¹¹⁵ Kurumlar Arası Koruma Sektörü İhtiyaç Değerlendirmesi Analizi - 7. Tur (Eylül 2023)

¹¹⁶ OCHA, (15/08/2023), İnsani Yardım Geçiş Sürecine Genel Bakış - Türkiye Deprem Müdahalesi, <https://reliefweb.int/report/turkiye/humanitarian-transition-overview-turkiye-earthquake-response-august-2023>

¹¹⁷ Mülteciler arasında var olan çok boyutlu yoksulluk genel anlamda azalmış olsa da bu durum çok boyutlu yoksulluk düzeyleri yüzde 60’ın üzerinde kalan ve şu anda reisi erkek olan hanelere kıyasla iki kat daha fazla olan reisi kadın olan haneler için geçerli değildir. WFP, (20/01/2020), Türkiye - Kapsamlı Kırılganlık İzleme Çalışması - 4. Tur, <https://www.wfp.org/publications/turkey-comprehensive-vulnerability-monitoring-exercise>

¹¹⁸ Mültecilerin yüzde 53’ü temel hijyen ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çekmektedir. (ASAM, 2020); Görüşülen kişilerin yüzde 54’ünün COVID-19 ile ilgili hijyen ürünlerini satın almaya gücü yetmemektedir. (IA, 2020)

¹¹⁹ UNFPA, (Ekim 2022), Türkiye’deki Mülteci Kadınlar ve Kız Çocuklarında Menstrüel Hijyen Yönetimi Araştırma Raporu, <https://turkiye.unfpa.org/en/menstrual-hygiene-management-research-report>

¹²⁰ Hijyen ürünlerine erişim konusunda kişilerin yaklaşık yarısı ürünlerin kadınlar ve kız çocukları için yeterli olduğunu belirtirken yalnızca yüzde 1’i bu ürünlerin engelli bireyler için yeterli olduğunu belirtmiştir. Hijyen ürünlerinin erişilebilir olmamasının sebebi maddi zorluklardır (yüzde 76). Kurumlar Arası Koruma Sektörü İhtiyaç Değerlendirmesi Analizi - 7. Tur (Eylül 2023)

savunuculuk yapmanın yanı sıra etkin programlamaya yönelik kapasite geliştirme çalışmalarına da devam etmesi gerekir.

Geçici koruma sağlanan kişiler ve uluslararası koruma başvuru ve statü sahibi kişilerden oluşan geniş bir nüfusa ev sahipliği yapan belediyeler, artan hizmet talebiyle karşı karşıya kalmış ve sosyal yardım, altyapı ve toplu taşıma başta olmak üzere belediye hizmetlerinin artan işletme maliyetlerini de içine alacak biçimde yeterli ek kaynaklar olmaksızın bu durumla başa çıkmak zorunda kalmıştır. 3RP ortakları¹²¹ tarafından sağlanan belediye desteklerinin haritalaması, 3RP kapsamındaki altyapı gelişimine yönelik donör desteğinin azaldığına işaret etmektedir. Aynı zamanda sektör ortakları, Uluslararası Finansal Kuruluşlar tarafından belediyelere sağlanan önemli desteğin bilincindedir ve bu kurumlarla devam eden iletişime yönelik ihtiyaca ve özellikle deprem sonrası toparlanma bağlamında kapasite paylaşımı, ihtiyaç belirleme ve çözüm üretme için belediyelerle kurulan stratejik ortaklıkların artırılmasına dikkat çekmektedir.

121 3RP ortakları tarafından yapılan Belediye Desteği haritalaması, 2021 yılında Temel İhtiyaçlar sektörü tarafından tamamlanmış, 2014 yılından bu yana yürütülen destek programlarına ilişkin bilgi verilmiştir.

Fotoğraf: UNHCR / Emrah Gürel

Çok Amaçlı Nakit Yardımı:

3RP ortakları,¹²² Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile koordinasyon içinde en hassas durumdaki hanelerin giderek artan ihtiyaçlarına yanıt vermeye devam etmektedir. Ortaklar; çok amaçlı nakit yardımı, tek seferlik acil durum nakit yardımı, ihtiyaca göre aylık yardım programlarında ek ödemeler sağlamak ve uygun olduğu takdirde bu müdahaleleri aynı yardımlarla tamamlamaktadır.

İnsani nakit yardımı, yararlanıcıların üzerinde kanıta dayalı olumlu etkileri olan güçlü bir araçtır ancak hassas hanelerin acil ihtiyaçlarından yalnızca bir kısmına yanıt verebilir. Kira, faturalar ve gıdaya ek olarak, haneler kışlık giyim, okul ücretleri, tıbbi masraflar ve diğer beklenmedik harcamaları karşılamakta zorlanmaktadır. Depremlerin yarattığı ciddi seviyedeki olumsuz etkilerin yanı sıra ekonomik dalgalanmalar ve kısa vadede geçim kaynakları fırsatlarına erişimdeki zorluklar sebebiyle birçok hane, ihtiyaçlarını karşılamak üzere nakit yardımlarından yararlanmak durumunda kalacaktır. Ancak hassas durumdaki hanelerin giderek artan gıda maliyetleri veya ek ısınma maliyetleri gibi gelecekte meydana gelecek ekonomik şoklara karşı koymak üzere tasarruf imkanları olmayacaktır.¹²³

AB tarafından finanse edilen Yabancılarla Yönelik Sosyal Uyum Yardımı (YSUY) projesinin ve diğer 3RP sektör ortaklarının sağladığı tamamlayıcı nakit yardımları aracılığıyla, Temel İhtiyaçlar sektör ortakları yaklaşık iki milyon yararlanıcıya ulaşmıştır.¹²⁴ Ayrıca ortaklar, depremlerden

122 OCHA, (15/08/2023), İnsani Yardım Geçiş Sürecine Genel Bakış - Türkiye Deprem Müdahalesi, <https://reliefweb.int/report/turkiye/humanitarian-transition-overview-turkiye-earthquake-response-august-2023>; CBI TWG [Nakit Temelli Yardımlar Teknik Çalışma Grubu], (09/03/2023), Türkiye'de Deprem Müdahalesi Bağlamında Nakit Yardımı İhtiyaçları ve Çalışmaları, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/99424>

123 TÜİK Harcama Grupları verisi 2023 Tüketici Fiyat Endeksinde (TÜFE) göre 2022'de barınma, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtların tüketici fiyat endeksi artmaya devam etmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (04/09/2023), Tüketici Fiyat Endeksi, Ağustos 2023, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Tuketici-Fiyat-Endeksi-Agustos-2023-49650>

124 SUY programı ve 2023'deki nakit temelli tek seferlik ve aylık diğer müdahaleler bu talebe dahildir. Lütfen Temel İhtiyaçlar sektörü [veri paneline](#) bakınız.

sonra nakit yardımı programlarının kapsamını güncelleyerek, bazı müdahalelerin ölçeğini büyütür ve yeni ortaya çıkan ve giderek daha da önem kazanan ihtiyaçları karşılamak üzere transfer tutarlarında değişiklik yaparak 2023 3RP çağrısı kapsamında aldıkları finansmanı yeniden değerlendirmiştir.¹²⁵ YSUY geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin yaklaşık yarısı için, hane halkı geliri ile Asgari Harcama Sepeti arasındaki boşluğu kapatmaya yardımcı olmaktadır ancak YSUY yardımı ihtiyaçların tamamını karşılamada yeterli olamamaktadır.¹²⁶

Aylık nakit desteğinin kesintisiz bir şekilde sağlanması ve destek tutarının¹²⁷ bağlama göre güncellenmesi, hassas durumdaki hanelerin depremlerden sonra daha da belirgin hale gelen borçlanmayı artırmak gibi hayatta kalma stratejilerine başvurmalarını azaltmaya yardımcı olmaktadır.¹²⁸ 3RP ortakları, hassas durumdaki mültecilerin ve ev sahibi toplum üyelerinin artan ihtiyaçları karşısında Türkiye'de giderek azalan insani yardım finansmanını kullanarak bu ihtiyaçları karşılama konusunda güçlü çabaktadır.

Depremler sonucunda ortaya çıkan ihtiyaçlara yanıt verebilmek için başlatılan BM Acil Yardım Çağrısı kapsamında deprem müdahalesinin Çok Amaçlı Nakit Yardımı ve Sosyal Koruma sektörü 2 milyon kişiye çok amaçlı nakit yardımı sağlamayı hedeflemiştir. Ancak Temmuz 2023 itibarıyla

¹²⁵ CBI TWG, (25/07/2023), CBI TWG Bilgi Notu - Ekonomik Durum ve CVA, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/103298>

¹²⁶ Türk Kızılay ve IFRC, (10/07/2023), Dağıtım Sonrası İzleme (PDM) 16. Tur - Afet Öncesi Zorlukların Ortasında Türkiye'deki Mültecilerin Dayanıklılığı - Mart 2023, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/101814>

¹²⁷ "Artan emtia, fatura ve kira fiyatları ve etkilenen nüfusların gelir kaynaklarının sektöre uğraması ve ilgili paydaşların çeşitli saha değerlendirmelerinin gözlemlerine dayanan ilgili ekonomik zorluklar bağlamında 2022'de ve depremden önce hesaplanan transfer tutarlarının mevcut ihtiyaçlar karşısında yetersiz kalma ihtimali bulunmaktadır." CBI TWG, (25/07/2023), CBI TWG Bilgi Notu - Ekonomik Durum ve CVA, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/103298>

¹²⁸ SUY PDM 16. tur bulgularına göre hem SUY yararlanıcılarının hem de yararlanıcı olmayan hanelerin borçlu olma düzeyi bir önceki tura kıyasla artmıştır. Türk Kızılay ve IFRC, (10/07/2023), PDM 16. TUR - Afet Öncesi Zorlukların Ortasında Türkiye'deki Mültecilerin Dayanıklılığı - Mart 2023, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/101814>

yalnızca 689.511 faydalanıcıya ulaşılmıştır.¹²⁹ Türk Kızılay, IFRC ve WFP, depremden etkilenen hassas durumdaki hanelere çok amaçlı nakit yardımı sağlamak için 135.759 adet haneyi (543.036 birey) hedefleyen Birlikte İyilik Zamanı projesini ortak bir şekilde geliştirmiştir.¹³⁰ Diğer sektörler, çok amaçlı nakit yardımı dışında kalan sektöre özel nakit ve kupon yardımları yapmış ve yararlanıcıların sayısı neredeyse 1,7 milyona ulaşmıştır.¹³¹

Sektör; yaş, cinsiyet ve diğer farklılık boyutlarını anakımlaştırarak ve gençler¹³² gibi belirli hassas durumdaki grupların özel ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak çok amaçlı nakit yardımı çalışmalarını uyumlaştırmayı ve mevcut ve yeni nakit yardımı aktörlerine teknik destek sağlamayı amaçlamaktadır. Sektör ayrıca nakit ve kupon yardımlarının önceliklendirilmesi için savunuculuk yapacaktır. Çok amaçlı nakit yardımları için finansmanı artırmaya yönelik donörler nezdinde savunuculuk yapılacaktır. Ayrıca kamu kurumlarıyla olan etkileşim, uluslararası ve ulusal STK'ların sosyal yardım programlarına katılımını ihtiyaçları ele almaya yönelik olumlu bir etkileşim yaratma amacıyla güçlendirmek için artırılacaktır.¹³³

¹²⁹ CBI TWG, (14/10/2023), CBI TWG Savunuculuk Notu - MPCA ve Sektörel CVA Haziran 2023, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/102772>

¹³⁰ Birlikte İyilik Zamanı projesi kapsamında iki ay içerisinde hedeflenen hanelere 3.000 TL nakit yardımı yapılmıştır. Türk Kızılay, IFRC ve WFP, (05/10/2023), İyilik İş Başında - Birlikte İyilik Zamanı Projesi 1. Aşama - İzleme ve Değerlendirme Nihai Raporu | Eylül 2023, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/103855>

¹³¹ CBI TWG, (14/10/2023), CBI TWG Savunuculuk Notu - MPCA ve Sektörel CVA Haziran 2023, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/102772>

¹³² CBI TWG, (09/03/2023), Türkiye'de Deprem Müdahalesi Bağlamında Nakit Yardımı İhtiyaçları ve Çalışmaları, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/99424>

¹³³ OCHA, (15/08/2023), İnsani Yardım Geçiş Sürecine Genel Bakış - Türkiye Deprem Müdahalesi, <https://reliefweb.int/report/turkiye/humanitarian-transition-overview-turkiye-earthquake-response-august-2023>

Barınma:

Hassas durumdaki hanelerin barınma koşulları, deprem nedeniyle uygun konut bulunabilirliğinin azalması, artan kiralar ve uygun fiyatlı konutların sınırlı olmasıyla ilgili olarak azalan müsaitlik bağlamında daha da kötü bir hale gelmiştir. Depremden etkilenen bölgelerde ve depremlerden sonraki aylarda depremedelerin gelmesiyle birlikte diğer illerde kiralar çok ciddi bir yükselişe geçmiştir.¹³⁴ Sektör ortaklarına göre depremlerden sonra, mesken rehabilitasyonu da dahil olmak üzere kira ve mesken desteği talepleri tüm bölgelerde ciddi ölçüde artmıştır.

Geçici ve uluslararası koruma sağlanan bireyler ve depremden etkilenen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları gibi hassas durumdaki gruplar kiralarını zamanında ödemekte zorlanmakta ve tahliye edilme riskiyle altındadırlar.¹³⁵ Kiralara yapılan yasa dışı artışlar ve zorla tahliyelere yönelik koruma sağlayan kiracı haklarının farkında olmamaları veya bunları uygulayamamaları sebebiyle bu grupların barınma durumları daha da kötüleşmiştir. Ortakların saha gözlemlerine göre haneler bu zorluklarla başa çıkmak için binaların fiziksel kalitesinin düşük olması ve aşırı kalabalık gibi standart altı yaşam koşullarına katlanmak zorunda kalmaktadır.¹³⁶ Kadınlar ve kız çocukları, elverişli barınmaya sınırlı erişime bağlı olarak aşırı kalabalık nedeniyle daha yüksek düzeyde koruma riskleriyle karşı karşıyadır.¹³⁷

¹³⁴ "Geçen yıla kıyasla Adana'daki kira fiyatları %870'lik bir oranla ciddi ölçüde artmıştır. Adana'dan sonra sırasıyla Mersin (%494), Hatay (%367), İzmir (%353) ve Ankara (%258) gelmektedir." CBI TWG, (25/07/2023), CBI TWG Bilgi Notu - Ekonomik Durum ve CVA, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/103298>

¹³⁵ Türkiye Kuruluşlar Arası Koordinasyon, Temel İhtiyaçlar Çalışma Grubu, (20/07/2022), Türkiye: Temel İhtiyaçlar Çalışma Grubu Barınma Notu: Türkiyede Mültecilerin Barınmaya Erişimi, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/94325>

¹³⁶ WFP'nin (20/01/2020) "Türkiye - Kapsamlı Zarar Görebilirlik İzleme Çalışması - 4. Aşama" belgesine göre ortaklar tarafından yapılan değerlendirme, mülteci hanelerin yüzde 70'inin asgari insani standartları karşılamayan konutlarda yaşadığını gösteriyor.

¹³⁷ Yoksulluk, Suriyeli kadınların koşullarının asgari barınma standartlarına sahip olma, hizmetlere erişim ve asgari gelir düzeylerini karşılama konusundaki hassasiyetini önemli ölçüde artırmaktadır. UN WOMEN, (2018), Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocuklarının İhtiyaç Değerlendirmesi, <https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20eca/attachments/publications/country/turkey/the%20needs%20assessmentengwebcompressed.pdf?la=en&vs=3139&la=en&vs=3139>

Resmi ve gayri resmi geçici barınma alanlarının bulunduğu yerlerde hane halklarının yalıtım ve yağmur ve kardan korunma, güvenli ve uygun fiyatlı ısınma ve zorlu kış koşullarında sürekli erişim gibi kışa hazırlık için acil desteğe ihtiyacı bulunmaktadır. Bununla birlikte sektör ortakları ve yetkililer, konteynerlerin sabitlenmesi ve alanların aydınlatılmasından çocuklar ve gençler için güvenli ve rahat çalışma alanları ve dinlenme alanlarının sağlanmasına kadar, farklı resmi ve gayri resmi barınma alanlarının türlerine göre değişen çok çeşitli ihtiyaçları tekrar gündeme getirmektedir.

En hassas durumdaki gruplar arasında az ya da orta hasarlı binalarda yaşamak zorunda olan haneler ve gerekli yaşam standartlarına sahip olmayan çadırlarda kalmak zorunda olan haneler gibi standart altı yapılarda barınma ile ilgili olarak hala güvensiz koşullarda yaşayan haneler bulunmaktadır. Yer değiştirme desteği, mesken iyileştirme yardımı ve ilgili nakit yardımları sağlanarak depremden etkilenen nüfusların ihtiyaçlarının giderilmesi hayati önem taşımaktadır.¹³⁸

¹³⁸ OCHA, (15/08/2023), İnsani Yardım Geçiş Sürecine Genel Bakış - Türkiye Deprem Müdahalesi, <https://reliefweb.int/report/turkiye/humanitarian-transition-overview-turkiye-earthquake-response-august-2023>

Fotoğraf: UNHCR / Emrah Gürel

WASH:

Türkiye'nin güneydoğusundaki su, sanitasyon ve hijyen (WASH) ihtiyaçları da depremde sonra önemli ölçüde artmış özellikle resmi ve gayri resmi çadır ve konteyner kentler ile Geçici Barınma Merkezleri bu durumdan daha fazla etkilenmiştir. WASH açısından en hassas durumda olan grupların arasında kadınlar, çocuklar ve özel ihtiyaçları bulunan bireyler vardır; bu bağlamda, halihazırda hassas durumda olan bu gruplara yönelik riskleri en aza indirmek için yaş, cinsiyet ve diğer farklılık boyutlarının müdahale genelinde anaakımlaştırılması gerekir.¹³⁹ Ortaklar, en acil ihtiyaçları desteklemek için aynı hijyen malzemeleri, menstrüel hijyen malzemeleri, ergenlere yönelik menstrüel bilgi ve iletişim ve cinsiyet temelinde diğer malzemelere duyulan sürekli ihtiyaç da dahil olmak üzere çeşitli farklı bağlamlarda WASH yardımına yönelik ihtiyaçları değerlendirirken suya ve hijyene erişim konusunda yalnızca altyapı kapasitesinin artırılmasıyla giderilebilecek benzeri görülmemiş düzeyde ihtiyaç ortaya çıkmıştır.

Ortaklar, birçok şehirde karşılaşılan altyapı zorlukları sebebiyle içilebilir musluk suyuna erişimin zor olduğunu belirtmiştir. Ana şebekeden temiz suya erişemeyen geçici yerleşim alanları için paket su arıtma tesislerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ve benzeri su arıtma tesislerinin kesintisiz ve etkin çalışmaya devam edebilmesi için yerleşim yerlerine ulaşan elektrik altyapısının güçlendirilmesine ivedi ihtiyaç duyulmaktadır. Sürdürülebilir ve daha uzun vadeli çözümler üretmek için geçici yerleşim alanlarında yaşayan bireylerin ve genel toplumun güvenli su ve iyileştirilmiş sanitasyon hizmetlerine erişebilmesini sağlamak için WASH ile ilgili altyapıların rehabilitasyonu olasılığı ile birlikte belediyeler ve su hizmeti şirketleri ile etkili bir şekilde çalışmak büyük öneme sahip olacaktır.¹⁴⁰

139 Age.

140 Age.

Fotoğraf: UNICEF / Başak Nur Yirmibeşoğlu

Stratejik Yönelim ve Müdahale Planı

3RP ortakları, genel müdahale bağlamında geçici koruma sağlanan Suriyeliler, uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri ile birlikte hassas durumdaki ev sahibi toplum hanelerinin karmaşık kırılganlık durumlarını ele alma konusunda kararlılığını sürdürmekte, bunu yaparken depremlerden kaynaklanan ihtiyaçları da göz önünde bulundurmaktadır. Temel İhtiyaçlar sektörü müdahale stratejisi, cinsiyet, yaş ve engellilik durumu fark etmeksizin tüm bireyleri hedef alarak kapsayıcı ve tamamlayıcı bir şekilde en hassas durumda olan bireylerin acil ihtiyaçlarını ele almayı amaçlar. Sektör, yeterli ihtiyaç temelli finansmanın sağlanması amacıyla donör kurumlara yönelik kanıt dayalı savunuculuk çalışmalarını yürütmeye devam edecek ve 3RP ortaklarına yeni finansman imkanları sunmak üzere özel sektörle etkileşim içinde olacaktır. Sektör, temel ihtiyaç yardımlarının yanı sıra bireylerin kendi kendine yeterliliğini artırmak ve yardımlara olan bağımlılıklarını azaltmak için orta ve uzun vadeli stratejileri de desteklemeye devam edecektir. Ortaklar, temel ihtiyaç yardımlarının sağlanması sürecinde kamu kurumlarına ve yerel kurumlara kapasite paylaşma desteği sağlamaya ve artan ihtiyaçları karşılamak üzere mümkün olduğu yerlerde altyapı iyileştirme çalışmalarını desteklemeye devam edecektir.

Sektör, en acil ihtiyaçları ele almak için tek seferlik veya aylık çok amaçlı nakit yardımı sağlayarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni destekleyecektir. Temel İhtiyaçlar sektör stratejisi ve müdahalesi, SUY ve T-SUY ulusal programları aracılığıyla sağlanan aylık nakit yardımı da dahil olmak üzere 3RP kapsamı dışındaki aktörler tarafından sağlanan desteği de dikkate almaktadır. Tamamlayıcı nakit yardımları kapsamında, artan kotası ile birlikte¹⁴¹ Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı takdir hakkı uygulaması da dahil olmak üzere, YSUY kapsamında olmayan hassas durumdaki

haneler belirlenecek ve bunlara destek olunacaktır. Sektör, çoğunlukla Bölge Temelli Koordinasyon (ABC) Mekanizması altında koordine edilen Nakit Temelli Yardımlar Teknik Çalışma Grubu (Çok Amaçlı Nakit Yardımı), WASH, Geçici Yerleşim Desteği ve Barınma/ Gıda Dışı İhtiyaçlar gibi deprem müdahalesi altındaki belirli programları da dikkate alacak ve bu programlarla işbirliğini ve tamamlayıcılığı sürdürmek için çalışacaktır.

Ortaklar; barınak ve WASH iyileştirmeleri, gıda dışı malzeme dağıtımı ve temel yardım malzemeleri dahil olmak üzere aynı yardım alanında yürüttüğü temel faaliyetlerini devam ettirecektir. 3RP ortakları, hassas durumdaki kadınlara, kız çocuklarına ve özel ihtiyaçları bulunan diğer gruplara cinsiyete uygun hijyen kitleri sağlamaya devam edecektir. 3RP ortakları, ileride daha fazla COVID-19 salgınlarının yaşanması ve geçici barınma alanlarındaki bulaşıcı hastalık olasılığı gibi depremden etkilenen bölgede başka risklerin ortaya çıkma ihtimalini göz önünde bulundurarak enfeksiyon önleme ve kontrol altına alma ile ilgili özel ihtiyaçları ele almaya da devam edecektir. 3RP ortakları, Türkiye'de halihazırda faaliyet göstermeye devam eden Geçici Barınma Merkezlerindeki hassas durumdaki bireylere gıda yardımı sağlamaya ve diğer aktörlerle koordinasyon içinde geçici barınma alanları da dahil olmak üzere kentsel bağlamda hassas durumdaki hanelere yönelik gıda yardımlarını hedeflemeye devam edecektir.

3RP ortakları; hassas durumda olan geçici koruma sağlanan Suriyeliler, uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri ile ev sahibi toplumun depremle ilgili olanlar da dahil olmak üzere acil ihtiyaçlarına yanıt vermek üzere ulusal ve yerel mekanizmaları iyileştirmeye devam edecektir. Bu, Göç İdaresi Başkanlığı'na, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na (ASHB), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na (ÇSGB), belediyelere ve diğer yetkililere olası

¹⁴¹ Ocak 2024 Temel İhtiyaçlar Çalışma Grubu toplantısında sunulan SUY program güncellemeleri.

acil durumlarda acil ihtiyaçları karşılamaları için sağlanacak malzeme ve insan kaynakları desteğini içerecektir. Finansmana bağlı olarak Temel İhtiyaç sektör ortakları gelecekteki destek çağrılarına temel yardım malzemeleri sağlayarak, nakit temelli müdahalelerde bulunarak ve GBM'lerin yoğunluğunun giderilmesi veya gerektiğinde bunların kapatılması için aynı ulaşım desteği sağlayarak yanıt verecektir. Ortaklar ayrıca mültecilerin ilgili kural ve yönetmeliklere bağlı olarak kayıtlı oldukları illere dönmeleri gerektiğinde ulaşım desteğine ihtiyaç duyabileceklerini gözlemlemiştir. 3RP ortakları, malzeme ve insan kaynakları desteğine ek olarak depremlerin kamu kurumlarının kapasiteleri üzerindeki olumsuz etkilerinin üstesinden gelmek için teknik destek sağlamaya devam edecektir.

3RP ortakları, uygun barınama olanakları ve WASH tesislerine cinsiyete duyarlı erişimin sürekliliğini sağlamak için konutların ve ortak alanların fiziksel koşullarını rehabilitasyon çalışmaları aracılığıyla iyileştirmeye devam edecek ve aynı zamanda iklime dayanıklı konutlara erişimi destekleyerek Ulusal Kalkınma Planı gibi ulusal çerçeveleri de dikkate alacaktır.¹⁴² Ortaklar, kapsamlı bir kira için nakit planı olmamasının yarattığı bariz boşluğu da belirterek mevcut tamamlayıcı nakit temelli müdahaleler aracılığıyla elverişli meskenlere erişimdeki zorlukları ele almayı hedefleyecektir.

Sektör, mültecilerin karmaşık ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik sektörler arası çabalara bağlı kalmaya devam edecek ve maddi ve nakdi destek sağlayan diğer 3RP sektörleriyle güçlü bağlarını koruyacaktır. Ortaklar, nakit yardımına olan bağımlılığı azaltmak için uzun vadeli çözümler aramaya devam edecek ve bilgi yayma ve diğer sektörler tarafından sağlanan kendi kendine yeterli hale gelmeye dayalı çözümlere

¹⁴² Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (18/07/2019), On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Elev-ent Development Plan_2019-2023.pdf

ilişkin yönlendirme kapasitesini artırarak daha sürdürülebilir bir duruma geçişe katkıda bulunacaktır. Bu hedefler, farklı yaş ve cinsiyet gruplarının ihtiyaçları ve öncelikleri dikkate alınarak gerçekleştirilecek ve sektör desteği, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına sağlanan mevcut sosyal güvenlik desteği ile paralellliğini sürdürecektir. Sektör, en hassas durumdaki mültecileri ve ev sahibi toplum üyelerini kapsamayı hedefleyerek mülteci müdahalesi bağlamında ortaya çıkan ihtiyaçların yanı sıra deprem bağlamında ortaya çıkan yeni ihtiyaçlara da çözüm bulmaya çalışacaktır.

Ortaklar, mümkün olan her yerde başta depremlerden etkilenenler olmak üzere ev sahibi toplum üyelerini de destek programlarına dahil edeceğinden sosyal uyumun desteklenmesi sektör için önemini koruyacaktır. 3RP ortakları, Türkiye Cumhuriyeti Devleti liderliğine ve Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planının uygulanmasına paralel olarak sosyal uyumu programlarının merkezine koyacaktır.

Fotoğraf: ASAM / Burç Tuna

Hesap Verebilirlik Çerçevesi

Sektör, ilgili bakanlıklar, belediyeler ve yerel yönetimler, BM Kurumları ve sivil toplum kuruluşları dahil olmak üzere kilit paydaşlarla koordinasyonu sürdürecektir. Ortaklar, tüm paydaşlara karşı hesap verebilir durumda olmaya devam edecek ve sektör programlarını en iyi insani uygulamalarla tam uyum içinde yürütecek, şeffaf bir şekilde çalışacak ve gerekli bilgileri zamanında paylaşacaktır.

Temel İhtiyaçlar sektörü ortakları, strateji ve müdahalede korumanın merkeziliğini sağlamak amacıyla korumanın anaakımlaştırılmasını teşvik etmek için koruma hizmeti sağlayıcılarına yönlendirmeleri aktif bir şekilde olarak kolaylaştıracak, korumaya duyarlı temel ihtiyaç müdahalelerini teşvik edecek ve topluluk temelli yaklaşımları geliştirecektir. Ortaklar, toplumun tüm kesimleriyle etkileşimi artırarak ve onları karar verme, proje tasarımı ve izleme süreçlerine dahil ederek en acil ihtiyaçlara yanıt verirken cinsiyet, yaş ve engellilik boyutlarına merkezi bir önem verecektir. Etkilenen Topluluklara Karşı Hesap Verebilirlik (AAP) ve Cinsel Sömürü ve İstismardan Koruma Önlenmesi ilkeleri ve standartları, sektör koordinasyonu ve müdahale çalışmalarında her zaman gözetilecektir.

Sektör, temel ihtiyaç yardımı programları hakkındaki bilgileri (faydalancı belirleme kriterleri, transfer miktarları ve sıklıkları gibi) zamanında paylaşarak etkilenen topluluklar ve bu gruplara hizmet sağlayan ortaklarla şeffaf bir biçimde iletişimi sürdürecektir. Sektör ortakları, etkilenen topluluklara karşı hesap verebilirliği sağlamak için etkili ve erişilebilir geri bildirim ve şikayet mekanizmalarını ve mümkün olduğu durumlarda çağrı merkezi operasyonlarını sürdürecektir.

Temel İhtiyaçlar sektörünün izleme ve değerlendirme çerçevesi; her hedef için yaş, cinsiyet, engellilik durumu ve diğer farklılık boyutlarına uygun raporlamayı kolaylaştıracak biçimde tasarlanmış olup her bir hedefe yönelik başarıların izlenmesini sağlamanın yanı sıra, sektörün planlama ve uygulamasının kanıt ve sonuçlara dayalı analizi için cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler sağlamaktadır. Sektör, kişisel verilerin ve gizliliğin korunması taahhüdüne bağlı kalarak ve zarar vermeme ilkesine uygun biçimde, projelerin tasarım ve izleme aşamalarında dijital ve yüz yüze veri toplama yöntemlerini birlikte kullanacaktır.

Kurumlara Göre Sektör Mali Gereksinimleri

Kurum / Organizasyon	2024 Bütçe Gereksinimleri
ACTED	900.000 \$
ARSA	266.000 \$
ASAM	1.113.293 \$
CARE International	3.474.900 \$
DDD	696.000 \$
Eksi 25	44.000 \$
EL-BIR	300.000 \$
Genc Hayat	1.350.000 \$
GOAL International	398.400 \$
Hasene	6.500.000 \$
IHH	8.050.000 \$
IOM	37.125.000 \$
IRW	1.545.862 \$
LWA	350.000 \$
Qatar Charity	3.650.000 \$
SALAR - RESLOG	466.993 \$
Samsun Engelliler Federasyonu	35.000 \$
SEVKAR	335.000 \$
Tzu Chi İyilik Vakfı	1.965.000 \$
UNDP	15.000.000 \$
UNFPA	600.000 \$
UNHCR	31.370.437 \$
UNICEF	20.050.000 \$
WFP	15.566.400 \$
WHH	315.650 \$
World Vision	635.625 \$
	152.103.561 \$

Fotoğraf: IOM / Begüm Başaran

SEKTÖR

Eğitim

İRTİBAT KİŞİLERİ:

[MUHAMMAD ISRAR KHAN \(UNICEF\)](#): EğİTİM SEKTÖR KOORDİNATÖRÜ

[ELİF GOĞÖŞ \(UNHCR\)](#): YÜKSEK ÖĞRETİM ALT SEKTÖR KOORDİNATÖRÜ

Mantıksal
çeveler için
tıklayınız

ÖNCÜ KURULUŞ	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)
UYGULAMA ORTAKLARI	Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve STK Ortakları
KAMU VE DİĞER ORTAKLAR	Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Göç İdaresi Başkanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AHSB), Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB), Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Belediyeler, Türkiye Adalet Akademisi ve uygulama sürecinde tanımlanacak diğer ortaklar.
SEKTÖR HEDEFLERİ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Depremden etkilenenler de dahil olmak üzere yabancı çocuklar, gençler ve yetişkinler için örgün, yaygın ve informal eğitim programlarına sürekli erişimin desteklenmesi, kapsayıcı ve yaşam boyu öğrenme fırsatlarının teşvik edilmesi ve hiç kimsenin geride bırakılmaması 2. Depremlerden etkilenen kişilerin kritik ihtiyaçlarına odaklanarak koruyucu öğrenme ortamlarında dezavantajlı çocuklar ve gençler için eğitim fırsatlarının kalitesinin artırılmasına katkıda bulunulması. 3. Halihazırdaki insani yardım ihtiyaçları göz önünde bulundurularak tüm öğrencilere (Türk ve mülteci çocuklar ve gençler) kaliteli eğitim sağlanmasını kolaylaştırmak için dayanıklı bir ulusal eğitim sisteminin desteklenmesi.
TOPLUMSAL CİNSİYET GÖSTERGESİ	4
3RP 2024-25 TOPLAM MALİ GEREKSİNİMLER	276.436.691 ABD Doları
3RP 2024 MALİ GEREKSİNİMLERİ	183.443.344 ABD Doları
3RP 2025 MALİ GEREKSİNİMLERİ	92.993.347 ABD Doları

Mevcut Durum

Türkiye'nin eğitim müdahalesi ve örgün ve yaygın eğitimin sağlanması, Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından koordine edilmekte ve diğer çeşitli bakanlıklar, sivil toplum kuruluşları (STK'lar) ve insani yardım kuruluşları tarafından desteklenmektedir. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) da yükseköğretime erişimin kolaylaştırılmasında kilit rol oynamaktadır. 3RP ortakları, geçici koruma sağlanan Suriyeliler,¹⁴³ uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri ve Türkiye'deki diğer risk altındaki çocukların kaliteli ve kapsayıcı örgün, yaygın ve informal eğitim ve öğrenim fırsatlarına erişimini sağlamak için Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve diğer kamu kurumlarıyla yakın bir şekilde çalışmaya devam etmektedir.

Eylül 2023 itibarıyla ülkede bulunan tüm yabancı uyruklu çocukların eğitim çağı nüfusu 1.317.122'dir.¹⁴⁴ Bunların 1.006.821'i Türkiye'de eğitim sistemine kaydolmuşken¹⁴⁵ 300.000'den fazlası ise okula gitmemektedir.¹⁴⁶ Okula gitmeyen çocukların profili, çocukların eğitim düzeylerine ve cinsiyetlerine göre kayda değer ölçüde farklılıklar göstermektedir. Geçici ve uluslararası koruma sağlanan çocuklar için genel okula kaydolma oranı yüzde 76,44 olup bu oran kız çocukları için yüzde 48,86, erkek çocukları için ise yüzde 51,14'tür.¹⁴⁷ Geçici ve uluslararası koruma sağlanan okul öncesi dönemdeki çocukların yüzde 50,05'i okul öncesi eğitime, diğer ilgili grupların da yüzde 90,43'ü ilkökula, yüzde 92,47'si ortaokula ve yüzde 48,57'si liseye

gitmektedir.¹⁴⁸ Suriye krizinin başlangıcından bu yana Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve Eğitim sektörü ortakları tarafından geçici ve uluslararası koruma sağlanan okula gitmeyen çocukların sayısını ve oranını azaltmada önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Okula gitmeyen çocuk oranlarının önemli ilerlemelere rağmen hala yüksek olmaya devam etmesi, ailelerin eğitime erişimi üzerindeki mevcut ekonomik ve kültürel kısıtlamalarla birleşen devam eden zorlukları ortaya koymaktadır.

Yükseköğretime kayıtlı Suriyeli gençlerin sayısı 2022-2023 akademik yılında 58.213'e yükselmiş ve Türkiye'deki üniversite çağındaki Suriyeli gençlerin üniversiteye kayıt oranı yüzde 10¹⁴⁹ olarak kalmıştır. Bu oran, mültecilerin yükseköğretime kaydına ilişkin dünya ortalaması olan yüzde 7'ye kıyasla oldukça yüksektir. 58.213 Suriyeli öğrencinin yüzde 56'sı erkek, yüzde 44'ü ise kadındır. Yükseköğretim programlarına erişim, mültecilere, nihayetinde profesyonel ve vasıflı işçi olarak işgücü piyasasına girişi kolaylaştıracak daha üst düzey becerilere erişim sağlayacak, her bir mültecinin ve topluluklarının beşeri ve ekonomik sermayesini geliştirecek, kendi kendine yeterliliği teşvik edecek ve mültecilerin saygın hayatlar yaşayabilmesine yardımcı olacaktır.

Şubat 2023 depremleri, 350.000'den fazla mülteci ve göçmen çocuk da dahil olmak üzere yaklaşık 4 milyon çocuğu etkileyerek eğitim bağlamını derinden sarsmıştır.¹⁵⁰ Depremden en ağır şekilde etkilenen illerde, çok sayıda okulun yıkılması veya ağır hasar görmesi önemli bir kapasite sorununa yol açmış ve okula düzenli devam edilmesini engellemiştir. Ayrıca yerinden edilmiş çocukların yerleştirildiği bölgelerdeki aşırı kalabalık sınıflar, zorlanan veya yetersiz okul altyapıları nedeniyle genel eğitim kalitesine yönelik risklere yol açmıştır. Devam etmekte

¹⁴³ Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel akın halinde Türkiye'ye gelen veya Türkiye sınırlarını geçen yabancılar - çoğunlukla Suriyeliler (6458 sayılı Kanun).

¹⁴⁴ Mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma için verilen statüler, geçici koruma sağlanan Suriyelileri ile Afganları, Filistinlileri, Iraklıları, Yemenlileri ve Somalilileri kapsamaktadır (6458 sayılı Kanun).

¹⁴⁵ MEB'in Eğitim sektörü ile paylaştığı verilere göre, 2023.

¹⁴⁶ Age.

¹⁴⁷ Mülteci çocukların yüzde 76'sı (1.317.122 çocuktan 1.006.821'i) okula gitmektedir; bunların yüzde 48,86'sı kız, yüzde 51,14'ü erkek çocuklardan oluşmaktadır. Bu kayıt oranı, 3RP'nin odağına uygun olarak mültecilere ilişkindir.

¹⁴⁸ MEB'in Eğitim sektörü ile paylaştığı verilere göre, 2023.

¹⁴⁹ Üniversiteye kabul edilme yaşı 18-26 ise

¹⁵⁰ MEB, 2022-2023 Okul Yılı Verisi

olan kimlik ve adres kaydı sorunları, yerinden edilme ve göç olaylarından etkilenen bir geçmişe sahip çocukların okula kayıt sürecini sekteye uğratmıştır.¹⁵¹ Ancak deprem nedeniyle ikamet ili değişen yabancı ailelerin çocuklarının ikamet ettikleri illerdeki eğitimlerinde geri kalmamalarını sağlamak amacıyla çocuklar ön kayıt belgesi ve yol izin belgesi ile okullara kaydedilmiştir. İl Göç İdaresi Müdürlükleri tarafından verilmektedir. Buna ek olarak ülke çapında yaygın eğitim fırsatlarının azalması, özel ihtiyaç sahibi gruplar arasında okulu bırakma oranını artırarak öğrenme güçlüklerini potansiyel olarak artırmış ve çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal ve psikososyal durumlarını olumsuz yönde etkilemiştir. Etkilenen toplulukların sürekli hareket halinde olması ve yer değiştirmek zorunda kalması, eğitime erişimi büyük ölçüde sekteye uğratmış ve eğitimin sürekliliğini ve etkilenen çocuklar ile ailelerinin genel refahını etkileyen istikrarsız bir öğrenim ortamının oluşmasına sebep olmuştur. Afet, aynı zamanda yabancı uyruklu çocuklar ve ev sahibi toplum arasındaki sosyal uyum sorunlarını daha da kötüleştirirken devam etmekte olan ekonomik zorluklar ise ailelerin eğitime erişim konusunda karşılaştıkları engellerin¹⁵² daha da artmasına sebep olmuştur. Depremden etkilenen illerde yükseköğrenime devam eden geçici ve uluslararası koruma sağlanan gençler, üniversite binalarındaki ve yurtlardaki fiziksel hasar, uzaktan eğitime sınırlı erişim ve artan ekonomik zorluklar da dahil olmak üzere çeşitli (ve bazı benzer) zorluklarla karşılaşmıştır. Deprem nedeniyle altyapısı zarar gören üniversite ve yurtlar için de ilave tadilat ve tefrişat desteğine ihtiyaç duyulmaktadır. Yaşadıkları zorluklara konaklama sıkıntısı ve depremin psikolojik etkisi de eklenmiştir. Ayrıca artan okulu bırakma oranları, depremden etkilenen bölgelerde üniversitelere devam etme konusunda endişeler, ulaşım sorunları, araştırma ve geliştirme fonlarının azalması gibi nedenlerle eğitim kalitesinde azalma ihtimali gibi riskler de artmıştır.

¹⁵¹ Eğitim Sektörü Çalışma Grubu 2023 Okula Dönüş Kampanyası Veli Anketi sonuçları

¹⁵² Eğitim Çalışma Grubu Toplantılarında paylaştığı üzere eğitim sektörü çalışma grubu üyelerinin saha gözlemleri

Eğitim sektörü ortakları, geçici ve uluslararası koruma sağlanan risk altındaki çocukların kaliteli eğitim ve öğrenim haklarına fiilen erişebilmelerini sağlama amacıyla bu ihtiyaçları karşılamak için tamamlayıcı hizmetleri sağlamaya devam edecektir. Tüm ihtiyaç sahibi çocuklara ve ergenlere kritik önem taşıyan insani yardımın sağlanması önemini sürdürmektedir. Mültecilere ve ev sahibi toplumun yanı sıra depremden etkilenen diğer gruplara yönelik desteğin sürdürülmesi elzemdir. Genel desteğin yaklaşık yüzde 70'inin erişim ve sistem güçlendirilmesi konularına ayrılarak 3RP kapsamı dışında kalmasıyla birlikte finansmanın genel değişimi göz önüne alındığında,¹⁵³ sektör, 3RP dışı aktörlerle ortak bir etkinlik sağlamak için ek çaba harcayacaktır. Bu çaba, Türkiye'deki eğitim programlarının depremden etkilenenler de dahil olmak üzere risk altındaki çocuklara ve ergenlere ulaşma hedeflerine yönelik erişimi, kapsamı ve etkinliği iyileştirme çabaları açısından hayati önemdedir.

¹⁵³ Türkiye'deki kamu kurumları, çalışmalarını gerçekleştirmek için çeşitli kaynaklardan önemli miktarda mali destek (Ağustos 2022 itibarıyla 10,3 milyar dolar) almıştır. Bu mali desteğin yaklaşık yüzde 42'si Uluslararası Finansal Kuruluşlardan (UFK'ler) gelirken 3RP ortakları ise buna yaklaşık yüzde 28 oranına katkıda bulunmuş ve iki taraflı aktörler de bunda yaklaşık yüzde 17'lik bir paya sahip olmuştur. UFK'ler ve ikili ilişkiler çerçevesinde katkı sağlayan aktörler tarafından tahsis edilen 4 milyon doların üzerindeki miktarın yüzde 23,1'i eğitim programlarına tahsis edilmektedir.

Fotoğraf: IOM / Emrah Özesen

Nüfus Tablosu

Nüfus Grubu ¹⁵⁴		2024	
		İhtiyaç Sahibi Nüfus	Hedeflenen Nüfus
Geçici Koruma Sağlanan Suriyeliler	Erkekler	93.425	12.488
	Kadınlar	74.785	9.996
	Oğlan Çocukları	1.584.726	211.824
	Kız Çocukları	1.579.960	211.187
Ara Toplam		3.332.896	445.495
Uluslararası Koruma Başvuru ve Statü Sahipleri	Erkekler	49	2
	Kadınlar	49	2
	Oğlan Çocukları	122.065	4.034
	Kız Çocukları	114.349	3.779
Ara Toplam		236.512	7.816
Etkilenen Ev Sahibi Toplum Üyeleri ¹⁵⁵	Erkekler	1.663.631	81.627
	Kadınlar	2.902.709	142.424
	Oğlan Çocukları	898.272	44.074
	Kız Çocukları	1.225.577	60.134
Ara Toplam		6.690.189	328.259
Genel Toplam		10.259.598	781.570

¹⁵⁴ İhtiyaç sahibi ve hedeflenen nüfus gruplarına ilişkin daha fazla ayrıntı için lütfen 33 numaralı dipnota bakınız.

¹⁵⁵ Eğitim sektörü için, ev sahibi toplumdaki ihtiyaç sahibi çocuklar, sektör ortaklarının ulusal çaptaki beceri geliştirme programı kullanılarak hesaplanmaktadır.

İhtiyaçlar, Hassas Durumlar ve Hedefleme

T¼rkiye'nin risk altındaki öğrencileri için kaliteli ve kapsayıcı eğitimin sağlanması için 3RP ortakları tarafından gösterilen çabalar Kurumlar Arası Koruma İhtiyaç Analizi¹⁵⁶ (IAPNA) ve 2023 Okula Dönüş kampanyası gibi son çalışmaların kritik bulgularıyla yönlendirilmektedir. Bu çalışmalar, mevcut durumda 300.000'den fazla m¼lteci çocuğun okula gitmediğini gösteren belirgin zorlukları vurgulamaktadır.¹⁵⁷

Bulguların da ortaya koyduğu şekilde çocukların eğitime erişiminin önündeki engeller sıklıkla birbiriyle bağlantılıdır. 2023 Okula Dönüş Kampanyası veli anketi, mali kısıtlar, kayıt ve ulaşım sorunlarını m¼lteci çocukların okula devam edememesine sebep olan başlıca faktörler olarak belirtmektedir. IAPNA araştırması da bu bulguları destekler nitelikte olup Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yüzde 22'sinin ve diğer uyruklardan çocukların yüzde 28'inin okula devam edememesinin başlıca nedeninin maddi yetersizlikler olduğunu

¹⁵⁶ Kurumlar Arası Koruma Sektörü İhtiyaç Değerlendirme Analizi (IAPNA) Yedinci Tur

¹⁵⁷ MEB, 2023

ortaya koymaktadır. Okula kayıt sorunları, özellikle deprem nedeniyle yerinden edilen yabancı uyruklu öğrenciler için kimlik (kimliğin olmaması) ve adres (adres değişikliği, yaşadıkları ilden başka bir ilde kayıtlı olmaları) ile ilgili sorunlardan kaynaklanmaktadır. Hem IAPNA değerlendirmesi hem de 2023 Okula Dönüş anketine katılan kişilerin yüzde 22'sine göre ulaşım sorunları, belirgin bir endişe kaynağı olmayı sürdürmektedir.

Depremden etkilenen bölgelerdeki araştırma katılımcılarının yüzde 20'si tarafından vurgulandığı üzere ebeveynlerin okul binalarının depreme karşı dayanıklılığı hakkındaki olumsuz algıları da büyük bir endişe konusudur. Birincil zorluk olan maddi yetersizliklerin yanı sıra risk altındaki gruplar, dil bariyeri ve zorbalık da dahil olmak üzere ek zorluklarla karşılaşmaktadır. Ayrıca araştırmalar çocuk işçiliğinin yaygınlığına dikkat çekmekte, bazı çocukların uzun çalışma saatlerine, tehlikeli koşullara ve sözlü veya fiziksel istismara maruz kaldığını ve hanelerin yüzde 85'inde yükseköğretime katılımı engelleyen ilgisizlik ve mali kısıtlamalar olduğunu bildirmektedir.¹⁵⁸

Türkiye'de geçici ve uluslararası koruma sağlanan çocukların eğitim alanında karşılaştıkları zorlukların sayısı ve boyutu, bu zorlukların üstesinden gelmek için kapsamlı tedbirler alınmasını gerektirmektedir. Özellikle okul öncesi ve lise düzeyinde eğitime erişimin önceliklendirilmesi ve destekleyici öğrenme ortamlarının oluşturulması yoluyla eğitim kalitesinin artırılması büyük önem taşımaktadır. Acil okul altyapısı ihtiyaçlarının giderilmesi, kimlik ve adres kayıt süreçlerinin kolaylaştırılması, uzak bölgelerdeki ekonomik engellerin hafifletilmesi için maddi yardım sağlanması, sosyal uyumun teşvik edilmesi, ayrımcılığın azaltılması ve dil desteği sunulması, yerinden edilmiş ve göçmen çocuklar için kapsayıcı bir eğitim ortamı yaratılması açısından elzemdir.

Yükseköğretimdeki yabancı uyruklu öğrenciler, ekonomik zorluklar, artan harç ücretleri ve sınırlı burs olanakları nedeniyle maddi engellerle karşılaşmaktadır. Dil yeterliliği sorunları ise akademik ilerlemenin önündeki bir başka engeldir. Üniversiteye hazırlık ve yükseköğretim süreçlerinde akademik yardım, danışmanlık ve ruh sağlığı desteği gibi destek hizmetlerinin yetersizliği, karşılaşılan zorlukları daha da artırmaktadır. 2025 yılında üniversiteye giriş sürecinde yapılacak değişiklikler, özellikle Türkiye Cumhuriyeti'nin kamusal eğitim sistemi kapsamında lise eğitimini tamamlamış olan gençler için bilgi paylaşımının artırılmasını ve üniversiteye hazırlık kursları için ek fırsatların sağlanmasını gerektirmektedir.

Geçici ve uluslararası koruma sağlanan çocuklar, Erken Çocukluk Eğitimi (EÇE) için uygun olan çocuklar, ergenler, engelli çocuklar ve yoksulluk içinde yaşayan ve mevsimlik tarımla uğraşan çocuklar da dahil olmak üzere risk altındaki çeşitli gruplar özellikle okula gitmeme riski altındadır. Yaş, cinsiyet, yasal statü, engellilik durumu ve yoksulluk, erkek çocukları için daha çok çocuk işçiliği ve kız çocukları için de çocuk yaşta, erken ve zorla evlilik risklerini artırmaktadır ve bu durum özel programlar ve işbirliğine dayalı çabalar gerektirmektedir. İnsani yardım durumlarında Şubat 2023 depremleri nedeniyle meydana gelen yaralanmalar nedeniyle yeni engellilik durumları oluşan çocuklar da dahil olmak üzere engelli çocukların sayısında sıklıkla artış görülmektedir. Bu hassas grubun bakım ve desteğine öncelik verilmesi, kapsayıcı ve uzmanlaşmış eğitim hizmetlerine, kapsamlı sağlık hizmetlerine ve bu gruba mensup kişilerin bütünsel gelişimlerini ve topluluğa katkılarını artıracak özel rehabilitasyon programlarına erişimlerinin sağlanması kritik önem taşımaktadır.

¹⁵⁸ Kurumlar Arası Koruma Sektörü İhtiyaç Değerlendirme Analizi (IAPNA) Yedinci Tur

Stratejik Yönelim ve Müdahale Planı

Eğitim sektörüne yönelik müdahale üç ana alana odaklanmaya devam edecektir: güvenli, koruyucu ve kapsayıcı öğrenme fırsatlarına erişimin artmasının sağlanması, eğitim fırsatlarının kalitesinin artırılmasına katkıda bulunulması ve hassas durumdaki tüm çocuk ve gençlere kaliteli eğitim sağlayabilecek dayanıklı bir ulusal eğitim sisteminin güçlendirilmesidir. 3RP eğitim stratejisi, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin, uyuğu ne olursa olsun Türkiye'deki risk altındaki her yaştan çocuğun eğitim hizmetlerine erişiminin ve bu hizmetlerin sunumunun artırılmasına yönelik çabalarını tamamlayıcı niteliktedir.

Eğitim sektörünün stratejik müdahaleleri, 12. Ulusal Kalkınma Planı (2024-2028) ile uyumlu olmaya ve planın kalkınmış, dirençli ve çevre dostu bir Türkiye inşa etme hedefine doğrudan katkıda bulunmaya çalışacaktır. Sektör, daha belirgin olarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin "tüm bireylerin akademik, sosyal ve mesleki becerilerinde kapsayıcılık ilkesine dayalı kaliteli eğitime ve yaşam boyu öğrenme fırsatlarına eşit erişimini sağlamak"¹⁵⁹ şeklindeki temel eğitim hedeflerine katkıda bulunacaktır. 3RP ortakları ve çeşitli paydaşlar, donörlerin, Uluslararası Finansal Kuruluşların ve diğer iki taraflı kalkınma kuruluşlarının finansal desteğiyle, özellikle risk altındaki çocuklar için bu vizyonu gerçeğe dönüştürmede Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne destek sağlamayı amaçlamaktadır.

Okula kaydolmanın ve eğitime katılımın artırılması, özellikle okula kaydolma oranının düşük olduğu erken çocukluk eğitimi ve okulu bırakma oranlarının yüksek olduğu lise eğitiminde kritik öneme sahiptir. Geçici koruma ve uluslararası koruma başvuru ve statü sahibi çocuklar, özellikle de okula gidemeyenler, belirli zorluklarla karşılaşmakta ve ihtiyaçlarının karşılanması ve haklarını kullanabilmeleri için gerekenin yapılması için okula kayıt programlarına yönelik hedefe yönelik destek

gibi bütüncül ve kapsamlı programlara ihtiyaç duymaktadır. Eğitim sektörü ortakları, eğitim sisteminde dayanıklılık ve etkinliği geliştirmek için özellikle sosyal politika, sağlık, geçim kaynakları ve çocuk koruma gibi diğer sektörlerle işbirliği içinde olmaya devam edecektir. Deprem müdahalesi bağlamında barınma, gıda dışı malzemeler, ekonomik güçlendirme ve geçici yerleşim desteğine ilişkin sektörlerle artan işbirliği devam edecektir. Ayrıca sektör ortakları, mülteci çocukların eğitime erişiminin önündeki engellere yönelik etkili çözümlerin desteklenmesini sağlamak amacıyla başta MEB, Göç İdaresi Başkanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) ve Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) olmak üzere sektörler/bakanlıklar arası sistemlerin güçlendirilmesi ve koordinasyonun artırılması için yakın bir şekilde çalışmaya ve savunuculuk yapmaya devam edecektir.

Türkiye'deki Eğitim sektörü, eğitime ve çeşitli öğrenme fırsatlarına erişimin devamlılığını sağlamak amacıyla telafi programlarına, hızlandırılmış öğrenim girişimlerine, Türkçe dil kurslarına ve mesleki ve teknik eğitim fırsatlarına vurgu yaparak hem akredite hem de akredite olmayan yaygın eğitimi genişletmeye odaklanmaktadır. Mülteci çocukların ve gençlerin kaliteli ve kapsayıcı eğitime erişimlerinin desteklenmesine yönelik çabalar, özellikle okula gitmeyen risk altındaki çocukların hedeflenmesi ve eğitim kalitesinin artırılması ile beceri geliştirmeye ve bunların kalıcılığının sağlanmasına yönelik programların bütünleştirilmesi suretiyle sürdürülecektir.

Bu stratejinin önemli bir yönü, çeşitli kalite ve işgücü boyutlarıyla okulların kapasitesinin artırılmasını içermektedir. Okullar, özel ihtiyaçları veya dil bariyeri olan çocuklar da dahil olmak üzere öğrenciler için uygun ve duyarlı programlamayı önceliklendirecektir. Sektör ortakları, kapsayıcı bir eğitim ortamının sağlanması için öğretmenlerin kapasitesine,

159 https://onikinciplan.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/11/On-İkinci-Kalkınma-Planı_2024-2028.pdf (s. 156)

dijital desteğe ve psikososyal yardıma katkıda bulunacaktır. Ek olarak özellikle de Şubat 2023 depremleri sonrasında engelli çocuklar için kapsayıcı bir eğitim sürdürmek amacıyla kapsamlı bir yaklaşım benimsenecektir. Bu yaklaşım, etkin uygulamayı sağlamak için altyapı ve ulaşım düzenlemelerini, özel eğitim programlarını, öğretmen eğitimini, topluluk katılımını, kapsayıcı müfredat geliştirmeyi, güçlü izleme sistemlerini ve politika uygulamalarının incelemelerini içerecektir.

Sosyal uyumu teşvik etme ve zorbalık gibi konuları ele alma çalışmaları, Türkiye'nin ulusal uyum stratejisi ile uyumlu olacak ve geçici ve uluslararası koruma sağlanan çocuklar ile ev sahibi toplumun çocukları arasında uyumu ve karşılıklı öğrenmeyi pekiştirecektir. Bu yaklaşım, karar alma ve kaynak tahsisini daha da verimli bir hale getirmek için yerel yetkililer, paydaşlar ve ortaklar ile kapsamlı bir işbirliğini gerektirecektir. Etkilenen toplulukların uzun vadeli genel refahı ve eğitimde ilerlemesini sağlamak için sektörler arası koordinasyon ve veri odaklı stratejiler ile dayanıklılığı artırmak için psikososyal destek ve travma konusunda uzmanlaşmış himaye boyutları eğitim sistemine entegre ederek ihtiyaç duyulan bütüncül desteğin temelini oluşturacaktır.

Şubat 2023 depremleri doğrultusunda¹⁶⁰ stratejik yönelim, eğitim yapılarının hızlı bir şekilde rehabilite edilmesine ve çocukların öğrenimindeki aksaklıkları en aza indirmek için hedeflenen telafi derslerinin yapılmasına odaklanmıştır. Yükseköğretimdeki öğrencilerin karşılaştığı belirli zorlukları ele almak için acil bir ihtiyaç söz konusudur. Bu kapsamda ihtiyaçlar arasında burs ve mali yardım imkanlarının

¹⁶⁰ Milli Eğitim Bakanlığı öncülüğünde, Özel Eğitim ve Kaynaştırma Dairesi Başkanlığı'nın çalışmaları ile deprem felaketi nedeniyle eğitimlerine devam edemeyen çocuklar ile özel ihtiyaç sahibi mülteci çocukların eğitime erişimlerinde eğitim desteği sağlanmaktadır. Örneğin, sağlık sorunları nedeniyle hastanelerde yatarak tedavi gören öğrencilerin eğitime erişimlerini sağlamak amacıyla deprem bölgesinde hastane derslikleri kurulmuştur. Ayrıca depremden etkilenen Adıyaman, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya ve Osmaniye illerinde özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin eğitime erişimini sağlamak amacıyla özel eğitim destek çadırları/alanları sağlanmıştır. Özel eğitim destek çadırlarında/alanlarında özel eğitim öğretmenleri ve özel eğitim alan koordinatörleri gönüllülük esasına göre görevlendirilmektedir.

genişletilmesi, kapsamlı dil yardımı sağlanması, akademik danışmanlık hizmetlerinin güçlendirilmesi ve değişen düzenlemelerin öğrencilere etkin bir şekilde iletilmesi yer almaktadır. Ayrıca kapsayıcı bir eğitim ortamının teşvik edilmesi için özellikle de kız öğrencilere konaklama sunulmasına odaklanarak devlet yurtlarının kapasitesi artırılabilir. Depremden etkilenen bölgelerdeki kritik ihtiyaçların karşılanması, yükseköğretim öğrencilerinin etkin bir şekilde desteklenmesi için kapsamlı ve kapsayıcı bir yaklaşım gerektirmektedir. Bu yaklaşım, ev sahibi toplumun ilgili girişimlerin tasarımı ve iletişimine aktif katılımı ile psikososyal destek hizmetlerinin genişletilmesi, burs mevcudiyetinin, barınma desteğinin ve rekreasyon alanlarının artırılması, üniversite binalarının yeniden onarımı ve Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı gençlik merkezlerinin teknolojik altyapılarının desteklenmesi konularındaki gereklilikleri vurgulamaktadır.

Fotoğraf: UNICEF / Aysegül Karacan

Hesap Verebilirlik Çerçevesi

Eğitim sektörü müdahalesine, programların Türkiye Cumhuriyeti Devleti öncelikleri, politikaları ve prosedürleri ile uyumlu olmasını sağlamak için ulusal ve il düzeyinde yakın işbirliği içinde çalışan sektör ortaklarıyla birlikte MEB tarafından liderlik edilmektedir. MEB, YÖK ve YTB'nin resmi veri kaynakları ve veri yönetim sistemleri, örgün, yaygın ve informal eğitim programlarında ve üniversite eğitiminde öğrenci kaydı, devamlılığı ve başarısı hakkında bilgi sağlamaktadır.¹⁶¹ 3RP ortakları tarafından sunulan hizmetlere ilişkin ActivityInfo üzerinden zamanında ve doğru raporlamayı kolaylaştırmak için 3RP mantıksal çerçevelerine dayalı ayrıntılı bir faaliyet tabanlı izleme ve değerlendirme çerçevesi geliştirilmiştir. Ayrıca sektör içerisinde bütüncül bir yaklaşımı sağlamak için deprem müdahalesi, izleme çerçevesinde 3RP ile uyumlu hale getirilmiştir.

İstanbul (Marmara bölgesini kapsamakta), İzmir (Ege bölgesini kapsamakta) ve Gaziantep'te (güneydoğu bölgesini kapsamakta) sektörün etkin katılım, kapsamlı destek ve farklı ortaklar tarafından uygulanan eğitim programları arasında her düzeyde pozitif etkileşim yaratma taahhüdünün altını çizen çeşitli ortaklıklar sağlamak için koordinasyon yapıları kurulmuştur. Sektör lideri ayrıca eğitim programlarının uygulanmasında kapsayıcılığı, ortaklığı ve tutarlılığı destekleyerek diğer sektörlerle etkileşim ve tamamlayıcılığı teşvik etmek için kurumlar arası platformlara da katılır. Yükseköğretim aktörleri arasında daha iyi uyum, raporlama ve tamamlayıcılık sağlamak için bir koordinasyon yapısı da kurulmuştur.

Sektör stratejileri, Eğitim sektörü müdahalesini güçlendirmek için yerelleşme gündemi kapsamında ulusal ve yerel makamlarla işbirliklerini teşvik ederek Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin müdahale stratejilerini sahiplenmesini desteklemeye odaklanmaktadır. Ayrıca, insani

yardım müdahalelerini etkili bir şekilde yönetmek, koordine etmek ve ölçeklendirmek için kamu sektörü de dahil olmak üzere bütün sektörlerde yetkinliğin desteklenmesi amacıyla var olan kapasitelerin daha da geliştirilmesi ve bilgi transferine destek olmak elzemdir.

Geçici koruma sağlanan Suriyeliler ile uluslararası koruma başvuru ve statü sahiplerinin mevcut tüm eğitim hizmetlerini ve etkilenen toplulukların bunlara nasıl eriştiğini bilmelerini sağlamak için yeni faydalanıcı hedefleme yöntemleri sektör stratejisine dahil edilmiştir. Faydalanıcıların etkin bir şekilde hedeflenmesi ve bilgi dağıtımı, topluluklarla düzenli ve doğrudan bir şekilde etkileşim kurulmasına, hizmetlere erişimin önündeki engeller hakkında bilgi toplanmasına ve duyarlı çözümlerin uygulanmasına olanak tanır. Etkilenen topluluklar için hesap verebilirliğin sağlanması için sektör müdahalesine bütünlük olan etkili geri bildirim mekanizmaları kurulacak ve sürdürülecektir. Sektör ortaklarının cinsel sömürü ve istismardan koruma uygulama standartları, ilgili kaynakların dağıtılması ve kapasite oluşturma eğitimleri aracılığıyla güçlendirilecektir.

3RP ortakları, uluslararası koruma sağlanan çocuklar için özel müdahalelerin, bulgulara dayalı karar alma süreçlerinin mümkün kılınması, daha kapsayıcı ve hesap verebilir bir eğitim sisteminin teşvik edilmesi amacıyla eğitime katılım ve kalite göstergelerine ilişkin verilerin oluşturulması ve paylaşılması için ilgili kamu makamları nezdinde (MEB, YÖK vb.) savunuculuk yapmaya devam edecektir.

¹⁶¹ Örgün eğitime kayıtlı tüm m¼lteciler için veri yönetimini geliştirmeye özel destek ayrılacaktır.

Kurumlara Göre Sektör Mali Gereksinimleri

Kurum / Organizasyon	2024 Bütçe Gereksinimleri
ARSA	110.000 \$
ASAM	7.026.101 \$
Concern Worldwide	247.000 \$
EL-BIR	632.500 \$
Genc Hayat	105.000 \$
IHH	595.000 \$
IOM	13.750.000 \$
IRW	4.809.470 \$
Kirkayak	10.000 \$
LWA	175.000 \$
Multeciler Derneği	13.588 \$
Qatar Charity	6.503.425 \$
Samsun Engelliler Federasyonu	50.000 \$
Save the Children	650.000 \$
SEVKAR	300.000 \$
Sisters Lab	170.000 \$
Tzu Chi İyilik Vakfı	2.090.500 \$
UMHD	26.500 \$
UNHCR	36.661.150 \$
UNICEF	106.762.255 \$
WHH	\$665.630
Yeryüzü Çocukları Derneği	2.090.225 \$
	183.443.344 \$

SEKTÖR

Sağlık

İRTİBAT KİŞİLERİ:

[ALTIN MALAJ \(WHO\)](#): SAĞLIK SEKTÖR KOORDİNATÖRÜ

Mantıksal
çevreler için
tıklayınız

ÖNCÜ KURULUŞ	Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)
UYGULAMA ORTAKLARI	Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve STK ortakları.
KAMU VE DİĞER ORTAKLAR	Sağlık Bakanlığı (SB), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇŞGB), Göç İdaresi Başkanlığı, Türk Kızılayı.
SEKTÖR HEDEFLERİ	<ol style="list-style-type: none">Bulaşıcı olmayan ve bulaşıcı hastalıklar için iyileştirici ve önleyici hizmetler de dahil temel sağlık hizmet sunumunun ve yönlendirme sağlık hizmetleri kapasitesinin güçlendirilmesi.Özellikle hassas durumdaki gruplar (kadınlar, kız çocukları, ergenler ve gençler) için toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDŞ) vakalarının klinik yönetimi de dahil olmak üzere cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine erişimin artırılması.Bulaşıcı hastalıkların sürveyansının, tespitinin, müdahalesinin ve önlenmesinin (çocukluk dönemi aşılması dahil) güçlendirilmesi ve tüm tehlikelere karşı acil durum müdahalesinin kuvvetlendirilmesi.Bulaşıcı olmayan hastalıklar, ruh sağlığı ve psikososyal destek, yeterli beslenme ve küçük çocuklar için beslenmeye ilişkin bakım hizmetleri için sağlık hizmetlerinin tüm kademelerinde bilgi ve hizmet erişiminin artırılması.
TOPLUMSAL CİNSİYET GÖSTERGESİ	4
3RP 2024-25 TOPLAM MALİ GEREKSİNİMLER	52.403.657 ABD Doları
3RP 2024 MALİ GEREKSİNİMLERİ	32.052.405 ABD Doları
3RP 2025 MALİ GEREKSİNİMLERİ	20.351.252 ABD Doları

Mevcut Durum

Geçici koruma sağlanan Suriyelilerin ve uluslararası koruma başvuru ve statü sahiplerine yönelik genel sağlık müdahalesi ve sağlık hizmetlerinin tedariki Türkiye Cumhuriyeti Devleti Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru ve statü sahiplerinin (bir arada yabancılar olarak anılacaktır) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile aynı temelde sağlık hizmetlerine erişimini düzenler. Sağlık Bakanlığı, yerel devlet hastaneleri, Göçmen Sağlık Merkezleri (GSM) ve Türk toplum sağlığı merkezlerinin bir parçası olarak faaliyet yürüten birimler aracılığıyla süreci yönetir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde kayıtlı olmayan yabancıların birinci basamak veya sevk sağlık hizmetlerine erişimi sınırlıdır, ancak bu kişilere acil bakım ve temel halk sağlığı hizmetleri ücretsiz olarak sağlanmakta ve bu kişiler daha sonra kayıt için sevk edilmektedirler. Kırsal bölgelerdeki yabancılar, mevcut hizmetlerden yararlanmak için yüksek ulaşım maliyetleriyle karşılaşmakta bu da erişimi sınırlamaktadır. Bu kişiler, yerinden edilmenin sağlıklarını, iyi olma hallerini ve sağlık hizmetlerine erişimlerini etkileyen çok çeşitli olumsuz etkileriyle karşı karşıyadırlar. Dil engelleri, kültürel normlar ve sosyoekonomik durumlar özellikle önleyici hizmetler için ilaca, tıbbi cihazlara ve özel hizmetlere (cinsel sağlık ve üreme sağlığı, anne ve çocuk sağlığı ve rehabilitasyon sağlık bakımı dahil) erişim için sağlık hizmeti arayanlar için engel oluşturmaya devam etmektedir. Mültecilerin artan ruh sağlığı ve psikososyal ihtiyaçları, mevcut destek ve tedavi kapasitelerini aşmaktadır.

Sağlık Bakanlığı bu ihtiyaçlara yanıt olarak, Sağlık sektörü ortaklarının da desteğiyle 32 ilde Göçmen Sağlık Merkezleri (GSM) kurmuştur. Bu merkezlerde Suriyeli doktor ve hemşireler, Türk sağlık personelinin desteğiyle geçici

Fotoğraf: WHO / Ali Saltan

koruma sağlanan Suriyelilere, uluslararası koruma başvuru ve statü sahiplerine hizmet vermektedir. GSM ağı, kamu hastaneleri üzerindeki baskıların bir kısmını hafifleten birincil sağlık hizmetleri sunmakta dil engellerini azaltarak ve insan kaynakları kapasitesini artırarak sağlık hizmetlerine erişimi artırmaktadır. GSM ağı, birinci basamak sağlık hizmetleri sunarak devlet hastaneleri üzerindeki baskıların bir kısmını hafifletmekte ve dil engellerini azaltıp insan kaynakları kapasitesini güçlendirerek sağlık hizmetlerine erişimi artırmaktadır. GSM'ler ulusal sağlık sisteminin bir parçası olarak faaliyet göstermektedir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda yapılan son değişiklikler, uluslararası koruma başvuru sahipleri ve statü sahiplerinin sağlık sigortası kapsamını bir yıllık süreyle sınırlandırmış ve yenilemelerdeki idari yükü artırmıştır. Örneğin özel ve acil ihtiyaçları olan kişilere ücretsiz sağlık hizmeti sunulabilmesi gibi birtakım istisnalar, geçici koruma sağlanan bazı kişiler için ücretsiz sağlık sigortasının devam etmesine izin verse de çoğu durumda bu politika değişikliği, uluslararası koruma sağlanan kişilerin kendi sağlık sigortaları için gerekli ödemeleri yapmaları veya gerektiğinde özel tıbbi tedavi için ödeme yapmaları gerektiği anlamına gelmektedir. Bu durum da hassas durumdaki birçok birey için sağlık hizmetlerine erişimi ulaşılması zor bir biçimde oldukça pahalı bir hale getirmektedir. Bununla birlikte, İl Göç İdaresi Müdürlüklerindeki (İGİM'ler) koruma masaları ve sosyal hizmet uzmanları, 3RP kapsamında bireyleri ilgili sağlık hizmeti sunucularına yönlendirerek önemli bir kolaylaştırıcı rol oynamaktadır.

Sağlık sektörü ortakları tarafından desteklenen önleyici bakım yöntemi, hastalıkların önlenmesi ve erken teşhisi, bağışıklık kazandırma çalışmaları ve anne ve çocuklar için yeterli besin sağlanmasının yanı sıra akut ve kronik stres, tütün ve uyuşturucu bağımlılığı ve depresyon ile başa çıkmaya odaklanmaktadır. Sektör, aynı zamanda gelişimsel gecikmelerin veya engellilik durumlarının zamanında tespiti ve aile odaklı müdahale hizmet sunumu ile çocuklara ve

ebeveynlerine yeterli desteği sağlamak üzere çocuk gelişimi programlarının oluşturulmasına da odaklanacaktır.

Kadınlara, kız çocuklarına ve hassas durumdaki diğer bireylere yönelik şiddete maruz kalmış bireyler, yaşlı bireyler, engelli bireyler ve geçici veya uluslararası koruma sağlanan kişilerin yanı sıra hassas durumdaki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları da özellikle göz önünde bulundurulmaktadır. 3RP ortakları; kadınlar ve kız çocukları için güvenli alanlar ve cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerinin yanı sıra psikososyal destek dahil kadınlara, kız çocuklarına ve hassas durumdaki diğer bireylere yönelik şiddet önleme ve müdahale alanlarında tamamlayıcı hizmet sağlayan diğer hizmet birimlerinde kadınlar ve kız çocukları ile en hassas durumdaki gruplara yönelik uzmanlaşmış hizmet sunumunda Sağlık Bakanlığı'nı, ilgili STK'ları ve belediyeleri desteklemektedir.

Depremler, mülkiyet ve sağlık altyapısında da yıkıcı tahribatlara sebep olmuştur. Depremden etkilenen illerde bulunan sağlık çalışanları kendileri de fiziksel, mental ve duygusal bir tükeniş yaşarken depremedelere hayat kurtaran sağlık hizmetleri sağlamak için sıkı bir şekilde çalışmaya devam etmiştir. Deprem sonrasında yapılan birçok değerlendirme; birincil sağlık hizmetleri, acil durum sağlık hizmetleri, cinsel sağlık ve üreme sağlığı, çocuk beslenmesi, akut solunum yolu enfeksiyonları ve güvenli su kaynakları, tuvalet ve kadın-bebek alanlarının eksik olması nedeniyle ortaya çıkan salgın risklerinin bir parçası olarak karşılanmamış sağlık ihtiyaçlarına işaret etmiştir. Depremlerde yaralananların yüzde 70'inin travma sonrası rehabilitasyon hizmetlerine de ihtiyaç duyacağı tahmin edilmektedir. Aşılama uygulamaları dahil tüm rutin sağlık hizmetleri kesintiye uğramıştır.

Nüfus Tablosu

Nüfus Grubu ¹⁶²	2024		
	İhtiyaç Sahibi Nüfus	Hedeflenen Nüfus	
Geçici Koruma Sağlanan Suriyeliler	Erkekler	791.543	160.183
	Kadınlar	1.498.711	303.291
	Oğlan Çocukları	431.501	87.322
	Kız Çocukları	611.141	123.675
Ara Toplam	3.332.896	674.471	
Uluslararası Koruma Başvuru ve Statü Sahipleri	Erkekler	39.467	-
	Kadınlar	229.545	-
	Oğlan Çocukları	10.888	-
	Kız Çocukları	16.785	-
Ara Toplam	296.685	-	
Etkilenen Ev Sahibi Toplum Üyeleri	Erkekler	773.591	2.296
	Kadınlar	1.513.909	4.493
	Oğlan Çocukları	4.159	12
	Kız Çocukları	4.159	12
Ara Toplam	2.295.818	6.813	
Genel Toplam	5.925.399	681.284	

162 İhtiyaç sahibi ve hedeflenen nüfus gruplarına ilişkin daha fazla ayrıntı için lütfen 33 numaralı dipnota bakınız.

İhtiyaçlar, Hassas Durumlar ve Hedefleme

Nitelikli ve makul fiyatlı sağlık hizmetlerine insan onuruna yakışır bir şekilde adil erişimin sağlanması, mülteciler arasında ve ev sahibi toplum içinde depremden etkilenen bölgeler de dahil olmak üzere sağlık risklerini önemli ölçüde azaltabilir. Dil engelleri, mevcut hizmetler ile ilgili bilgi eksikliği ve erişilemediği durumda çoğu insan için ulaşılamaz derecede pahalı olabilen ücretsiz ilaç ve hizmetlere erişimdeki tutarsızlık, önemli sorunlar olmaya devam etmektedir. Özellikle ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmetleri için tercüme hizmetlerinin sınırlı olması ile bu hizmetlere yönelik büyük

talep arasındaki uçurum devam etmektedir. Yakın tarihli bir değerlendirmeye göre hanelerin yaklaşık yüzde 27'sinin kronik tıbbi durumlarla ilgili özel ihtiyaçları bulunmaktadır ve yüzde 7'sinin ise sağlık durumları kritiktir. Hanelerin yaklaşık yüzde 9,4'ünün sağlık hizmetlerine ilişkin bilgi ihtiyaçları varken yüzde 5'inin engellilik durumlarına ilişkin bilgi ihtiyaçları bulunmaktadır (yarısı çocuklara ilişkindir). Hanelerin yaklaşık yüzde 14'ü sağlık ihtiyaçları olduğunu, yüzde 11'i ise ruh sağlığı ve psikososyal destek ile ilgili ihtiyaçları olduğunu belirtmiştir. Hanelerin yaklaşık yüzde

20'si, sağlık hizmetlerine erişimde mali (yüzde 15), tercümeyle ilgili (yüzde 14) veya ulaşım ile ilgili (yüzde 4) nedenlerle zorluk yaşadığını belirtmiştir.¹⁶³

Sağlık Bakanlığı, mülteciler arasında kapsamı genişletilmiş bağışıklama programının etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak için önemli çabalar sarf etmiştir. Ancak uluslararası koruma sağlanan kişilere ilişkin sağlık verilerinin toplanması da dahil olmak üzere bazı eksiklikler devam etmektedir ve difteri, tetanos, boğmaca, kızamık ve tüberküloz için çocukların aşılanma durumlarına yönelik takip ve izleme sistemlerinin daha da güçlendirilmesi gerekmektedir. Buna tamamlayıcı olarak da çocukluk dönemi aşılmasıyla ilgili dezenformasyon da dahil olmak üzere kavram yanılgılarının, yanlış söylencelerin ve aşı tereddütlerinin önüne geçmek için yeterli bilgi akışı sağlanmalıdır.

Mülteci çocukları hedefleyen tam kapsamlı çocuk gelişimi izleme programlarının oluşturulması ve tüm küçük çocukların en ideal şekilde gelişmesine katkıda bulunmak üzere sağlık ve beslenme imkanlarına etkili erişimin sağlanması yoluyla gelişime yönelik bakıma destek sağlanması sektör için hayati öneme sahiptir. Engelli çocuklar için kapsayıcı sağlık hizmetlerine erişimin iyileştirilmesi de aynı derecede öneme sahiptir.

Geçici ve uluslararası koruma sağlanan üreme çağındaki kadınlar ve kız çocukları, resmi kliniklerden hizmet alma konusunda ekonomik, sosyal ve kültürel caydırıcı unsurlarla karşılaşmaktadır (örneğin, kadın sağlık personeli eksikliği). Sağlık bilgisi seviyesinin nispeten düşük olması ve ergenlerin ve gençlerin ihtiyaçları da ayrıca dikkat gerektirmektedir. Aynı zamanda, Sağlık sektörü ortakları aile planlaması, doğum öncesi bakım ve özellikle genç nüfus arasında düşük sağlık okuryazarlığı konularında giderilmemiş ihtiyaçlar olduğunu da gözlemlemiştir. Yakın zamanda

yapılan kurumlar arası koruma ihtiyaçları değerlendirmesine göre hanelerin yaklaşık yüzde 12'si kadınların doğum öncesi (yüzde 47), doğum sonrası (yüzde 43), aile bakımı (yüzde 27) ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyon (yüzde 4) tedavisine ilişkin üreme sağlığı hizmetlerine erişebildiğini belirtmiştir. Hanelerin yaklaşık yüzde 19'u özel ihtiyaçları olan üyeleri olduğunu bildirirken bu özel ihtiyaçlarının yüzde 5'inin hamilelikle, yüzde 6'sının yenidoğanlarla ve yüzde 15'inin de diğer tıbbi durumlarla ilgili olduğunu belirtmiştir.¹⁶⁴

Savaşın ve uzun süreli yerinden edilmenin psikososyal etkileri, çatışma ve yerinden edilme devam ederken geçici ve uluslararası koruma sağlanan birçok kişi için süregelen bir zorluk olmaya devam etmektedir. Uzun vadeli etkilerin (majör depresyon gibi) ele alınması zordur ve özel bakım ve aile harcamaları gerektirir. Rehabilitasyon da dahil olmak üzere, acil ve özel vakalara yönelik bakımın sürekliliği yetersizdir ve sistematik olarak ele alınması gerekmektedir. Hanelerin yaklaşık yüzde 68'i artan stres belirtileri olduğunu bildirirken yüzde 38'i hane içi anlaşmazlıkların arttığını bildirmiştir. Depremlerden kaynaklanan ruh sağlığı etkileri hanelerin yüzde 64'ü tarafından "çok şiddetli" olarak ve yüzde 24'ü tarafından "orta şiddetli" olarak belirtilmiştir. Depremlerin hanehalklarının ruh sağlığı üzerindeki etkisi; travma sonrası stres (yüzde 42), artçı depresyon korkusu (yüzde 53), kaygı (yüzde 51), genel stres (yüzde 18) ve tükenmişlik (yüzde 8) olarak ortaya çıkmıştır. Kötüleşen ruh sağlığı, tüm hanelerin yüzde 15'i tarafından genel refah açısından bir endişe kaynağı olarak tanımlanmıştır.

¹⁶³ Kurumlar Arası Koruma Hızlı İhtiyaç Değerlendirmesi, 7. Tur, 2023

¹⁶⁴ Kurumlar Arası Koruma Hızlı İhtiyaç Değerlendirmesi, 7. Tur, 2023

Stratejik Yönelim ve Müdahale Planı

Sağlık sektörü ortakları, geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin yanı sıra hassas durumdaki ev sahibi toplum üyelerinin acil ihtiyaçlarının giderilmesinde ilgili bakanlıkları ve diğer ortakları desteklemeye devam edecektir. Sağlık Bakanlığı'nın liderliğinde ve Türkiye'de sağlık hizmeti sunumunu desteklemek üzere devam eden diğer programlara tamamlayıcı olarak sektör, birinci basamak ve yönlendirilen sağlık hizmetleri kapasitelerini destekleyip artırırken beceri, bilgi ve standart paylaşımı yoluyla da sağlık sisteminin dayanıklılığına katkıda bulunmaya odaklanacaktır. Depremden etkilenen illere özel önem gösterilecektir. Bu müdahaleler için giriş noktası GSM sistemi ve hedeflenen nitelikli hizmetlerdir. Sağlık hizmetlerinin, hassas durumdaki bireylerin uygun tedavi edici hizmetlerin yanı sıra ikincil ve üçüncül önleme hizmetlerine erişebilmeleri için bakımın sürekliliğini sağlayacak şekilde tasarlanması gerekmektedir.

Sağlık risklerine karşı önleyici tedbirler, sağlık hakları, sağlık hizmetlerine nasıl erişileceği, bulaşıcı olmayan ve bulaşıcı hastalıkların önlenmesine ilişkin bilgileri artırmak için sağlık eğitimi, sağlığın teşviki ve sağlık okuryazarlığı yoluyla meseleleri ele alacaktır. Sektör, tüm hassas durumdaki çocukların bağışıklama kapsamını artırmak için Sağlık Bakanlığı ile birlikte çalışmaya devam edecektir. Sektör, mülteci ve göçmen sağlık hizmeti sağlayıcılarının Türk sağlık sistemine eklemlenmesi yoluyla sağlık hizmeti almanın önündeki engelleri ve caydırıcı unsurları ele almak için Sağlık Bakanlığı ile birlikte çalışmaya devam edecektir.

Hedeflenen müdahaleler, cinsel şiddet ve istismara yönelik müdahaleler, hedeflenen çocuk ve genç sağlığı hizmetlerinin sağlanması da dahil olmak üzere özellikle hassas ve yetersiz hizmet alan grupların (kadınlar, kız çocukları, ergenler ve gençler, engelliler, yaşlılar ve mevsimlik tarım işçileri dahil) cinsel sağlık ve üreme sağlığına ilişkin ihtiyaçlarını ele alacaktır. Anne ve yeni doğan sağlığı riskleri, iyileştirilmiş doğum öncesi bakım, güvenli doğum, yenidoğan bakımı, beslenme danışmanlığı ve aile planlaması yoluyla ele alınacaktır.

Yakın tarihte yapılan bir değerlendirme, rehabilitasyon hizmetlerindeki darboğazları tespit etmiş, bu hizmetlerin birincil sağlık hizmetlerine dahil edilmesinin gerekliliğini ve sevk hizmetlerinin önemini vurgulamıştır. Değerlendirme, yıkıcı depremlerin ardından görülmesi beklenen travma sonrası rehabilitasyon hizmetleri için olan ihtiyaçların yeterince karşılanamama oranının da arttığını saptamıştır.

Bağışıklıkla, emzirme desteği, bebek ve küçük çocuklar için beslenme, çocuk büyümesi ve gelişimi de dahil olmak üzere temel sağlık hizmetlerine erişimin sürdürülebilmesi aracılığıyla çocukların sağlığının ve genel refahının güçlendirilmesi için daha fazla çaba gösterilecektir. Engelli bireylere, yaşlı bireylere ve geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilere topluluk temelli destek sağlanacaktır.

İyileştirici ve rehabilite edici hizmetlerin mevcudiyetinin geliştirilmesi ile önlem konusundaki bilgiyi artıracak özel programlamalar, hastalıkların şiddetini ve sevk bakım hizmetleri üzerindeki yükü azaltacaktır. 3RP ve ortakları, ruh sağlığı ve psikososyal sağlık hizmetlerini desteklemeye devam edecek ve sağlık okuryazarlığı, madde bağımlılığı, ruh sağlığı, hasta memnuniyeti, hizmet sunumunun izlenmesi ve değerlendirilmesi vb. dahil olmak üzere sağlık sisteminin tüm düzeylerindeki ihtiyaçları karşılayacak bir şekilde odağını genişletecektir.

Planın uygulanabilmesi, büyük ölçüde uluslararası insani yardım çevreleri tarafından sağlanan mali desteğe bağlıdır. Doğal afetler de dahil olmak üzere birçok kriz aynı anda meydana gelmektedir ve bu durum, donörlerin risk altındaki toplulukların karşılanmamış bütün ihtiyaçlarına müdahale edebilme gücünü kısıtlamaktadır. Desteğin odağı en hassas durumdaki gruplar üzerindedir ve karşılanmayan sağlık ihtiyaçlarının etkisi uzun vadede hem mültecilerin hem de ev sahibi toplumun sağlık durumunu daha da kötüleştirecektir.

Hesap Verebilirlik Çerçevesi

Sağlık sektörü stratejik öncelikleri, hedefleri, çıktıları ve göstergeleri sektör ortaklarıyla işbirliği içinde geliştirilmiştir. Bunlar, sektör sonuçlarının teknik olarak izlenmesi ve raporlanması için temel olarak alınacaktır. Hassas gruplara yönelik sağlık durumu bilgileri, tesis düzeyinde toplanan şikayetler/öneriler gibi rutin mekanizmalar aracılığıyla toplanacak ve raporlanacak ve mümkün olan hallerde, odak gruplar ve sosyal yardım hizmetleri bağlamında alınan geri bildirimler, hizmet sunumuna daha iyi odaklanmak amacıyla karar alma süreçlerine katkı sağlamak için kullanılacaktır. Sektörün tüm çalışmalarında Etkilenen Topluluklara Karşı Hesap Verebilirlik (AAP) ve Cinsel Sömürü ve İstismardan Koruma ile ilgili ilkeler ve standartlar desteklenecektir.

Sektör kapsamındaki bütün veriler, yaşa, cinsiyete, engellilik durumuna ve uygunsuz bölgesel farklılıklara göre kırılımlı bir şekilde toplanacaktır. Sağlık Bakanlığı, genel hizmet sunumu, sağlık demografisi, durum ve hastalık kontrol verilerini toplar ve idare eder. Sağlık sektörü, hizmet sunumu, nüfus durumu ve ihtiyaçlar hakkında zamanında bilgi paylaşmak için Sağlık Bakanlığı ile yakın işbirliği içinde çalışmaktadır. Sağlıkla ilgili bilgi yönetimi çalışmaları, sektör ortaklarının desteği ile Sağlık Bakanlığı tarafından koordine edilmektedir. Çeşitli ortamlarda uygun araçlarla Sağlık sektörü destekli hizmetlerden yararlananların algısını değerlendirmek için çaba gösterilecektir.

Tüm Sağlık sektörü ortaklarının yaralanıcılara sağlanan hizmetlerine yönelik veriler ActivityInfo aracılığıyla toplanıp raporlanacak ve bu verilerin analizlerini içeren aylık, çeyreklik ve yıllık raporlar yayınlanacaktır. Bu raporlar karar alma süreçlerine yönelik bilgi sağlayacak ve Sağlık sektörü ortakları tarafından gerçekleştirilen müdahalenin ilerlemesini izlemek ve etkisini değerlendirmek için kullanılacaktır. Geçici koruma sağlanan Suriyeliler ve uluslararası koruma başvuru sahipleri ve statü sahipleri ile ilgili olarak tespit edilen sağlık hizmet sunumundaki ihtiyaçları belirlemek ve mümkün olan durumlarda bunlara müdahale etmek için düzenli sektör ve donör toplantıları yapılacaktır.

Fotoğraf: Relief International / İdris Esen

Kurumlara Göre Sektör Mali Gereksinimleri

Kurum / Organizasyon	2024 Bütçe Gereksinimleri
DDD	332.770 \$
EL-BIR	165.000 \$
Göçmen DD	340.000 \$
IMRA	10.000 \$
IOM	1.500.000 \$
IRW	700.000 \$
LWA	108.200 \$
Maya Foundation	659.773 \$
MEDAK	6.400.000 \$
MUDEM	144.424 \$
Multeciler Derneği	60.425 \$
Qatar Charity	1.800.000 \$
Relief International	1.830.673 \$
SAMS	350.000 \$
SEVKAR	626.500 \$
SRP	165.000 \$
UNFPA	1.394.640 \$
UNICEF	4.300.000 \$
WHO	10.500.000 \$
YYD	665.000 \$
	\$32.052.405 \$

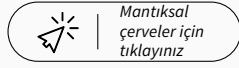
SEKTÖR

Ekonomik Güçlendirme

İRTİBAT KİŞİLERİ:

[MIKI TAKAHASHI \(UNDP\)](#): EKONOMİK GÜÇLENDİRME SEKTÖR KOORDİNATÖRÜ

[ERTAN AKTAN \(FAO\)](#): EKONOMİK GÜÇLENDİRME SEKTÖR KOORDİNATÖRÜ

Mantıksal
çevreler için
tıklayınız

2024-25 döneminde 3RP Türkiye Ülke Bölümünün Geçim Kaynakları ile Gıda Güvencesi ve Tarım sektörlerinin birleşme süreci tamamlanacaktır. Bu birleşme, müdahalenin tasarımını ve uygulamasını daha etkili ve kapsayıcı olacak şekilde güçlendirecektir. Geçim Kaynakları ile Gıda Güvencesi ve Tarım sektörlerinin liderliğini üstlenen UNDP ve FAO, Ekonomik Güçlendirme sektörüne de eş liderlik etmeye devam edecektir ve bu sebeple hem Geçim Kaynakları hem de Gıda Güvencesi ve Tarım bileşenleri bütüncül tek bir bölüm olarak aşağıda sunulmuştur.

ÖNCÜ KURULUŞLAR	Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)
UYGULAMA ORTAKLARI	Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü (UNIDO), Dünya Gıda Programı (WFP), Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Kadın), Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC) ve STK ortakları.
KAMU VE DİĞER ORTAKLAR	Tarım ve Orman Bakanlığı (TOB), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK), Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), İçişleri Bakanlığı - Göç İdaresi Başkanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AHSB), Türk Kızılay, Ticaret Odaları, Ziraat Odaları, Sanayi Odaları, Belediyeler, Hedefler İçin İş Dünyası (B4G) platformu, TÜRKONFED, Connecting Business Initiative ve uygulama sürecinde tespit edilecek diğer ortaklar.
SEKTÖR HEDEFLERİ	Geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan kişiler ve ev sahibi toplum için daha iyi ve insan onuruna yakışır çalışma koşullarının¹⁶⁵ yanı sıra iş yaratma da dahil olmak üzere gıda güvencesinin, geçim kaynaklarının ve istihdam olanaklarının iyileştirilmesi.
TOPLUMSAL CİNSİYET GÖSTERGESİ	4
3RP 2024-25 TOPLAM MALİ GEREKSİNİMLER	322.990.309 ABD Doları
3RP 2024 MALİ GEREKSİNİMLERİ	190.805.133 ABD Doları
3RP 2025 MALİ GEREKSİNİMLERİ	132.185.176 ABD Doları

¹⁶⁵ Daha iyi ve insan onuruna yakışır çalışma: ILO'ya göre insan onuruna yakışır çalışma kadınlar ve erkekler için özgürlük, eşitlik, güvenlik ve insanlık onuru koşullarında gerçekleştirilen üretken çalışmadır. <https://www.ilo.org/global/topics/decent-work/lang--en/index.htm>

Mevcut Durum

Ekonomik Güçlendirme sektör ortakları, geçici koruma sağlanan Suriyeliler, uluslararası koruma başvuru sahipleri ve statü sahipleri de dahil olmak üzere Türkiye'de insani ikamet izniyle kalan hassas durumdaki kişilere ve ev sahibi topluma yönelik olarak istihdam edilebilirliği artıracak becerilerin kazandırılması (piyasa ihtiyaçlarına dayalı olarak), işe yerleştirme ve ilgili danışmanlık desteklerinin güçlendirilmesi ve depremde etkilenen bölgelerdeki yerel ekonomilerin ve aktörlerin (özellikle tarımsal gıda sektöründe, mikro, küçük ve orta ölçekli işletmeler ve kooperatifler ile ilgili olarak) canlandırılması yoluyla istihdam yaratılmasını destekleyerek bu kişilerin gıda güvencesine ve geçim kaynaklarına (özellikle insan onuruna yakışır işlere) erişimini desteklemeye devam edecektir. Sektörün desteği, kamu kurumlarının yasal boyutları olan hizmetler de dahil olmak üzere istihdamla ilgili hizmet sağlama kapasitesinin ve özel sektör ile sivil toplumun etkilenen grupların ihtiyaçlarına cevap verme kapasitesinin güçlendirilmesini de içerecektir.

Son yıllarda, yüksek enflasyon ve Türk lirasının döviz karşısında yaşadığı değer kaybı nedeniyle, toplumun hassas kesimleri ekonomik olarak bazı zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Ekonomik büyüme her ne kadar istikrarlı olsa da büyümenin etkileri geniş ölçekli bir şekilde sürdürülememiştir ve yabancılar (özellikle geçici koruma sağlanan Suriyeliler ve uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri), genç Türk nüfusu, kadınlar ve hem kırsal hem de kentsel alanlardaki nüfus da dahil olmak üzere iş arayan kişiler için görece az sayıda insan onuruna yakışır iş fırsatları oluşturulabilmiştir.¹⁶⁶ Özellikle, Türkiye'deki mülteciler arasındaki kadın istihdamı oranı, kadınların ev içi ve çocuk bakımı sorumlulukları sebebiyle düşüktür.¹⁶⁷

¹⁶⁶ Türkiye'deki istihdam oranı 2022 yılından bu yana (deprem öncesi dönem) yüzde 53 civarında seyrediyor. OECD, (2023), İstihdam oranı verileri, <https://data.oecd.org/emp/employment-rate.htm>

¹⁶⁷ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_891541.pdf.s.33

Türkiye'de Şubat 2023'te 103,6 milyar ABD dolarının üzerinde ekonomik hasara¹⁶⁸ yol açan yıkıcı depremler yaşanırken 2023 yılında Türk ekonomisinin yüzde 3,6¹⁶⁹ oranında büyümesi ve kısmen iyileşme/yeniden inşa çalışmaları ile ilgili olarak artan ekonomik faaliyetler nedeniyle işsizlik oranının yüzde 10 civarında (2022 seviyelerine benzer olarak) kalması beklenmektedir. Bununla birlikte, genel makroekonomik durum, giderek artan emtia fiyatları göz önüne alındığında, özellikle nakit desteği de dahil olmak üzere sosyal yardıma bağımlı olan hassas durumdaki mülteci ve ev sahibi toplum hanelerini olumsuz etkilemiştir. Ayrıca, işletmeler açısından bakıldığında, toplam zararın 8,2 milyar ABD doları civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bu zararın başlıca kaynakları bina hasarı (yüzde 37), makine hasarı (yüzde 25), stok hasarı (yüzde 24) ve altyapı hasarıdır (yüzde 14). Hatay ve Adıyaman'daki KOBİ ofislerinin/ekipmanlarının en yüksek derecede hasar aldığı bildirilmiş ve bunlardan sırasıyla yalnızca yüzde 19 ve yüzde 15'inin göreceli olarak işlerine devam edebileceği ifade edilmiştir. Hasar, özellikle de KOBİ'lerinin yüzde 41'inin işletmelerini yeniden açıp açamayacağını bilmediği Hatay'da oldukça şiddetlidir.¹⁷⁰

TÜİK ve Göç İdaresi Başkanlığı'nın verilerine göre depremin en şiddetli etkilediği illerde¹⁷¹ 14 milyonu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ve 1,7 milyonu geçici koruma sağlanan Suriyeliler olmak üzere toplamda 15,7 milyon kişi yaşamaktadır.¹⁷² Kurumlar Arası Koruma İhtiyaç Analizi Yedinci Tur Raporuna göre deprem sonrasında hem mülteciler hem de Türkiye

¹⁶⁸ Türkiye Deprem Toparlanma ve Yeniden İmar Değerlendirmesi (TERRA) <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/Turkiye-Recovery-and-Reconstruction-Assessment.pdf.s.9>

¹⁶⁹ Türkiye İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD) Ekonomik Bakış Açısı, 2023 Cildi Sayı 1 | OECD iLibrary (oecd-ilibrary.org)

¹⁷⁰ Piyasa değerlendirme raporu, SENED, s. 21

¹⁷¹ Bu iller; Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elâzığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa'dır.

¹⁷² TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2023, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuc-lari-2023-49684>; Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı, (25/04/2024) Geçici Koruma, <https://en.goc.gov.tr/temporary-protection27>

Cumhuriyeti vatandaşları zorlu koşullarla karşı karşıya kalmışlardır. Değerlendirmeye katılanların yüzde 83'ü maddi durumlarının kötüleştiğini belirtirken sosyoekonomik durumun genel olarak bütün toplulukları olumsuz bir şekilde etkilediği görülmüştür.¹⁷³ Ayrıca, deprem öncesinde etkilenen bölgede, Türkiye'deki depremden etkilenmeyen diğer illerle karşılaştırıldığında, işgücüne katılım oranı daha düşük ve işsizlik oranının daha yüksektir. İstihdam edilen toplam 3,8 milyon bireyden 2,3 milyonu kayıtlı olarak, 1,5 milyonu (ya da çalışan işgücünün yüzde 39'u) ise kayıt dışı olarak çalışmaktaydı.¹⁷⁴ Geçici koruma sağlanan¹⁷⁵ Suriyeliler arasında kayıt dışı istihdam oranının daha yüksek olması, bu bireylerin ekonomik kırılganlığını daha da artırmıştır.¹⁷⁶ Bu nedenle yoksul hanelerin temel gıda harcamalarını azaltmak, borç almak, transferlere bağlı olmak, kredi/borçla gıda satın almak, çocuk işçiliğine ve çocuk yaşta, erken ve zorla evliliğe giderek daha fazla başvurmak gibi olumsuz başa çıkma mekanizmalarına başvurma riski mevcuttur.¹⁷⁷

Depremden etkilenen iller, ülkenin tarım, balıkçılık ve hayvancılık sektörlerinde önemli bir rol oynamakta, Türkiye'nin tarımsal gayrisafi yurtiçi hasılasının (GSYH) yüzde 15,3'ünü oluşturmakta ve Türkiye'nin toplam tarımsal üretimin yüzde 20'sini karşılamaktadır. Ayrıca gıda sektörü işletmelerinin yüzde 12'si bu bölgede yer almaktaydı. Bölgedeki istihdam tarım, ticaret, tekstil ve gıda ürünlerinin üretimine yoğunlaşmış durumdadır.¹⁷⁸ Depremler, etkilenen bölgelerde büyük ölçekli bir yıkıma yol açmış ve depremedelerin etkilenen bölge içerisinde ve bu bölgenin dışında yer değiştirmelerinin yaygınlaşmasıyla sonuçlanan çeşitli sonuçların ortaya çıkmasını tetiklemiştir. Bu nüfus hareketi, özellikle tarım ve imalat sektörlerindeki işgücünde, iyileşmeyi

potansiyel olarak etkileyebilecek ciddi bir azalmaya neden olmuştur.

2023 yılı FAO değerlendirme raporu, bütün tarımsal alt sektörlerde görülen büyük ölçekli zarar ve kayıpları vurgulamaktadır. Bitkisel mahsul üretiminde tohum ve gübre stokları, sulama sistemleri ve tarım makinelerinde önemli kayıplar yaşanmıştır. Hayvancılık sektöründe hayvan ölümleri ve yaralanmalarının yanı sıra hayvan barınaklarında, arı kovanlarında ve yem tedarik zincirlerindeki hasarlardan dolayı kayıplar yaşanmıştır. Bu yüzden çiftçileri, endüstriyel tarım sektörünü ve kırsal nüfusu geçim kaynaklarını iyileştirme ve gıda güvencesini sağlama yönündeki çabalarında desteklemek için hızlı bir şekilde harekete geçilmesi gerekmektedir. Paydaşlar arasında işbirliği, devam eden izleme çalışmaları ve verilere dayalı müdahaleler, başarılı bir iyileştirme süreci ve tarım sektörünün uzun vadeli sürdürülebilirliği için çok önemlidir.¹⁷⁹

2023 yılı ILO raporu, 220.000 iş yerinin ciddi ölçüde hasar aldığını ve artık işleyemez durumda olduğunu değerlendirmiştir.¹⁸⁰ Hasar gören iş yerlerinin ve işlerini kaybeden çalışanların büyük bir çoğunluğu tarım-gıda sektöründedir. Rapor ayrıca depremlerin tarım-gıda sektöründe deprem öncesi halihazırda mevcut olan işgücü ve beceri eksikliklerini daha da artırdığını göstermektedir.¹⁸¹

Tarım-gıda sektörü, büyük bir işgücünü bünyesinde barındırabilmesi ve çeşitli istihdam ve gelir yaratma fırsatları sunabilmesi nedeniyle geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin Türkiye ekonomisine önemli giriş noktalarından biridir. Çeşitli araştırmalara göre çalışmakta olan geçici koruma sağlanan Suriyelilerin yaklaşık yüzde 8 ila 12'si tarım sektöründe istihdam

¹⁷³ Kurumlar-Arası Koruma İhtiyaç Analizi Yedinci Tur Raporu (Ağustos 2023), <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/104863>

¹⁷⁴ <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/Turkiye-Recovery-and-Reconstruction-Assessment.pdf> s. 15

¹⁷⁵ Kurumlar-Arası Koruma İhtiyaç Analizi Yedinci Tur Raporu (Ağustos 2023), <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/104863>

¹⁷⁶ <https://data.unhcr.org/en/documents/details/93797>, (s. 5)

¹⁷⁷ Türkiye Kuruluşlar Arası Koordinasyon (2023), Deprem Sonrası Kuruluşlar Arası Yedinci İhtiyaç Değerlendirmesi Raporu, s. 3

¹⁷⁸ <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/Turkiye-Recovery-and-Reconstruction-Assessment.pdf> s. 114

¹⁷⁹ FAO (2023), Türkiye: Depremden etkilenen iller için tarım sektörü ihtiyaç değerlendirmesi. <https://www.fao.org/documents/card/en?details=CC6884EN>

¹⁸⁰ ILO (2023), Şubat 2023 depreminin Türkiye'deki işgücü piyasası üzerindeki etkileri. <https://reliefweb.int/attachments/ab4a93af-2206-4510-bfaa-d382e300f4c2/TRK.pdf>

Ayrıca depremden etkilenen illerde deprem sonrası dönemde çalışma saatleri yüzde 16 oranında azalmıştır ki bu da 657 bin tam zamanlı çalışanın çalışma saatine karşılık gelmektedir.

¹⁸¹ ILO (2023), Türkiye'deki Depremlerin Ardından Yerel İş Gücü Piyasası Dinamiklerinin ve Beceri İhtiyaçlarının Değerlendirilmesi, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_891542.pdf

edilmektedir.¹⁸² Ancak tüm bu çalışmalar gezici mevsimlik tarım işçilerini hariç tutan hanehalkı araştırmalarına dayandığından tarımdaki gerçek istihdam düzeyinin daha yüksek olması beklenmektedir.¹⁸³ Bununla birlikte Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün mevsimlik işçiler de dahil olmak üzere hassas durumdaki tarımsal nüfuslara yönelik değerlendirmesine göre özellikle tarımsal istihdamda düşük vasıflı işler düzensiz ve mevsimlik olma eğiliminde olduğundan geçici koruma sağlanan Suriyeli işçilerin gelirleri istikrarsız ve öngörülemezdir.¹⁸⁴ Geçici koruma sağlanan Suriyeliler ayrıca gıda ve tarım sektöründe kendi küçük ölçekli işletmelerini kurmaktadır. Ancak krediye erişim, üretken varlıkların eksikliği ile mülkiyet hakları ve piyasa dinamikleri konusunda sınırlı bilgi gibi bir dizi engelle karşılaşmaktadırlar.

¹⁸² L.P. Caro (2020), Türkiye İş Gücü Piyasasında Suriyeli Mülteciler, https://www.ilo.org/ankara/publications/WCMS_738602/lang-en/index.htm - Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından üretilen 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması mikro verileri kullanılarak elde edilen kendi hesaplamamızdır.

¹⁸³ Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü ve Ankara Üniversitesi Kalkınma Çalışmaları ve Uygulama Merkezi (FAO ve AKCAM), Türkiye'nin güneydoğu illerinde yaşayan geçici koruma altındaki yaklaşık 300.000 Suriyelinin gıda ve tarımla ilgili işlerde çalıştığını tahmin etmektedir. (FAO ve AKCAM (2018), Türkiye'nin Altı İlinde Suriyeli Mülteciler ve Hassas Durumdaki Ev Sahibi Toplum İçin Tarımsal Geçim Kaynakları ve İş Gücü Piyasaları)

¹⁸⁴ Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (2020), Türkiye'deki Mevsimlik İşçiler ve Suriyeli Mülteciler Dahil Hassas Durumdaki Tarımsal Nüfuslarına Yönelik Sosyal Korumaya İlişkin Analiz, Ankara

Geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin gıda güvencesi, sadece düşük gelir düzeyleri ve becerileri nedeniyle istihdam edilebilirliklerinin sınırlı olmasından değil, aynı zamanda yerel pazarlarda temel gıda maddelerinin fiyatlarının artmasından da etkilenmektedir.¹⁸⁵ 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması sonuçları, beş yaşın altındaki mülteci çocukların yüzde 17,4'ünün gelişim geriliği, yüzde 12,3'ünün ise dengesiz beslenme belirtileri (yani aşırı zayıflık ve obezite) gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu sayılar zaman içinde daha da kötüleşmiş olabilir, zira son çalışmalar önemli sayıda hanenin gıda tüketimini azaltmak, daha ucuz gıdalara yönelmek ve ödünç gıda almak gibi olumsuz başa çıkma stratejileri benimsemek zorunda kaldığını göstermektedir.¹⁸⁶

Sektör, mültecilere özel mevcut düzenlemeler/politikalar (kotalar, çalışma izni başvuru süreci, dolaşımın kayıtlı olunan illerle kısıtlaması), kadın ve erkekler arasındaki ücret farkları ve sosyal yardımdan istihdama geçiş meselesi gibi istihdamla ilgili çeşitli konuları da kabul etmektedir. Kayıt politikasındaki değişikliklerin yanı sıra depremler ve ülke içi yer değiştirmeler de ek zorluklara neden olmuştur ve bu durum, mültecilerin aldıkları desteği tamamlamak için kayıt dışı iş arama riskini artırabilir.

¹⁸⁵ TÜİK (Ekim 2023) Tüketici Fiyat Endeksine göre Eylül 2023 itibarıyla yıllık enflasyon, gıda ve alkolsüz içeceklerde yüzde 75,14 olarak gerçekleşmiştir.

¹⁸⁶ IFRC ve Türk Kızılay (2022), Ekonomik zorlukların ortasında: Yardım Dağıtım Sonrası İzleme Anketinin (14. Tur) Bulguları, https://reliefweb.int/attachments/8c90780c-3ceb-4b31-a20c-16779784b67e/Report_PDM_per_cent2014-Amid_per_cent20Economic_per_cent20Hardship.pdf

Fotoğraf: FAO / Turuhan Alkır

Nüfus Tablosu

Nüfus Grubu ¹⁸⁷		2024	
		İhtiyaç Sahibi Nüfus	Hedeflenen Nüfus
Geçici Koruma Sağlanan Suriyeliler	Erkekler	354.488	49.558
	Kadınlar	250.227	34.298
	Oğlan Çocukları	48.655	4.865
	Kız Çocukları	41.704	4.170
Ara Toplam		695.074	92.891
Uluslararası Koruma Başvuru ve Statü Sahipleri	Erkekler	35.101	15.634
	Kadınlar	28.081	12.845
	Oğlan Çocukları	4.212	3.350
	Kız Çocukları	2.808	2.741
Ara Toplam		70.202	34.570
Etkilenen Ev Sahibi Toplum Üyeleri	Erkekler	354.488	24.738
	Kadınlar	250.227	22.405
	Oğlan Çocukları	48.655	3.300
	Kız Çocukları	41.704	3.394
Ara Toplam		695.074	53,837
Genel Toplam		1,460,350	181,298

187 İhtiyaç sahibi ve hedeflenen nüfus gruplarına ilişkin daha fazla ayrıntı için lütfen 33 numaralı dipnota bakınız.

İhtiyaçlar, Hassas Durumlar ve Hedefleme

Şubat 2023'te meydana gelen depremler, Türkiye'nin güneydoğusunda yaşayan ve aralarında yaklaşık 1,7 milyon mültecinin de bulunduğu yaklaşık 15,7 milyon insanın doğrudan ya da dolaylı olarak etkilendiği büyük bir yıkıma yol açmıştır.¹⁸⁸ Mevcut durumda depremden etkilenen 868.120 kişi etkilenen bölgelerdeki resmi ve gayriresmi geçici yerleşim yerlerinde ikamet etmektedir ve bu kişilerin 75.000'den fazlasını geçici koruma sağlanan Suriyeliler veya uluslararası koruma başvuru ve statü sahibi kişiler ve göçmenler oluşturmaktadır.¹⁸⁹

Deprem sonrası değerlendirme raporları, mültecilerin gelir kaynağı olarak öncelikle kayıt dışı istihdama,¹⁹⁰ sosyal yardımlara ve borç/kredi almaya bel bağlamak durumunda kaldığını göstermektedir. Sarsıcı bir sonuç olarak mülteci hanelerin yüzde 91'i aylık giderlerini tam olarak karşılayamamakta, yüzde 84'ü ise kötüleşen sosyoekonomik durumları nedeniyle hayatta kalma stratejilerine başvurmaktadır. En önde gelen iki başa çıkma stratejisi temel gıda harcamalarını azaltma ve borçlanmadır. Öte yandan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları da gelir kaynağı olarak çoğunlukla kayıtlı ve

188 Kurumlar-Arası Koruma İhtiyaç Analizi Yedinci Tur Raporu (Ağustos 2023), <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/104863>

189 ESMAT durum incelemesi, 13 Ekim, s.3

190 Kurumlar-Arası Koruma İhtiyaç Analizi Yedinci Tur Raporu (Ağustos 2023), <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/104863>

kayıt dışı istihdama yönelebilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yalnızca yüzde 18'i masraflarını tamamen karşılayabilmekte, yüzde 72'si ise hayatta kalma stratejileri benimsemektedir. En yaygın görülen başa çıkma stratejisi temel gıda harcamalarını azaltmaktır. Genel olarak bakıldığında değerlendirmeye katılan kişilerin yüzde 83'ünün maddi durumlarının kötüleştiğini ifade ettiği raporda belirtildiği üzere sosyoekonomik durumun bütün topluluklar üzerinde olumsuz etkileri olduğu görülmektedir.¹⁹¹ Ayrıca depremden en fazla etkilenen dört il olan Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya'da yaşayanlarla yapılan bir ankete göre bu kişilerin yüzde 35'i yerel marketlerden gıda satın aldığını, yüzde 31'i ise dağıtım noktalarından gıda aldığını belirtmiştir. Ankete katılanların yüzde 22'si gıda satın almak için insani yardım kuruluşları tarafından sağlanan kuponları kullanmış, yüzde 6'sı ise topluluk üyeleri tarafından kendilerine yardım edildiği bilgisini paylaşmıştır. Ayrıca gıda yardımı alan kişilerin yüzde 37'si bu gıda yardımının yeterli veya besleyici olmadığını bildirmiştir.¹⁹²

Sosyal Uyum Yardımı (SUY) Dağıtım Sonrası İzleme Anketinin 16. Turu depremlerden önceki dönemde gerçekleşmiş olup o zamanda bile mültecilerin halihazırda ciddi gıda güvencesi riskleriyle karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Anket bulgularına göre SUY yararlanıcılarının yüzde 73'ü (SUY'dan yararlanmayanların yüzde 60'ı) gıdayla ilgili ihtiyaçlarını karşılamak için borçlanmaya yönelmiştir. Bu kişilerden birçoğu daha az tercih edilen/daha ucuz gıdalara yönelmek de dahil olmak üzere olumsuz başa çıkma stratejileri benimsemiş (SUY alanlar ve almayanlar için sırasıyla yüzde 75 ve yüzde 74) ve ankete katılan hanelerin yaklaşık yüzde 40'ı bir günde tükettikleri öğün ve porsiyon sayısını azalttıklarını belirtmiştir. Sonuç olarak SUY alan hanelerin yüzde 41'i ve almayan hanelerin yüzde 39'u gıda güvencesizliği kategorisi altındadır.¹⁹³

Düşük ve düzensiz gelir, yetersiz sosyal koruma, depremler ve bunlara eşlik eden gelir ve alım

gücü kaybı ve zorlu ekonomik koşullar nedeniyle haneler gıda tüketiminin kalitesini düşürmek, sağlık ve eğitim harcamalarını azaltmak gibi olumsuz başa çıkma mekanizmalarına başvurmak zorunda kalmaktadır. Bu tür olumsuz başa çıkma stratejilerinin bazı sonuçları, artan kronik hastalıklar, yetersiz beslenme ve çocukların okula devamında düşüşün yanı sıra artan çocuk işçiliği ile belirginleşmektedir.¹⁹⁴

Yoğun hareketlilik, kayıt dışılık ve uzaklık gibi karakteristik özelliklerinden dolayı mevsimlik tarım işçilerine Yabancılarla Yönelik Sosyal Uyum Yardımı (YSUY) ve diğer ulusal programlar da dahil olmak üzere sosyal koruma programları ile ulaşılamamakta, bu da bu işçilerin diğer işçilere kıyasla daha hassas ve risk altında olmalarına neden olmaktadır.¹⁹⁵

Türkiye'de tarım-gıda sektörü vasıflı ve yarı vasıflı işgücüne ihtiyaç duymaktadır ve geçici koruma sağlanan Suriyeliler ile uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri doğru becerilere sahip olmaları halinde bu sektörün işgücü talebini karşılayabilirler. Ayrıca tarım sektörü diğer sektörlerle kıyasla daha fazla kadın istihdam etmektedir ancak sektördeki kadınlar daha çok mevsimlik, düşük ücretli ve düşük vasıflı işlerde çalışmakta ve bu işler genellikle kadınların birincil bakım sorumluluklarıyla birleşmektedir. Geleneksel kültürel bağlamda kadınların çoğu, özellikle de geçici koruma sağlanan Suriyeliler, ev içi bakım ve aile bakımı sorumlulukları yüklediklerinden katılabilecekleri faaliyetler yönünden kısıtlanmış durumdadırlar.

Değişmekte olan sosyoekonomik durum göz önünde bulundurulduğunda mültecilerin istihdam fırsatlarına erişimini daha iyi anlamak için kırılmalı analizleri, istihdam durumuna ilişkin saha araştırmaları ve sektör ortakları arasında mülteci becerileri, profilleri ve analizlerine ilişkin veri paylaşımı gibi ek araştırmalara ihtiyaç duyulacaktır. Bu tür analizler, ortakların programlarının hedeflemesini güncellemelerini sağlayacaktır.

¹⁹¹ Kurumlar-Arası Koruma İhtiyaç Analizi Yedinci Tur Raporu (Ağustos 2023), <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/104863>

¹⁹² Age.

¹⁹³ PDM 16 Final Raporu 140323.pdf (kizilaykart.org)

¹⁹⁴ IAPNA 7. Tur Raporu - Ağustos 2023, (Kasım 2023), <https://data.unhcr.org/en/documents/details/104862>

¹⁹⁵ Hayata Destek, Türkiye'de Mevsimlik Tarım İşçiliği - Anket Raporu, (Temmuz 2015), <https://www.supporttolife.org/wp-content/uploads/2021/09/publication-seasonal-agricultural-work-in-turkey-survey-report-2014.pdf>

Ortakların genel yaklaşımı, çalışma çağındaki en hassas durumdaki bireyleri hedef almaya ve desteklemeye devam edecektir. Zira bu bireylere yönelik geçim kaynakları desteği, ekonomik zorluklarını hafifletmek ve onları daha fazla yoksulluğa sürüklememek ve topluluklar arasında hizmetlere ve geçim kaynakları fırsatlarına erişimde algılanan dengesizlikten kaynaklanan sosyal gerilimleri hafifletmek için kilit öneme sahiptir. Özellikle sektör, yerel

ekonomik iyileşme için son depremlerden en fazla etkilenen dört ile¹⁹⁶ odaklanacaktır. Depremden etkilenen bölgelerdeki mikro, küçük ve orta boyutlu girişimler ve kooperatifler depremlerin etkilerini aşamadıkları için kapanma riskleriyle karşı karşıyadır. Bu durum da depremden etkilenen bölgelerdeki bireyler için istihdam olanaklarını kısıtlamaktadır.

196 Hatay, Kahramanmaraş, Malatya ve Adıyaman.

Stratejik Yönelim ve Müdahale Planı

Ekonomik Güçlendirme sektörü, kamu ve özel sektör paydaşları ile ortaklık içinde, mültecilerin ve ev sahibi toplumun kendi kendine yeterliliğini teşvik etmek ve yaşam koşullarını iyileştirmek için 3RP stratejik hedefine ulaşma çabalarını yürütmektedir. Sektörün stratejik amacı, hassas durumdaki mülteciler ve ev sahibi toplum için gıda güvencesini artırmanın yanı sıra, özellikle depremden etkilenen bölgelerde ekonomiyi canlandırarak hem mülteciler hem de ev sahibi toplum için istihdam yaratılmasını desteklemek, insan onuruna yakışır iş koşullarını iyileştirmek ve sektör ortaklarını uyum, sosyal uyum ve kalıcı çözümleri teşvik etmek için desteklemektir. Sosyal gerilimlerin daha fazla artmasının önüne geçmek için sektör aynı zamanda ev sahibi toplumun etkilenen eşit sayıda üyesini de hedefleyecektir.

Ekonomik Güçlendirme sektörü ortakları, depremlerden etkilenen nüfusların ve işletmelerin (tarım-gıda işletmeleri/kooperatifleri de dahil) artan geçim kaynakları desteği ihtiyacı bağlamında 2023 yılı boyunca zorluklarla karşılaşmışlardır. İhtiyaç duyulan destek, ortakların kapasitelerinden ve müdahale için mevcut olan fonlardan çok daha fazladır. Bu bağlamda Ekonomik Güçlendirme sektörü, depremlerden ciddi ölçüde etkilenen alanların yanı sıra yoksulluğa sürüklenme riski daha yüksek olan çok hassas durumdaki nüfuslara (reisi kadın olan haneler, engelli bireyler, yaşlı bireyler, kırsal nüfus ve kayıt dışı çalışanlar

gibi) odaklanacaktır. Bu gruplara,¹⁹⁷ olumsuz başa çıkma mekanizmalarına başvurmamaları ve ekonomik olarak kendi kendilerine yetebilmeleri amacıyla geçim kaynaklarına yönelik müdahaleler için ek ve devamlı destek sağlanması kritik önem taşımaktadır.

Bu kritik dönemde işe yerleştirmelerin ve girişimciliğin desteklenmesi, son depremler ve COVID-19 salgını gibi afetler ve krizler de dahil olmak üzere çeşitli şokların hane halkı gıda güvenliği ve beslenme durumu üzerindeki olumsuz etkilerinin ele alınmasına katkıda bulunmakla kalmayacak, aynı zamanda istihdam fırsatları üzerindeki rekabetten kaynaklanan gerilimleri azaltarak toplulukların sosyal uyumunun ve dayanıklılığının sağlanmasına da yardımcı olacaktır.

Sektör stratejisi, özellikle depremden etkilenen bölgelerde yerel ekonomilerin (gıda mevcudiyetini artırmak, gıda fiyatlarını düşürmek, tarımsal üretimi desteklemek ve hassas durumdaki gruplar için gelir yaratmak amacıyla tarım-gıda sektörü dahil) yeniden canlandırılması için istihdam sağlama, iş imkanı yaratma, inovasyon, değerlendirme ve koordinasyona daha fazla yatırım yapılmasının hayati önem taşıdığını kabul etmektedir. 2024/25 için Ekonomik Güçlendirme sektörü stratejisi aşağıda yer alan birbiriyle bağlantılı yedi bileşenden oluşmaktadır:

197 Kümülatif Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı ve Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı dışı müdahale sonuçları (mülteci ve ev sahibi toplum), 2024 yılı sonuna kadar ve 2017'den bu yana toplam 66.000 yeni iş yaratılacağını, 9.600 işletmenin destekleneceğini ve 316.000 kişinin beceri eğitimleri ve diğer istihdam edilebilirlik desteklerini alacağını göstermektedir.

Tedarik ve değer zinciri de dahil olmak üzere tarım-gıda sektörlerinin iyileştirilmesi.

Tarım sektörlerini yeniden canlandırmak için ihtiyaçların ve kısıtlamaların ele alınması; işgücü mevcudiyetinin sağlanması ve tarımsal gıda üreticileri ve piyasa kesintileri yaşayan sistemler için pazar bağlantılarının yeniden kurulması, tarımsal gıda sektörünün birincil ve ikincil tarımsal üretimi sürdürmesi, gıda güvenencesinin sağlanması, mülteciler ve ev sahibi toplumdan çiftçiler ve tarım işçileri de dahil olmak üzere hassas durumdaki topluluklar için geçim fırsatları sunulması için çok önemlidir. Dijital platformlar, e-ticaret ve e-pazarlama yöntemleri gibi inovasyonları ve yeni teknolojileri kullanan, yerel ve uluslararası pazarlarda yeni fırsatlar arayan, arazi ve diğer üretken varlıklara erişen küçük ölçekli tarımsal gıda işletmelerine de destek sağlanacaktır.

Gıda ve beslenme güvencesi için bilgi ve becerilerin teşvik edilmesi.

Doğru becerileri geliştirmek, geliri ve ekonomik olarak gıda erişimini artırmaya yardımcı olabilir. Ancak bu çabalar, gıda ve beslenme güvencesine yönelik gelişmiş bilgi ve becerilerle bağlantılı olarak sürdürülmelidir.

Sürdürülebilir geçim kaynakları imkanları aracılığıyla kendi kendine yetebilme için cinsiyet eşitliğine duyarlı istihdam edilebilirliğin ve girişimciliğin desteklenmesi.

Sektör stratejisi, çeşitli alanlarda (iş piyasası ihtiyaçlarına dayalı olarak) beceri geliştirme eğitimi (dil eğitimi dahil) sağlayacak ve istihdam ve gelir yaratmayı artırmak için hassas durumdaki bireylere iş danışmanlığı/işe alım ve girişimcilik desteğini güçlendirecektir (tarım-gıda, bakım ekonomisi, inşaat, tekstil üretimi ve turizm sektörleri dahil). Buna ek olarak sektör, istihdam imkanlarını teşvik etmek amacıyla KOBİ'leri (Suriyeli bireylere ait işletmeler dahil) ve kooperatifleri desteklemek için kilit kurumlar (ör. TÜRKONFED) ve belediyeler, ticaret ve

sanayi odaları gibi yerel aktörlerle birlikte yerel ekonomilerin canlandırılmasını destekleyecektir. Yeni küçük işletmelerin kurulması ve depremin yaralarını sarmaya çalışan mevcut işletmeler ve kooperatifler için dijitalleşme, pazarlama, iş hukuku ve e-ticaret konularında mali ve teknik desteğin yanı sıra daha büyük işletmelerle ortaklıklar ve koordinasyon kurulması için de destek sağlanacaktır.

İnsan sermayesine ve destek sistemlerine yatırım yoluyla sürdürülebilirliğin sağlanması.

Bu, ulusal ve yerel ortakların işgücü piyasası yönetim sistemleri, iş yerinde temel ilke ve hakların desteklenmesi konularında ve sosyal koruma, iş sağlığı ve güvenliği ile işgücü piyasasında fırsat ve muamele eşitliği ilkesine erişim alanlarında kapasitelerinin güçlendirilmesi yoluyla gerçekleştirilecektir. 3RP dışı ortaklarla işbirliği de buna dahildir.

Çevrenin korunması için tarımda doğal kaynakların sürdürülebilir yönetime ve kullanımına yatırım yapılması.

Ana odak noktası, çevresel sürdürülebilirliği sektör planlarına dahil etmek için temel çevresel bilgiler, kaynaklar ve araçlar konusunda artan farkındalık ile müdahale faaliyetlerinin çevresel etkileri üzerine olacaktır.

Kanıtla dayalı programlamayı güçlendirmek için bilgi yönetimi.

Tematik değerlendirmeler, projelerin cinsiyete duyarlı olarak izleme ve değerlendirmesi, ortaklarla cinsiyet ve yaşa göre kırılımlı veri toplama, kaynakların kullanımında verimliliğin artırılması ve iyi uygulamaların yaygınlaştırılması için kanıtla dayalı faaliyet planlamasına ve kuruluşlar arası koordinasyona (Ekonomik Güçlendirme sektörü içinde, sektörler arasında ve kamu kurumları ve özel sektör ile) bilgi sağlayacaktır.

Sektör, tarım-gıda sektöründe ve işgücü piyasası talebinde potansiyel fırsatlar sunan depremlerden etkilenen illere ve en fazla mültecinin bulunduğu illere öncelik verecektir. Cinsiyet eşitliği, kadın ve erkeklerin iyi ve sağlıklı beslenme hakkına eşit bir şekilde sahip olması ve tarım-gıda, endüstri ve hizmet sektörlerinde insan onuruna yakışır istihdam fırsatlarına eşit erişim hakkı için sektör stratejisi içinde derç edilecektir.

3RP Ekonomik Güçlendirme sektörü müdahaleleri ayrıca ilgili bakanlıklar, Uluslararası Finansal Kuruluşlar, donörler ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlar (yerel kurumlar, özel sektör ve sivil toplum dahil) ile yakın işbirliği ve koordinasyon içinde, Ulusal Kalkınma Planı doğrultusunda Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin strateji ve önceliklerini destekleyecek şekilde tasarlanacaktır. Sektör, hem özel hem de kamusal sektörün politikalarına destek vermek üzere çok sayıda paydaşı bir araya getirerek iş dünyasının Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları doğrultusunda dönüşümünü güçlendirmeyi amaçlayan Hedefler İçin İş Dünyası (B4G) platformu ile çalışmaya devam edecektir. Sektör, 3RP planlama ve koordinasyon mekanizmaları aracılığıyla kamu kurumlarından iş ağlarına ve sivil topluma kadar çok sayıda ortakla iletişim halinde olacaktır.

Sektör, ayrıca 2024 yılında Türk Kızılay ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) IFRC'nin teknik desteğiyle birlikte eş başkanlığını yaptığı ve Ekonomik Güçlendirme, Koruma ve Temel İhtiyaçlar sektörlerinin temel aktörlerini ve kilit donörler ile kamu kurumlarının temsilcilerini bir araya getiren 3RP Geçim Kaynakları Fırsatlarına Geçiş ve Yönlendirmeler Görev Gücü ile birlikte Görev Gücü'nün tavsiyelerini operasyonel hale getirmek için yakın bir şekilde çalışacaktır. Sektör, mültecilerin hassasiyetleri ile ilgili risklerin sektör faaliyetleri bağlamında göz önünde bulundurulmasını sağlamak için Koruma ve Temel İhtiyaçlar sektörleri ile iletişim halinde olacaktır.

Sektör aynı zamanda Mültecilere ilişkin Küresel Mutabakat (GCR) ile uyumu sağlayacak ve Türkiye'nin ekonomisine katkıda bulunurken

istihdam oluşturulmasını artırmak için uluslararası ticaret anlaşmasına ilişkin yeni Türkiye Mutabakatı Fizibilite Çalışmasının¹⁹⁸ tavsiyelerini takip edecektir.

Geçim Kaynakları sektörünün Gıda Güvencesi ve Tarım sektörü ile birleştirilmesi, 3RP'nin tarım, endüstriyel tarım ve diğer ilgili ekonomik sektörlerdeki geçim kaynakları imkanlarına erişimi kolaylaştırma kabiliyetini daha da güçlendirecektir. Yeşil ekonomi ve atık/su yönetimi sektörlerine odaklanmak, özel sektör, yerel kamu kurumları ve belediyelerle yeni ortaklık fırsatlarının teşvik edilmesine ve yeni istihdam fırsatları ile sürdürülebilir yeşil işler yaratılmasına da yardımcı olabilir.

¹⁹⁸ <https://www.undp.org/turkiye/publications/feasibility-study-turkiye-compact#>

Hesap Verebilirlik Çerçevesi

Sektör, ulusal yasal çerçeve ile uyum içerisinde ve geçici ve uluslararası koruma sağlanan kişilerin, insani ikamet izni sahiplerinin ve ev sahibi toplumun müdahalenin izlenmesi ve değerlendirilmesi de dahil olmak üzere program tasarım ve uygulama adımlarına katılımı da dahil olmak üzere genel 3RP hesap verebilirlik çerçevesi dahilinde çalışacaktır. Sektör, cinsiyete ilişkin programlamayı ve izleme/raporlamayı yaygınlaştırmak için İnsani Yardım Faaliyetlerinde Kadınların Güçlendirilmesi (WEHA) platformu ile yakın bir şekilde çalışmaktadır.

Sektör ortakları, geri bildirim ve zamanında müdahaleyi teşvik etmek, cinsel sömürü ve istismardan korumak ve etkilenen topluluklara karşı hesap verebilirliği artırmak için geçici koruma sağlanan Suriyeliler, uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri ve hassas durumdaki ev sahibi toplum üyeleriyle sürekli ve dinamik iki yönlü iletişimi ve katılımcı planlamayı sürdürecektir. Sektör ortakları, "etkilenen topluluklara karşı hesap verebilirlik" çerçevesini benimseyerek ve strateji ve programlarını topluluklardan alınan geri bildirimlere göre ayarlama taahhüdünde bulunarak hesap verebilirliklerini sürdürmektedir.

Sektör, izleme ve değerlendirme çalışmalarını güçlendirmeye devam edecektir. Sektör, ilgili değerlendirmeler ve çalışmalar yoluyla iyi bilgilendirilmiş programlama için kısımlı veri toplanmasına öncelik verilecektir. Tüm sektör ortakları, ActivityInfo aracını kullanarak faaliyetlerini aylık olarak raporlamaya devam edecektir. Mümkün olan bağlamlarda aylık ve üç aylık sektör gösterge tabloları için cinsiyete ve göre kısımlı veriler kullanılacaktır.

Sektör ortakları, geçim kaynakları fırsatlarına geçiş ve yönlendirme konusunda dijital geçim kaynakları girişimlerini uygularken kişisel verilerin, potansiyel yararlanıcıların haklarının ve mahremiyetinin korunması için çaba gösterecektir. Bağlama duyarlı yaklaşımlar, sosyal gerilimleri önlemek ve sosyal uyumu teşvik etmek için tüm programlarda yaygınlaştırılmaya devam edecektir.

Fotoğraf: ILO / Fatma Çankara

Kurumlara Göre Sektör Mali Gereksinimleri

Kurum / Organizasyon	2024 Bütçe Gereksinimleri
ACTED	300.000 \$
ASAM	9.848 \$
Concern Worldwide	260.819 \$
DRC	3.786.500 \$
FAO	1.557.523 \$
Field Ready	1.600.100 \$
GOAL International	-
HABITAT	959.632 \$
IGAM	\$692.000 \$
ILO	10.000.000 \$
IMRA	126.500 \$
IOM	45.550.000 \$
IRW	4.250.000 \$
MUDEM	4.200 \$
Qatar Charity	2.050.000 \$
Re:Coded	2.550.000 \$
SEVKAR	153.000 \$
Takaful Al-sham	101.600 \$
UNDP	96.075.000 \$
UNHCR	18.924.100 \$
UNIDO	500.000 \$
UNWomen	550.000 \$
WHH	804.310 \$
	190.805.133 \$

Ek

KORUMA SEKTÖRÜ

Amaç 1:

Koruma ihtiyacı olan bireyler için Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında etkin korumaya erişimin teşvik edilmesi.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2024 Gösterge Hedefi	2024 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 1.1 Uluslararası korumaya erişim iyileştirilmiş, koruma alanı muhafaza edilmiş, geri gönderme riski azaltılmıştır	1.1.1 Uluslararası koruma, haklar, hizmetler ve mevcut yardım/destek konusunda eğitim verilen bireylerin sayısı	22.057	16.527.818 \$
	1.1.2 Kurulan/işlevini sürdüren koruma izleme mekanizmalarının sayısı	76	53.555.131 \$
Çıktı 1.2 Korumaya duyarlı kayıt ve veri doğrulama süreçleri uygulamaya konulmuştur	1.2.1 Geçici Koruma ve Uluslararası Koruma kapsamındaki yabancılarla yapılan veri güncelleme görüşmelerinin sayısı	2.000.000	85.000 \$
Çıktı 1.3 Yeniden yerleştirme ve koruma çözümleri tespit edilmiştir	1.3.1 Yeniden yerleştirme için UNHCR tarafından sunulan bireylerin sayısı	50.000	7.909.312 \$
	1.3.2 Gözlemlenen gönüllü geri dönüş (Suriye) mülakatlarının sayısı	42.000	51.933.413 \$
Çıktı 1.4 Toplumsal cinsiyete duyarlı adli yardıma ve yasal yollara erişim iyileştirilmiştir	1.4.1 Bireysel hukuki destek (adli yardım ve danışmanlık) sağlanan mültecilerin/hassas durumdaki ev sahibi toplum üyelerinin sayısı	47.645	12.778.797 \$
	1.4.2 Mültecilere yönelik adli yardım mekanizmalarını güçlendirmek için eğitim verilen bireylerin sayısı (barolar ve diğer paydaşlar)	6.565	2.416.226 \$

AMAÇ 1 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 10 Ülkeler içinde ve arasında eşitsizlikleri azaltmak	10.2 2030'a kadar yaşa, cinsiyete, engelliliğe, ırka, etnik kökene, dine, ekonomik ya da başka bir statüye bakılmaksızın herkesin güçlendirilmesi ve sosyal, ekonomik ve siyasi olarak kapsanmasının desteklenmesi
	10.3 Ayrımcılığa dayalı yasaların, politikaların ve uygulamaların ortadan kaldırılması ve bu bağlamda uygun mevzuatın, politikaların ve eylemlerin desteklenmesi yoluyla eşit fırsatlar sunulması ve eşitsizliklerin azaltılması
	10.7 Planlı ve iyi yönetilen göç politikalarının uygulanmasıyla insanların sistemli, güvenli, düzenli ve sorumlu göçlerinin ve yer değiştirmelerinin kolaylaştırılması
SKA 16 Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumlar tesis etmek, herkes için adalete erişimi sağlamak ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar oluşturmak	16.3 Hukukun üstünlüğünün ulusal ve uluslararası düzeylerde geliştirilmesi ve herkesin adalete eşit biçimde erişiminin güvence altına alınması
	16.9 2030'a kadar herkese doğum kaydı dahil yasal kimlik kazandırılması
	16.10 Ulusal mevzuata ve uluslararası anlaşmalara uygun olarak bilgiye kamu erişiminin sağlanması ve temel özgürlüklerin korunması

Amaç 2:

Başta en riskli gruplar ve bireyler olmak üzere, uluslararası ve geçici koruma sağlanan bireylere, kayıt ve belgelendirme bekleyen bireylere ve en hassas durumdaki ev sahibi toplum üyelerine yönelik koruma çözümlerinin belirlenmesi ve bunlara erişim konusunda desteklenmesi.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2024 Gösterge Hedefi	2024 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 2.1 Müdahale ve/veya uygun müdahalelere/hizmetlere yönlendirme amaçlı olarak özel ihtiyaçları olan kişilerin belirlenmesine yönelik mekanizmalar iyileştirilmiştir	2.1.1 Koruma hizmetlerinden faydalanan bireylerin sayısı	476.549	29.511.760 \$
	2.1.2 Koruma ihtiyacı olduğu tespit edilen ve değerlendirilen özel ihtiyaç sahibi/hassas durumda olan bireylerin sayısı	339.144	23.082.009 \$
	2.1.3 Uzmanlık gerektiren/çok sektörlü hizmetlere (koruma ihtiyaçları olan bireyler için) yapılan yönlendirmelerin sayısı	239.547	8.539.662 \$
	2.1.4 Koruma ihtiyaçlarını karşılamak için nakit temelli/ aynı destek sağlanan bireylerin sayısı	98.970	37.740.829 \$
	2.1.5 Psikososyal destek alan bireylerin sayısı	89.704	10.257.222 \$
Çıktı 2.2 Bilgilendirme ve farkındalık yaratma mekanizmaları güçlendirilmiştir	2.2.1 Haklar, hizmetler, yükümlülükler ve destek mekanizmaları konularında bilgilendirme ve farkındalık yaratma faaliyetleriyle ulaşılan bireylerin sayısı	2.218.446	16.021.618 \$
Çıktı 2.3 Bireylerin kendilerini koruma potansiyeli ve haklarından yararlanma kapasiteleri artırılmıştır	2.3.1 Toplulukların mobilize edilmesine yönelik faaliyetlere ve güçlendirme programlarına katılan bireylerin sayısı	18.710	1.582.264 \$
Çıktı 2.4 Hesap verebilirlik mekanizmaları kurulmuş ve/veya işlevini sürdürmüştür	2.4.1 Kurulan ve/veya devamlılığı sağlanan geri bildirim, şikâyet ve müdahale mekanizmalarının sayısı	135	451.035 \$
	2.4.2 Alınan ve takibi yapılan geri bildirim ve şikâyet sayısı	49.541	856.466 \$
Çıktı 2.5 Sosyal uyumu teşvik etmek amacıyla desteklenen ulusal/ yerel kurum/kuruluşlar ve ortaklar	2.5.1 Sosyal uyum özelinde bir defaya mahsus gerçekleştirilen etkinliklere katılan mültecilerin ve ev sahibi toplum üyelerinin sayısı	58.580	3.610.754 \$
	2.5.2 Sosyal uyum özelinde yapılandırılmış ve sürdürülebilir programlara katılan mültecilerin ve ev sahibi toplum üyelerinin sayısı	82.470	3.453.528 \$
	2.5.3 Barış içinde bir arada yaşamayı ve sosyal uyumu teşvik etmek için işbirliği içinde olunan kurumların sayısı	46	96.600 \$
	2.5.4 Barış içinde bir arada yaşamayı ve sosyal uyumu teşvik etmek için kapasite geliştirme faaliyetleriyle ulaşılan kişi sayısı	2.386	79.276 \$
Çıktı 2.6 Özel ihtiyaçları olan mültecilere ve ev sahibi topluma hizmet sunma amacıyla desteklenen ulusal/ yerel kurumlar	2.6.1 Özel ihtiyaç sahiplerine hizmet sunumu/ sağlanması konusunda teknik kapasite geliştirme girişimleriyle (eğitimler vb. dahil) ulaşılan kişi sayısı	3.805	1.701.276 \$
	2.6.2 Özel ihtiyaç sahiplerine hizmet sunumu/ sağlanması konusunda fiziksel kapasitelerin (altyapı, malzeme ve lojistik destekle ilgili olanlar dahil) iyileştirilmesi için desteklenen kurum sayısı	47	8.006.604 \$
	2.6.3 Özel ihtiyaç sahiplerine hizmet sunumu/ sağlanması konusunda insan kaynakları kapasitelerini (psikologların, sosyal çalışmacıların işe alınması gibi personel desteği dâhil) güçlendirmek için desteklenen kurum sayısı	36	7.815.479 \$

AMAÇ 2 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 1 Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek	1.3 Temel mal ve hizmetler de dâhil edilerek herkes için ulusal açıdan uygun sosyal koruma sistemleri ve önlemlerinin hayata geçirilmesi ve 2030'a kadar yoksul ve kırılgan durumdaki kişiler için önemli ölçüde korunma sağlanması
	1.5 2030'a kadar yoksulların ve kırılgan durumda olan kişilerin dayanıklılık kazanmalarının sağlanması ve aşırı hava olayları ve diğer ekonomik, sosyal ve çevresel şoklar ve afetlere karşı kırılganlıkların azaltılması
SKA 5 Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınlar ile kız çocuklarını güçlendirmek	5.5 Kadınların siyasi, ekonomik ve sosyal hayatın karar verme süreçlerine tam ve etkin bir biçimde katılımlarının ve kadınlara karar verme mekanizmalarında, her düzeyde lider olabilmeleri için eşit fırsatlar tanınmasının güvence altına alınması
SKA 10 Ülkeler içinde ve arasında eşitsizlikleri azaltmak	10.2 2030'a kadar yaşa, cinsiyete, engelliliğe, ırka, etnik kökene, dine, ekonomik ya da başka bir statüye bakılmaksızın herkesin güçlendirilmesi ve sosyal, ekonomik ve siyasi olarak kapsanmasının desteklenmesi
	10.3 Ayrımcılığa dayalı yasaların, politikaların ve uygulamaların ortadan kaldırılması ve bu bağlamda uygun mevzuatın, politikaların ve eylemlerin desteklenmesi yoluyla eşit fırsatlar sunulması ve eşitsizliklerin azaltılması
	10.7 Planlı ve iyi yönetilen göç politikalarının uygulanmasıyla insanların sistemli, güvenli, düzenli ve sorumlu göçlerinin ve yer değiştirmelerinin kolaylaştırılması
SKA 16 Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumlar tesis etmek, herkes için adalete erişimi sağlamak ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar oluşturmak	16.6 Her düzeyde etkili, hesap verebilir ve şeffaf kurumlar kurulması
	16.7 Her düzeyde duyarlı, kapsayıcı, katılımcı ve temsil edici karar verme mekanizmalarının oluşturulması
	16.10 Ulusal mevzuata ve uluslararası anlaşmalara uygun olarak bilgiye kamu erişiminin sağlanması ve temel özgürlüklerin korunması

Amaç 3:

Türkiye'de uluslararası ve geçici koruma sağlanan kadınlara, kız çocuklarına, erkeklere ve oğlan çocuklarına ve özel ihtiyaçları olan kişilere yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDŞ) risk ve sonuçlarının azaltılmasına katkıda bulunmak ve bu kişilerin nitelikli TCDŞ hizmetlerine erişimini iyileştirmek.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2024 Gösterge Hedefi	2024 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 3.1 Mülteciler ve ev sahibi toplum üyeleri arasında özel ihtiyaç sahibi kişilerin güvenli, gizliliğe duyarlı ve nitelikli çok sektörlü toplumsal cinsiyete dayalı şiddet hizmet ve destek programlarına erişimi artmıştır	3.1.1 Değerlendirilen Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete maruz kalan veya risk altında olan bireylerin sayısı	47.480	3.836.567 \$
	3.1.2 Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet müdahale hizmetlerinin sağlandığı, Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete maruz kalan veya risk altında olan bireylerin sayısı	24.861	3.847.335 \$
	3.1.3 Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet özelinde çok sektörlü hizmetlere yönlendirilen, Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete maruz kalan veya risk altında olan bireylerin sayısı	22.547	890.177 \$
Çıktı 3.2 Toplum temelli girişimler sayesinde toplumsal cinsiyete dayalı şiddet riskleri hafifletilmiş ve azaltılmıştır	3.2.1 TCDŞ'nin hafifletilmesi, önlenmesi ve müdahalesine ilişkin haklar, mevcut hizmetler ve desteklere yönelik TCDŞ ile ilişkili bilgilendirme ve farkındalık yaratma faaliyetleri aracılığıyla ulaşılan kişilerin sayısı	303.712	7.010.652 \$
Çıktı 3.3 Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete ve cinsel sömürü ve istismarın önlenmesine yönelik etkin bir müdahale için tüm sektörlerde kamu ve kamu dışındaki aktörlerin ve hizmetlerin kapasitesi güçlendirilmiştir.	3.3.1 TCDŞ riskinin hafifletilmesi, önlenmesi ve müdahalesi konusunda teknik kapasite geliştirme girişimleriyle (eğitimler vb. dahil) ulaşılan kişi sayısı	3.075	2.536.930 \$
	3.3.2 TCDŞ riskinin hafifletilmesi, önlenmesi ve müdahalesi konusunda fiziksel kapasitelerin (altyapı, malzeme ve lojistik destekle ilgili olanlar dahil) iyileştirilmesi için desteklenen kurum sayısı	9	1.141.613 \$
	3.3.3 TCDŞ riskinin hafifletilmesi, önlenmesi ve müdahalesi konusunda insan kaynakları kapasitelerini (psikologların, sosyal çalışmacıların işe alınması gibi personel desteği dâhil) güçlendirmek için desteklenen kurum sayısı	85	1.293.863 \$

AMAÇ 3 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 3 Sağlıklı ve kaliteli yaşamı her yaşta güvence altına almak	3.1 2030'a kadar küresel anne ölüm oranının her 100.000 doğumda 70'in altına indirilmesi
	3.7 2030'a kadar cinsel sağlık ve aile planlamasını da kapsayan üreme sağlığı hizmetlerine ve bu konuda bilgi ve eğitime evrensel erişimin sağlanması ve üreme sağlığının ulusal stratejilere ve programlara entegre edilmesi
SKA 4 Kapsayıcı ve hakkaniyete dayanan nitelikli eğitimi sağlamak ve herkes için yaşam boyu öğrenim fırsatlarını teşvik etmek	4.a Çocuklara, engellilere, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı eğitim olanaklarının yaratılması ve geliştirilmesi ve herkes için güvenli, şiddete dayalı olmayan, kapsayıcı ve etkili öğrenme ortamlarının oluşturulması
SKA 5 Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınlar ile kız çocuklarını güçlendirmek	5.1 Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılığın her yerde sona erdirilmesi
	5.2 Kamu alanları ve özel alanlarda, bütün kadınlara ve kız çocuklarına yönelik, kadın ticareti, cinsel ve her türlü istismarı da kapsayan şiddetin her türünün ortadan kaldırılması
	5.3 Çocuk evliliği, erken yaşta zorla evlendirilme ve kadın sünneti gibi bütün zararlı uygulamaların ortadan kaldırılması
	5.4 Ücretsiz bakım ve ev işlerinin kamu hizmetleri, altyapı ve sosyal koruma politikalarının sağlanması ve hane ve aile içinde sorumluluğun ulusal açıdan uygun bir biçimde paylaşılmasının geliştirilmesi yoluyla tanınması ve değer görmesi
	5.5 Kadınların siyasi, ekonomik ve sosyal hayatın karar verme süreçlerine tam ve etkin bir biçimde katılımlarının ve kadınlara karar verme mekanizmalarında, her düzeyde lider olabilmeleri için eşit fırsatların tanınmasının güvence altına alınması
	5.6 Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Programı, Pekin Eylem Platformu ve bunların gözden geçirme konferansları sonucunda ortaya çıkan konferans çıktılarına uygun olarak cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarına evrensel erişimin sağlanması
	5.b Kadınların güçlenmelerinin ilerletilmesi için özellikle bilgi ve iletişim teknolojileri olmak üzere etkinleştirme teknolojisinin kullanımının geliştirilmesi
	5.c Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ilerletilmesi ve kadınların ve kız çocuklarının her düzeyde güçlenmeleri için sağlam politikaların ve yasal olarak uygulanabilir mevzuatların kabul edilmesi ve güçlendirilmesi
SKA 16 Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumlar tesis etmek, herkes için adalete erişimi sağlamak ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar oluşturmak	16.1 Şiddetin tüm biçimlerinin ve şiddete bağlı ölüm oranlarının her yerde büyük ölçüde azaltılması
	16.2 Çocuk istismarının, sömürsünün, ticaretinin ve çocuklara karşı şiddet ve işkencenin her türünün sona erdirilmesi
	16.3 Hukukun üstünlüğünün ulusal ve uluslararası düzeylerde geliştirilmesi ve herkesin adalete eşit biçimde erişiminin güvence altına alınması
	16.7 Her düzeyde duyarlı, kapsayıcı, katılımcı ve temsil edici karar verme mekanizmalarının oluşturulması
	16.10 Ulusal mevzuata ve uluslararası anlaşmalara uygun olarak bilgiye kamu erişiminin sağlanması ve temel özgürlüklerin korunması

Amaç 4:

Türkiye’de uluslararası koruma ve geçici koruma sağlanan çocukların ve ergenlerin nitelikli koruma müdahalelerine adil bir şekilde erişiminin artırılması ve şiddet, sömürü, istismar ve ihmalden korunması.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2024 Gösterge Hedefi	2024 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 4.1 Geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan çocuklar için özel hizmetler erişilebilir hale getirilmiştir	4.1.1 Koruma ihtiyaçları açısından değerlendirilen çocukların sayısı	148.154	9.209.909 \$
	4.1.2 Risk altında oldukları tespit edilen çocukların sayısı	105.849	1.701.288 \$
	4.1.3 Uzmanlık gerektiren/çok sektörlü hizmetlere yönlendirilen çocukların sayısı	93.660	3.296.379 \$
Çıktı 4.2 Hedeflenen bölgelerde geçici koruma ve uluslararası koruma sağlanan çocuklar için toplum temelli çocuk koruma ve psikososyal destek müdahaleleri erişilebilir hale getirilmiştir	4.2.1 Yapılandırılmış ve devamlılığı sağlanan topluluk temelli çocuk koruma programlarına katılan çocukların sayısı	37.770	4.315.783 \$
	4.2.2 Yapılandırılmış ve devamlılığı sağlanan psikososyal destek programlarına katılan çocukların sayısı (bireysel olarak ve gruplar halinde)	82.116	9.113.745 \$
	4.2.3 Olumlu ebeveynlik programları ile ulaşılan bireylerin sayısı	26.210	1.015.750 \$
	4.2.4 Çocuk hakları ve koruma konusunda bilgilendirme kampanyaları ve farkındalık yaratma girişimleri yoluyla ulaşılan bireylerin sayısı	140.940	2.911.350 \$
Çıktı 4.3 İlgili mevzuatın etkin bir biçimde uygulanmasına ilişkin kamu ve kamu dışındaki çocuk koruma aktörlerinin kapasitesi güçlendirilmiştir	4.3.1 Çocuk hakları ve koruma konusunda teknik kapasite geliştirme girişimleriyle (eğitimler vb. dahil) ulaşılan kişi sayısı	8.035	1.225.278 \$
	4.3.2 Çocuk hakları ve koruma konusunda fiziksel kapasitelerin (altyapı, malzeme ve lojistik destekle ilgili olanlar dahil) iyileştirilmesi için desteklenen kurum sayısı	10	2.489.053 \$
	4.3.3 Çocuk hakları ve koruma konusunda insan kaynakları kapasitelerini (psikologların, sosyal çalışmacıların işe alınması gibi personel desteği dâhil) güçlendirmek için desteklenen kurum sayısı	31	2.849.408 \$

AMAÇ 4 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 3 Sağlıklı ve kaliteli yaşamı her yaşta güvence altına almak	3.7 2030'a kadar cinsel sağlık ve aile planlamasını da kapsayan üreme sağlığı hizmetlerine ve bu konuda bilgi ve eğitime evrensel erişimin sağlanması ve üreme sağlığının ulusal stratejilere ve programlara entegre edilmesi
	3.8 Finansal riskten korunmayı, kaliteli temel sağlık hizmetlerine erişimi ve herkesin güvenli, etkili, kaliteli ve uygun fiyatlı temel ilaçlara ve aşılarla erişimini de kapsayan evrensel bir sağlık güvencesi sisteminin oluşturulması
SKA 4 Kapsayıcı ve hakkaniyete dayanan nitelikli eğitimi sağlamak ve herkes için yaşam boyu öğrenim fırsatlarını teşvik etmek	4.2 2030'a kadar bütün kız ve erkek çocuklarının onları ilköğretime hazır hale getirecek kaliteli okul öncesi eğitimine erişimlerinin güvence altına alınması
SKA 5 Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınlar ile kız çocuklarını güçlendirmek	5.1 Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılığın her yerde sona erdirilmesi
	5.2 Kamu alanları ve özel alanlarda, bütün kadınlara ve kız çocuklarına yönelik, kadın ticareti, cinsel ve her türlü istismarı da kapsayan şiddetin her türünün ortadan kaldırılması
	5.3 Çocuk evliliği, erken yaşta zorla evlendirilme ve kadın sünneti gibi bütün zararlı uygulamaların ortadan kaldırılması
SKA 16 Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumlar tesis etmek, herkes için adalete erişimi sağlamak ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar oluşturma	16.2 Çocuk istismarının, sömürsünün, ticaretinin ve çocuklara karşı şiddet ve işkencenin her türünün sona erdirilmesi
	16.3 Hukukun üstünlüğünün ulusal ve uluslararası düzeylerde geliştirilmesi ve herkesin adalete eşit biçimde erişiminin güvence altına alınması
	16.9 2030'a kadar herkese doğum kaydı dâhil yasal kimlik kazandırılması

TEMEL İHTİYAÇLAR SEKTÖRÜ

Amaç 1:

En hassas durumdaki geçici koruma sağlanan Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru ve statü sahiplerinin ve ev sahibi toplumun hassas durumdaki üyelerinin yaşam koşullarının iyileştirilmesi.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2024 Göstergesi Hedefi	2024 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 1.1 Hassas durumdaki mültecilerin elverişli barınma koşullarına erişimi vardır	1.1.1 Daha iyi yaşam alanları veya yeterli barınma çözümlerine erişim için desteklenen kişi sayısı	25.763	6.496.343 \$
	1.1.2 Ulaşım hizmetlerinden faydalanan bireylerin sayısı	150	8.000 \$
Çıktı 1.2 Hassas durumdaki mültecilerin güvenli, cinsiyete duyarlı ve insan onuruna yakışır bir şekilde temel mal (Gıda, Gıda Dışı İhtiyaçlar, Acil Temel İhtiyaç Malzemeleri ve hijyen ve acil durum kitlelerine) ve hizmetlere erişimi vardır	1.2.1 Nakit temelli yardımlardan faydalanan kişilerin sayısı	1.125.202	37.469.776 \$
	1.2.2 Acil Temel İhtiyaç Malzemelerinden faydalanan kişilerin sayısı	171.885	18.856.799 \$
	1.2.3. Gıda yardımı alan kişilerin sayısı	2.311.673	31.914.652 \$
Çıktı 1.3 Mültecilerin yeterli ve cinsiyete duyarlı bir şekilde WASH, hijyen ve sağlık kitlelerine erişimi vardır; elverişli WASH şartlarının sürdürülmesi için kapasite geliştirilmiştir	1.3.1 Cinsiyete duyarlı hijyen, acil durum veya sağlık kitlelerinden faydalanan kişilerin sayısı	779.020	13.359.142 \$
	1.3.2 Hijyen farkındalık oturumlarına katılan kişilerin sayısı	468.493	1.507.521 \$
	1.3.3 WASH rehabilitasyonu için destek alan kişi sayısı	883.830	11.322.210 \$
Çıktı 1.4 Hassas durumdaki mültecilerin kendi kendine yeterliliğini artırmak ve Temel İhtiyaçlar desteğine olan bağımlılıklarını azaltmak adına bu mültecilerin geçim kaynakları hizmetlerine erişimi desteklenmiştir	1.3.1 Temel ihtiyaç desteğinden geçim kaynağı fırsatlarına geçiş konusunda danışmanlık/ bilgilendirme alan birey sayısı	35.365	972.125 \$

AMAÇ 1 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 1 Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek	1.3 Temel mal ve hizmetler de dâhil edilerek herkes için ulusal açıdan uygun sosyal koruma sistemleri ve önlemlerinin hayata geçirilmesi ve 2030'a kadar yoksul ve kırılgan durumdaki kişiler için önemli ölçüde korunma sağlanması
SKA 2 Açlığı bitirmek, gıda güvenliğine ve iyi beslenmeye ulaşmak ve sürdürülebilir tarımı desteklemek	2.1 2030'a kadar açlığın sona erdirilmesi ve özellikle yoksullar ve çocuklar da dâhil kırılgan durumda olan kişiler başta olmak üzere herkesin bütün yıl boyunca güvenli, besleyici ve yeterli miktarda besine erişiminin güvence altına alınması
SKA 6 Herkes için erişilebilir su ve atık su hizmetlerini ve sürdürülebilir su yönetimini güvence altına almak	6.2 2030'a kadar herkesin yeterli temizlik ve sıhhi koşullara eşit biçimde erişiminin sağlanması ve kadınların, kız çocuklarının ve kırılgan durumda olan kişilerin ihtiyaçlarına özel önem göstererek kamuya açık alanlarda dışkılamanın sona erdirilmesi
SKA 11 Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak	11.1 2030'a kadar herkesin yeterli, güvenli ve uygun fiyatlı konutlara ve temel hizmetlere erişiminin sağlanması ve gecekondu mahallelerinin iyileştirilmesi

Amaç 2:

Temel ihtiyaçlara ve kamu hizmetlerine yönelik artan talebi karşılayabilmek için yerel ve ulusal kapasitelerin güçlendirilmesinin desteklenmesi

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2024 Gösterge Hedefi	2024 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 2.1 Yerel yönetimler, talepteki artışa yanıt olarak temel hizmetlerin yanı sıra belediye hizmetleri ve diğer hizmetleri sunmak için teknik ve altyapı kapasitesini artırmıştır	2.1.1 Kapsayıcı temel hizmet sunumunu mümkün kılmak için güçlendirilmiş stratejik planlama, yönetim ve hazırlıklı olma kapasitelerine yönelik teknik destekten yararlanan belediye sayısı	112	6.942.993 \$
	2.1.2 Hizmet sunum kapasitesini artırmak için yeni kurulan, rehabilite edilen veya donatılan belediye altyapılarının sayısı	67	19.254.000 \$
	2.1.3 Kapsayıcı temel hizmet sunumunu mümkün kılmak için güçlendirilmiş stratejik planlama ve yönetim kapasitelerine yönelik teknik destekten yararlanan kamu kurumlarının sayısı	20	4.000.000 \$

AMAÇ 2 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 1 Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek	1.a Özellikle en az gelişmiş ülkeler olmak üzere, gelişmekte olan ülkelerin yoksulluğu bütün boyutlarıyla sona erdirmek adına programlar ve politikalar uygulayabilmeleri için onlara yeterli ve öngörülebilir araçlar sunmak amacıyla, geliştirilmiş kalkınma işbirliği aracılığıyla, çeşitli kaynaklardan kaynakların yönlendirilmesinin büyük ölçüde sağlanması
SKA 9 Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek	9.1 Herkes için uygun fiyatlı ve eşitliğe dayalı bir erişime vurguda bulunarak ekonomik kalkınmayı ve insanların esenliğini desteklemek için bölgesel ve sınırlararası altyapıyı kapsayan kaliteli, güvenilir, sürdürülebilir ve dayanıklı altyapıların oluşturulması
SKA 17 Uygulama araçlarını güçlendirmek ve sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklığı canlandırmak	17.17 Ortaklıkların deneyim ve kaynak sağlama stratejileri paydasına dayanan kamu, kamu-özel ve sivil toplum ortaklıklarının teşvik edilmesi ve desteklenmesi
SKA 11 Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak	11.7 2030'a kadar özellikle kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engellilerin güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlara ve kamu alanlarına evrensel erişimlerinin güvence altına alınması
SKA 13 İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele için acilen eyleme geçmek	13.3 İklim değişikliği azaltım, iklim değişikliğine uyum, etkinin azaltılması ve erken uyarı konularında eğitimin, farkındalık yaratmanın ve insani ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi

EĞİTİM SEKTÖRÜ

Amaç 1:

Depremden etkilenenler de dahil olmak üzere yabancı çocuklar, gençler ve yetişkinler için örgün, yaygın ve informel eğitim programlarına sürekli erişimin desteklenmesi, kapsayıcı ve yaşam boyu öğrenme fırsatlarının teşvik edilmesi ve hiç kimsenin geride bırakılmaması

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2024 Gösterge Hedefi	2024 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 1.1 Mülteci çocukların ve hassas durumdaki Türk çocukların okul, ev ve toplum temelli Erken Çocukluk Eğitim programlarına erişimi artırılmıştır	1.1.1 Çocuklara ev ve toplum temelli Erken Çocukluk Eğitimi (EÇE) faaliyetlerinin sağlanması	48.990	3.989.890 \$
	1.1.2 Çocuklara bireysel EÇE kitlerinin sağlanması	13.350	446.000 \$
	1.1.3 EÇE kayıt ve katılımını desteklemek için savunuculuk ve topluluk seferberliği	7.000	30.000 \$
	1.1.4 EÇE'de ebeveyn katılımı faaliyetlerinin uygulanması (bireyler)	13.200	136.440 \$
Çıktı 1.2 Mülteci çocukların ve gençlerin örgün eğitime erişimi artmıştır	1.2.1 Örgün eğitime kaydolun çocukların sayısı (5-17 yaş, kız/erkek) (1-12. Sınıf)	15.000	60.000 \$
Çıktı 1.3 Okula gitmeyen ve risk altındaki çocukların örgün eğitime yeniden entegrasyonunu veya devamını kolaylaştıran akredite yaygın eğitim programlarına erişimi artmıştır	1.3.1 Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla da olmak üzere Türkçe dil programlarının sunulması	17.670	1.723.588 \$
	1.3.2 Çocuklara, MEB tarafından tanınan hızlandırılmış öğrenme programları (ALP) ve/veya telafi derslerinin sağlanması	7.000	7.000.000 \$
	1.3.3 Çocuklara yaygın eğitim desteğinin sağlanması (TLC ve ALP/tamamlama sınıfları dışında yaygın eğitim)	30.671	7.398.602 \$
Çıktı 1.4 Okula gitmeyen ve risk altındaki mülteci ve Türk çocukların akredite olmayan informel eğitim programlarına erişimi artmıştır	1.4.1 Örgün eğitim programlarına kayıtlı öğrencilere ev ödevi destek dersleri ve ek öğrenme desteği (telafi dersleri) sağlanması	40.580	4.346.725 \$
	1.4.2 Okula gitmeyen çocuklara örgün eğitim programlarına erişim için öğrenim desteği sağlanması	2.680	590.000 \$
	1.4.3 İformel eğitim ortamlarında çocuklara Türkçe dersleri verilmesi	20.600	692.500 \$
	1.4.4 Örgün eğitimi desteklemek veya öğrencileri örgün eğitime dönüştürmek için çocuklara e-öğrenme fırsatlarının sağlanması	950	175.000 \$

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2024 Gösterge Hedefi	2024 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 1.5 Mülteci ergen ve gençlerin mesleki ve teknik eğitim ve öğretim programlarına erişimi artmıştır	1.5.1 Gençlere MEB tarafından akredite edilen ve sunulan örgün mesleki ve teknik eğitim fırsatlarının sağlanması	25.200	1.750.000 \$
	1.5.2 Gençlere yaygın/informel mesleki ve teknik eğitim fırsatlarının sağlanması (akredite olmayan)	8.700	2.460.000 \$
	1.5.3 Örgün mesleki ve teknik eğitim öğrencilerine ekipman sağlanması	-	-
	1.5.4 Yaygın mesleki ve teknik eğitim öğrencilerine ekipman sağlanması	-	-
Çıktı 1.6 Mülteci gençlerin yükseköğretim programlarına erişimi artmıştır	1.6.1 Türkiye'de yükseköğretime devamlarını sağlamak için üniversite öğrencilerine vaka bazlı tavsiyelerin sağlanması (oturum sayısı)	30.200	630.000 \$
	1.6.2 Yükseköğretime hazırlık programlarının sağlanması (çevrimiçi öğrenme platformları dahil)	2.650	486.150 \$
	1.6.3 Yükseköğretim burslarının sağlanması (lisans ve lisansüstü)	2.475	4.833.000 \$
	1.6.4 Üniversite öğrencilerine beceri eğitimi programları şeklinde ek fırsatların sağlanması (çevrimiçi ve yüz yüze ek kurslar dahil)	2.500	425.000 \$
	1.6.5 Yüksek öğretime yönelik nakit hibe sağlanması (lisans ve lisansüstü)	13.400	6.407.500 \$
	1.6.6 Kurumlara BİT altyapı ve ekipmanları konusunda destek sunulması	150	2.650.000 \$
Çıktı 1.7 Çocukları öğrenime geri döndürmek için kamu kurumlarını, toplulukları, donör kuruluşları ve ortakları harekete geçirmeyi amaçlayan okula dönüş kampanyaları gerçekleştirilmiştir	1.7.1 Okula dönüş kampanyaları ve sosyal yardım faaliyetleri aracılığıyla her türlü eğitime kayıt konusunda farkındalığın yaratılması	1.017.750	1.894.250 \$
	1.7.2 Eğitim fırsatlarına erişimi artırmak için çocuklara vaka bazlı destek sağlanması	160.043	7.060.605 \$
	1.7.3 Özel eğitim ihtiyaçları olan (fiziksel, duyuşal, motor, gelişimsel ve zihinsel) çocuklara eğitim hizmetlerine erişim konusunda özel destek sağlanması	350	1.276.000 \$
Çıktı 1.8 Mülteci çocuklar iyileştirilmiş eğitim tesislerinden yararlanmaktadır	1.8.1 Dersliklerin kurulması, iyileştirilmesi, kiralanması ve/veya tefrişatı	1.171	28.040.395 \$
	1.8.2 EÇE için dersliklerin ve oyun alanlarının kurulması, iyileştirilmesi, kiralanması ve/veya tefrişatı	5	20.000 \$
	1.8.3 Dersliklerin kurulması, iyileştirilmesi, kiralanması ve/veya tefrişatı (sadece öğrenciler)	114.812	4.020.000 \$
	1.8.4 EÇE için dersliklerin ve oyun alanlarının kurulması, iyileştirilmesi, kiralanması ve/veya tefrişatı (sadece öğrenciler)	5	20.000 \$

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2024 Gösterge Hedefi	2024 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 1.9 Mülteci çocukların eğitim malzemelerine erişimleri vardır.	1.9.1 Çocuklara okul malzemeleri (kırtasiye malzemeleri, kalemler, defterler) ve okul çantalarının sağlanması.	90.254	969.900 \$
	1.9.2 Öğretmenlere ve kolaylaştırıcılara öğretim materyallerinin sağlanması.	100.150	35.000 \$
Çıktı 1.10 Mülteci çocukların sosyal korumaya erişimleri vardır.	1.10.1 Çocukların okula gidiş-dönüş ulaşımının sağlanması	7,800	\$8,129,600
	1.10.2 Eğitim için nakit hibe yoluyla çocuklara destek sağlanması	7,970	\$1,443,000
	1.10.3 Çocuklara okul beslenmesi sağlanması	1,650	\$570,000

AMAÇ 1 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 4 Kapsayıcı ve hakkaniyete dayanan nitelikli eğitimi sağlamak ve herkes için yaşam boyu öğrenim fırsatlarını teşvik etmek	4.1 2030'a kadar bütün kız ve erkek çocuklarının ücretsiz, hakkaniyetli ve kaliteli bir ilköğretim ve ortaöğretimi tamamlamalarının ve böylece ilgili ve etkili öğrenme çıktılarının elde edilmesinin sağlanması
	4.2 2030'a kadar bütün kız ve erkek çocuklarının onları ilköğretime hazır hale getirecek kaliteli okul öncesi eğitimine erişimlerinin güvence altına alınması
	4.3 2030'a kadar bütün kadın ve erkeklerin erişilebilir ve kaliteli teknik eğitim, mesleki eğitim ve üniversiteyi kapsayan yükseköğretime eşit biçimde erişimlerinin sağlanması
	4.4 2030'a kadar istihdam, insana yakışır işlerde çalışma ve girişimciliğe yönelik teknik ve mesleki becerileri de kapsayan ilgili becerilere sahip gençlerin ve yetişkinlerin sayısının önemli ölçüde artırılması
	4.5 2030'a kadar eğitim alanındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ortadan kaldırılması ve engelliler, yerliler ve kırılan durumdaki çocuklar dâhil, kırılan insanların her düzeyde eğitim ve mesleki eğitime eşit biçimde erişimlerinin sağlanması
	4.a Çocuklara, engellilere, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı eğitim olanaklarının yaratılması ve geliştirilmesi ve herkes için güvenli, şiddete dayalı olmayan, kapsayıcı ve etkili öğrenme ortamlarının oluşturulması
	4.b 2030'a kadar en az gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan küçük ada devletleri ve Afrika ülkeleri başta olmak üzere gelişmekte olan ülkelere, gelişmiş ve diğer gelişmekte olan ülkelere mesleki eğitim programlarını ve bilgi ve iletişim teknolojileri programlarını, teknik programları, mühendislik programlarını ve bilimsel programları kapsayan yüksek öğrenim programlarına kayıt olanağı sunan bursların sayısının küresel olarak önemli ölçüde artırılması
	4.6 2030'a kadar bütün gençlerin ve hem kadın hem de erkek olmak üzere yetişkinlerin büyük bir bölümünün okuryazar olmasının ve matematiksel beceriler kazanmasının güvence altına alınması
SKA 8 İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek	8.6 2030'a kadar işsiz ya da eğitim görmeyen gençlerin oranının önemli ölçüde azaltılması

Amaç 2:

Depremlerden etkilenen kişilerin kritik ihtiyaçlarına odaklanarak koruyucu öğrenme ortamlarında dezavantajlı çocuklar ve gençler için eğitim fırsatlarının kalitesinin artırılmasına katkıda bulunulması.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2024 Gösterge Hedefi	2024 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 2.1 Mülteci ve Türk öğretmenlere, mülteci çocukların ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verebilmeleri için sistematik nitelikte mesleki gelişim fırsatları sunulmaktadır.	2.1.1 Üniversiteler de dahil olmak üzere eğitim personeline eğitim sağlanması	161.800	3.360.000 \$
Çıktı 2.2 Yeterli sayıda mülteci öğretmenin uygun ücretlerin sağlanması yoluyla mevcut ve kalıcı olması sağlanacaktır.	2.2.1 Öğretmenlere ve eğitim personeline (idarecilere) mali destek sağlanması	10.600	64.000.000 \$
	2.2.2 Öğretmenlere ve eğitim personeline öğretim kaynakları, kitler ve kılavuzların sağlanması	390.000	902.000 \$
Çıktı 2.3 Mülteci ve Türk çocuklara ve gençlere yaşam becerileri ve vatandaşlık eğitimi sağlanacaktır.	2.3.1. Resmi bağlamlarda yaşam becerileri ve vatandaşlık eğitimi programlarından yararlanan çocukların (5-17 yaş, kız/erkek) sayısı	5.520.100	1.592.200 \$
	2.3.2 Yaygın/informel bağlamlarda yaşam becerileri ve vatandaşlık eğitimi programlarından yararlanan çocukların (5-24 yaş, kız/erkek) sayısı	543.360	11.690.000 \$
	2.3.3 Okullarda ve üniversitelerdeki öğretmenlere ve eğitim personeline, sosyal içerme ve zorbalıkla mücadele programları da dahil olmak üzere yaşam becerileri ve vatandaşlık eğitimi hakkında eğitim sağlanması	300	1.550.000 \$
	2.3.4 Becerileri ve sosyal uyumu teşvik eden ebeveyn katılımının ve farkındalık artırma faaliyetlerinin desteklenmesi	1.500	45.000 \$
Çıktı 2.4 Eğitim programlarının kalitesi, öğretim ve öğrenim gereçleri desteğinin sağlanmasıyla artırılacaktır.	2.4.1 Çocuklara ders kitapları ve ek öğrenme materyallerinin sağlanması	2.250	85.000 \$
	2.4.2 Çocuklara yaygın/informel ortamlarda eğlence malzemeleri sağlanması.	150	30.000 \$

AMAÇ 2 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 4 Kapsayıcı ve hakkaniyete dayanan nitelikli eğitimi sağlamak ve herkes için yaşam boyu öğrenim fırsatlarını teşvik etmek	4.1 2030'a kadar bütün kız ve erkek çocuklarının ücretsiz, hakkaniyetli ve kaliteli bir ilköğretim ve ortaöğretimi tamamlamalarının ve böylece ilgili ve etkili öğrenme çıktılarının elde edilmesinin sağlanması
	4.7 2030'a kadar sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir yaşam tarzları için eğitim, insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, barış ve şiddete başvurmama kültürünün geliştirilmesi, dünya vatandaşlığı ve kültürel çeşitliliğin ve kültürün sürdürülebilir kalkınmaya katkısının takdir yoluyla bütün öğrenciler tarafından sürdürülebilir kalkınmanın ilerletilmesi için gereken bilgi ve becerinin kazanımının sağlanması
	4.c 2030'a kadar özellikle en az gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan küçük ada devletleri başta olmak üzere gelişmekte olan ülkelerdeki öğretmen eğitimi için uluslararası işbirliğinin sağlanması aracılığıyla nitelikli öğretmen tedarikinin önemli ölçüde artırılması

Amaç 3:

Halihazırdaki insani yardım ihtiyaçları göz önünde bulundurularak tüm öğrencilere (Türk ve mülteci çocuklar ve gençler) kaliteli eğitim sağlanmasını kolaylaştırmak için dayanıklı bir ulusal eğitim sisteminin desteklenmesi.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2024 Gösterge Hedefi	2024 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 3.1 Mülteci çocukların ve gençlerin eğitim ihtiyaçlarına cevap veren politikalar ve stratejiler güçlendirilmektedir	3.1.1 Milli Eğitim Bakanlığı'nın EÇE politikasını yaygınlaştırmasına destek sağlanması	10	50.000 \$
	3.1.2 Hükümet politikalarının uygulanmasını standartlaştırmak için il ve ulusal koordinasyon sistemlerinin desteklenmesi	-	-
Çıktı 3.2 Eğitim sektörü aktörlerinin ve kurumlarının kapasitesi veri toplama kullanımıyla güçlendirilmektedir	3.2.1 Milli Eğitim Bakanlığı'nın krize duyarlı veri toplama, analiz etme ve yayma kapasitesinin her düzeyde desteklenmesi	2	-
	3.2.2 Verilerin/hassas durumlar ve koruma hassasiyetleri ile ilgili verilerin cinsiyete duyarlı analizini ve yaşa göre ayrıştırılmasını içeren, eğitimin önündeki engellerin sektör çapında değerlendirilmesi	-	-
	3.2.3 Öğrenim, okula devam ve okuldan erken ayrılma verilerini takip etmek amacıyla MEB'in ölçme, izleme ve değerlendirme sistemini güçlendirme kapasitesinin desteklenmesi	-	-
Çıktı 3.3 Eğitim sektörü aktörlerinin ve kurumlarının kapasitesi, kanıta dayalı politika oluşturmayı desteklemek için verilerin kullanımını güçlendirmektedir	3.3.1 Kanıta dayalı politika geliştirme ve planlama konusunda eğitim personelinin ve ortaklarının kapasitesinin geliştirilmesi	-	-
	3.3.2 Eğitim aktörlerine ulusal standartlar, EiE ve INEE MS ve kriz bağlamlarında çocuk hakları konusunda eğitim sağlanması	40	200.000 \$
	3.3.3 Ebeveyn katılımının desteklenmesi veya tesisi	205	230.000 \$

AMAÇ 3 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 4 Kapsayıcı ve hakkaniyete dayanan nitelikli eğitimi sağlamak ve herkes için yaşam boyu öğrenim fırsatlarını teşvik etmek	4.7 2030'a kadar sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir yaşam tarzları için eğitim, insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, barış ve şiddete başvurmama kültürünün geliştirilmesi, dünya vatandaşlığı ve kültürel çeşitliliğin ve kültürün sürdürülebilir kalkınmaya katkısının takdiri yoluyla bütün öğrenciler tarafından sürdürülebilir kalkınmanın ilerletilmesi için gereken bilgi ve becerinin kazanımının sağlanması
SDG 16 Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumlar tesis etmek, herkes için adalete erişimi sağlamak ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar oluşturmak	16.7 Her düzeyde duyarlı, kapsayıcı, katılımcı ve temsil edici karar verme mekanizmalarının oluşturulması

SAĞLIK SEKTÖRÜ

Amaç 1:

Bulaşıcı olmayan ve bulaşıcı hastalıklar (COVID-19 dahil) için iyileştirici ve önleyici hizmetler de dâhil temel sağlık hizmeti sunumu ve sevk sağlık hizmetleri kapasitesinin güçlendirilmesi.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2024 Gösterge Hedefi	2024 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 1.1 Mülteciler için hedefe yönelik (birincil ve sevk) sağlık hizmeti sunumunun ve erişim düzeylerinin muhafaza edilmesi	1.1.1 Birinci basamak sağlık hizmetinde erkek ve kadın mülteciler ile etkilenen ev sahibi toplum üyelerine sağlanan danışmanlık sayısı	111.434	1.283.245 \$
	1.1.2 Sağlık tesislerine ulaşımı sağlanan kişilerin sayısı	2.170	270.100 \$
	1.1.3 Üretimi ve dağıtımı yapılan Anne ve Çocuk Sağlığı (MCH) ve Bebek-Küçük Çocuk Beslenmesine (IYCF) yönelik IEC (bilgi, eğitim, iletişim) ürünlerinin sayısı	501.350	1.270.000 \$
Çıktı 1.2 Mültecilere ve etkilenen topluma hizmet sunan sağlık tesislerinde sağlık ürünlerinin erişilebilirliği artırılmıştır	1.2.1 Desteklenen mültecilere hizmet sunan sağlık tesislerinin (kırsal sağlık merkezleri dahil) sayısı	5.194	7.325.000 \$
Çıktı 1.3 Mültecilere ve etkilenen topluma hizmet sunan sağlık tesislerinde vasıflı ve bilgili, cinsiyet bakımından dengeli insan kaynağının erişilebilirliği artırılmıştır	1.3.1 Eğitim verilen Suriyeli sağlık uzmanlarının sayısı	702	2.750.057 \$
	1.3.2 Eğitim verilen Türk sağlık uzmanlarının sayısı	1.610	3.350.286 \$

AMAÇ 1 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 3 Sağlıklı ve kaliteli yaşamı her yaşta güvence altına almak	3.8 Finansal riskten korunmayı, kaliteli temel sağlık hizmetlerine erişimi ve herkesin güvenli, etkili, kaliteli ve uygun fiyatlı temel ilaçlara ve aşılarla erişimini de kapsayan evrensel bir sağlık güvencesi sisteminin oluşturulması

Amaç 2:

Özellikle hassas durumdaki gruplar (kadınlar, kız çocukları, ergenler ve gençler) için toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDŞ) vakalarının klinik yönetimi de dâhil olmak üzere cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine erişimin artırılması.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2024 Gösterge Hedefi	2024 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 2.1 Özellikle hassas durumdaki gruplar için cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetleri (anne sağlığı ve TCDŞ vakalarının klinik yönetimi dâhil) mevcut olup mülteci sağlık hizmetleri yapısına entegre edilmiştir	2.1.1 Cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetleri alan bireylerin sayısı	68.500	825.330 \$
	2.1.2 Cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetleri sunan hizmet dağıtım birimlerinin sayısı	28	4.414.640 \$
Çıktı 2.2 Mülteci ergenlerin ve gençlerin sağlık bilgisi ve hizmetlerine erişimi artırılmıştır	2.2.1 Sağlık bilgisi hizmetleri alan mülteci ergenlerin ve gençlerin sayısı	11.050	484.140 \$
	2.2.2 Hedefe yönelik gençlik faaliyetlerine katılan ergenlerin ve gençlerin sayısı	8.150	524.858 \$
Çıktı 2.3 Cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet hizmetlerinin sağlanması bakımından sağlık makamları ve ortaklarının kapasitesi güçlendirilmiştir	2.3.1 Cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin klinik yönetimi konularında eğitim verilen hizmet sağlayıcılarının sayısı	685	525.000 \$

AMAÇ 2 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 3 Ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages	Target 3.7: By 2030, ensure universal access to sexual and reproductive health-care services, including for family planning, information and education, and the integration of reproductive health into national strategies and programmes

Amaç 3:

Bulaşıcı hastalıkların gözetiminin, tespitinin, müdahalesinin ve önlenmesinin (çocukluk dönemi aşılması dahil) güçlendirilmesi ve genel olarak COVID-19 tedbirlerine odaklanarak tüm tehlikelere karşı acil durum müdahalesinin kuvvetlendirilmesi.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2024 Gösterge Hedefi	2024 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 3.1 Bulaşıcı hastalıklara ilişkin önleyici tedbirler ve bağışıklık kazandırma hizmetlerine erişim artırılmıştır	3.1.1 Rutin aşılama (DPT3/Penta3) yapılan 1 yaşın altındaki çocukların sayısı	52.100	1.320.000 \$
	3.1.2 Tetanoz aşısı yapılan hamile kadın sayısı	3.100	120.000 \$
	3.1.3. Doğum öncesi bakım hizmeti alan hamile kadın sayısı	3.120	520.000 \$
Çıktı 3.2 Mültecilerin ve ev sahibi toplumun bulaşıcı hastalıkların önlenmesi konusundaki farkındalığı artırılmıştır	3.2.1 HIV dâhil olmak üzere cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlarla ilgili farkındalık yaratma faaliyetlerine katılan mültecilerin sayısı	10.900	1.014.500 \$
	3.2.2 COVID-19 riskleri ve önleme tedbirleri hakkında bilgilendirilen mülteci ve ev sahibi toplum üyesi sayısı	100	25.000 \$

AMAÇ 3 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 3 Sağlıklı ve kaliteli yaşamı her yaşta güvence altına almak	3.3 2030'a kadar AIDS, tüberküloz, sıtma ve ihmal edilen tropikal hastalık salgınlarının sona erdirilmesi ve hepatit, su yoluyla bulaşan hastalıklar ve diğer bulaşıcı hastalıklarla mücadele edilmesi
	3.d Başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere bütün ülkelerin ulusal ve küresel sağlık risklerine karşı erken uyarı, riski azaltma ve risk yönetimi kapasitelerinin güçlendirilmesi

Amaç 4:

Bulaşıcı olmayan hastalıklar, ruh sağlığı ve psikosozal destek ve rehabilitasyon hizmetleri için sağlık hizmetlerinin tüm kademelerinde bilgi ve hizmet erişimini artırmak.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2024 Gösterge Hedefi	2024 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 4.1 Sevk ve topluluk düzeylerinde güçlü bir entegrasyon sağlanarak mülteci sağlık merkezleri ve ev sahibi toplum kliniklerinin akıl sağlığı ve psikosozal destek hizmetleri (mhGAP (Akıl Sağlığı Gereksinimi Eylem Programı) ve temel PSS (Psikosozal Destek) iyileştirilmiştir	4.1.1 Mülteci sağlık merkezlerinde ve ev sahibi toplum kliniklerinde sunulan (desteklenen) akıl sağlığı ve psikosozal destek hizmetleri konsültasyonlarının sayısı	9.709	939.012 \$
	4.1.2 Tarama ve sevk (mhGAP) dâhil olmak üzere akıl sağlığı ve psikosozal destek hizmetleri konusunda eğitim verilen en az iki (2) sağlık personelinin bulunduğu göçmen sağlık merkezi ve ev sahibi toplum kliniklerinin sayısı	45	1.125.524 \$
	4.1.3 Birinci basamak sağlık tesisleri ile mülteci topluluklarının ortaklaşa yürüttüğü psiko-eğitim aracılığıyla akıl sağlığı ve psikosozal destek hizmetleri alanındaki sağlık teşvik faaliyetlerinin ulaştığı sayı	13.553	380.234 \$
Çıktı 4.2 Topluluk düzeyinde güçlü bir entegrasyon ile temel sağlık hizmeti ve sevk düzeylerinde akıl sağlığı ve psikosozal destek hizmetlerinin sağlanmasındaki bilgi, beceri ve standardizasyon düzeyi artırılmıştır	4.2.1 Temel akıl sağlığı ve PSS (Psikosozal Destek) hasta etkileşim becerileri konusunda eğitim verilen, ikinci ve üçüncü basamak bakım düzeyinden tercümanların sayısı	351	635.524 \$
	4.2.2 Öz bakım eğitimi verilen sağlık uzmanlarının sayısı	350	629.644 \$
Çıktı 4.3 Sevk ve topluluk düzeylerinde güçlü bir entegrasyon sağlanarak artan bilgi, beceri ve standardizasyon (PEN) sayesinde mülteci sağlık merkezleri ve ev sahibi toplum kliniklerindeki bulaşıcı olmayan hastalık müdahaleleri iyileştirilmiştir	4.3.1 Mülteci sağlık merkezlerinde ve ev sahibi toplum kliniklerinde sunulan (desteklenen) bulaşıcı olmayan hastalık konsültasyonlarının sayısı	-	-
	4.3.2 Bulaşıcı olmayan hastalık hizmetleri konusunda eğitim verilen en az iki (2) sağlık personelinin bulunduğu mülteci sağlık merkezlerinin sayısı (PEN)	3	-
	4.3.3 Her birey için sağlanan uygun yardımcı cihazların yanı sıra öz bakım eğitimi alan engelli bireylerin sayısı	8.130	1.520.311 \$

AMAÇ 4 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 3 Sağlıklı ve kaliteli yaşamı her yaşta güvence altına almak	3.4 2030'a kadar bulaşıcı olmayan hastalıklardan kaynaklanan erken ölümlerin, bu hastalıkların önlenmesi ve tedavisi yoluyla üçte bir oranında azaltılması ve akıl ve ruh sağlığının ve esenliğinin geliştirilmesi

EKONOMİK GÜÇLENDİRME SEKTÖRÜ

Amaç 1:

Mültecilerin ve hassas durumdaki toplulukların gıda güvencesini iyileştirmek ve gıdayla ilgili olumsuz başa çıkma stratejilerine başvurmalarını önlemek

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2024 Gösterge Hedefi	2024 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 1.1 Mültecilerin ve hassas durumdaki toplulukların beslenme becerileri ve temel tarım bilgisi cinsiyete duyarlı bir şekilde iyileştirilmiştir.	1.1.1 İyi gıda ve beslenme tarım uygulamalarına ilişkin eğitim programından (gıda tüketimi, gıda güvencesi, beslenme, yemek yapma gösterimleri) faydalanan kişilerin sayısı	-	-
	1.1.2 İyi gıda ve beslenme tarım uygulamaları ile ilgili farkındalık oturumlarının sayısı	320	55.100 \$
	1.1.3 Okul ve topluluklara ait bahçelerin sayısı	-	-
	1.1.4 İyi gıda uygulamaları ve sağlıklı beslenme alışkanlıkları hakkında eğitim programları sağlanan kişi sayısı	350	88.750 \$
Çıktı 1.2 Mültecilerin ve hassas durumdaki toplulukların üyeleri için hane düzeyinde besin çeşitliliği iyileştirilmiştir.	1.2.1 Seralar, bahçeler ve/veya kentsel tarım faaliyetleri oluşturmak için araç gereç sağlanan kişilerin sayısı	675	59.500 \$
	1.2.2 Oluşturulan sera ve/veya arka bahçe tarım planı sayısı	10	-
	1.2.3 Seracılık ve/veya arka bahçe tarımından yararlanan kişilerin sayısı	1.000	3.000.000 \$

AMAÇ 1 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 2 Açlığı bitirmek, gıda güvenliğine ve iyi beslenmeye ulaşmak ve sürdürülebilir tarımı desteklemek	2.1 2030'a kadar açlığın sona erdirilmesi ve özellikle yoksullar ve çocuklar da dâhil kırılgan durumda olan kişiler başta olmak üzere herkesin bütün yıl boyunca güvenli, besleyici ve yeterli miktarda besine erişiminin güvence altına alınması
	2.2 2030'a kadar yetersiz beslenmenin tüm biçimlerinin ortadan kaldırılması (2025'e kadar, 5 yaş altı çocukların büyümelerini engelleyen unsurlar konusunda üzerinde anlaşmaya varılan uluslararası hedeflerin gerçekleştirilmesi de buna dâhildir) ve genç kızlar, hamile kadınlar, emziren anneler ve daha yaşlı insanların beslenmeyle ilgili ihtiyaçlarının ele alınması

Amaç 2:

İstihdam yaratma, iyileştirilmiş istihdam edilebilirlik ve sistem desteği yoluyla artan sosyo-ekonomik katılım.

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2024 Gösterge Hedefi	2024 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 2.1 Gençler ve en hassas durumdaki gruplar (TCDŞ ve çocuk işçiliğine maruz kalan bireyler) gibi belirli mülteci grupları ve ev sahibi toplum için ekonomik imkanlar hakkındaki bilgiler geliştirilmiştir	2.1.1 İstihdam hakkında bilgi almaya ilişkin risk altında olduğu belirlenen bireylerin sayısı	5.845	2.615.956 \$
Çıktı 2.2 Mülteciler ve ev sahibi toplum arasında içermeye ve barış içinde bir arada yaşamayı teşvik etme	2.2.1 Geçim kaynakları programlarının bir parçası olarak uygulanan sosyal uyum girişimlerinin sayısı	118	5.467.667 \$
	2.2.2 Geçim kaynakları programlarının bir parçası olarak sosyal uyum girişimlerine katılan bireylerin sayısı	16.140	5.412.667 \$
	2.2.3 Sosyal uyum girişimlerine dâhil olan geçim kaynakları kurumları ve işletmelerinin sayısı	50	1,245,067 \$
Çıktı 2.3 Cinsiyete duyarlı işgücü piyasası müdahaleleri ve tarım ve ormancılıkta modern/yenilikçi yaklaşımların teşvik edilmesi yoluyla bireyler istihdam edilebilirliği artırılmıştır	2.3.1.a Geçim kaynakları eğitimlerini (sosyal becerileri/ dil becerilerini de içerebilen teknik ve mesleki eğitimler) tamamlayan bireylerin sayısı - Tarım sektörü dışında	19.050	19.020.870 \$
	2.3.1.b Öğrenme programları aracılığıyla dil becerileri de dahil olmak üzere tarımsal, mesleki ve geçim kaynaklarına ilişkin eğitimlerinden yararlanan kişi sayısı - Tarım sektörü	800	938.255 \$
	2.3.2.a Türkçe dil eğitimlerini (bağımsız eğitim) tamamlayan mültecilerin sayısı	15.140	13.521.500 \$
	2.3.2.b Modern tarımsal çiftçilik teknolojilerine (eğitim) katılan kişi sayısı	100	250.000 \$
	2.3.2.c Modern tarımsal çiftçilik teknolojilerinden (varlıklar, finansal) yararlanan bireylerin sayısı	100	47.597 \$
	2.3.3.a Çalışma karşılığında nakit temelli yardım programlarına kayıtlı kişi sayısı	10.210	8.095.000 \$

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2024 Gösterge Hedefi	2024 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 2.3 Cinsiyete duyarlı işgücü piyasası müdahaleleri ve tarım ve ormancılıkta modern/yenilikçi yaklaşımların teşvik edilmesi yoluyla bireylerin istihdam edilebilirliği artırılmıştır	2.3.3.b İşbaşı eğitim programları da dahil olmak üzere nakit temelli destek programlarından yararlanan kişi sayısı	490	458.000 \$
	2.3.3.c Tarım ve ormancılık sektörlerinde diğer kısa vadeli istihdam yararlanan bireylerin sayısı	925	2.324.521 \$
	2.3.4 İstihdamı koruma/kayıtlaştırmaya yönelik sübvansiyonlarla desteklenen kişi sayısı	20.435	24.861.240 \$

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2024 Gösterge Hedefi	2024 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 2.4 KOBİ'lere, start-up'lara ve kooperatiflere istihdam yaratmayı kolaylaştırmak için sağlanan teknik, mali ve araştırma desteği (tarım için teknoloji geliştirme dahil)	2.4.1.a # Kurulan/geliştirilen start-up/yeni işletme sayısı (modern/yenilikçi yaklaşımların/teknolojilerin tarımla ilgili kullanımı dahil).	3.927	26.235.000 \$
	2.4.1.b Geliştirilen modern tarım teknolojisi sayısı	50	1.500.000 \$
	2.4.2.a Ölçek büyütme için desteklenen mevcut işletmelerin sayısı (BDS, hibeler, finansal ve finansal olmayan hizmetler ile kayıt altına alma desteği dahil)	3.122	25.415.767 \$
	2.4.2.b Tarım sektöründeki kırsal yoksulları desteklemek için özellikle kadınlara yönelik ev eksenli tarımsal gıda işletmeleri ve gelir getiren programların sayısı	60	400.000 \$
	2.4.3 Kurulan/geliştirilen kooperatif ve/veya diğer sosyal girişimlerin sayısı.	185	9.025.000 \$
	2.4.4.a İşletme yönetimi eğitimleri, finansal/finansal olmayan hizmetler veya teknoloji transferi yoluyla desteklenen mevcut kooperatiflerin ve/veya sosyal girişimlerin sayısı	1.417	6.122.515 \$
	2.4.4.b Gıda, tarım ve ormancılık sektörlerinde gelir getiren imkanlara (kooperatifler) erişimden faydalanan kişi sayısı	5.305	3.647.940 \$

Çıktı 2.5 Politika belirleyicilerin ve hizmet sağlayıcıların kapasiteleri, aktif işgücü piyasası politika önlemlerinin tasarlanması ve uygulanması, iş teftişi, çalışma izni edinimi ve becerilerin belgelendirilmesi/akreditasyonu gibi geçim kaynakları ile tarım ve gıda güvencesi ile ilgili destek hizmetleri sağlamak üzere güçlendirilir (İŞKUR, ASHB, KOSGEB, Ticaret Odaları ve Sanayi ve diğer ilgili kurumlar)	2.5.1 Güçlendirilmiş kamu kurumları tarafından sağlanan bireysel danışmanlık ve iş danışmanlığı ile destek sağlanan kişi sayısı	37.780	3.763.123 \$
	2.5.2 Güçlendirilmiş kamu kurumları tarafından sağlanan geçim kaynakları desteğinden (iş eşleştirme/yerleştirme, yönlendirme, mesleki eğitimler ve girişimcilik eğitimleri) yararlanan bireylerin sayısı	24.775	15.060.000 \$
	2.5.3 Çalışma düzenlemelerini ve istihdam hizmetlerini güçlendirmek için teknik kapasite desteği alan kamu kurumlarının yerel/ulusal kolları (E/H)	E	2.000.000 \$
	2.5.4 İstihdam hizmetlerini güçlendirmek için malzeme desteği alan kamu kurumlarının yerel/ulusal kolları (E/H)	E	1.500.000 \$
	2.5.5 a Kapasite desteği ve bilinçlendirme kampanyaları kapsamında eğitim alan kamu kurumu personellerinin sayısı	1.300	4.274.100 \$

Çıktılar	Çıktı Göstergeleri	2024 Gösterge Hedefi	2024 için Bütçe İhtiyacı (Amerikan Doları)
Çıktı 2.5 Politika belirleyicilerin ve hizmet sağlayıcıların kapasiteleri, aktif işgücü piyasası politika önlemlerinin tasarlanması ve uygulanması, iş teftişi, çalışma izni edinimi ve becerilerin belgelendirilmesi/ akreditasyonu gibi geçim kaynakları ile tarım ve gıda güvencesi ile ilgili destek hizmetleri sağlamak üzere güçlendirilir (İŞKUR, ASHB, KOSGEB, Ticaret Odaları ve Sanayi ve diğer ilgili kurumlar)	2.5.5 b Ulusal sistemleri ve tedarik zincirlerini güçlendirmek için politika reformlarıyla ilişkili gerçekleştirilen girişimlerin sayısı	-	-
	2.5.6 Mülteciler ve ev sahibi toplum için geçim kaynaklarına yönelik desteklenen kamu-özel sektör pilot girişimleri (E/H)	E	3.130.000 \$
	2.5.7 Geçim kaynakları imkanlarını artırmak için etkilere girilen ve desteklenen özel sektör şemsiye kuruluşları (E/H)	E	515.000 \$
Çıktı 2.6 Ulusal ve yerel düzeyde ortaklara ilgili teknik destek sağlanmış ve bilgi tabanı, erkek ve kadın işgücüne yönelik işgücü talebi ve arzı arasındaki boşluğa odaklanarak istihdam fırsatlarını, gelir yaratma ve işletme fırsatlarını veya diğer ilgili müdahaleleri belirlemek ve paylaşmak üzere genişletilmiştir.	2.6.1 Mülteci yoğunluğunun yüksek olduğu bölgelerde işgücü piyasası talebi ve özel sektör ihtiyaçları üzerine cinsiyete duyarlı değerlendirmelerin sayısı (E/H)	E	15.000 \$
	2.6.2.a Tarım verimliliği, çevre, gıda güvencesi ve beslenme konularındaki bilgiyi desteklemek amacıyla gerçekleştirilen çalışma ve değerlendirme sayısı	61	65.000 \$
	2.6.2 b İyi uygulamalar, öğrenilen dersler, etki değerlendirmeleri, iş engelleri ve geçim sorunlarına ilişkin pilot girişimlerin sonuçları toplanır ve paylaşılır (E/H).	E	675.000 \$
	2.6.3 Genel veya sektöre özel kapasiteleri güçlendirmek için eğitim ve diğer teknik destek sağlanan aktörlerin (bireylerin) sayısı	-	-

AMAÇ 2 İÇİN SKA BAĞLANTILARI

SKA	SKA Hedefi
SKA 1 Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek	1.2 2030'a kadar ulusal tanımlara göre bütün boyutlarıyla yoksulluk içinde yaşayan her yaşta erkek, kadın ve çocuk oranının en az yarıya indirilmesi
	1.3 Temel mal ve hizmetler de dâhil edilerek herkes için ulusal açıdan uygun sosyal koruma sistemleri ve önlemlerinin hayata geçirilmesi ve 2030'a kadar yoksul ve kırılgan durumdaki kişiler için önemli ölçüde korunma sağlanması
	1.4 2030'a kadar özellikle yoksullar ve kırılgan durumdaki insanlar olmak üzere, bütün erkek ve kadınların ekonomik kaynaklara ulaşma, temel hizmetlere erişim, toprak ve diğer mülk türlerine sahip olma ve üzerinde kontrol kurabilme, miras, doğal kaynaklar, uygun yeni teknolojiler ve mikrofinans da kapsayan finansal hizmetler gibi konularda eşit haklara sahip olmalarının güvence altına alınması
	1.5 2030'a kadar yoksulların ve kırılgan durumda olan kişilerin dayanıklılık kazanmalarının sağlanması ve aşırı hava olayları ve diğer ekonomik, sosyal ve çevresel şoklar ve afetlere karşı kırılganlıkların azaltılması

SKA	SKA Hedefi
SKA 2 Açlığı bitirmek, gıda güvenliğine ve iyi beslenmeye ulaşmak ve sürdürülebilir tarımı desteklemek	2.3. 2030'a kadar tarımsal verimliliğin ve özellikle kadınlar, yerli halklar, çiftçilikle uğraşan aileler, göçebe çobanlar ve balıkçılar olmak üzere küçük çaplı gıda üreticilerinin toprağa, diğer verimli kaynaklara ve girdilere, bilgiye, finansal hizmetlere, piyasalara ve değer temini ve tarım dışı istihdam olanaklarına güvenli ve eşit erişiminin sağlanması aracılığıyla gelirlerinin iki katına çıkarılması
	2.a Özellikle en az gelişmiş ülkeler olmak üzere, gelişmekte olan ülkelerde tarımsal üretim kapasitesinin artırılması için geliştirilmiş uluslararası işbirliği aracılığıyla, kırsal altyapı, tarımsal araştırma ve yayım hizmetleri, teknoloji geliştirme ve bitki ve hayvan gen bankaları alanlarına yatırımın artırılması
SKA 4 Kapsayıcı ve hakkaniyete dayanan nitelikli eğitimi sağlamak ve herkes için yaşam boyu öğrenim fırsatlarını teşvik etmek	4.3 2030'a kadar bütün kadın ve erkeklerin erişilebilir ve kaliteli teknik eğitim, mesleki eğitim ve üniversiteyi kapsayan yüksek öğretime eşit biçimde erişimlerinin sağlanması
	4.4 2030'a kadar istihdam, insana yakışır işlerde çalışma ve girişimciliğe yönelik teknik ve mesleki becerileri de kapsayan ilgili becerilere sahip gençlerin ve yetişkinlerin sayısının önemli ölçüde artırılması
	4.5 2030'a kadar eğitim alanındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ortadan kaldırılması ve engelliler, yerliler ve kırılğan durumdaki çocuklar dâhil, kırılğan insanların her düzeyde eğitim ve mesleki eğitime eşit biçimde erişimlerinin sağlanması
SKA 8 İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek	8.3 Üretim faaliyetlerinin, insana yakışır istihdam yaratmanın, girişimciliğin, yaratıcılık ve yenilikçiliğin desteklendiği kalkınma odaklı politikaların desteklenmesi ve finansal hizmetlere erişim yoluyla mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin resmiyet kazanmalarının ve büyümelerinin teşvik edilmesi
	8.5. 2030'a kadar gençler ve engelliler de dâhil bütün kadın ve erkeklerin tam ve üretken istihdamı ve insana yakışır işlere erişimlerinin sağlanması ve eşit işe eşit ücret ilkesinin tam olarak benimsenmesi
	8.6. 2020'ye kadar işsiz ya da eğitim görmeyen gençlerin oranının önemli ölçüde azaltılması
SKA 9 Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek	9.3. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde küçük ölçekli sanayi işletmelerinin ve diğer işletmelerin uygun koşullu krediyi de kapsayan finansal hizmetlere erişimlerinin ve değer zincirlerine ve piyasalara entegrasyonlarının artırılması
SKA 10 Ülkeler içinde ve arasında eşitsizlikleri azaltmak	10.1. 2030'a kadar nüfusun tabandaki yüzde 40 içinde bulunan kesiminin gelirinin ulusal ortalamadan daha yüksek bir oranda, devamlı olarak artmasının ve sürdürülmesinin sağlanması
	10.2. 2030'a kadar yaşa, cinsiyete, engelliliğe, ırka, etnik kökene, dine, ekonomik ya da başka bir statüye bakılmaksızın herkesin güçlendirilmesi ve sosyal, ekonomik ve siyasi olarak kapsanmasının desteklenmesi
	10.3. Ayrımcılığa dayalı yasaların, politikaların ve uygulamaların ortadan kaldırılması ve bu bağlamda uygun mevzuatın, politikaların ve eylemlerin desteklenmesi yoluyla eşit fırsatlar sunulması ve eşitsizliklerin azaltılması

Sektörlere ve Kurumlara Göre 2024 Yılı Toplam Mali Gereksinimleri

Kurumlar/ Sektör	Temel İhtiyaçlar	Ekonomik Güçlendirme	Eğitim	Sağlık	Koruma	TOPLAM
AAR Japan					2.715.000	2.715.000\$
ACTED	900.000\$	300.000\$				1.200.000\$
ARSA	266.000\$		110.000\$		1.345.500\$	1.721.500\$
ASAM	1.113.293\$	9.848\$	7.026.101\$		2.108.982\$	10.258.225\$
CARE International	3.474.900\$				2.114.289\$	5.589.189\$
Concern Worldwide		260.819\$	247.000\$		2.538.800\$	3.046.619\$
DDD	696.000\$			332.770\$	2.235.956\$	3.264.726\$
DRC		3.786.500\$			6.582.935\$	10.369.435\$
Eksi 25	44.000\$				297.950\$	341.950\$
EL-BIR	300.000\$		632.500\$	165.000\$	670.000\$	1.767.500\$
FAO		1.557.523\$				1.557.523\$
Field Ready		1.600.100\$				1.600.100\$
Genc Hayat	1.350.000\$		105.000\$		5.017.000\$	6.472.000\$
GOAL International	398.400\$					398.400\$
Göçmen DD				340.000\$	295.000\$	635.000\$
HABITAT		959.632\$				959.632\$
Hand in Hand					178.600\$	178.600\$
Hasene	6.500.000\$					6.500.000\$
IGAM		692.000\$			1.158.500\$	1.850.500\$
IHH	8.050.000\$		595.000\$			8.645.000\$
ILO		10.000.000\$				10.000.000\$
IMRA		126.500\$		10.000\$	13.500\$	150.000\$
Insanizi					1.394.500\$	1.394.500\$
IOM	37.125.000\$	45.550.000\$	13.750.000\$	1.500.000\$	23.425.000\$	121.350.000\$
IRW	1.545.862\$	4.250.000\$	4.809.470\$	700.000\$	542.839\$	11.848.171\$
KADAV					196.750\$	196.750\$
Kirkayak			10.000\$			10.000\$
LWA	350.000\$		175.000\$	108.200\$	1.120.000\$	1.753.200\$
Maya Foundation				659.773\$	945.000\$	1.604.773\$
MEDAK				6.400.000\$		6.400.000\$
MUDEM		4.200\$		144.424\$	1.464.491\$	1.613.115\$

Kurumlar/ Sektör	Temel İhtiyaçlar	Ekonomik Güçlendirme	Eğitim	Sağlık	Koruma	TOPLAM
Multeciler Derneği			13.588\$	60.425\$	134.882\$	208.895\$
Qatar Charity	3.650.000\$	2.050.000\$	6.503.425\$	1.800.000\$	10.550.000\$	24.553.425\$
Re:Coded		2.550.000\$				2.550.000\$
REALs					429.913\$	429.913\$
Relief International				1.830.673\$	686.841\$	1.717.514\$
RET International					793.396\$	793.396\$
SALAR - RESLOG	466.993\$					466.993\$
SAMS				350.000\$	1.858.000\$	2.208.000\$
Samsun Engelliler Federasyonu	35.000\$		50.000\$			85.000\$
Save the Children			650.000\$		802.000\$	1.452.000\$
SENEC Organization					232.500\$	232.500\$
SEVKAR	335.000\$	153.000\$	300.000\$	626.500\$	927.400\$	2.341.900\$
Sisters Lab			170.000\$			170.000\$
SRP				165.000\$	102.000\$	267.000\$
Takaful Al-sham		101.600\$			522.800\$	624.400\$
Türkiye Yeşilay Cemiyeti					366.400\$	366.400\$
Tzu Chi İyilik Vakfı	1.965.000\$		2.090.500\$			4.055.500\$
UMHD			26.500\$		146.500\$	173.000\$
UNDP	15.000.000\$	96.075.000\$				111.075.000\$
UNFPA	600.000\$			1.394.640\$	7.964.612\$	9.959.252\$
UNHCR	31.370.437\$	18.924.100\$	36.661.150\$		241.823.598\$	328.779.286\$
UNICEF	20.050.000\$		106.762.255\$	4.300.000\$	28.262.000\$	159.374.255\$
UNIDO		500.000\$				500.000\$
UNWomen		550.000\$			1.800.000\$	2.350.000\$
WFP	15.566.400\$					15.566.400\$
WHH	315.650\$	804.310\$	665.630\$		2.429.773\$	4.215.363\$
WHO				10.500.000\$		10.500.000\$
World Vision	635.625\$					635.625\$
Yeryüzü Çocukları Derneği			2.090.225\$		503.950\$	2.594.175\$
YYD				665.000\$		665.000\$
TOPLAM	152.103.561\$	190.805.133\$	183,443,344\$	32.052.405\$	356.697.159\$	915.101.603\$

Ev Sahibi Ülke

3RP ORTAKLARI, MÜLTECİ MÜDAHALESİNDEKİ LİDERLİĞİ, KATKISI VE DESTEĞİ İÇİN TÜRKİYE CUMHURİYETİ DEVLETİNE ŞÜKRANLARINI SUNMAKTADIR.

Donörler

DONÖRLERİMİZE TÜRKİYE'DEKİ 3RP FAALİYETLERİNE YÖNELİK CÖMERT DESTEKLERİ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ.

Amerika Birleşik Devletleri

Avrupa Birliği

Almanya

Kore Cumhuriyeti

Birleşik Krallık

Lihtenştayn

Danimarka

Macaristan

Avustralya

Japonya

Fransa

İsviçre

Katar

İsveç

İrlanda

Avusturya

İtalya

Donörlerin son derece cömert desteği olmadan 3RP ortaklarının çalışması mümkün olmazdı.

Üye devletlerin yanı sıra, 3RP Ortakları katkılarından dolayı özel donörlere, insani yardım fonlarına, vakıflara, hayır kurumlarına ve diğer kuruluşlara minnettardır. Yukarıdaki üye ülke donörlerinin katkıları minnettarlıkla kabul edilmektedir.

2023-2025 Ortak Listesi

AAR Japan	Kırkayak
ACTED	LEAP NGO
Adalet Bakanlığı	LWA
AHCSA	Maya Vakfı
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	MEDAK
ARSA	Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK)
ASAM	MÜDEM
Belediyeler	Mülteciler Derneği
Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)	Ombudsman
Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)	Qatar Charity
Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)	Re:Coded
Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA)	REALs
Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü (UNIDO)	Relief International
Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi Birimi (UN Women)	RET International
Building Markets	Sağlık Bakanlığı
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	SALAR - RESLOG
CARE International	SAMS
Concern Worldwide	Samsun Engelliler Federasyonu
DDD	Sanayi Odaları
DRC	Save the Children
Dünya Gıda Programı (WFP)	SENEDE Derneği
Dünya Sağlık Örgütü (WHO)	SEVKAR
Eksi 25	Sisters Lab
EL-BİR	Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)
Field Ready	SRP
Genç Hayat	Tarım ve Orman Bakanlığı
Gençlik ve Spor Bakanlığı	Takaful Al-Sham
Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)	TEMAS
GOAL International	Ticaret Odaları
Göçmen DD	Türk Kızılay
Göç İdaresi Başkanlığı (GİB)	Türkiye Adalet Akademisi
Habitat	Türkiye Barolar Birliği
Hand in Hand	Türkiye Belediyeler Birliği
Hasene	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
Hayata Destek Derneği	Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)
I4D	Türkiye Yeşilay Cemiyeti
IBC	Tzu Chi İyilik Vakfı
İçişleri Bakanlığı	Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)
ICMPD	Uluslararası Göç Örgütü (IOM)
IDA	Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC)
IGAM	UMHD
IHH	UOSSM Türkiye
IHR	Violet Organisation
Ihsan RD	WHH
IMRA	World Vision
İnsanizi Derneği	Yeryüzü Çocukları Derneği
IRW	Yükseköğretim Kurumu (YÖK)
JCCP	Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)
KADAV	YYD
Kamu Denetçiliği Kurumu	Ziraat Odaları

3RP

BÖLGESEL MÜLTECİ
& DAYANIKLILIK PLANI

@3RPSYRIA

WWW.3RPSYRIACRISIS.ORG